

קונטרס

חרבות ברזל

הרב שלמה אבינר (סרן במיל')

עריכה: הרב מרדכי ציון

כ"ח טבת תשפ"ד

תוכן

אמונה

- א. מי שבירך לחיילי צה"ל
- ב. מלחמת חרבות ברזל
- ג. איש על מחנהו ואיש על דגלו
- ד. נהרג בפיגוע - נקרא קדוש
- ה. למה יש רצחנים
- ו. שו"ת חרבות ברזל
- ז. קדושי מסיבת טבע בקיבוץ רעים
- ח. אנו מנצחים
- ט. חרבות ברזל - חושך ואור
- י. עת מלחמה לישראל ולא עת צרה ליעקב
- יא. מה רבנים צבאיים צריכים לומר לחיילים
- יב. עת מלחמה
- יג. תפילה לשלום נשות ישראל
- יד. מלחמתיות
- טו. אל תאשים
- טז. אשליה אופטית
- יז. חיילים מצוינים
- יח. חיזוק ברוממות רוח אחרי כל הזוועות
- יט. האויב הנוצרי
- כ. החתם סופר והאדמו"ר ממונקאטש אמרו לא להתפלל על השלום!
- כא. אין לפחד
- כב. תפקוד בעת טרור ומלחמה
- כג. חיילי האוויר שביבשה
- כד. שמירת הלשון בשעת מלחמה
- כה. שיחת חיזוק לרבנים הצבאיים
- כו. אנו בגן עדן
- כז. חאקי - הצבע שלי
- כח. הרב הזקן במילואים
- כט. עמידות
- ל. אל תירא ואל תחת
- לא. חייל אמריקאי ישר
- לב. אין חוברן שלישי
- לג. עמידות נפשית
- לד. חייל יקר אל תירא
- לה. מלחמה! אל תאמין בשקרים!
- לו. כל אחד הוא גנרל
- לז. עוד ארבעים יום חמאס נחרבת
- לח. אנו אומה מאוחדת

לט. ארבעים כללי מלחמה למרן הרב קוק
מ. שו"ת אמונה במלחמה
מא. מי שאינו שמח להרוג מחבל - הוא עדין נפש או אטום נפש?
מב. ביטחון והשתדלות
מג. בימים ההם בזמן הזה: נס חנוכה - גבורה או פח השמן?
מד. הגיע הזמן לאהוב
מה. בעל מלחמות מצמיח ישועות
מו. שו"ת ערבים
מז. ארבעה גורמי נצחון
מח. מכתב גלוי לנשיא ביידן
מט. האם לשמוח על חיסול מנהיגי חמאס?
נ. החזרת חייל ממילואים: הנני!
נא. האם חייבים לציית בצבא

הלכה

נב. שו"ת צבא ומלחמה
נג. חיילים המטפלים בחללים: מסירות נפש כפשוטה
נד. ברכה על ראיית נשיא ביידן בעת ביקורו בארץ
נה. נסיעת רענון בשבת
נו. החלום שהזהיר מפני הטבח
נז. נתינת גט לפני היציאה לקרב
נח. קריאת התורה עם סכין צבאי
נט. אסון כשצה"ל הורג יהודי בטעות
ס. פינוי חללי חיילים בשבת
סא. הדלקת נרות חנוכה לחייל
סב. שמע ישראל ברמקולים במסגד
סג. ברכת הגומל לחייל שחזר מעזה
סד. בית דין מיוחד לעגונות במלחמת חרבות ברזל
סה. שו"ת "חפים מפשע"
סו. ירי דו-צדדי
סז. מלחמה בהסכמה

קונטרס שחרור שבויים

סח. פדיון שבויים בהלכה
סט. האם מותר להחליף שבויים?
ע. $1 = 1$
עא. שו"ת פדיון שבויים במלחמת חרבות ברזל
עב. כמה כללים בפדיון שבויים
עג. שו"ת עסקת שבויים
עד. Redeeming Captives in Exchange for Releasing Terrorists
עה. Are We Allowed to Exchange Hostages for Terrorists?

שו"תים קצרים

שבט ברזל - פסוקי תהילים על מלחמה

אמונה

א. מי שבירך לחיילי צה"ל

מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הם היו אבותינו ואנו הולכים בדרכם. הם היו קדושים ויחד עם זה לוחמים. אברהם אבינו לחם נגד ארבעה מלכים ויעקב אבינו כבש את שכם בחרבו ובקשתו. וכן משה רבנו ויהושע בן נון, עתניאל בן קנז ודוד המלך. הם היו לא רק חיילים מן השורה אלא מצביאים. כאשר מלחמה הכרחית לקיומנו, היא מלחמת ד' (אורות עמ' יד).

הוא יברך את חיילי צבא הגנה לישראל כי הם מקיימים מצווה גדולה, מצווה משולשת בתורה: א. הגנה על העם. ב. הגנה על הארץ. ג. קידוש השם, כאשר אנו מוכים ונרצחים, נחמסים ונאנסים זה חילול השם. וכאשר אנו משיבים לאויבינו ומכים בהם שוק על ירך זה קידוש השם (רבנו הרב צבי יהודה, לנתיבות ישראל א, עמ' קיח). מצווה היא ביסודה קידוש השם השם, ומתוך כך משרה על האדם קדושה ואף ברכה. היא מעבר יבק – ייחוד, ברכה, קדושה.

צבא הגנה לישראל איננו צבא כיבוש, לא באנו לשדוד ארצות נכר, אלא להגן על עמנו וארצנו. אנו צבא הגנה, זו מהותנו. זו מלחמה הכרחית ומוסרית לכל הדעות, זו מלחמת מצווה לכל השיטות.

העומדים על משמר ארצנו אשרינו שקיבלנו את ארצנו בחסדי ד', אך יש לשמור עליה יומם ולילה, ולא להירדם בשמירה. "ברזל ונחושת מנעלך" (דברים לג, כה) - "כנגד כל ישראל שהיו גיבוריהם יושבים בערי הספר ונועלים אותה שלא יוכלו האויבים ליכנס בה, כאילו היא סגורה במנעולים ובריחים של ברזל ונחושת" (רש"י). אכן יש לנו 350 מיליון אויבים מסביב, ועוד כמיליארד מוסלמים וכמיליארד נוצרים שמסייעים להם, ועוד כמה מיליונים מבפנים. ולא ינום ולא יישן שומר ישראל וצה"ל שלוחיו הנאמנים.

וערי אלוהינו הארץ הזאת היא ארץ ד', היא ארץ הקודש, היא הארץ הקדושה, היא הארץ אשר עיני ד' אלהיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, היא הארץ שבה ד' מחזיר שכינתו לציון. כל עם מוסר נפשו על ארצו, וקל וחומר אנו על ארץ קדשנו.

מן הלבנון ועד מדבר מצרים ומן הים הגדול עד לבוא הערבה כל הארץ הזאת כולה, מצוים אנו שלא נעזוב ממנה מקום בידי זולתנו מן האומות (רמב"ן, הוספה ד לסהמ"צ לרמב"ם).

ביבשה באוויר ובים זהו צבא קדוש, זהו צבא אהוב, זהו צבא מלא אהבת ישראל שמוסר נפשו למען ישראל. זהו צבא מלא חברות ורעות ואחדות, זהו צבא שבו בכל חייל נזרקה נשמה חדשה, נשמה של ביטול היש לכלל ישראל. זהו צבא שלהיות בו זו גם חובה עליונה וגם זכות עליונה.

יתן ד' את אויבינו הקמים עלינו ניגפים לפנייהם

אויבינו הם אויבי ד'. "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה: קומה ד' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך" (במדבר י לה) – "משנאיך" – אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם" (רש"י).

הקב"ה ישמור ויציל את חיילינו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה "ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה, ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל ייחוד השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד... וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר (שמואל א כה, כח-כט): כי עשה יעשה ד' לאדני בית נאמן כי מלחמות ד' אדני נלחם ורעה לא תמצא בך... והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ד' אלהיך" (רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמות ז, טו).

וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם "כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו" (בראשית כב, יז).

ידבר שונאינו תחתיהם ויעטרם בכתר ישועה ובעטרת ניצחון "אם הוא מציל נפשות לקוחים למות, שהוא מזכה נפשו כאילו קיים כל התורה כולה, שהרי אמרו: 'כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא' (סנהדרין לז א), ועל כגון זה אמרו: אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון (ברכות כז א), כי יש רבים מבני ישראל שנראים לפנים [=במראה חיצוני] כלים ריקים, אבל יש בידם מצוה זו של הצלת ישראל שבזה הם מכריעים ועוברים את החכמים והגדולים שבישראל" (פלא יועץ, ערך הצלה). וקל וחומר, במציל רבים מישראל.

כי ד' אלוהיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם "ד' צבאות הוא ד' אלהי ישראל, וצבאות ישראל צבאות ד' הם" (אורות עמ' כד). "כי מי הפלישתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים" (שמואל א יז, כו). "ואנכי בא אליך בשם ד' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת" (שם מה). "כי תצא למלחמה על אויביך... לא תירא מהם, כי ד' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים... שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם אל תראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ד' אלהיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם" (דברים כ, א-ד).

ב. מלחמת חרבות ברזל

כלל ראשון. מלחמת חרבות ברזל היא המשך מלחמת השחרור. הכל מלחמה אחת גדולה ומתמשכת, עם הפסקות אש גדולות או קטנות. אנא לא להיות נאיבי ולדמיין שאויבינו חדלו להיות רוצחים וחדלו להיות אויבינו.

כלל שני. בכל מלחמה יש עליות וירידות, הצלחות וכשלונות. כך תמיד היה, וכך תמיד יהיה, עד אשר וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות.

כלל שלישי. מאות הרוגים ואלפי פצועים, זה נורא. כמובן, גם הרוג אחד ופצוע אחד זה נורא. יחד עם זה, יש לראות בפרספקטיבה, ולדעת שעברנו צרות גדולות לאין ערוך. כגון הצרות הנוראות והאיומות בזמן שאני הדל הייתי תינוק, והחביאו אותי להציל אותי ממחנה השמדה. אבל שישה מיליון כן הגיעו, אז אנא קצת פרופורציה.

כלל רביעי. צבאנו הוא מהכי טובים בעולם, אולי הכי טוב בעולם. אבל אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואין צבא צדיק בארץ שלא יכשל לפעמים. הרי לימדנו הרמב"ם בהלכות תשובה שאדם נידון על פי רובו: רובו זכויות – צדיק, רובו חובות – רשע, מחצה על מחצה – בינוני. אם כן, הצבא שלנו, הוא צבא צדיק, מאוד צדיק. אשרינו שזכינו.

כלל חמישי. בכל דור ודור, קמו עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם. ועתה רבוננו של עולם מצילנו מידם, דרך שלוחו הנאמן – צה"ל. אשרינו שזכינו.

כלל שישי. בעמנו יש חילוקי דעות פוליטיים. זה טבעי. אך אינינו שוכחים רגע אחד, שאנו עם אחד, גורל אחד, צבא אחד.

כלל שביעי. מלחמה על דעת כולם. לפעמים יש חילוקי דעות באומה, אם לצאת או לא לפעולה צבאית. ככל שהפעולה רבת היקף, יש צורך בהסכמה יותר רחבה, שלא יבואו אחרי הקרב ויאמרו אלו לאלו: אתם אשמים בקרבנות. אבל עתה זו מלחמה בלית ברירה המוסכמת על כולם.

כלל שמיני. אנא לא להאשים אחרים במה שקרה, כאילו אתם נביאים ויודעים את סודות הבורא. נאמר בענווה: אינינו יודעים, ואם כבר להאשים, אז כל אחד יאשים את עצמו, ויאמר בהכנעה: אשמנו.

כלל תשיעי. במצבים כאלה, כולנו כאיש אחד בלב אחד. הוכחה לכך: אחוז התייצבות למילואים יותר ממאה אחוז, כאשר רבים הגיעו טרם נקראו.

כלל עשירי. חזק ואמץ. כך נצטוו יהושע לגבי מלחמה. חזק ואמץ, או אלו דברים שצריך חיזוק, נאמר בכל דבר שבאופן טבעי, לא מצליחים מיד, אלא הדרך ארוכה וצריך להחזיק מעמד.

ג. איש על מחנהו ואיש על דגלו

ידידי ראה צבאנו
יש בו כל מיני חיילים
חיל היבשה
חיל האוויר
חיל הים
חיל רגלי
חיל השריון
ועוד ועוד
וכולם נצרכים
איש על מחנהו
ואיש על דגלו
*

כל חייל יקר
כל חייל נצרך
כל חייל חיוני
אך לכולנו יחד
יש יותר ערך
מאשר הסכום שלנו
כי בכך
אנו צבא
איש על מחנהו
ואיש על דגלו
*

וכן הוא
באומה כולה
כל קבוצה חושבת
שאצלה כל האמת
וכל הצדק.
לא נכון.
לכל קבוצה הצלחה שלה
אבל כולנו יחד
שווים יותר מהסכום.
כי אנו עם
איש על מחנהו
ואיש על דגלו
*

לכן ידידי
למד להעריך את כולם
לבד לכבד את כולם
אל תשפוט אחרים
אל תמעיט אחרים
אהוב את השונה
העמק בטוב
שבכל קבוצה.
כך נהיה כולנו מאושרים
והעולם יהיה יותר טוב
איש על מחנהו
ואיש על דגלו.

ד. נהרג בפיגוע - נקרא קדוש

שאלה: האם יהודים שנהרגו בפיגוע טרור הנורא נקראים קדושים? האם זה משנה אם לא היו דתיים?

תשובה: ודאי שהם קדושים ושהם נהרגו על קידוש השם. יש ארבע מדרגות בקריאה לאדם שנהרג "קדוש":

א. אדם שנהרג טרם זמנו, כמו שכתוב בשו"ת חת"ס על יהודי שגוי רוצח רצחו עקב שוד, ש"קדוש ייאמר לו". הוא מביא הוכחה מסנהדרין מז' א, מזמור לאסף אלהים באו גויים בנחלתך, טמאו את היכל קדשך... נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים, בשר חסידיך לחיתו ארץ. חסידיך - חסדיך ממש. עבדיך - הנך דמחייבי דינא דמעיקרא, וכיוון דאקטול קרי ליה עבדיך... כיוון דשלא בדין קא מיקטלי, הויא להו כפרה (שו"ת חת"ס יו"ד שלג). וכן רש"י "חסידיך - והלא רשעים היו? אלא משקבלו פורענותם הרי הם חסידים" (תהילים עט ב).

ב. מי שנהרג כי הוא יהודי נקרא 'נהרג על קידוש השם', כדברי שו"ת מהרי"ל צט, שנמחלים כל עוונותיו, על פי מסכת שמחות ב יא, וקורא להם קדושים וקדושי עליון, וכך נהוג לכנות את אלו שנרצחו בשואה קדושים. וכן גדולים הורו לברך אז את הברכה על קידוש השם. ובדומה לכך יש ברמ"א שמומר שנהרג על ידי עכו"ם מתאבלים עליו (שו"ע יו"ד שמ ה הגה) כי נהרג במיתה לא טבעית (ט"ז) וכן אומרים עליו קדיש (שו"ע יו"ד שעו ה).

ג. מדרגה יותר גבוהה היא של מי שנהרג מפני שלא רצה לעבוד עבודה זרה וכדומה, ומסר נפשו של קידוש השם מרצונו, כמבואר ברמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה.

ד. עוד יותר גבוה הוא חייל שידע שייהרג ומרצונו נכנס לתוך הסכנה, וזה דומה להרוגי לוד שאין אדם יכול לעמוד במחיצתם, שמסרו נפשם להציל את העיר (פסחים נ א). באשר למי שנהרג בפיגוע טרור, ודאי שהוא שייך למדרגה הראשונה והשנייה וגם קצת למדרגה הרביעית אם הוא גר בארץ ישראל על אף הסכנה.

אגב, יש שהוכיחו מהרמב"ם (יסודי התורה ה ד) שמי שנהרג כי הוא יהודי נחשב "מהרוגי מלכות שאין מעלה על מעלתו ועליהן נאמר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה" ומתוך השוואה עם הסוגיא בסנהדרין מז.

סיכום: תהא נפשם צרורים בצרור החיים עם כל הנהרגים על קידוש השם.

ה. למה יש רצחנים

למה יש אנשים כה אלימים, כה אכזרים, כה רצחנים?! כיצד הגיעו ערבים לרשעות כזו, לטבוח אנשים תמימים שבאו לחגוג בטבע, להרוג מהם כמה מאות, ובחסדי האל הרבה הצליחו לברוח?!

האם הרצחנות היא תכונה מולדת, בגנים, או תכונה נרכשת, על ידי חינוך והשפעה חברתית?

כמובן, שאלה זו נכונה לגבי כל יצרי לב אנוש, הן יצרים טובים, הן יצרים רעים. נעשו על כך מחקרים פסיכולוגיים רבים מאוד. אך האמת פשוטה היא ששתי התשובות נכונות.

בגמרא ברכות יש מחלוקת אם יצר הרע דומה לזבוב או דומה לחיטה. מרן הרב קוק מסביר בעין איה שזה משל. זבוב מסתובב באשפה ומוביל זוהמא ממקום למקום. אם כן, תכונות הנפש נרכשות. בחיטה יש סדק, אם כן האדם מעצם יצירתו סדוק לשנים, יצר טוב ויצר רע. ההשלכה במחלוקת הזו היא, שאם יצר הרע הוא זבוב המוביל לכלוך, יש לתפוס מרחק מכל מוקדי טומאה במרחבי הארץ. אך אם הבעיה היא פנימית, אז יש צורך בחינוך חודר של הפרט. שתי השיטות צודקות ויש להילחם בשתי החזיתות.

וכן הוא ביחס ליצר הרציחה. מרן הרב קוק מסביר בעולת ראיה, ששני היצרים הראשיים הם יצר העריות ויצר הרציחה. לכהן יש ארבע בגדים, שני ראשיים, כתונת ומכנסים, ושני משניים, מגבעת ואבנט. המכנסים חוסמים את יצר עריות והכותונת את יצר רציחה.

אם כן, יצר הרציחה הוא גם מולד, וכן כל סוג תוקפנות: פיזית, מלחמתית, מילולית, משפחתית, חברתית, כלכלית, ספורטאית. והוא גם נרכש על ידי השפעות חברתיות, סביבה מעודדת. זה גם יכול להתחיל מיחס ההורים. יש גם השפעה לסרטים ולמשחקי מחשב. אבל העיקר הוא החברה הנותנת הכשר ומקשה רגשות.

כמובן אינינו מדברים כאן על הבא להורגך השכם להורגו, הגנה עצמית, צבא הגנה לישראל, אשר כשמו, כן תהילתו, שאינו צבא התקפה, אלא צבא הגנה.

מסופר שאדם הראשון הוליד את שת בצלמו כדמותו. פשיטא? לא, אומרים חז"ל, כי במשך מאה ושלושים שנה, הוא הוליד שדים. מה הם שדים? הרמב"ם מסביר במורה נבוכים, שהם אדם מבחוץ וחיה מבפנים. הם נראים כבני אדם, אך בפנים הם חיות. ספר התניא מדבר על הנפש האלוקית והנפש הבהמית. אמיל זולא כתב ספר: החיה האנושית.

אנו עם ישראל, אינינו זקוקים לפירוש, במשך דורות סבלנו מחיות אנושיות. אך עתה, בחסדי ד', יש לנו צבא, ואנו יכולים להתגונן.

לפעמים שואלים אם נכונה התיאוריה שהאדם בא מן החיה. אכן שאלה מעניינת, אך היא אינה מטרידה אותנו. השאלה המטרידה אינה אם הוא בא מן החיה, אלא אם הוא כבר הגיע. התשובה היא שלצערנו, הרבה מן המין האנושי טרם הגיע. ראה במו עיניך במלחמה זו.

על כל פנים, מבחינה מוסרית, אין זה משנה אם הרצחנות היא מולדת או נרכשת, כי בין כך ובין כך, יש לאדם בחירה חופשית, מדגיש הרמב"ם בתחילת הלכות דעות. אלא, שאם זה מולד, זו יותר עבודה מוסרית יותר גדולה. אשרינו שזכינו, ישראל רחמנים בני רחמנים.

ו. שו"ת חרבות ברזל

ש: היתה מתקפת טרור הכי קשה מאז קום המדינה, הרוגים, פצועים, ושבוים, ד' ירחם עליהם. כיצד הצליחו בהתקפת פתע? לא חשבנו על זה?
ת: לא חשבנו שיעלה על דעתם לצאת למלחמה כוללת.

ש: למה, וכי לא ידענו שהם אויבנו?

ת: חשבנו שזה דגם מערבי שסוף סוף אפשר להסתדר יחד. חשבנו שאם נעשה להם ויתורים, נזכה לשקט ולשלום. לכן הכנסנו עובדים עזתים, העברנו כסף קטרי, העברנו אספקה ועוד.

ש: ואולי לא די להם בשלום, אלא הם רוצים מדינה ביהודה ושומרון?

ת: שקר וכזב. מטרתם ג'יהאד ובמיוחד מלחמת השמדה של עם ישראל. אותם חיות אדם אומרות את זה בפירוש. הרי הערבים עסקו במלחמות ובטרור נגדנו עוד לפני מלחמת ששת הימים, ועוד לפני קום המדינה, וגם בארצות הנכר. לצערנו אין שום חידוש. הם אווזים לאורך 1500 שנה באותו קו של שנאת היהודים ורצח היהודים.

ש: גם מוחמד עצמו?

ת: ודאי. הוא הציק לשבטים היהודים הסמוכים לו. בשבט אחד הוא הרג את כל הגברים, ובאשר לנשים ולילדים הוא הכריח אותם להתאסלם ומכר אותם לעבדים. גם אחר כך, היה טבח גדול בח'יבר ליהודים שלא התאסלמו. בסיכום, קרב לחיים ולמוות.

ש: ואחר כך?

ת: גם יורשו עומר המשיך באותה דרך וגירש את כל היהודים בחצי-האי ערב. מעשים אלו משמשים דוגמה למוסלמים לכל אורך הדורות. הסיתו וליבו את השנאה נגדנו על ידי כל מיני תיאורים שקריים ומשפילים.

ש: אבל נהוג לומר שהיה טוב ליהודים במדינות האיסלאם?

ת: הכל יחסי. היה פחות גרוע מאשר במדינות הנצרות. אגב, המוסלמים גם ניזונו נגדנו במהלך הדורות מהאשמות נוצרים כלפינו: רצח האל, עלילת דם, וגם פרוטוקול זקני ציון.

ש: לא היו תקופות יותר טובות אצלם?

ת: לא. זו רדיפה שיטתית לאורך כל ההיסטוריה. גם בתקופת האימפריה המוסלמית, גם תחת השלטון הסוני, גם בשלטון השיעי, גם בתקופה המודרנית, גם לפני קום המדינה, גם לפני מלחמת ששת הימים וגם אחריה (עיין ערך "אנטישמיות מוסלמית" בויקיפדיה - מ"צ).

ש: אך יחסית יש בימינו יותר אנטישמיות אצל הנוצרים?

ת: דווקא לא. אצלם זה הכי גבוה. בשנת תשע"ד נערך סקר על ידי הליגה נגד השמצה, על האנטישמיות בעולם. האחוז הכי גבוה בעולם הוא 74% במזרח התיכון ובצפון אפריקה, וביהודה שומרון ועזה 93%. בין המוסלמים, 49% הם אנטישמים (עיין ערך "מדד האנטישמיות בעולם" בויקיפדיה - מ"צ).

ש: ומה בדבר הטענה שאם ניתן להם מדינה הם יירגעו?

ת: שקר וכזב. קודם כל, יש להם 22 מדינות בשטח שהוא פי 500 ממדינת ישראל. זה לא מספיק?! שנית, הם כבר קיבלו מדינה על חשבוננו מגבולות המנדט, זו ירדן, שיש בה 90% פלסטינים ו-10% השמים. שלישית, אחרי הגירוש מגוש קטיף, אנו לא רואים שהם נרגעו בעזה, אדרבה נעשו רעים עוד יותר, לא רק כלפינו, אלא גם ביניהם. הם רוצחים אחד את השני.

ש: היטלר ימח שמו היה גרוע מהם...

ת: נכון. אך אין זו נחמה. אגב, המופתי הירושלמי חאג' אמין אל-חוסייני ימח שמו, עשה יד אחת עם היטלר, והבטיח לו לחסל את כל היהודים במרחב הערבי. הוא היה חבר טוב של אייכמן, ואף גייס מוסלמים ליחידת מיוחדת בוואפן אס אס. הוא התנה את שיתוף הפעולה עם הגרמנים למתן יד חופשית לחיסול את היהודים בכל מדינות ערב. ש: אכן אנטישמים גדולים מאז ועד הנה! אך האם מלבד השנאה, גם עשו פוגרומים ביהודים?

ת: בודאי עשו ועשו ביהודים, ד' ינקום דמם. טבח היהודים בפאס (ד' אלפים תשצ"ג), עוד טבח בפאס (ה' אלפים רכ"ה), עלילת דמשק, שואת יהודי לוב, פרעות טריפולי (תש"ה), התריתל, פרעות אוג'דה וג'ראדה, פרעות קהיר ואלכסנדריה (תש"ה),

הפרהוד, פרעות עדן (תש"ז), טבח חברון (תרפ"ט), טבח צפת (תרפ"ט), מאורעות תרפ"א, מאורעות יפו (תרפ"ח), עלילת דם בשיראז (תר"ע) (עיין כל אלה בויקיפדיה – מ"צ).

ש: אז שום דבר לא השתנה מאז ועוד היום!

ת: בודאי השתנה והשתנה. בחסדי ד' יש לנו צה"ל ד' ישמרנו וישמרהו!

ש: אבל למה הם כאלה רעים? הרי האדם נברא בצלם אלהים?

ת: ודאי צלם אלהים. אבל יש גם "החיה שבאדם". זה שם ספר של הסופר הצרפתי המפורסם אמיל זולא שבו הוא מתאר באופן פסימי ושחור מאוד את הדחפים הרצחניים שבאדם. זה לא משנה אם יש אמת בתיאוריה המדעית שמוצאו של האדם מן החיה, מה שמטריד אותנו אינו מה שהיה פעם, אלא מה שעתה יש בו חיה, מה שבעל התניא מכנה בפרק הראשון הנפש הבהמית.

אגב, עובדי עבודה זרה הקדומים העריצו חיות, כלומר את החייתיות שבהן. אפשר לראות בתמונות ובפסלים, שפרעה הניח על ראשו צורה של נחש "בתור תפילין". גם המחבלים הערבים הם נחשים, אבל נחשים מחופשים לבני אדם, כאילו תרבותיים.

ש: נחש מבפנים ואדם מבחוץ!

ת: כן. כך מסביר הרמב"ם את דברי חז"ל על הפסוק "ויחי אדם שלשים ומאת שנה, ויולד בדמותו כצלמו" (בראשית ה ג) – "כל אותן מאה ושלשים שנה שהיה אדם נזוף בהן, היה מוליד רוחות" (עירובין יח ב. בראשית רבה כ כד). "רצונם לומר שדים" (מורה נבוכים א ז), כלומר "אינו איש, אבל בהמה על צורת איש ותבניתו, אבל יש לו יכולת על מיני ההיזק וחיידוש הרעות, מה שאין כן לשאר בעלי החיים" (שם). שד הוא אדם מבחוץ וחיה מבפנים, הרבה יותר מסוכן מבעל חיים.

ש: אז מה עושים עם נחש?

ת: לא משא ומתן. אלא מחסלים אותו. וכן במלחמה, מחסלים.

ש: דין מוות למחבלים?

ת: כן. לא משנה איך הנחש נושך – בנשק, בסכין או באבן. לא מועיל להכניס מחבלים לבית הסוהר. אחר כך הם משתחררים, ושוב עסוקים ברצח.

ש: בכל זאת, האם אין תקוה בשיחות שלום עם מחבלים?

ת: כבר כתב הרמב"ם שהכיר היטב את הערבים באגרת תימן: "וכל זמן שאנו רודפים שלומם, הם רודפים אחרינו בחירום ובמלחמה, כמו שאמר דוד המלך, עליו השלום: אני שלום וכי אדבר המה למלחמה (תהילים קכ ז)" (הוצאת מוסד הרב קוק עמ' קפה). ש: כל הערבים נחשים?

ת: לא. אסור לומר מוות לערבים. יש לומר מוות למחבלים. ובכל זאת יש בעיה. פעם אמרה ערביה אחת ישרה וחשובה (אולי באו"ם): יש 300 מיליון ערבים רוצחים, ועוד מיליארד שאינם רוצחים אבל שותקים...

ש: יש גם יהודים רוצחים?

ת: נכון. וגם נגדם יש להילחם בכל תוקף, כולל מי שרוצח את אשתו. אבל כל אלה מאוד מאוד נדירים, יוצאי דופן. ובעיקר עם ישראל אינו שותק אלא לוחם נגדם בכל תוקף. אבל על ישמעאל נאמר "פרא אדם", לא אדם שהוא פרא, אלא פרא בצורת אדם. ולא רק אותנו הם רוצחים, אלא גם זה את זה, כל פעם בארץ אחרת, ראה מה קרה עתה בסוריה, ומה קרה עם דאעש. כמובן אין זו נחמה.

ש: נחזור לעם ישראל. מה יהיה כאן עם המחבלים?

ת: אמרנו, הפתרון הוא צה"ל. צה"ל מוסר נפשו יומם ולילה, בין שזה גלוי בין שזה חסוי, ויש להודות לו יומם ולילה. כמובן, אי אפשר לסגור את הטרור הרמטית. אבל כמעט הרמטי, וכן להעניש קשות את המחבלים.

ש: ומה עלינו להרגיש מול הפיגוע הנורא הזה דווקא ביום שמחה?

ש: שעוד לא הסתיימה העבודה. עוד הרבה יש לנו לעשות. אמנם עברנו במדינה כברת דרך ארוכה, אבל יש עוד עבודה רבה לפנינו. ואנו נמשיך לבנות את ארצנו ולהיבנות בה במפלאות ד' עלינו. חזק חזק ונתחזק.

ז. קדושי מסיבת טבע בקיבוץ רעים

שאלה: איך משתתפי המסיבה ברעים זכו ברגע אחד למדרגה שבירה לא יכולה לעמוד במחיצתם?

תשובה:

א', בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שלג) הסביר שמי שנהרג משום שהוא יהודי כל עוונותיו מתכפרים, ו"קדוש ייאמר לו". הוא מביא הוכחה מסנהדרין (מז, א), מזמור לאספ אלהים באו גויים בנחלתך, טמאו את היכל קדשך... נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים, בשר חסידיך לחיתו ארץ. חסידיך – חסידיך ממש. עבדיך – הנך דמחייבי דינא דמעיקרא, וכיוון דאקטול קרי ליה עבדיך... כיוון דשלא בדין קא מיקטלי, הואי להו כפרה. וכן רש"י "חסידיך – והלא רשעים היו? אלא משקבלו פורענותם הרי הם חסידים" (תהילים עט, ב). ב', למה הם זכו? אנחנו לא יודעים את סודות של הבורא. אנא לא לשפוט אדם על פי המראה החיצוני גדול, "כי האדם יראה לעיניים וד' יראה ללבב" (שמואל א טז, ז). יש אדם שנראה כמו צדיק והוא מרביץ לאשתו ולילדיו. יש אדם שנראה נמוך אבל הוא אדם מלא חסד, לב טוב ומסירות, והוא נראה ככה משום שהוא אנוס, הרגל, חינוך ויצרים. לא לשפוט אדם.

כתוב בפרקי אבות (ד, ז): "והוי שפל רוח בפני כל אדם". אדם ישאל: איך אהיה שפל רוח?! אני לומד תורה ויש לי זקן ופאות וכיפה גדולה, ואהיה שפל רוח מול האדם הזה?! הנה כותב האדמו"ר הזקן, בעל התניא: "עוד זאת ישים אל לבו לקיים מאמר חז"ל: והוי שפל רוח בפני כל האדם. והוי באמת לאמיתו לפני כל האדם ממש אפילו בפני קל שבקלים". כמובן, הדבר טעון הסבר, איך אתה, המלא תורה ומצוות, תחוש שפל לעומת אדם ריק ומנוער.

"והיינו על פי מאמר חז"ל: אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו (פרקי אבות ב, ד). כי מקומו גורם לו לחטוא, להיות פרנסתו לילך בשוק כל היום ולהיות מיושבי קרנות, ועיניו רואות כל התאוות והעין רואה והלב חומד ויצרו בוער כתנור... מה שאין כן מי שהולך בשוק מעט ורוב היום יושב בביתו". אותו אדם נמצא בתנאים אובייקטיביים קשים ובניסיונות קשים.

יתר על כן, "גם אם הולך כל היום בשוק יכול להיות שאינו מחומם כל כך בטבעו כי אין היצר שווה בכל נפש". אל תדון אותו עד שתגיע למקומו הרוחני הנפשי ועוצמת יצרו. כמובן, אין כאן מתן לגיטימציה לחטוא בגלל תוקף היצר, שהרי אדם מצווה ויכול לנצחו מתוך מלחמה במסירות. אבל אל תדין אותו, כי יתכן שהנך משקיע פחות בעבודת ד' במיצוי כוחות הנפש מאשר אותו אדם.

אנשים היו נכנסים לבעל התניא לקבל ברכה, בערך לחצי דקה. אדם גס היה בחדר המתנה, ודבר ביקורת על בעל התניא בלשון שפלה שאי אפשר לתאר. לא ברור למה הגיע לקבל ברכה. הוא נכנס ויצא רק אחרי עשרים דקות. שאלו את בעל התניא על זאת, ואמר: אדם שמבקש ממני ברכה, אני צריך למצוא בו משהו שהוא יותר טוב ממני, ואצלו היה קשה מאוד, שברתי את הראש עשרים דקות, ומצאתי שמונה דברים שהוא יותר טוב ממני, אז ברכתי. לא לדון את חברך עד שתגיע למקומו.

ג', אנחנו לא יודעים סודות הנשמות. כתוב בספר קהלת (ד, א): "דמעת העשוקים ואין להם מנחם". עשוקים – הרוגים, פצועים, חטופים, בוכים, ואין להם מנחם, אנו לא יודעים לנחם אותם. יש נחמה, אבל רק הקב"ה מכיר, אינינו מכירים אותה.

בספר קהלת יש מערכת העיתים (פרק ג): עת ללדת ועת למות וכו'. עשרים ושמונה עיתים, כנגד עשרים ושמונה ימים בחודש. ובכל עת, יש עבודת ד' המתאימה לו. "מבלי אשר לא ימצא האדם, את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף", כלומר אני לא יודע מה קרה לנשמה עד כה ואני לא יודע מה יקרה לנשמה זו בעתיד.

ד', הם באמת זכו שקדושים ייאמר להם. אבל כמובן, במקום למות על קידוש השם עדיף לחיות בקידוש השם. רבנו הרב צבי יהודה מספר שלחילים מבני ברק שהלכו לתגבורת לכפר עציון, ולבקשתם לדבר לפנייהם, "אמרתי להם בתוך הדברים על גודל עניין קידוש השם ומצוות מלחמת הארץ, עם חיוב הצלת הנפשות של עכשיו, בברכה נרגשת ומועמקה שהם יקדשו את השם **בחייהם**" (אור לנתיבות). ואמר הרב יצחק ניסנבוים שהיה ממנהיגי המזרחי: מהו קידוש השם לו אנו מצפים? שלא יהיה כתוב על מצבה של יהודי שהוא נרצח על קידוש השם, אלא שהוא חי בקידוש השם.

ח. אנו מנצחים

אנחנו ננצח
זה ברור מכל ברור.
יקח יותר זמן
יקח פחות זמן
אבל אנחנו ננצח
ואנחנו מנצחים.
נכון שפה ושם
יש כמה תקלות
אך כך הוא הטבע
של העולם הזה.
אנחנו מנצחים
כי רבוננו של עולם איתנו.
אנחנו מנצחים
כי אנחנו אמיצים.
אנחנו מנצחים
כי אנחנו חכמים
כי אנחנו מלאי עוז וגבורה
כי אנחנו מלאי תושיה וחכמה.
אנחנו מנצחים.
כמובן אם אנחנו
ממלאים את האומה
רוח נכאים
האשמה ויאוש,
אנחנו מאחרים
את זמן הניצחון.
אבל גם אז
על אף כל המאשימים
וכל המייאשים,
אנחנו ננצח,
אבל יקח
טיפה יותר זמן.
לכן, מה אנחנו צריכים
לעשות היום,
הוא להיות מלאי
עוז וגבורה
תושיה וחכמה
אהבה ואחווה.
ובדרך הזאת,
רבוננו של עולם
יפעל דרכנו
ואנחנו ננצח.
חזק ואמץ

ט. חרבות ברזל - חושך ואור

א', פוגרום נורא. טבח, אונס, תינוקות, נשים, זקנים, התעללויות מזוועות, פצועים, חטופים.

ב', טעות פוליטית. חשבנו שהחשבון הפוליטי הנכון הוא שלטון חמאס על עזה, שזו החלופה הפחות רעה, והיא תמנע הקמת מדינה פלסטינית. שקט יענה שקט. טעות מן היסוד. כמובן, אל תאשים, כי נראה מה היית עושה במקומם.

ג', טעות בהערכה צבאית. מול כל ההכנות של החמאס שהיו ידועות לנו, סמכנו על הגנות מאוד טובות שבנינו, הערכנו שהחמאס מורתע, והחלטנו שפעולה צבאית תזיק דיפלומטית למגעי שלום עם מדינת ערב מסוימת. טעות מן היסוד! אך גם כאן, אל תשפוט וכו'.

ד', צה"ל. ומכאן לנקודות אור. אשרינו שיש לנו צבא. לא עוד פוגרום כמו בגלות, לא עוד שואה, לא עוד מסכנים, אלא צבא המכה חזרה שוק על ירך. צבא שהולך עד תום, להשמיד תשתיות הטרור. אני מתגונן, לכן אני קיים.

ה', גבורה וחכמה. איזה צבא גיבור יש לנו! איזה צבא חכם! יש סיפורי גבורה אין ספור. נקווה שיאספו אותם בספרים עבים. אחד לוחם נגד עשרה. עשרה נגד מאה. כיתת כוננות מצילה ישוב שלם. עם של גיבורים!

ו', מסירות נפש. סיפורים אין ספור של מסירות נפש. פצועים שחזרו להילחם, חיילים שסיכנו עצמם עבור אחרים, חיילים שנהרגו בהגנתם על אחרים. זו המדרגה הגבוהה של קידוש השם. כל כך אידיאליסטי! כל כך צדיק!

ז', מילואים. גיוס מילואים הכי גדול מאז קום המדינה. התייצבות יותר ממאה אחוז. גם רבים הגיעו לפני שנקראו. גם אלה שאיימו שלא יתייצבו, כן באו לצבא. גם מי שמתחתן למחרת, הגיע.

ח', עזרה מכל היהודים. התגייסות כל היהודים לסייע לצה"ל, בתרומות, בצידוד, במזון, תורים ארוכים לתרומת דם. כולם, שמאל ימין, דתי חילוני, חרדי ציוני. כולם.

ט', גויים יבינו. אולי סוף סוף גויים יבינו עם מי שיש לנו עסק, עם חיות טרף, ויתמכו בנו. כמובן, הם לא פועלים לשם שמים, אלא מתוך אינטרסים, אבל אולי בכל זאת, זה יעזור.

י', אחדות. התברר פעם אחת ולתמיד, מה שתמיד ידענו, שאנו עם אחד. בינינו יש ויכוחים, אבל אנו עם אחד, ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ. כולם בשביל אחד, ואחד בשביל כולם.

*

ומכאן. לא דיכאון, לא האשמות, לא פחד.

הפסדנו בקרב, ניצחנו במלחמה.

להכות באויב ביד ברזל, בחרב ברזל.

להיות מאוחדים לנצח.

לא להסתכל אחורה אלא קדימה.

י. עת מלחמה לישראל ולא עת צרה ליעקב

יש אנשים האומרים עתה בזמן המלחמה: "עת צרה ליעקב". כשהיינו בגלות ונהרגו לנו אנשים, לא היה לנו מנוס. גויים עשו לנו כמו שעשו עתה בשמחת תורה, ועוד יותר, וזה היה סוף הסיפור הנורא. אבל עכשיו, אדרבה, יותר טוב שנאמר: "עת מלחמה" אך אם אנו מכים את האויב בשער, אין זו עת צרה אלא עת גבורה ועת ישועה. הרמב"ם קרא לספרו "הלכות מלכים ומלחמות". וכן כתוב בהוצאות הקדומות, אבל בספרים שלנו כתוב "ומלחמותיהם" מפחד הצנזורה. אך אם אנו רוצים מלכות עצמאית, מדינה עצמאית, יש מלחמות. מלחמה היא דבר נורא, אבל יש דברים יותר נוראיים: פוגרומים ושואה.

אבל עתה עת מלחמה, ובמלחמה נופלים. לא כתובה בתורה באף מקום הבטחה אלוהית שבמלחמה לא נופלים. אדרבא, בצבא של דוד אדם כתב גט לאשתו (שבת נ, א. כתובות ט, א). ורבי יצחק אברבנאל מסביר שזו הסיבה שקיבלנו מצוות פרה אדומה לפני הכניסה לארץ, כי נהרגים במלחמה, ויש צורך לטהר. וכאשר נשאל רבנו הרב צבי יהודה שאלה זו במלחמת יום הכיפורים, בה נהרגו לנו אולי פי עשר, הוא השיב: איפה החוזה שלך?! איפה החוזה שד' חתם לך שלא נהרגים במלחמה?! אמר לי חבר לפני מלחמת שלום הגליל: "אני צריך לנסוע לאמריקה לשנתיים בשליחות להיות מורה. אני אסע לאמריקה וחבריי פה יצאו למלחמה?! אמרתי לו: "אל תדאג, כשתחזור מאמריקה יהיו לך עוד מלחמות. וגם לך, גם לבנך, גם לבן בנך". אמר לי: "אתה נראה די אופטימי...". אמרתי: "ודאי אני אופטימי. אתה יודע מה זה פסימי? פסימי זה מה שקרה לי, כשנולדתי והיו צריכים להחביא את התינוק כדי שלא אגיע למחנה השמדה.

הגדר עכשיו אינו "עת צרה ליעקב" אלא "עת מלחמה ליעקב", כי עכשיו כשהאויב מכה אותנו, אנחנו מכים בחזרה אלף מונים.

וביותר מדויק, עכשיו "עת מלחמה לישראל", כי השם יעקב היה לפני שנאבק עם המלאך עד עלות השחר, ואחר כך הוא שינה את שמו לישראל, "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל" (בראשית לב, כט).

יש לשאול כשעם ישראל היה בדרך לארץ ישראל, מדוע התחננו לאדום ומואב על מנת שיתנו לו להיכנס לארץ, ואצל אדום אחרי שסירב ואיים במלחמה הם נטו מעליו, ואילו אצל סיחון הם כן הגיבו במלחמה. בספר שם משמואל (חוקת תרע"ה) עמד על שאלה זו, וביאר שהפגם בפניה לאדום היה משום שהיא נעשתה מתוך בחינת יעקב הנחותה, ולא מתוך בחינת ישראל העליונה יותר.

עכשיו הוא עת מלחמה לישראל, בעוז וגבורה. כל השבטים ביחד נקראו ישראל. אכן לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו.

עת צרה ליעקב - חורבן מלכות ישראל בזמן בית ראשון ובית שני.

עת צרה ליעקב - גירוש ספרד.

עת צרה ליעקב - גזרת ת"ח ות"ט בפולין (100,000 יהודים נרצחו ושליש הקהילות נחרבו).

עת צרה ליעקב - פרעות פטליוורה באוקראינה בתרע"ט (נרצחו עשרות אלפי יהודים).

עת צרה ליעקב - השואה הנוראה.

והקב"ה מצילנו מידם, עכשיו על ידי השליח הנאמן - צה"ל!

עת מלחמה לישראל - 300,000 חיילים גויסו למילואים תוך 48 שעות.

עת מלחמה לישראל - מעל 130% גויסו מילואים בכל יחידות צה"ל.

עת מלחמה לישראל - נתרמו עשרות מיליוני שקלים לחיילי צה"ל על ידי יהודים בארץ ובחו"ל.

עת מלחמה לישראל - מעל 4,000 מנות דם נתרמות בכל יום מתחילת המלחמה.

עת מלחמה לישראל - כשצה"ל מכה בכל תוקף על אויבים ביבשה, באוויר ובים.

אשרינו שזכינו לצה"ל! חזקו ואמצו!

יא. מה רבנים צבאיים צריכים לומר לחיילים

[שאלה של רבנים צבאיים]

יש רבנים צבאיים שננזפו בגלל מה שהם אמרו. אמנם הם אמרו דברים נכונים: עזה שלנו ולבנון שלנו. אבל הכלל הוא: כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע, כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע (יבמות סה, ב). יש לומר דברים מועילים שפועלים לטובה. "אל תוכח לץ פן ישנאך" (משלי ט, ח). לכן, תמיד צריך לשקול מה לומר ומה לא לומר. וברור שאתה מוקלט, ורק צריך חייל להפיץ החוצה.

בדיחה: לבחור נגמר הכסף, אז הוא שולח מברק לאביו. אבל אין לו כסף למברק, אז הוא כותב בקיצור: אבא כסף. האבא לא יודע לקרוא ומבקש משכן מה כתוב פה, השכן קורא: אבא, כסף! [בנימה של חוצפה]. האבא אומר: אם ככה הוא מבקש, הוא לא מקבל כלום. הבחור לא מקבל ולא מבין למה. הוא שולח מברק שני: אבא כסף. האבא שואל שכן אחר מה כתוב פה. השכן שני אומר: אבא, כסף [בנימה של מתיקות והתחננות]. האבא אומר: אה... הוא למד איך לבקש. אותן המילים אבל בצורה אחרת. צריך ללמוד איך לומר את הדברים.

יהושע בן נון היה איש אשר רוח בו (במדבר כז, יח), "שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד" (רש"י). צריך לדעת מי עומד מולך. כל עם ישראל עומד מולך, כי הדברים דולפים לכל ישראל, ואנחנו שמחים על כך.

גם צריך לקחת בחשבון שאנשים יסלפו דבריו. יש אנשים המומחים לסלף. כותב הרמב"ם באגרת תחיית המתים, שהנוצרים לומדים מ"שמע ישראל" את אמונת השילוש: ד' אלהינו ד', כלומר 3, שהם אחד. וכן סילוף הפסוק (דברים כח, לד): "והיית משוגע". וכן במשנה עבודה זרה (נה, ב): למה ד' ברא שמש, שהרי בגללו יש שעובדים לה עבודה זרה? והשיבו: וכי בגלל הטיפשים, אנו נאבד את השמש? ומשה רבנו עצמו חשש לכתוב "נעשה אדם", בלשון רבים מפני עובדי עבודה זרה. אמר לו ריבנו של עולם: "כתוב, והרוצה לטעות, יטעה" (בראשית א, כו. בראשית רבה ח, ח). אמנם רוב רובם של עם ישראל טובים וישרים, אך יש להשתמש באמצעי זהירות, ומי שרוצה לסלף תמיד יוכל.

החתם סופר אומר: לא כל מה שחושבים - אומרים, לא כל מה שאומרים - כותבים, ולא כל מה שכותבים - מפרסמים. צריך סבלנות היסטורית, יש דברים שצריכים לומר עכשיו, ויש דברים שצריכים לומר יותר מאוחר. הרמב"ם כותב במורה נבוכים על "אמיתות זמניות", דברים שעכשיו אמת, ועוד מאה שנה לא יהיו אמת. כרגע השמש מסתובבת מסביב לכדור הארץ, כדי שאנשים לא יעבדו לה עבודה זרה. אחר כך נבין שכדור הארץ מסתובב מסביב לשמש. מרן הרב קוק מסביר שסודות התורה, הם דבר אמיתי שעוד לא יצא זמנם להתגלות. כל דבר בזמנו. הדור הזה הוא מורכב. מצד אחד, הוא כיתה מינוס עשר, ומצד שני, הוא כיתה פלוס עשר. רע מבחוץ, טוב מבפנים.

נכון שיש לומר שארץ ישראל כולה שלנו, אבל צריך לדעת איך לומר את זה. פעם היה דיון בין הרב יהושע צוקרמן והוגה שמאלני. זאת השיחה:

ההוגה: כאשר שני אנשים טובעים בים ויש קרש אחד, יש לתת לשניהם לאחוז בו. הרב צוקרמן: לא מדויק. יש אדם שטובע בים ואוחז בקרש (ערבים) ואז בא טובע חדש (יהודי) ורוצה גם הוא לאחוז. אין זה מוסרי.

ההוגה: נכון. אמנם הראשון קדם באחיזתו בקרש, אך הזיקה של השני קדמה לאחיזתו של הראשון, והזיקה קובעת.

הרב צוקרמן: הזיקה היא על חצי קרש או על כל הקרש?
ההוגה: כל הקרש.

הרב צוקרמן: נגמר הדיון.

צריך לדבר בעוז ובגבורה, אבל בצורה שלא מעוררת התנגדות אלא שהדבר נשמע.

י.ב. עת מלחמה

[שיחה]

כמובן שהיננו בצער כבד על חללינו הרבים, על חורבן הקיבוצים, וליבנו עם השבויים. אך חלילה לנו ליפול לייאוש, דיכאון ומחשבות פסימיות; יש לשים הכל בפרופורציות. אנו במלחמה כבר 75 שנה. מאז מלחמת השחרור ועד היום, עם הצלחות וכשלונות, עם נצחונות והפסדים, עם הגנה ועם הרוגים, עם רגעי מנוחה, ועיתות מלחמה פעילה. המלחמה היא על ארצנו, עמנו ומדינתנו. יש תמיד להביט על נס קיומנו: מסביבנו חצי מיליארד ערבים, שישמחו מאוד להשמידנו, ובתוך ארצנו כמה מיליונים. שלא נדבר על שישה מיליארד אנטישמים בעולם שמייחלים לרעתנו; חלקם חריפים וחלקם מתונים. לכן, אנא לא להיות נאיביים שלא יהיו מלחמות. היו מלחמות, והיו עוד מלחמות, לנו ולבנינו, ואולי גם לבני בנינו.

זו לא פסימיות; אין כלל וכלל להשוות בין השואה הנוראה שעברנו לפני שמונים שנה, לבין מה שקורה בארצנו, גם לאחר שאויבנו טבח באכזריות במאות תושבי עוטף עזה והתעללו בהם. אין הדבר מתקרב ולו במקצת למה שחווינו בעבר. המצב היום הוא טוב מאוד יחסית לגלות. בכל יום ויום עלינו לחזות בשיבת ציון, לשמוח ולהודות שיש לנו מדינה, צבא, ותקומת ארצנו. כמובן שאין לזלזל במה שאנו עוברים ויש להצטער מאוד על הזוועות שחווינו, אך אין זה מתקרב ולו במקצת למצבנו בגלות.

כמה זמן תיקח המלחמה? איננו יודעים, שכן היא נמשכת כבר 75 שנה. הרמב"ם מגדיר שיש מצווה למנות מלך שילחם מלחמותינו (הלכות מלכים ד, י), אך הוא אינו מציין כמה זמן תימשך המלחמה. הרבה תוהים: יש צרות, אז איך אתם קוראים תקופה זו אתחלתא דגאולה? אך הם לא יודעים, שאתחלתא דגאולה מוגדרת כמלחמה (מגילה יז, ב). לפני המלחמות, היו פוגרומים ולא יכולנו להגן על עצמנו. עכשיו ב"ה אנחנו יכולים להגן על עצמנו. הרגעים בבוקר שמחת תורה, שבו חיות אדם איימו על נשים וילדים, ואין מציל ואין מרחם, הם תזכורת למצב בו היינו במשך אלפיים שנות גלות. בגלות, לא הגיעו כוחות צה"ל לאחר זמן וחסלו את כל הצוררים. לכן יש לראות גם כיום, את הנס העצום שאנו שרויים בו בכל עת ובכל שעה, ומתוך כך להתחזק בעוז ובגבורה.

כבשה בין שבעים הזאבים בגלות (ילקו"ש תהלים לה) ננשכה, הורעבה ועברה התעללויות נוראות, אך לא מתה. כעת היא חזקה ובריא, וצרותיה שוליות מאוד יחסית למה שעברה. אך תמיד יש לעמוד על המשמר. שר ההגנה של שוויץ אמר פעם: שלישי מתקציב המדינה הולך לביטחון, כל שוויצרי הוא מילואימניק. שאלו אותו: הרי אתם ידועים כמדינה ניטרלית, וכי אינכם נותנים אמון באוסטרים, בגרמנים ובצרפתים? ענה: לא! לכן, בכל עם יש צבא ומלחמות, ואין להיבהל מהן. אסור לפחד בשעת מלחמה, "אל תערץ ואל תחת (יהושע א, ט)"! הדבר נוגע לכולם, שכן כל העם חזית אחת. כל אזרח הוא חייל, כל קילומטר הוא גבול. אסור לחיילים ולאזרחים לפחד, ואסור להיכנס לדיכאון בשעת מלחמה. העזתים אינם מדינה, וחמאס אינו צבא. הם טרוריסטים שפלים נבזים, ואינם יכולים להשתלט על המדינה ולכבוש אותה. מטרתם היא להפחיד, זו מטרת הטרור, ולכן אסור להיבהל, אסור לפחד ולהחלש. חייל יקר, גם אם ראית זוועות, וחברריך נהרגו, רוץ מהר והסתער, אל תתייאש, אל תבכה ותתעצב, חסום את כל המחשבות האלה עד לסוף המלחמה.

הדיבורים על מחדלים והאשמות, הם אלו שמחלישים אותנו. אין לנו להתעסק בזה כלל וכלל עד לסיום הקרב. כלל גדול: אין אדם או ממשלה או צבא שלא עושים טעויות. יש להסתכל על המכלול: מדינת ישראל עשו הרבה יותר דברים טובים מאשר טעויות. אין כרגע להרעיף ביקורות על הצבא, ובכלל, צריך ענווה בעניין. וכי כל אחד הוא גנרל, וכל אחד הוא רמטכ"ל? נראה אתכם, מבקרים יקרים, מטיסים בעצמכם את המטוס הזה לבדכם.

ד' בעל מלחמות, מצמיח ישועות. אחרי כל מלחמה, צומחת ישועה, כדבר מרן הרב קוק באורות, המלחמה פרק א. וכך אנו ממגרים את הרשעה בעולם. במלחמה כולם בשביל אחד ואחד בשביל כולם. זהו משפט נכון, למרות שמקורו בשלושת המוסקטרים. האחדות ולכידות העם היא הכוח החי החזק שלנו. גם אם העורף אינו חלק פעיל במלחמה, הוא חלק רוחני. גם אשתו של החייל היא חלק במלחמה, בחיזוקיה ועידודה. שכן במלחמת מצווה, כולם יוצאים למלחמה, גם כלה מחופתה (רמב"ם מלכים ז, ד). הדבר תמוה: וכי

כלה הולכת להילחם? אלא היא עוזרת בעורף, גם בהבאת אספקה (רדב"ז שם), וגם בעידוד וחיזוק בעלה. אשרי הנשים שדוחפות את בעליהם לצאת למילואים, וממלאות אותם בעוז וגבורה. אשרינו שאנו מאוחדים ואוהבים, תורמים דם בהמונינו, זה הביטוי האמיתי לאהבה. אין לשים לב למחלוקות ביננו, שבימים האחרונים נעלמו לגמרי. איך מתחזקים בעת מלחמה, בשעה שיש מאות רבים של הרוגים, קרובים ויקרים? כמובן, איננו יודעים מדוע הם נפלו, ומה הם חשבוונות שמים, אך יש לדעת: לכל אדם קצבה לשנותיו. ביום שמת, ובשעה שמת, נגמרה קצבת חייו, אשר נועדה לו מראש (יבמות נ, א). אם החייל לא היה נופל במלחמה, הוא היה נפטר באירוע אחר, בדיוק באותה שעה. מובא במסכת סוכה (נד, ב), שלאחר התגלות נבואית, שלמה המלך רצה להציל את סופריו ממות, אליחורף ואחיה בני שישא, ושלח אותם ללוח, שם קיווה שלא ימותו. אך כשהגיעו לשם, בכל זאת מתו. מלאך המוות לוקח את הנשמות ברגע שמגיע זמנם, לא משנה איפה ואיך. מעשה ברב בישיבת חברון, ששידל בחור מאמריקה להגיע לארץ וללמוד. התלמיד הגיע ונהרג בפרעות. פנה אביו אל הרב ואמר: אל תדאג, אני מודה לך. בני היה צריך למות בזמן זה, כך מקובלנו מרבתינו, ואם לא היה נהרג על קידוש השם בארץ, היה נהרג על ידי גאנג בשיקגו. לכן תודה רבה שהבאת אותו ארצה; כל רכוש, אוריש לישיבתך.

שנזכה להתחזק למען עמנו, באהבת ישראל, בלב אחד כאיש אחד. אנחנו נוסיף עוז וגבורה, בעצמנו ומתוכנו. ד' איתנו, מביא גאולתנו, ונמשיך לבנות את ארצנו.

יג. תפילה לשלום נשות ישראל

מי שברך אמותינו
חוה שרה רבקה רחל ולאה
מי שברך את נביאותינו
שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר
מי שברך הנשים הצדקניות במצרים
שבזכותן נגאלנו
מי שברך נשות ישראל בכל הדורות
המעולות במידות הטובות
הוא יברך את כל נשות ישראל
העומדות על משמר ארצנו
בנין הארץ
ישוב הארץ
מלחמות על הארץ
אחדות האומה בארץ
יושר לבב וטהרת לב
בארץ.
ד' יברך אותן
על שעומדות על משמר ארצנו
כל אמהות החיילים
נשות חיילים
אחיות החיילים
ובנות החיילים
המעודדות אותם
ומחזקות אותם.
מי שברך את הכלה
היוצאת מחופתה
לספק מים ומזון
לבעלה
הוא יברך את בת ישראל הטהורה
המספקת לבעלה החייל
עוז וגבורה
המלווה אותו בתום ליבה
בכל מקום אשר יהיה
להגן על העם והארץ.
מי שניחם את בנות ישראל
בכל הדורות
הוא ינחם את נשותינו הצדיקות
אשר איבדו
בן, בעל, אח, אב.
והוא גם יברך חיילות ישראל
אף על פי כן ולמרות הכל
בצבא, במג"ב ובמשטרה
אשר מוסרות נפשן על העם והארץ
בעבודתן הנאמנה.
ד' יברך את כל נשותינו
שהן "חיל העזר לנשים"
יחזק אותן
ישמח אותן
ויושיע אותן
ונאמר אמן.

יד. מלחמתיות

- ש: אנו עם מלחמתי או עם שלום?
ת: אנו עם של שלום. אך כדי להגיע לשלום יש צורך במלחמה. פתגם רומאי: Si Vis Pacem Para Bellum, אם אתה רוצה שלום, היכון למלחמה.
ש: ומה עם מלחמת עמלק?
ת: הם רעי אדם, הם החיה הרעה שבאנושות, אין להם תקנה, אלא למגר אותם. כך מצווה המוסר הטהור. לא די לדבר על צדק, ולהשאיר את הרשע משתולל.
ש: למה אין להם תקנה? מבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק?
ת: יוצא מן הכלל. ניצוץ בודד.
ש: ומה עם שבעת העממים?
ת: גם הם רשעים מרושעים, צמאי דם, מקריבים ילדים תמימים וילדות תמימות למולך, ועוד תועבות. לולא היינו מכחידיים אותם, העולם היה נראה נורא. ואת המועטים שלא הכחדנו, הביאו נזקים מוסריים עצומים. אין מה להתבייש ממלחמותינו אז, וממלחמותינו עתה נגד חיות אדם. וכמובן, ראשית כל, על האדם להילחם ברע שבעצמו.
ש: כיצד להתייחס לנצרות שהרימה על נס את מחיקת השנאה?
ת: הם שפכו הכי הרבה דמים בהיסטוריה.
ש: ובסיכום?
ת: ד' עוז לעמו יתן, ד' יברך את עמו בשלום (מקורות: מאמרי הראיה 507-510, 429-430).

טו. אל תאשים

שאלה: על איזו עבירה, נענשו בטבח עוטף עזה? לכאורה במסיבה בקיבוץ רעים, מחללי שבת ועוד חטאים חמורים. והרי זה דבר פשוט בתורה שיש חשבון שכר ועונש? תשובה: א. אסור לומר דברים כאלה. ומה עם כל עוטף עזה? ומה עם ילדים? ומה עם השואה?

ב. צריך קצת שכל וקצת ענווה לומר: אינינו יודעים. רק נביאים יודעים ואין לנו נביאים. וגם נביאים אינם יודעים אלא מה שד' אמר להם. בימי דוד היה רעב שלוש שנים ונביאים לא ידעו למה אלא בסוף.

ג. ודאי שיש חשבון שכר ועונש. אבל יש עוד חשבונות. עיין ספר דרך חיים ודעת תבונות לרמח"ל.

ד. אסור לקטרג על עם ישראל. ישעיהו הנביא שאמר (ו, ה): "ובתוך עם טמא שפתיים", נענש. וגדעון נבחר למנהיג כי לימד סגוריא.

ה. כל אחד צריך לעשות תשובה על עבירות שלו ולא להטיף מוסר לאחרים. ועל עצם שאלה זו יש לעשות תשובה.

ו. אמרו חז"ל: הוי שפל רוח בפני כל אדם. וכן מזכיר זאת הרמב"ן באגרתו לראות עצמו פחות מכל אחד. הא כיצד? מסביר ספר התניא: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו – הן התנאים בהם הוא חי, הן עולמו הפנימי עם נטיותיו. ואולי לאותם אנשים שנספו יש מעלות שאין לנו, ובסך הכל, הם במדרגה יותר גבוהה.

ז. במיוחד אין לדבר על אנשים שנהרגו בגלל שהם יהודים, שהם במדרגה של קדושים, כפי שכתב המהרי"ל סי' צט.

ח. אהבת ישראל!

טז. אשליה אופטית

יש תופעה ידועה של אשליה אופטית: רושם מוטעה במוח לגבי מה שהעיניים רואות. זו לא הזיה, אלא תחושה מוטעית שמקורה במשהו שקורה במציאות. וכמובן, יש סוגים רבים.

יש גם אשליה מוסרית: שיפוט מוטעה של הזולת. המוח מוליך שולל, ואינו מלמד זכות. עד שהעיניים הרוחנית מתפכחות ורואות את האמת לאמיתה.

עכשיו, במלחמה, זכינו שאשליות מוחיות רבות התפזרו. הנה מה שחשבנו בטעות, ומה האמת לגבי העם היושב בציון.

חלשים - לא. גיבורים.

חומרניים - לא. אידיאליסטים.

אגואיסטים - לא. מוסרים נפשם.

רעים - לא. טובים.

כל אחד בשביל עצמו - לא. אחד בשביל כולם.

מפולגים - לא. המשותף לאין ערוך יותר גדול מהמפריד.

כל אחד חושב שהוא הכי שווה - לא. כולנו יחד אורגניזם אחד.

אוהבים לריב - לא. מלאי רחמנות וחסדים.

לא יבואו לעזרה - לא. עוזרים ועוזרים.

ז. חיילים מצוינים

המח"ט הוא בעל מפעל
המג"ד מהנדס
המ"פ מורה לטבע
המ"מ בסדיר
הרס"ר מוכר ספרי קודש
הסמל קצת נגר
המ"כ כרגע מובטל
והטוראי פנסיונר

אבל כולם חיילים מצוינים
צועדים בשקט הליל בטור איטי
נכנסים לשטח האויב
בלי חת ובלי מורא
כדי להילחם בעד עמם
כמו שהוריהם עשו בשבילם

למח"ט יש כאב גב
למג"ד – כולסטרול
למ"פ - קשיי עיכול
המ"מ סתם לא נראה טוב
לרס"ר בעיות בעיניים
לסמל נדודי שינה
למ"כ גירודים
ולטוראי, יבלות בכף הרגל

אבל כולם חיילים מצוינים
החומקים בעלטה בטור איטי
נכנסים לשטח אויב
ושוכחים שהם מפונקים ורגישים
מפוטמים יום יום בטיפות, משחות וכדורים
והינם פתאום בריאים

ואותם אנשים המפחדים מזריקות ורופא שיניים
נעשים פתאום אמיצים
כבר אינם מפחדים משום דבר
אלא עושים כל מה שצריך
בשביל עם ישראל
כי מה שצריך – צריך

כבר לא חושבים על עצמם
אלא על המטרה הלאומית
כי די והותר הבלגנו

ועתה נפעל להגנת עמנו
וזו רק מנה ראשונה

המח"ט הוא שמאלני נגד יש"ע
המג"ד הוא מתנחל בעד יש"ע
המ"פ מצביע למפלגת מרכז
המ"מ דתי לאומי מתלבט בין שתי מפלגות וחצי
הרס"ר מאוד חרדי
הסמל סוציאליסט
המ"כ מצביע בכל הרשימות
והטוראי עוד לא החליט

אבל כולם חיילים מצוינים
הצועדים בדממה בחשכת הליל
תחת הירח המחייך
בדריכות ועוז
ואותם האנשים שבפוליטיקה ודת
לא מסכימים על דבר אחד
פתאום נעשים אחים
אחים לנשק אחים לקרב
מסורים אחד לשני בלב ונפש

פתאום כולם מסכימים
שהדבר הכי טוב שיש לנו
הלא זאת המדינה שלנו
וצבא ההגנה שלנו
ומוכנים להכות את האויב
שוק על ירך
פעם אחד ולתמיד
כדי שיניח אותנו לשלום

יח. חיזוק ברוממות רוח אחרי כל הזועות

שאלה: כיצד להתחזק ברוממות אחרי כל הזועות?
תשובה: א. מרן הרב קוק אמר אחרי הפרעות בחברון: "אין בוכים על מיתת גיבורים, הם מקדשים את האומה ומחזקים את רוחה" (אגרות הראיה ה, עמ' שכט).
כמובן שזה לא מבטל את הכאב הפרטי, אבל מבחינה לאומית, זו גבורה, שמחזקת את האומה.
ב. אנחנו חייבים לאלה שנהרגו על קידוש השם, לעשות רצונם, ורצונם הוא שנהיה גיבורים, ולא שנהיה שבורים. אם נהיה שבורים, זה כאילו הורגים אותם פעם שניה. בעברית מדוברת – לחטט בפצעים, ובפסיכולוגיה – העלאת גרה נפשית.
ג. קינת דוד: "איך נפלו גיבורים, אל תגידו בגת אל תבשרו בחוצות אשקלון, פן תשמחנה בנות פלשתים, פן תעלזנה בנות ערלים", "מגן גיבורים, קשת יונתן לא תסוג אחר, חרב שאול לא תשוב ריקם". עוד כמה פעמים המשפט "איך נפלו גיבורים", חוזר במהלך הקינה. כלומר, גם במצב כזה צריך לינוק גבורה ממה שקרה.
זו אמנם, קינת דוד זה על גיבורי מלחמה, אבל מה שמרן הרב קוק אומר, הוא על הפרעות, שם נרצחו כי הם יהודים, ומי שנרצח כי הוא יהודי גם נקרא קדוש.

יט. האויב הנוצרי

בל נתבלבל. לא רק החמאס הוא אויב שלנו. לא רק כל מיני מדינות ערב. אלא האויב שלנו הוא הנצרות, ואז ועד הנה. הם רצחו הכי הרבה יהודים. גם הם ניצרו בכח יהודים יותר מכל דת. רבים מהם פועלים בהסתר ובעקיפין בחיזוק הטרור. בל נרדם בשמירה מהם.

הם לא מרפים מאיתנו, ועסוקים במיסיון בכל מלוא רוחב הארץ, ובמיוחד בצה"ל. יש להם כניסה בצה"ל בגלל התרומות שלהם. הם פועלים בתוך צה"ל, יוצרים קשר עם חיילים בודדים. הכסף יענה את הכל.

רצח נשמה אינו קל מידי מרצח גוף, אדרבה גדול המחטיאו מן ההורגו. צה"ל הצבא הקדוש שלנו, לא צריך להתפתות על ידי כספים, אלא להוקיעם ולהקיאם בכל תוקף משורותינו. חלקם מגדירים את עצמם כיהודים המאמינים בישו, ושייכים לקהילת משיחיות. אל נא לא ליפול בפח, הם נוצרים לכל דבר. חזק ונתחזק בטהרת המחנה, וד' יהיה בעזרנו.

כ. החתם סופר והאדמו"ר ממונקאטש אמרו לא להתפלל על השלום!

שאלה: כתב האדמו"ר ממונקאטש, בעל שו"ת מנחת אלעזר, בספרו דרכי חיים ושלום (עמ' ריג והלאה): "לאשר אנו רואים כי אלו המלחמות הם חבלי משיח... העיקר להתפלל על הגאולה שלימה במהרה בימינו, לא כן ההמון שהטעו אותם שצריכים להתפלל עתה העיקר רק על 'שלום העמים' ושעל ידי זה יופסק המלחמה ישוב למצרים הוא הגלות המר... ומאריכים הגלות ומעכבים הגאולה... וכמ"ש בספר הזכרון להגאון החת"ס זצ"ל (מהד' תשי"ז עמ' נג) כי אם נתפלל על השלום הרי זה עיכוב הגאולה וכמו שאמרו חז"ל 'מלחמה נמי אתחלתא דגאולה הוא... רק שנרבה בתורה ובתפלה... נתפלל רק על הגאולה ולא נחוש על המלחמה כלל, עכ"ל החת"ס...".

כתוב בגמרא מגילה (יז ב): "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא", המלחמה היא גם אתחלתא דגאולה. בניין הארץ הוא אתחלתא, שיבת ציון היא אתחלתא דגאולה, הקמת המדינה היא אתחלתא דגאולה ומלחמה היא גם אתחלתא דגאולה.

המשיח הוא איש מלחמה. אחד מתפקידיו הוא להילחם. הרמב"ם כתב בהלכות מלכים ארבע פעמים שהמשיח יילחם: א. "אף בפרשת בלעם נאמר, ושם ניבא בשני המשיחים-במשיח הראשון שהוא דויד, שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שיעמוד מבניו, שמושיע את ישראל מיד בני עשיו" (יא א). ב. "ואם יעמוד מלך מבית דויד הוגה בתורה ועוסק במצוות כדויד אביו, כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, ויילחם מלחמות ד' - הרי זה בחזקת שהוא משיח" (שם ב). ג. "אם עשה והצליח, וניצח כל האומות שסביביו, ובנה מקדש במקומו, וקיבץ נדחי ישראל - הרי זה משיח בוודאי" (שם). ד. המשיח ילחם במלחמת גוג ומגוג (יב ב). ורק בסוף: "ובאותו הזמן, לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה" (שם ה). אכן המשיח הוא איש מלחמה.

כתוב בסוף ישעיהו (סג, ה) על המשיח: "ואבוס עמים באפי ואשכרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם". יש באוניברסיטה טענת הבל שיש שני ישעיהו: אחד רודף מלחמה ואחד רודף שלום, כמו שכתוב בהתחלת ישעיהו: "וכתתו חרבותם לאתים, וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב, ולא ילמדו עוד מלחמה" (ישעיהו ב, ד). אלא אם היו חרבות וחניתות סימן שלחמו...

אך אנו מבינים למה אנשים לא רוצים מלחמות כי אחינו נהרגים וחיילינו היקרים נופלים, ואז אנשים אומרים: "עת צרה ליעקב". אלא אם היינו בגלות ונהרגו לנו אנשים, זו עת צרה. אבל עתה עת מלחמה, ובמלחמה נופלים. לא כתוב בתורה באף מקום שיש הבטחה אלוהית שבמלחמה לא נופלים. אדרבא, בצבא של דוד אדם כתב גט לאשתו (שבת נו א. כתובות ט א). וכאשר נשאל רבנו הרב צבי יהודה שאלה זו במלחמת יום הכיפורים, בה נהרגו לנו אולי פי מאה, הוא השיב: איפה החוזה שלך? איפה החוזה שד' חתם לך שלא נהרגים במלחמה?! משל למה הדבר דומה, לאדם שקנה דירה בחצי מליון שקל, האם זו עת צרה, שהפסיד חצי מליון שקל?! וכן אנו לוחמים, אנו משמידים את האויב, אנו בונים את הבטחון של האומה, וזה המחיר. כל דבר יש לו מחיר בעולם. הגדר אינו "עתה צרה ליעקב" אלא "עת ישועה ליעקב"! כי עכשיו כשהאויב מכה אותנו, אנחנו מכים בחזרה אלף מונים.

אז יש להתפלל על המלחמה?! לא, אלא יש להתפלל על הגאולה. כתוב שם בגמרא מגילה (יז, ב), שהברכה השביעית בשמונה עשרה היא על הגאולה משום שהגאולה תגיע בשנה השביעית. מקשה הגמרא: אבל בשנה השביעית תהיה מלחמה?! משיבה הגמרא: "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא", חלק מהגאולה. בשמונה עשרה אין פירוט, לא כתוב באיזה נשק יש להילחם, רק כתוב גאולה. כלל, בתפילה לא ראוי להיכנס בדרישות להקב"ה עם יותר מדי פרטים: עשה לנו כך וכך. אנחנו מתפללים בבקשות כלליות. "רפאנו" - ולא נכנסים לפרטים באיזה תרופות להתרפא. אנחנו מתפללים שיציל אותנו מהצרה הזאת. איך? - את זה נשאיר להקב"ה.

מעשה באדם שלא היתה לו פרנסה, סיפר לאדמו"ר שהוא קנה כרטיס מפעל הפיס וביקש שיזכה בפרס הגדול. אמר לו האדמו"ר: שיתפלל עבורו. אבל הכרטיס היה יקר מאוד, כמה מאות רובל, והאדם חשש שמא בזבז את שארית כספו לריק, ולפני ההגרלה הוא קבל רגלים קרות ומכר את הכרטיס. ובסוף הכרטיס זכה. האדמו"ר ראה בכך נזיפה מן השמים ורצה לפרוש מתפקידו כאדמו"ר. והרי תפילתו התקיימה? הרי זה בדיוק מה

שביקש מרבו? אמרו לו רבו: מכאן שלא תכתיב להקב"ה איך לפתור בעיה, אל תארגן סידור עבודהם להקב"ה.
לכן אמרו החתם סופר והאדמו"ר ממונקאטש לא להתפלל על השלום כי זה מעכב את הגאולה, כי הרי מלחמה היא גם אתחלתא דגאולה.
מה דעת הרב בזה? אולי יש לומר: אשרינו שזכינו את הנסים, את הפורקן, את הגבורות, את התשועות ואת המלחמות שד' עשה לנו בזמן הזה על ידי צה"ל, שלוחו הנאמן.
תשובה: יישר כח על השאלה המעמיקה מאוד. אכן, מכל צרה יוצאת ישועה, מכח בעל מלחמות מצמיח ישועות. אך זה דיעבד. לכתחילה יש להציע שלום, כמו שעשה יהושע בן נון. ונפסק שנשק אינו תכשיט, כי שלום הוא האידיאל, גם שלום חלקי. כמובן, הבדיעבד שלנו הוא הלכתחילה של הקדוש ברוך הוא.

כא. אין לפחד

שאלה: כיצד יתחזק אדם שמפחד במצבנו?
תשובה: אכן, אין לאדם שליטה על הרגשות. אבל יש לו שליטה על המחשבות, לכן יש לו לחשוב מחשבות שפועלות על הרגשות. לענייננו, מחשבות המסלקות את הפחד, הן משני סוגים: ממקור השכל וממקור האמונה.

בשכל

א', יש לנו צבא חזק מאוד ולוחמים מעולים.
ב', ניצחנו במלחמות יותר קשות לאין ערוך, כגון מלחמת יום הכיפורים ועוד יותר מלחמת השחרור.

ג', על כל צרה שלא תבוא, האמריקאים יסייעו לנו, ואף התחילו לסייע, כי זה האינטרס שלהם.

באמונה

א', שום דבר אינו מקרי, יש השגחה פרטית על כל פרט ופרט של כל האדם, וכל מה שהקדוש ברוך הוא עושה הוא לטובה, בין שאנו מבינים, בין שאינינו מבינים.

ב', זו מצוותנו להילחם על ארצנו ועל עמנו, בין בחזית, בין בעורף, וכאשר יש מצוה, הולכים עליה בלי היסוסים ובלי חשבונות.

ג', אין חורבן שלישי, כך הוא בתורה, בנביאים, ובדברי חכמים, אין ספור פעמים.

*

כמובן, אינינו יודעים עתידות, ואיך יתנהלו הדברים, אבל אנו יודעים שהכל יהיה לטובה. ואנו נמשיך להתחזק ולישא בעול האהוב, בחזית ובעורף.

כ.ב. תפקוד בעת טרור ומלחמה

- ש: איך מתפקדים בימים אלה, ימים של טרור ומלחמה?
ת: רגיל. מטרת הטרור היא לשבש את החיים. הנצחון עליו הוא לתפקד כרגיל.
ש: אבל אנשים מפחדים?
ת: אם מפחדים אותם בין אם הם מפחידים את עצמם. אין "להתפחד" כלל! הפחד מזיק יותר מאשר הטרור עצמו. הרי הסיכוי להיפגע על ידי טרור הוא כמעט אפסי. אלא הוא עושה רושם רב על כולם. כמובן, אם מישהו נהרג או נפצע, יש צער רב, אבל אין להיגרר לפחד. תאונות דרכים מסוכנות, לאין ערוך מטרור. שלא לדבר על עישון, שהורג כל שנה בארץ כ- 8,000 אנשים, מתוכם שישיית מעישון סביל.
ש: אז לא נגדיר עתה שזו עת צרה!?
ת: לא. זו עת מלחמה, או ליתר דיוק עת טרור, שהוא לצערנו תופעה קבועה מאז קום המדינה, וגם לפני כן. ולא רק במדינת ישראל, אלא בעולם כולו, ואין לצפות שהוא ייעלם כל כך מהר.
ש: האם אין הוא הולך וגובר?
ת: עליות וירידות. עיין Country Reports on Terrorism של State Department של ארצות הברית.
ש: כלומר, יש להשלים עם הטרור?
ת: חלילה. יש להילחם נגדו בכל תוקף, ואין זו שאלתנו עתה. אך כאמור אין לצפות שיעלם מחר. בינתיים, לצערנו, הוא שייך למציאות החיים, ויש ללמוד לחיות איתו.
ש: איך אפשר לחיות איתו?
ת: לא לשבש את שגרת החיים. ולא לפחד כלל.
ש: מה עושים כדי לא לפחד כלל?
ת: אמונה בד', שמנהל כל דבר בעולם, על פי השגחה כללית והשגחה פרטית, הכל כפי שצריך להיות. וגם בשכל יש להבין שזה סיכון אפסי. וגם להיעזר בתמיכה משפחתית וחברתית. ועוד.
ש: אפשר למצוא הדרכה שיטתית?
ת: אולי שיטת "משאבים", שפיתח פרופ' מולי להד, בזמן העימותים המתמשכים בגבול הצפון, בשנת תשמ"א. היא כוללת בניין חוסן נפשי רב ממדי:

מ"א	מערכת אמונות	Belief	B
ר	רגש	Affect	A
ח	חברה	Social	S
ד	דמיון	Imagination	I
ש	שכל	Cognition	C
ג	גוף	Physiology	PH

ראשי תיבות: Basic PH או בעברית גשר מאחד (עיין בויקיפדיה ערך משאבים).
ש: אז לא ללכת בימים אלה עם אקדח?
ת: לא לשנות מהשגרה כלומר ללכת תמיד עם אקדח, בכל הזמנים ולא דווקא עתה. הרבה אזרחים סכלו נסיונות טרור, בעזרת אקדח.
ש: ומי שאין לו אקדח?
ת: אז גז מדמיע. מי שלא היה בצבא, לא מומלץ שילך עם אקדח. גם ערכת עזרה ראשונה זה טוב.
ש: גם בשבת?
ת: גם בשבת. הטרוריסטים פועלים גם בשבת.
ש: וטלפון סלולרי בשבת?
ת: רק מי שהוא בעל תפקיד: קצין, שוטר, רופא, איש מד"א וכדומה. אבל לכל אזרח אין תועלת.
ש: אבל אמרנו שאין לפחד! כל זה אינו ביטוי של פחד?
ת: לא. זו זהירות. עיין מסילת ישרים סוף פרק ט. יש הבדל גדול. הפחדן נמנע מלפעול בחיים כפי חובתו. הזהיר, כן פועל, אך נוקט באמצעי הגנה מרביים. גם חייל הינו זהיר מאוד, אך ודאי אינו פחדן.

ש: ובסיכום?

ת: אשרינו שיש לנו מדינה, צבא, משטרה ושאר כוחות הבטחון בחסדי ד' עלינו. ואנו נמשיך לבנות את ארצנו ולהיבנות בה.

כג. חיילי האוויר שביבשה

אחים יקרים
חיילים יקרים
אשריכם בחיל האוויר שלנו
המחזקים את כל המערכות
שבלעדיכם אין חיל.
אנו מודים לכם
אנו גאים בכם.
אנו מאוד מעריכים
את העבודה הטכנית שלכם
משא"נ, מחמש
משגיח כשרות
איש על מחנהו
איש על דגלו.
כל אחד חשוב
כל אחד חיוני
כדברי דוד המלך
היוצא למלחמה
והיושב על הכלים
יחד יחלוקו.
אין גדול אין קטן
כולם יקרים
אחד המרבה
ואחד הממעיט
בלבד שעושה
כמיטב יכולתו.
אנו מודים לכם
אנו סומכים עליכם
אנו שמחים בכם.
חזקו ואמצו
בעבודת הקודש
למען עמנו
למען ארצנו
למען מדינתנו.
ובזכותכם ננצח
ויתקיים בנו
ישב בשמים ישחק.

כד. שמירת הלשון בשעת מלחמה

כל החיים יש מצוה גדולה של שמירת הלשון, קל וחומר בשעת מלחמה, בה צריך אהבה ואחוה ושלום ורעות. הנה כמה כללים, עצות ודברי חיזוק.

- כל רגע שאדם חוסם פיו, זוכה לאור גדול.
- לדון לכף זכות.
- לראות את תכונותיו הטובות של הזולת.
- איסור לשון הרע הוא לא רק על פרט אלא גם על קבוצה.
- לא לקחת ללב אם חברו עשה לו רעה, כי הכל מד'.
- ללמוד כל יום קצת מהלכות לשון הרע.
- אסור לספר דברים שעלולים לגרום נזק, צער, בושה, פחד ופגיעה בכבודו.
- גם בדבר מפורסם, יש ליזהר.
- גם אם אדם כולל את עצמו בלשון הרע, אסור.
- גם ברמז.
- אם לוחצים עליו אנשים חשובים לספר, אל יכנע.
- לשון הרע בצחוק הוא לשון הרע.
- גם לקרובי משפחה אין לספר.
- גם אם יפסיד כסף, אסור.
- להתפלל כל יום שלא להיכשל בדיבור או שמיעת לשון הרע.
- לשון הרע לתועלת מותר, אך יש תנאים רבים לכך.

*

אלהי נצור לשוני מרע.

כה. שיחת חיזוק לרבנים הצבאיים

[רשם: דוד בן שושן]

המלחמה הזו, היא המשך של מלחמת השחרור. כבר 75 שנה אנו נלחמים על קיומנו בארצנו. יש רגעים של שקט, ורגעים של לחימה. המלחמות אינם אידאל, הן הכרח. כרגע צריך להילחם, ומה שכתוב "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות (ישעיהו ב ד)", מדבר על לעתיד לבא. איננו בעד מלחמות, אך אנחנו יודעים להילחם כשצריך, זהו טבע העולם בינתיים. מסביבנו חצי מיליארד ערבים שרוצים להשמידנו, ואתה חושב שכל אלה יניחו לנו? אתה חושב שבבוא הגאולה יהיה שקט? הרמב"ם קורא לספרו "הלכות מלכים ומלחמות". זוהי הגירסא הנכונה לכותרת הספר, ללא צנזורה. מהכותרת עצמה נלמד: אין מדינה בעם ישראל ללא מלחמות. באחרית הימים יהיה שקט, אך אנו עדיין לא שם. כל יום שיש לנו שקט, זהו נס משמים, נס שעובר דרך שלוחיו של ד' – צה"ל. אשרינו שיש לנו מדינה, ומתוך כך מגיע הצורך שלנו להילחם. קיום המלחמות מצביע על כך שאנו יכולים להחזיר מלחמה ולהגן על עצמנו, לא כמו בגלות, שהובלנו כצאן לטבח. כמובן שהמלחמה היא לא אידאל, כמו פילוסופים מסוימים שמאמצים את הגישה המליטריסטית, והופכים את המלחמה לדבר בעל ערך בחיי האדם. הגמרא בשבת דנה על מהות הנשק: "רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו, וחכמים אוזורים אינן אלא לגנאי שנאמר וכתתו חרבותם לאתים (שבת סג א)". חכמים מגדירים את הנשק כגנאי. הם יודעים שכרגע צריך להילחם, אך הם קובעים את המעמד של הנשק על פי הנצח, שמבחינה רעיונית אנו נגד מלחמות, והדבר יתבטא לעתיד לבוא. כשהושע נכנס לארץ, היו מאות שנים של מלחמות, שאלו מסר נפשו להילחם באויבנו, ודוד הצליח להביא שקט. ד' מצמיח ישועות מהמלחמות, ד' רוצה שיהיו מלחמות, ומתוך כך לזרוע ישועות; יש לדעת שצומחת ישועה מכל מלחמה. איזו ישועה? מתי היא תגיע? איננו יודעים, אולי היא תגיע עוד שנה, או עוד אלף שנה, ואולי גם בעולם הבא. נשמת הקדושים הנופלים עולה למרומים וממשיכה לפעול פעולתה. הנשמה ממשיכה לפעול בנתיבים לא נודעים בעולם הבא, באותו העיסוק שעסקה בעולם הזה. בסוף ספר התניא, מובאת איגרת לתלמידי רבי יצחק אייזיק בהר"ד מוויטבסק, שמת רבם. ומבאר שם בעל התניא, שמי שקשור לרבו בחייו, קשור אליו גם אחרי מותו. המתים עדיין איתנו, דואגים לנו, ומתפללים עלינו. צדיקים, אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. אדרבה, אין מגבלות בעולם הבא ואפשר לפעול יותר משם. החייל פה איתנו, וימשיך להיות חייל רוחני בעולם הבא.

מובא במסכת ברכות (יח ב): "מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ר"ה בשני בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע שתי רוחות שמספרות זו לזו. אמרה חדא לחברתה: חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה פורענות בא לעולם. אמרה לה חברתה: איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים, אלא לכי את ומה שאת שומעת, אמרי לי. הלכה היא ושטה ובאה, ואמרה לה חברתה: חברתי מה שמעת מאחורי הפרגוד? אמרה לה: שמעתי שכל הזרוע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו. הלך הוא זרע ברביעה שניה. של כל העולם כולו לקה שלו לא לקה". אותו אדם ששמע את סודות שתי הנשמות, עשה כעצתן והתעשר. מכאן ניתן ללמוד, שהנשמות שדיברו על התבואה, היו חקלאיות בעולם הזה, ודנות בברכת התבואה בעולם הבא. במות מרן הרב קוק, אדם כתב פנטזיה: כשעלה הרב למרומים, כל הרבנים באו לקראתו, וביקשו שהרב ידור איתם בגן עדן, הפוסקים, החסידים, הליטאים והציונים. ענה להם הרב, שיבא לבקר אצל כולם, אך לפני כן, הוא מבקש לבקר אנשים בגיהנום. הלך לגיהנום ואמר: איני יוצא מפה עד שכולם יוצאים איתי לגן עדן. בסוף קיבלו בקשתו מן השמים, וכל הרשעים עלו לגן עדן. שאלו את רבינו הרב צבי יהודה, מה דעתו על הרעיון הזה? השיב: לא רחוק מן האמת. אם כן, גם כאן הכותב הציג את העניין הנ"ל, שהצדיקים ממשיכים במלאכתם בעולם הבא, שהרי מרן הרב קוק עסק כל חייו להחזיר אנשים בתשובה. כל זאת אינו מנחם אותנו כאן, שכן אנו אבלים וקרועים על אובדן הכשרים, "דמעת העשוקים ואין להם מנחם (קהלת ד א)". איך אפשר לנחם את המשפחות? אין לנו דברי הנחמה. למרות שדברים קיימים במרום, הסיבות וההסברים קיימים, לנו אין אותם. פעם זוג הגיע לגרש"ז אורבך, והטחו בפניו את סדרת הייסורים שהם עוברים. שאלו את הרב: למה הייסורים בא עלינו? מה עשינו? מה צריך לתקן? מה ד' רוצה מאיתנו? השיב

הרב: אומר לכם את האמת, אין אדם בעולם שיוכל לומר לכם על מה הדברים האלו הגיעו לכם, אך אוכל לומר לכם בבירור, כל מה שד' עושה, הוא לטובתכם. אשרינו שיש לנו צבא מפעים, אנשים עם גבורה בל תתואר, אחד לוחם נגד עשרה מחבלים, כיתת כוננות מצילה יישוב שלם. לוחמים אדירים, ועליהם אומרים שכל חייל בצה"ל מיומן כחייל עלית באמריקה. מסירות נפשם תיזכר לדורות, נחישות הפצועים לחזור לשדה הקרב, סיכון נפשם להציל אחרים. גם האזרחים מתגלים במלוא עוז פארם, כולם נותנים לחיילים תרומות ומצרכים, השמאלנים והימנים. כאן רואים את עם ישראל במיטבו, רואים את מסירות החיילים, ועוז האומה. אסור לנו להיכנס לדיכאון, זהו איסור דאורייתא: "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם" (דברים כ ג). אסור לפחד במלחמה, חיילים ואזרחים יחדיו. הטרוריסטים, בהריגת אדם אחד, מתכוונים להפחיד עשרת אלפים אזרחים. המילה טרור מקורה בצרפתית, ופירושה "הפחדה" (terreur). אם נפחד, ניתן להם את הניצחון אליו ייחלו.

כמו כן, אין להאשים כרגע אף אחד; זוהי מחלה להאשים על ימין ועל שמאל את כולם כל הזמן. ישנם טעויות שנעשות, אך הרוב דברים טובים במדינה ובצבא. אכן, טעו בהנחה שחמאס מורתע, זה חמור, אך טעויות קורות. אין לגרום למדנים ומריבות על כך, במיוחד לא בזמן המלחמה. מעשה באישה שאמרה לרב: יש לי צרות עם ילדי, הילד בן 6 היפר-אקטיבי, כל יום מוציאים אותו מהכיתה. אחותו בת 9 חצופה מאוד, כל יום נענשת בכיתה ובאה עם פתק. הבן מעליה שובר חפצים, והבת הבכורה לא מדברת עם אף אחד. אמר לה הרב: אלו לא צרות, הצרה האמיתית היא שכנתך ממול, שלא זכתה לילדים, ואומללה. היא הייתה נותנת כל סכום שבעולם שיהיו לה ילדים כמו שלך, עם חסרונותיהם. לכן, צריך פרופורציות בחיים, רוב הדברים במדינה ובצבא טובים, רוב ההחלטות מצוינות, אך לפעמים ישנן טעויות. האם יש מקום להאשמות אחר המלחמה? אפשר, אך לא כדי להאשים, קל להיות חכמים לאחר המעשה, וצריך ענווה בעניין. יש לנתח את הכשלים, אך מתוך אהבה ואחוה, כדי לתקן ולהסיק מסקנות. חיזקו ואימצו בעבודת הקודש, רבנים צבאיים, בכל אשר תעשו.

כו. אנו בגן עדן

יש גן עדן בשמים. יש גם גן עדן בארץ, לעתיד לבוא. ויש גם כאן עכשיו – במדינת ישראל.

המדינה הזאת היא גן עדן. תודה לך רבונו של עולם. תודה לכם אחים יקרים זכרונם לברכה או שתחיו לאורך ימים – שבזכותכם אני חי בגן עדן. לצערנו, יש המתלוננים, המתבכיינים, המתאמלים, המתנים יומם וליל את צרותיהם. אנו לא רואי שחורות! אתם מטרידים אותנו! אנא רדו מהתקשורת! אם יש לכם מצוקה פנימית, ד' ירחם עליכם, לכו לפסיכולוג או לרב, אך אל תצבעו לנו בשחור את כל הוויתנו.

מה נעשה? לצערנו יש עיוורים. אנא פקחו עיניכם. אנא קראו: "לשוא יתאוננו המתאוננים מכל הצדדים, האוהבים והאוהבים, על מהלכה של הפעולה המעשית להתיישבות אחינו על אדמת הקודש, שלא גדול עוד ערכה. טרטי עיניים אלה אינם רואים את האור, אינם מרגישים אותו. אינם מכירים את אוצרי החיים הגדול והאדיר שיש לנו גם עתה בארץ חמדתנו, אינם מכירים את כח הצומח האדיר והנאור שכבר חבוי ואצור בקרבו, אינם מכירים את השפעתו הגדולה של זה הקהל הקטן היושב על אדמתו, אדמת קודש. אינם מכירים, בשביל שאינם למודים להכיר את התוך, את הנולד. הם יכולים רק להתפעל מציוורים של גוונים קורעי עיניים, 'משפעת קלגסים וקול צוחות', אבל אינם יכולים להכיר את הדר החיים של הקדושה השאננה, את המנוחה הפנימית ואת האור המאיר בשלוחה ובטחה גנוזה, השורה בעצם קדושתו בכנסת ישראל כולה היושבת על אדמת הקודש. הה עורים, מי יתן לכם עינים לראות בלב פנימה, הוי יושבי ארצות חשוכות, התוכלו גם לשער ולהכיל את גאון הקדושה, את ששון העולמים, את שפע נחלי העמים השוטף בקרב הלב של בן ישראל היושב על אדמת הקודש? הטעמתם טעם גן עדן זה!? הוי אחים נדכאים ואומללים, לבי לבי עליכם, מעי מעי עליכם, הקשיבו ושמעו, שמעו ותחי נפשכם. תחת עלפת התוגה, הגלויה והנסתרת, למראה החורבן והשממה, למראה מהפכת הזרים, למראה כל הוד וכל קודש הנתוץ והרטוש, תחת אדר יגון זה אור נוגה מאיר, אור משיב נפש ומשלם נחומים, אור מאזר חיל ומושיט תקוה. כאיש אשר אמו תנחמנו, כן אנכי אנחמכם. ובירושלים תנוחמו".

מי כותב זאת? מרן הרב קוק בשנת תרס"ז, לפני 117 שנה! אז מה נאמר בימינו? שימו לב לביטוי שלו שיש להכיר "את התוך, את הנולד". אכן, מי שאינו רואה את התוך ואת הנולד, אינו מבין מאומה ממה שקורה כבר יותר ממאה שנה, במחילה מכבודו. וכבר ישעיהו הנביא הזכיר את העיוורים שאינם רואים ישועת ד' וחסד ד'. אל תגידו: הצבא קורס, הכלכלה קורסת, האחדות קורסת! הבל הבלים! להיפר! הכל מתקדם! הכל!

נכון שיש לנו בעיות. וכי יתכן עולם הזה בלי בעיות! אבל הרמב"ם מלמדנו בהלכות תשובה, שכל דבר נידון על פי רובו. אז מדינתנו, צבאנו, תורתנו, הכל טוב ותקין ויפה 95%, ויש 5% בעיות. אנא קצת פרופורציה, קצת פרספקטיבה. תודה לך רבונו של עולם. תודה לכם, שלוחיו הנאמנים. תודה רבה. תודה רבה.

כז. חאקי - הצבע שלי

אני אוהב את כל עם ישראל
אני אוהב כולם
דתיים חילונים
ימניים שמאלניים
כי באמת הם דומים
כי באמת אינם שונים
כי הם אותו דבר בפנים
*

אני אוהב את כולם
לא תמיד את החוץ
אבל תמיד את הפנים
כי הפנים הוא נשמה
כי הפנים הוא קדוש
*

אני אוהב את הפנים
אמנם איני רואה את הפנים
אבל אני יודע שיש פנים
אני כולי מאמין שיש פנים
הייתי מאוד רוצה שגם בחוץ
אראה הפנים
*

מרח הרב קוק ראה את הפנים
לכן הוא טיהר את הנגע
לכן הוא אמר
רע מבחוץ, טוב מבפנים
אבל אני הקטן לא הרב קוק
ולכן איני רואה את הפנים
אני תפלה לך רבוננו של עולם
שתתן לי לראות את הפנים
*

וד' בחסדיו הגדולים נענה לתחינתי.
הייתי במחנה צבאי גדול
ראיתי מאות חיילים
שונים ומשונים
אבל כולם לובשים חאקי
כך מתגלה הפנים של כולנו
החאקי הוא העד של הפנים
*

אז חאקי הוא הצבע שלי
הוא הצבע הכי אהוב עליי
אני רואה אדם בחאקי
יש לי חשק לחבקו.
זה הדגל של בגדו
חאקי
*

ודאי המשיח
שיבוא במהרה
יהיה לבוש חאקי.
זהו ידידי
חאקי – הוא הצבע שלי.

כח. הרב הזקן במילואים

ש: כבוד הרב שלמה אבינר, איך אתה מרגיש להיות במילואים בגיל שלך, שמונים?
ת: מה שאני מרגיש אינו חשוב, כמו שלכל חייל סדיר או מילואים, לא הרגש שלו קובע. אלא מה שצריך לעשות, עושים. בנוסף לכך, כולנו טרודים ועסוקים, ואין לנו כל כל הרבה זמן לרגשות.

ש: אבל האם אינך חושב שאתה מבוגר מדי כדי להתייצב למילואים?
ת: יתכן. אבל כיוון שהצבא מעוניין בי, הוא יודע מה הוא עושה ואני בא.
ש: סליחה על השאלה האישית. אבל אינך חייב לענות. האם אינך חושש לבריאות?
ת: כמובן, בשירות המילואים דורשים אישור של רופא, שאני במצב תקין.
ש: גם כדי לרוץ בקרב?

ת: זה עשיתי במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים. עכשיו אין כוחי אלא בפני, איש על מחנהו ואיש על דגלו. אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיעשה כמיטב יכולתו.

ש: אז אתה מסכים שחייל קרבי עדיף על חייל ביחידת עזר?
ת: כולם חשובים. כולם חיוניים. זאת כבר אמר דוד כאשר השווה את היוצא למלחמה והיושב על הכלים. אבל נוכל לומר, שלהיות חייל זו מצווה, ולהיות חייל קרבי זו מצוה מן המובחר, כלומר חומרא.

ש: אז החיילים החילונים מחמירים!...?
ת: קודם כל, אין דתיים וחילוניים. כולנו עם ישראל, עם נשמה ישראלית, עם קדושה ישראלית, עם דבקות בד' גלויה או סמויה.

ש: ומה השאלה שאלתי אותך? אינך רוצה לענות?
ת: אין בעיה לענות. אכן חייל קרבי גם שכרגע מעוכב משמירת תורה ומצות בשלמות, - הינו מצד מה במדרגה יותר גבוהה מיהודי המקפיד על קלה כחמורה.

ש: אם כן, כיצד אתה מסביר שיש חרדים שאינם מתגייסים לצבא?
ת: זאת, עליך לשאול אותם ישירות, ולא נדבר שנינו יחד על אדם שלישי. אך נתאר בסבלנות. יותר ויותר יתגייסו עם הזמן. ודווקא עכשיו אנו רואים אלפים מהם שמצטרפים לכוחותינו. ראשי ישיבות חרדיות אמרו שעכשיו זו מלחמת מצווה.

ש: סליחה על הבורות. יש פסוק בתורה המחייב ללכת לצבא?
ת: מצווה משולשת. א. הצלת עם ישראל, לא תעמוד על דם רעך. ב. מצות ירושת הארץ, כלומר ריבונות מדינית. ג. קידוש השם, שכאשר אויבים רוצים להכות בנו, אנו משיבים מלחמה שעררה. אבל, האמת היא שאין צורך בפסוק. התורה לא ניתנה לאנשים טיפשים ובלתי מוסריים, אלא לאנשים חכמים ומוסריים, המבינים מעצמם שאין קיום בעולמנו עתה בלי צבא.

ש: אותם חרדים טוענים שיותר חשוב ללמוד תורה...
ת: הסכמנו שאיננו מדברים על הזולת.

ש: אז אשאל אותך ישירות: אתה רב גדול המלמד תורה בישיבה, האם לא חבל, כאשר אתה נעדר והולך לצבא?

ת: קודם כל, אני לא רב גדול. כנראה, אין לך מושג, מה היו גדולי ישראל, בכל הדורות. וגם אין לך מושג מי הם גדולינו החיים עכשיו איתנו. יש להיזהר מסופרלטיבים, מהפרזות סגנוניות. לגופו של עניין, התורה היא לא רק ללמוד, אלא גם לקיים. לכן, מפסיקים לימוד תורה כדי לקיים מצוה, אם אין מי שיעשנה, ואחר כך, חוזרים ללימוד.

ש: ומה שאתה עושה, אין אחרים יכולים לעשות?
ת: בודאי הם עושים ועושים, עם ישראל חייב להם הרבה. אבל גם לתוספת כח, יש צורך וערך. במיוחד שתפקידי בצבא הוא לימוד תורה.
ש: כלומר?

ת: שיעורים לחיילים וקצינים, בכל מיני תפקידים, כדי להוסיף כח וגבורה, כדי לרומם את הרוח. וכן סיוע זעיר בהוצאת דברים בכתב.

ש: ואינך מפחד מלהיות קרוב לגבול? עוד פעם סליחה על השאלה האישית.
ת: אז למה אתה שואל... אלא אני ככל חייל, כמו שהוא אינו מפחד, כך איני מפחד. כי באמת אין מה לפחד.

ש: אם אין מה לפחד, למה פינו ישובים הקרובים לגבול, בצפון ובדרום?

ת: זה לא פחד, זו זהירות. תודה לך על השאלה החשובה. אגב, אני ממשיך ללמוד חלק רב מן הזמן בישיבה בה אני לומד, ובישוב בו אני גר, וכן בזום לכל מיני אנשים טובים בכל מלוא רוחב הארץ.

ש: וכל זה לא מעייף בגילך?

ת: כמו שזה מעייף כל חייל. אדרבה, עם המדים, אני מרגיש יותר צעיר.

ש: וגם העלו דרגתך מסגן לסרן...

ת: האמת היא שהרגשתי יותר טוב עם הביטוי סגן, שיש בו נימה של הקטנה לעומת האחר, וסרן יש בו נימה של שליט. אבל מה אוכל לעשות. פקודה זו פקודה.

ש: ואתה באמת חושב ששיעורי תורה מועילים לעוצמתנו הצבאית והם לא רק סיפוק צרכים של דתיים?

ת: קודם כל, זה לא רק בשביל מה שאתה קורא דתיים. אבל ברור לכל לומד טיפה היסטוריה, שבצבא, הרוח מאוד חשוב. אמר נפוליאון: המורל שוה פי שלוש מהנשק. איני יודע איך הוא מדד, אבל הוא ודאי צודק...

ש: ולסיום מה אתה מאחל לעם ישראל?

ת: כיון שאני כהן, אני יכול לא רק לאחל, אלא לברך, אז אני מברך את עמנו היקר, שננצח מהר, שנחסוך אבדות, ובכלל שנמשיך לבנות את מדינתנו, בכלכלה, ובביטחון ובעבודת ד'.

כט. עמידות

עמידות נפשית או חוסן נפשי או Resilience, אינם באופנה. האופנה היא להתבכין, להתאונן ולהתאמלל מול כל קושי, להיכנס לחרדה ולדכאון, לרוץ לפסיכולוג ולעובדת סוציאלית. הקיצור, האופנה היא להיות סמרטוט.

אך אדם נקרא להיות גיבור. האדם הנורמלי הוא גיבור ולא נשבר מול קשיים. והנה עשרה כללים שבאים לעזרת הרוצה לשמור על עמידות נפשית.

א. לדעת מראש שבחיים יש צרות. העולם הזה אינו גן שעשועים, אלא "גיא תלאות", כמו שכתוב בספר הישר. אל תבוא בטענות אל רבונו של עולם, הוא לא חתם איתך חוזה ולא הבטיח לך שום דבר.

ב. לשמור על פרופורציה. נכון שיש רע בעולם, אך הרוב הגדול הוא טוב. עיין ניתוח רחב של הרמב"ם במורה נבוכים (ג יב). אותו ניתוח משולש היה גם ידוע לפילוסופים של אומות העולם.

ג. כל יום יש משברים. יש משבר אוביקטיבי ויש משבר סוביקטיבי. מהו משבר אוביקטיבי? דבר שקורה בניגוד לרצונו של האדם. אם כן, כל יום יש משברים רבים. ומהו משבר סוביקטיבי? הצורה שהאדם מתייחס למשבר אוביקטיבי. האם הוא מפריז בתגובתו או לא. בני אדם חושבים שהחיים חייבים להיות ריקים ממשברים אוביקטיביים. שכחו מה שלמדו בכיתה א' מה שעבר על אברהם יצחק יעקב שרה רבקה רחל ולא.

ד. להפוך משבר לאתגר. כאמור, משבר הוא בניגוד לרצונו של אדם, לכן לכאורה מקטין את אישיותו. אבל אדרבה אדם יכול להחליט להשתמש במאורע זה, כדי להתעלות ולהתחזק. אז הוא הופך את המשבר לאתגר.

ה. להפוך אתגר לנסיון. אתגר הוא התגברות אנושית על מצבו כדי להתעלות. נסיון הוא דבר שנשלח על ידי רבונו של עולם לטובתנו, על אף שהוא קשה ולא נוח, אך באמת הוא כדי להביא לנו ברכה.

ו. חברים. טוב השנים מן האחד והחוט המשולש לא במהרה יינתק. חברים טובים יכולים לסייע בעת קושי. לפעמים הוא עוזר לך, לפעמים אתה עוזר לו. אתם חברים. ואם יש קבוצה שלמה של חברים, עוד יותר טוב. ואם יש כלל ישראל, הרי זה מעולה.

ז. שני סוגי בעיות. אמרו הפילוסופים הסטואים: יש שני סוגים של דברים רעים. אם אתה יכול לתקן, תתקן. אם אינך יכול לתקן, קבל כמו שזה.

אך בשני המצבים, אין תועלת להתאמלל ולעסוק בהעלאת גרה נפשית Mental Ruminaton.

ח. גם חלק קטן הוא גדול. אל תיפול בכשל הלוגי של שלילת האמצע: או הכל או שום דבר, מה שנקרא חשיבה בשחור-לבן. יש מצבי ביניים. אם אינך יכול להשיג כל מה שברצונך, עשה כפי מיטב יכולתך, גם זה הרבה מאוד.

ח. זריזות. אם יש בעיות, אל תשקע באי עשייה מתוך ייאוש. פעל, פעל, פעל. אל תחכה שהבעיה תיפתר מעצמה. התאמץ. ככל שתתאמץ, האומץ שלך יגדל.

ט. בריאות הגוף. שמור היטב על בריאות הגוף. יש קשר בין חוסן גופני לבין חוסן נפשי. הרומאים אמרו: נפש בריאה בגוף בריא. Mens Sana In Corpore Sano. ואנו אומרים: גוף בריא בשביל נפש בריאה.

י. אתה גדול. זכור שאתה מסוגל להגיע למדרגות עליונות. לא בכסף ולא בכח ולא בכבוד ולא ביופי, אלא בעיקר: בצדקות. הרמב"ם כותב שכל אדם יכול להיות צדיק כמו

משה רבנו (הלכות תשובה ה ב). הוא לא אמר נביא כמשה רבנו או מנהיג כמשה רבנו, אלא צדיק כמשה רבנו. וכמובן, לא אותו סוג צדקות של משה רבנו, אלא צדיק בעולמו הוא. זה סוד הבחירה החופשית האין סופית.

ל. אל תירא ואל תחת [רשם: דוד בן שושן]

ש: לחייל היוצא להילחם ולחרף נפשו במלחמה, צצים פחדים, שאלות ותהיות: בשביל מה אני נלחם? האם זו נקמה בלבד או שיש ערך אחר ללחימה? האם המלחמה מוסרית? ואולי אמות? ומה יהיה? מה כל חייל צריך לומר לעצמו כדי להתחזק?

ת: כלל גדול: בענייני יסודות האמונה ושאלות על מהות וסיבתיות, אין תשובה אחת לכולם; יש להתאים את התשובה לנפש השומע, אשר ימצא בתשובה את הפתרון לשאלה ספציפית המתעוררת בו. לא כל אחד יכול להבין כל דבר; לכל אחד מתאימה הדרכה פרטנית המתאימה לו. פעם, תלמיד שאל את רבינו הרב צבי יהודה: מניין שיש אלוקים? ענה לו הרב בשלוש מילים: כל-זה-במקרה? התפעם התלמיד מהתשובה, ונחה נפשו. בהזדמנות אחרת הגיע תלמיד אחר לרב, ושאל אותו שאלה. ענה לו הרב: קראת את ההוכחה של דקארט (ההוכחה האונטולוגית)? ונחה נפשו של התלמיד. לכל אחד הוא הסביר, בצורה מתאימה ומספיקה לו. יש לדבר לכל אחד בשפה שהוא מבין. אם תפרסם הודעה ביידיש בבני ברק על מכירת מקרר, הוא יימכר, אך אם תפרסם בתל אביב הודעה ביידיש, מעטים יבינו מה כתוב. יש לדעת מה מושך את האדם ומדבר אליו, ומתוך כך, להסביר לו ולהדריך.

אכן, יש לענות לחיילים על כל שאלותיהם. חשוב לענות על כל השאלות, כדי שמתוך הידיעה וקניין ההבנה השלמה מה מטרותם ולשם מה הם מחרפים נפשם, תגדל המוטיבציה והתנופה שלהם. ככלל, חשוב לענות לשאלות המציקות והמסתתרות בלב כל אדם, ובייחוד לבני נוער, באמונה. מעשה שהייתי מעביר שיעורים לבנים או לבנות בכיתה י"ב, במדרשה אחת, אך היה נראה שדבריי לא עניינו אותם, לכן ביקשתי מהם שישאלו שאלות. אבל הם שאלו שאלות תמימות, כגון הלכות כשרות ותפילה. אז, ביקשתי שיכתבו שאלות על גבי פתקים בצורה אנונימית. ובפתקים, הופיעו שאלות ענקיות ומהותיות על האמונה ועל התורה: מנין שהתורה אמת? למה הייתה שואה? מנין שד' קיים? אגב, מעניין היה לראות, שאותו כתב שהיה על פתק של שאלות תמימות, כגון מה אורך החצאית הנדרש, היה גם על פתק עם שאלה יסודית של אמונה בד'. מתוך שעניתי לשאלות, הם הקשיבו לתשובות. יש לכולם שאלות, וצריך לענות לכל אחד על פי דרכו; לא להתעלם, כדי שהשאלות לא יתפוצצו למשבר בגיל מאוחר יותר. בהיותי מדריך בבני עקיבא, זכינו פעם לביקור של פרופ' נחמה ליבוביץ, והדריכה אותנו: יש לענות על שאלות שנשאלות, ולא להסביר על דברים שכרגע אין בהם קושי אצל הנער ואינם נשאלות. מי שעונה על שאלה שלא נשאלה, הינו כמי ששופך מים בבקבוק פקוק. וכן בגליונותיה על פרשת השבוע, היא העמידה שאלות על גבי שאלות, כדי לעורר את הקוראים, ואז התשובה תביא להם בברכה.

יש לדעת מה מטריד את החייל, לפני שאומרים לו שפע של תוכן. יש לדעת מה הוא ירצה וצריך לשמוע, כדי שיסיר את הספקות והשאלות ממוחו, ויתמלא עוז וגבורה. לשם כך, יש להכיר את החייל, להבין מה בנפשו שלו אישית. איך נדע מה מושך את לב האדם? ניתן לשאול אותו אלו דברים הוא אוהב לשמוע, מה הוא אוהב ללמוד, וכך לחוש במקצת דרכו.

אמנם במציאות, אי אפשר לדבר ארוכות עם כל חייל ביחידות; כשם שבמציאות, המחנך לא יכול לשבת עם כל תלמיד בנפרד, ולחנך אותו על פי דרכו. לכן, מה שברור אצל חלק מחיילים, הוא שמקונן בהם פחד; ובייחוד הנשואים עם ילדים. הם מפחדים שאולי יקרה להם משהו, ומה יהיה בבית. אך בכל זאת, יש להיכנס לעומק נפשם ולהבין מאיפה מגיע הפחד. לכן, כיוון שיש לומר או לכתוב דבר אחד לכולם, שכאמור אין ברירה, יש לכוון דברי החיזוק, שהתוכן מתאים לכמה שיותר סוגים של חיילים, בין חיילים פשוטים, בין חכמים ופילוסופים, בין מסורתיים, ובין למדנים גדולים, שאגב גם צריכים חיזוק. לכן, יש לדבר בסגנון כללי, או לתת לשאלה אחת כמה תשובות, וכל אחד ייתפס למה שהוא אוהב. כשם שבכיתה עם 35 תלמידים, המורה מנסה לשלב בשיעורו כמה וכמה סגנונות, כדי שכמה שיותר תלמידים יתפסו דברים שמתחברים אליהם, ויזכרו אותם.

הסגנונות הקיימים היום שאנשים מתחברים אליהם הינם: אמוני, שכלי, ולאומי. יש מתחברים לזה ויש לזה. לכן, יש לתת דברי חיזוק לחיילים במספר רבדים, וכל אחד

יתחבר למה שהוא אוהב. ולעניין הפחד, שאכן מקונן בחלק מלבבות החיילים הקרביים שנכנסים לעזה, ניתן להסביר את הדברים הבאים:
מבחינה שכלית:

א. יש לנו צבא חזק מאוד ולוחמים מעולים, אנו ננצח בקלות את הטרוריסטים השפלים שאין בהם שום מיומנות וכוח.

ב. ניצחנו במלחמות יותר קשות לאין ערוך, כגון מלחמת יום הכיפורים ועוד יותר מלחמת השחרור. גם כאן, כאשר אנו עומדים בפני ארגון שולי של טרוריסטים, ללא טנקים ומטוסים, קל וחומר שננצח.

ג. על כל צרה שלא תבוא, האמריקאים יסייעו לנו, ואף התחילו לסייע, כי זה האינטרס שלהם. ולכן יש לנו גב חזק.

מבחינה אמונית:

א. שום דבר אינו מקרי, יש השגחה פרטית על כל פרט ופרט של כל אדם, וכל מה שהקדוש ברוך הוא עושה הוא לטובה, בין שאנו מבינים, בין שאיננו מבינים. לכן, אל תפחד שיקרה לך משהו, אם צריך לקרות לך משהו, יקרה לך בכל אופן. אך, כמובן, יש להישמר ולהיזהר.

ב. זו מצוותנו להילחם על ארצנו ועל עמנו, בין בחזית, בין בעורף. וכאשר יש מצוה, הולכים עליה בלי היסוסים ובלי חשבונות. ד' ישמור את עושה רצונו.

ג. אין חורבן שלישי, כך הוא בתורה, בנביאים, ובדברי חכמים, אין ספור פעמים. לכן, ישנה הבטחה שננצח, אל דאגה.

מבחינה לאומית:

א. כעת אנו מאוחדים יותר מתמיד, וחוזק האומה נותן לנו כוח עצום.

ב. חשוב על העם בישראל, האם תרצה שייפגעו עוד נשים וילדים? בשביל זה הנך נלחם, למען עמך. המחשבה על הגנה והצלת חלשים מחזקת את הנפש ומסלקת את הפחדים.

ג. אשריך שהנך ממשיך דרכם של כל לוחמי ישראל בכל הדורות. אתה גיבור כמוהם וראוי להערכה היסטורית. מה שעשו עבורך הדורות הקודמים, הנה אתה עושה לדורות הבאים.

כאשר מדברים אל חייל פרטי ומכניסים בו רוח גבורה, כאמור יש לדעת ממה הוא מפחד. יש אפילו אדם שמפחד מהפחד עצמו, הוא מפחד שיפחד ולא ידע מה לעשות, והוא נתקף חרדה ללא סיבה ספציפית; יש פשוט להרגיע אותו. יש המפחד על השבויים, ויש לנחם אותו ולזרוע בו תקווה שהם יחזרו הביתה מהר, שהרי החמאס מעוניין בשחרורם בעסקאות. יש המפחד להרוג נשים וילדים ערבים שנמצאים בעזה, וגם לו יש להסביר שצה"ל הינו הצבא הכי מוסרי בעולם, ומשתדלים מאוד שלא לפגוע בהם. יש המפחדים בגלל שהוריהם מפחדים, ויש להסביר להם שזה טבעי שהם מפחדים, אך בכל זאת יש ללכת להילחם.

ובנוגע למהות וסיבת הלחימה, יש להסביר בפשטות, שאין לנו ארץ אחרת, ותפקידנו לחיות כאן, ואין אנו רוצים במלחמות, אך אנו נאלצים להילחם כדי להחזיר את השקט והביטחון למדינה. ולכן, יוצא שבהריגת מחבלים והריגת בתים, אנו עושים דבר מוסרי וטוב. אגב, המלחמה הזאת אולי תטיב לעם היושב בעזה, שלא יהיה עליהם הנהגה רצחנית ופחדנית המשתמשת בהם. ולפעמים בשעת מלחמה, מתעוררות אצל האדם שאלות קיומיות שאין להם תשובה על רגל אחת. חזק חזק ונתחזק.

לא. חייל אמריקאי יקר

חייל אמריקאי יקר
אנו מאוד מודים לך
אנו מאוד מתרגשים
אנו מאוד מעריכים
שאתה מצטרף למלחמתנו
הרי זה מיסודות
האידיאולוגיה האמריקאית
להילחם למען הצדק
*

חייל אמריקאי יקר
אשריך שזכית
להיות מחסידי אומות העולם
הבאים לעזרתנו
שותפים בהגנתנו
שהרי זאת מיסודות
האידיאולוגיה האמריקאית
להילחם למען הצדק
*

חייל אמריקאי יקר
ברוך הבא
אכן אתה יקר
כי אתה מבין
כי אתה מכיר
שאינינו עוסקים
במלחמת כיבוש
אלא במלחמת הגנה
כפי האידיאולוגיה האמריקאית
להילחם למען הצדק
*

חייל אמריקאי יקר
אכן ראית
שמלחמתנו היא
הטוב והאמת
נגד הרוע
נגד האכזריות
נגד השחיתות
וזאת מיסודות

האידיאולוגיה האמריקאית

להילחם למען הצדק

*

חייל אמריקאי יקר

אנחנו מעריכים אותך

כי אתה בן אדם

המתנהג כמו בן אדם

"How many roads

must a man walk down

before you call him a man"

כמה דרכים צריך אדם ללכת

לפני שתקראו לו אדם

לכן אנו מעריכים אותך

A man

A good man

A very good man

שנלחם למען הצדק

Honorable American Soldier

Honorable American soldier
We are very grateful to you
We are very moved
We respect you very much
for participating in our war
After all, one of the foundations
of the American ideology
is to fight for justice

*

Honorable American soldier
Fortunate are you
for being a righteous gentile
who has come to our aid
and partnered in our defense
After all, one of the foundations
of the American ideology
is to fight for justice

*

Honorable American soldier
Blessed is the one who comes
You are truly honorable
since you understand
since you acknowledge
that we are not involved
in a war of conquest

but in a war of defense
One of the foundations
of the American ideology
is to fight for justice

*

Honorable American soldier
You indeed see
that our war is for
the good and the truth
against the evil
against the cruel
against the corrupt
One of the foundations
of the American ideology
is to fight for justice

*

Honorable American soldier
We respect you
Because you are a man
Who acts like a man
"How many roads must a man walk down
before you call him a man?"
We therefore respect you
A man
A good man
A very good man
Because you fight for justice

לב. אין חורבן שלישי

בשנת תש"ח, כתב כבר הגרי"מ חרל"פ: "הדבר ברור כשמש בצהרים, שחורבן שלישי לא יהיה עוד, ומדינת ישראל שקמה לתחיה, בל תמוט לעולם ועד" (מי מרום, מעייני הישועה עמ' רכז).

ומספר הרב יעקב ד"ר הרצוג על אביו, הרב הראשי לישראל הגרי"א הרצוג: "... אמונתו העזה ששיבת ציון בימינו היא ראשית צמיחת גאולת ישראל. בשנת תש"א כשעמד רומל בשערי הארץ, ואבי זצ"ל ביקר אז בווינגטון, הזהירו הנשיא רוזוולט, שלא לחזור לארץ ישראל, העומדת להיכבש בידי הגרמנים. השיב לו אבי, שנביאים ניבאו על שני חורבנות, לא על חורבן שלישי..." (עם לבדד ישכון עמ' 16). וכן כתב הג"ר חיים דרוקמן: "בימי מלחמת העולם השנייה שהה רבה הראשי של ארץ ישראל, הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג זצ"ל, באמריקה לטיפול רפואי, וכאשר כמעט עמדו הנאצים בשערי הארץ החליט לחזור ארצה. פרנקלין רוזוולט, שהיה נשיא אמריקה הצפונית באותם ימים, לחץ על הרב הרצוג שיאשר בינתיים באמריקה, בשל הסכנה הגדולה שנשקפת בארץ-ישראל. השיב לו הרב הרצוג: 'מקובלנו שיהיו רק שתי חורבנות, חורבן שלישי לא יהיה!'" (קמעא קמעא עמ' 144).

והג"ר צבי שכטר מספר, שבזמן מלחמת השחרור, רצה הגרי"ז סולובייצ'יק מבריסק לעזוב את ירושלים ולעבור לשוויץ ובא אצלו הג"ר הרצוג והתווכח איתו שלא יעזוב את הארץ ואין לפחד מפני המלחמה, וטען שקבלה בידינו שלא יהיה עוד חורבן שלישי בארץ. הגרי"ז ענה לו שיש בידו קבלה מאביו, שכאשר יורים, צריכים לברוח. נראה שכוונתו הייתה שאמנם קבלה בידינו שלא יהיה חורבן, אבל אין בכלל זה, שלא יִהרגו יחידים ועל כן רצה לברוח (עקבי הצאן עמ' רטו-רטז). ודעתו של הגרי"א הרצוג גם מובאת בקמעא קמעא עמ' 144 ובתיאום כוונות לרב חיים סבתו עמ' 98).

אך גם לפני מלחמת ששת הימים, הגר"ש גורן הגיע לאוסטרליה לסייע למגבית היהודית המאוחדת. עם סגירת מצרי טיראן, הוא הבין שתהיה מלחמה ומיהר לחזור לארץ. הדרך היחידה הייתה לטוס מאוסטרליה ללוס אנג'לס, ומשם לניו יורק, ומשם לחזור ארצה. הגר"ש גורן היה בשבת בניו יורק בלונג איילנד, קרוב לשדה התעופה כדי לטוס לארץ במוצש"ק. הוא דיבר בבית הכנסת הגדול, שנקרא "בית הכנסת הלבן" (הרב שלמה גורן בעוז ותעצומות עמ' 264-265). וידידי הרב שי הירש הראה לי תחקיר של הגר"ש גורן מחודש תשרי תשע"ז, ושם הוא העיד (עמ' 3): "בשבת, איכשהו נודע שאני שם. ושלחו שליחים לכל בתי הכנסת שאני נמצא שם. בבוקר בית הכנסת היה מלא, וביקשו ממני להופיע גם לפנות ערב. ולפנות ערב התאסף קהל עצום בבית הכנסת. היתה התרגשות גדולה מאוד, אנשים בכו, וההתרגשות שלהם היתה כאילו אנחנו הולכים לקראת שואה. כשראיתי על פניהם את ההתרגשות והבכי, פתחתי את ארון הקודש ואמרתי להם, שעל ספר התורה אני נשבע, שבכל קונסטלציה, נגד כל אויב, שנצטרך להילחם, בכל חזית שהיא, נגד כל מדינה ערבית לחוד, ונגד כולם, אנחנו ננצח. העניין הרגיע אותם מאוד. הודעתי להם שאני עוד מתכוון לתקוע בשופר ליד הכותל המערבי, העניין הרגיע אותם מאוד". ושמעתי שהגר"ש גורן אמר שתכף תתחיל מלחמה עם הערבים. כל הקהילה התחילו לבכות וחששו משואה שניה, אך הגר"ש גורן אמר שאין על מה לדאוג, כי התורה מבטיחה שאין חורבן שלישי (הרב חיים ג'קטר בשם הרב שאול חיל בעלון קול תורה).

כיצד יודע העם היושב בציון יודע שהגאולה הזאת היא נצחית?

מִן הרב קוק כתב באורות התחיה (סוף פרק כו): "הננו קרואים לעולם חדש מלא זוהר עליון, לתקופה חדשה שתעלה בחסנה על כל התקופות גדולות הערך שקדמו לה, מאמין הוא העם כולו, שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת שלפנינו, ואמונתו העמוקה הזאת היא בעצמה רז קיומו היא, סוד ד' נגלה במהלכו ההיסטורי, והמסורת העתיקה מעידה על אור נשמתו המכרת את עצמה ואת כל יחוסי מאורעותיה עד דור אחרון, דור צופה לישועה קרובה".

ומוסבר בעמוד הראשון בספר אורות: שעם ישראל יודע זאת ברוח הקודש. כשם שיש רוח הקודש ליחידים, יש גם רוח הקודש לעם. כמובן לא כל דבר שהעם אומר זה תורה, אבל בדברים עליונים ונשגבים יש רוח הקודש.

כך גם כשנשאל הנצי"ב על שיבת ציון, השיב: "וקול המון כקול שדי בדברו ע"י נביאיו, ע"כ עלינו להמשך אחרי קול דבריו זה...". (שיבת ציון ח"ב עמ' 7). "קול המון כקול שדי" הוא פתגם לטינית: Vox populi, vox dei.

אבל אם תאמרו: איפה חז"ל אמרו שאין גלות אחרי הגאולה שלנו? מסביר הג"ר צבי טאו בסוף כרך א' של ספר "אמונת עתנו" (עמ' רכח): ישנם ריבוי מקורות על כך שאחרי גאולתנו אין יותר גלות, ואכן הוא מביא שם הוכחות רבות. אך באמת אין בהם צורך, די במקור אחד, במסכת סנהדרין (צח, א) כתוב "אמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר (יחזקאל לו, ח): "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". רש"י מסביר: "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר". כלומר אחרי שחכמים אמרו שזה הסימן היחיד, הברור, הגלוי, אין לצפות לסימן גלוי יותר שזו הגאולה. ארץ ישראל נותנת פריה בעין יפה ודי בכך. יתרה מזאת, ככל שהזמן מתקדם, הארץ יותר פורחת ומתעצמת (אגב, כשרבנו הרב צבי יהודה היה מזכיר את דברי רבי אבא האלה, הוא היה אומר: רבי אבא שלי).

יש מציינים את המקור לקבלה זו בדברי הרמב"ן בספר הגאולה, שם הוא אומר ששתי התוכחות שנאמרו בתורה בפרשת בחוקותי ובפרשת כי תבוא מכוונות כנגד שני החורבנות והגאולות מהם, והבית השלישי שייבנה במהרה בימינו, שוב לא יחרב (עיין עוד בספר בנתיבי הגאולה לרב ערן תמיר, עמ' 190. וראה מקורות רבים בתוך ספרי הדל על ספר אורות, חלק ה, עמ' 301-306).

לג. עמידות נפשית

עמידות נפשית או חוסן נפשי נצרכים מול מצב אסון, כדי לבנות מחדש את החיים, שיהיו מאוזנים ומאושרים. הדבר נוגע הן לפרט הן לקהילת שלמה, כגון ניצולי שואה, או ילדים יתומים.

היא נקראת באנגלית Resilience, ממקור לטינית Resilio, כלומר להמשיך הלאה, לקפוץ בחזרה. או בלשון עממית Coping, כלומר להסתדר, להתמודד. ובצרפתית Strategie d'Adaptation, אסטרטגיית הסתגלות.

כושר העמידות הוא דבר עמוק, שיכול לנבוע מתכונות מולדות, או מעיצוב אישיותם של הילדים, וחייב להיות קודם להתמודדות עם האסון.

אך אפשר גם לקנות את החוסן הזה בשעת משבר באמצעים שונים התואמים כל אחד: חשיבה, שיחה, סיוע מהסביבה: בן זוג, הורים, ילדים, אחים, סבים. התמיכה הנפשית צריכה להימנע מהדגשת החולשות, אלא אדרבה בהערכת כל ניצחון.

על פי רוב, היציאה מהמסלול השלילי של פגיעה נפשית, נעשה בשלבים: א. התנגדות והגנה. ב. הסתגלות. ג. בנים שיווי משקל חדש. ד. התקדמות.

יש בפילוסופיה היפנית מושג של קינצוגי, Kintsugi, כלומר תיקון כלי שבור או סדוק, על ידי הדגשת הסדקים בעזרת אבקת זהב. זה מוסיף לערך החפץ ומראהו האסתטי, מעשיר אותו ומחזק את הקשר עם בעליו. לא זריקה לפח, אלא התפייסות והשלמה. איסוף כל השברים הקטנים והדבקתם בחזרה, בעזרת לכה מיוחדת ואבקת זהב. זה המשל, והנמשל ברור מאליו.

מול קשיים לא צפויים ומתמידים, עלינו לפתח יכולת התמודדות עם הדחק, המשבר והמצוקה. להתחזק בהסתגלות, ובתושיה, בתפיסת המצרים כאתגר, בחוש של שליטה, ברצון עז, בתפוח פחות חיובים, באמונה חזקה.

רבינו הגדול הרמב"ם מגדיר במורה נבוכים את המשבר הנורא של הליכה ארבעים שנה במדבר בשלוש מילים: למען ילמדו גבורה.

לד. חייל יקר אל תירא

"כי תצא למלחמה על אויבך"
כן, כן, לצערנו, הם אויבך
"אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך" (רש"י)
"וראית סוס ורכב עם רב ממך"
ב"ה יש לנו יותר
"לא תירא מהם"
כי כבר ניצחנו
ואנחנו מנצחים
ועוד ננצח.
וזאת למה?
"כי ד' אלהיך עמך"
תמיד הוא עמך
בין שאתה דתי או לא
שמאלני או ימני
לא משנה
ד' אוהב אותך
וד' איתך
"המעלך מארץ מצרים"
(דברים כ, א).
"עברנו את פרעה
נעבור גם את זה"
"שמע ישראל" (שם ג).
שמע! כדאי מאוד לשמוע
לשמוע כל מיני דברים
טובים וחשובים
אבל כרגע
שמע רק דבר אחד
"אתם קרבים היום למלחמה",
אפילו כבר התחלנו
"אל ירך לבבכם אל תיראו",
אכן אינינו יראים,
"כי ד' אליהכם ההולך עמכם" (שם ג-ד)
אנחנו נלחמים
וד' הולך איתנו.
אנחנו שלוחיו.
הוא לוחם על ידינו ומתוכנו.
"שמע ישראל"
איזו מילה נפלאה – ישראל
כולנו ישראל
כולנו עם ישראל
אוי כמה אני אוהב אותך
חייל מישראל.

לה. מלחמה! אל תאמין בשקרים!

כל החיים, אל תאמין בשקרים, קל וחומר במלחמה. אל תקבל שום דבר טרם הוכח שכן הוא. לכן, אל תאמין לתקשורת מילה אחת. היא מלאה שקרים, גם גלויים גם סמויים. הנה רשימה קטנה של שקרים:

א', ראש הממשלה והממשלה אחראים למה שקרה, אי אפשר לסמוך עליהם, לכן יש להחליפם בהקדם האפשרי – אולי אפשר לקבל הוכחה?
ב', בכלל, כל הצרות שלנו הן בגלל שאנו מדינה יהודית, ויש להקים מדינת כל אזרחיה – זה סותר כל ההיסטוריה שלנו.

ג', הערבים הם אנשים טובים מלבד מועטים, לכן יש לעשות איתם שלום להקים מדינה פלסטינית – 1. כמובן, יש אצלם גם חסידי אומות העולם, כמו בכל עם, אך הם מועטים. על פי הנתונים של הליגה נגד השמצה, האחוז הכי גדול בעולם של אנטישמים הוא ביהודה ושומרון - 97%. 2. בירושלים ערבים חילקו סוכריות ברחוב לאות שמחה על הטבח. 3. בעזה התעללו בשבויים בכיכר העיר, ואיש לא מחה. 4. סחבו בכל העיר נשים אחרי שהורידו מהן בגדיהן.

ד', הקצינים שלנו לא הוכיחו את עצמם – לא עלה על הדעת שיגיעו לתהום כזה של כפיות טובה. קצינים שלנו הם מהמעולים בעולם.

ה', הכנסת חיילות לצבא, הוכיחה את עצמה, הן עשו מעשה גבורה רבים – רק מיעוט. לצערנו רובן לא הועילו, עם כל מסירותן. מפקדים מסרבים לקחת איתן חיילות בעזה.

ו', ערבים רבים אינם מתנגדים למדינה, הם הולכים לצבא ומוסרים נפשם – כן, כגון הקצין הערבי שהיה אחראי על המצלמות בעוטף עזה, ואשתו גרה בעזה, ואכן הוא נעצר. ז', סך הכל החמאס הם אנשים מוסריים, רק מרגישים מותקפים – לכן הם מקימים את המטות שלהם בגני ילדים, בבתי ספר ובבתי חולים. מאות מחבלים מתחבאים בבתי חולים. גם משתמשים בילדים כשכפ"ץ.

ח', מדינתנו מאוד חלשה, לכן אין ברירה אלא שלום עם ערבים והקמת מדינה פלסטינית – אפשר לראות מה קרה בעזה כאשר מסרנו להם.

*

סיכום. ב"ה עמנו לא מאמין לשקרים אלו. אך אמר גבלס שר הפרופגנדה של גרמניה, שאם חוזרים על שקר די פעמים, הוא הופך לאמת. לכן יש להתחמש בכלל הפילוסופי הידוע: אל תקבל שום דבר בלי הוכחות.

לו. כל אחד הוא גנרל

יש שיר של להקת חיל הים
כל אחד הוא גנרל
רק בישראל.
לא נכון.
צריך קצת שכל
קצת ענווה.
לא כל אחד הוא גנרל.
*

אמר סטלין:
אני נשיא המדינה עם הכי הרבה שטח
אמר רוסוולט:
אני נשיא המדינה עם הכי הרבה כסף.
אמר ווייצמן:
אני נשיא המדינה עם הכי הרבה נשיאים.
זה לא בריא
לא כל אחד הוא גנרל
*

אמר עולה מרוסיה:
ברוסיה יש ראש ממשלה אחד
וכולם מצייתים לו.
בישראל, כולם ראשי ממשלה
וראש הממשלה מציית להם.
זה לא אמת
לא כל אחד הוא גנרל
*

יהודים יושבים בין מנחה לערבית
ובמקום ללמוד קצת משניות
הם נותנים עצות לראש הממשלה
מודיעים לרמטכ"ל איפה להציב כוחות
ומחלקים כספו של רוטשילד.
זה לא הגון
לא כל אחד הוא גנרל
*

אנשים מסתכלים באינטרנט
עשר דקות בכל נושא
אז כולם רמטכ"לים
כולם ראשי ממשלה
כולם רופאים
כולם רבנים
כולם פסיכולוגים.
אבל זה טיפשי
לא כל אחד הוא גנרל
*

אל תדבר בכל נושא
אל תדבר בלי להכיר כל העובדות
אל תביע דעה לפני שתבדוק.
עשה מלאכתך שלך נאמנה
איש על מחנהו ואיש על דגלו.
אנא אל תהיה גנרל.

לז. עוד ארבעים יום חמאס נחרבת

אינינו רוצים כליון הרשעים
אנו רוצים שיחזרו בתשובה
לא יחפוץ ד' במות הרשע
כי אם בשובו מדרכו הרעה וחיה.
ולכן אנו אומרים לכם:
שובו וחיו.
כי עוד ארבעים יום
חמאס נחרבת
*

אולי יאמרו אנשים חכמים:
דברים מזורים אתה כותב כאן,
ולהם אני אומר כמו הרמב"ם:
אם לא תמצאו בהם שום תועלת
תחשבו אותם
כאילו לא נכתבו
ואם אדם אחד מתוך עשרת אלפים
ימצא בהם עניין
עבורו אני כותב.
כי עוד ארבעים יום
חמאס נחרבת
*

ולמה אנו מאמינים
שאם תרצו
תוכלו לשוב?
כי יש לכם נשמה אלוקית
וכי יש לכם צלם אלהים
ועל אף שהם מכוסים
שכבות רבות
של טומאה וטינופת
אכזריות ורשעות
תועבה ובהמיות
בכל זאת עדיין
הנשמה הטובה
טמונה בעומק אישיותכם
ואם תתגברו במאמץ עילאי
תוכלו לשחרר אותה
ותימלטו מהגזרה הרעה
שעוד ארבעים יום
חמאס נחרבת
*

ואל תתמהו מדבריי
כי הם אמת
הם עכשיו אמת.
והם יהיו אמת
הם עכשיו אמת
בזכות הנשמה האלוקית
והם יהיו אמת
אם לא עכשיו
אז בעוד עשר שנים,
מאה שנה,

או אלף שנה
אבל בסופו של דבר
זה יקרה.

אך עדיף להזדרז
כי בעוד ארבעים יום
חמאס נחרבת

*

אנשי נינוה היו רשעים נוראים
ובכל זאת כאשר בא יונה הנביא
הם חזרו כולם בתשובה
מהמלך עד הפשוט שבעם.

זה סימן שהדבר אפשרי.

ואז הם ניצלו

מבעוד ארבעים יום

נינוה נחרבת

*

ודאי שיש בעזה

גם חסידי אומות העולם

גם צדיקי אומות העולם

סימן שזה אפשרי

ולעולם פתחי תשובה

אינם ננעלים

שובו בדמעה וחרטה

ואז ד' יסלח לכם

כי יש לו לב רחב

כי הוא סולח

לכל השבים בתשובה

שלא תחרב העיר הרעה,

שיבטל את העונש

שבעוד ארבעים יום

חמאס נחרבת

*

וכאשר תעיזו לעשות זאת

באומץ ובגבורה

המהפכה העצומה הזאת

תהיה לדוגמא לכל המין האנושי

וזכות גדולה תהיה לכם

בכך שבעוד ארבעים יום

חמאס לא תהיה נחרבת

*

תאמינו או לא תאמינו

אני מתפלל עבורכם

שלוש פעמים ביום

בתפילה הגדולה

שתיקן מנהיגנו יהושע בן נון

ושמה עלינו לשבח

"לתקן עולם במלכות שדי

להפנות אליך כל רשעי ארץ

ויקבלו כולם עול מלכותך."

שובו וחיו

ובעוד ארבעים יום

חמאס לא תהיה נחרבת

לח. אנו אומה מאוחדת [ראיון בתקשורת רשם המראיין]

נשיא ישיבת עטרת ירושלים, הרב שלמה אבינר, גויס בימי המלחמה לחיזוק רוחם של חיילים בשטחי הכינוס ובמוצבים, במחנות ובשדות ולמתן מענה לשאלות הלכתיות שעולות תוך כדי לחימה.

בראיון הוא מספר על השיחות עם הלוחמים ולא פחות על חיזוק רוחם של מי שנותר בעורף.

על השאלות שמתנקזות אליו מספר הרב כי אלו עוסקות במגוון נושאים המכונסים כבר כעת בקונטרס מיוחד שלו תחת השם 'חרבות ברזל' וכבר מתקרב לעמוד המאה שלו. בין השאלות שפחות נידונו בעבר עלתה השאלה אם ניתן לשחרר חייל לביתו במהלך השבת ובכך להפיג את הלחץ בו הוא נמצא, לחץ המקשה עליו לתפקד.

"הרבנות הצבאית הכריעה שעקרונית אפשרי, אבל חייב להיות אישור נקודתי ייחודי של רב היחידה", אומר הרב ומציין כי השאלה מתמקדת בשליחת החייל במהלך השבת שכן על יציאה ביום שישי וחזרה בשבת כבר נדונה בפוסקים סביב העיסוק ברופאים ואחיות ועל אף שהיא שנויה במחלוקת, יש מקום להקל. שאלה נוספת שעלתה גם היא עסקה בצורך לאמן טירונים בשבת בשל חוסר בחיילים.

כאמור, הרב פגש גם לוחמים בשטחי הכינוס לשיחות חיזוק ובהן, כך הוא מספר, השיח נסוב על ערך המלחמה על ארץ ישראל כמצווה המצריכה מסירות נפש. כך גם על ההשגחה האלוקית הקובעת שהכול על פי ד' והוא מחליט מתי אדם יחיה ומתי ימות, ואנחנו חייבים להתאמן.

עוד מדבר הרב על מצוות המלחמה כחלק ממצוות ישוב הארץ, ובנוסף "אני מספר שזה לא נקרא צרות. צרות זה מה שקרה לי כשהייתי תינוק והיה צריך להחביא אותי כדי שלא אגיע למחנה השמדה. אלה היו צרות, אבל עכשיו יש לנו צבא ואנחנו מתגוננים. וכמובן, שהצבא מחייב מסירות נפש.

"נורא ואיום מה שקרה שם, נרצחו ועברו עינויים, השפלות, אונס, איום ונורא. אבל 1400 הרוגים זה לא שישה מיליון. עכשיו יש לנו צבא שלא היה לנו אז, ועכשיו אנחנו גם מכים שוק על ירך ומחזירים מלחמה שיערה ונקווה שנוכל לנטרל לזמן ארוך את הרוצחים האלה".

אחד המפגשים שקיים הרב היה עם צוות של אנשי הרבנות הצבאית שעסקו בזיהוי החללים. על המפגש הזה אומר הרב: "האנשים הללו הם גיבורים גדולים. מי שעוסק במשהו במסירות נפש לא פנוי נפשית לחשוב על דברים אחרים. החיילים שנמצאים בשטחי הכינוס ומחכים יותר מחודש עייפים נפשית, אבל מי שנמצא בקרב אין לו זמן להיות עייף, וכך גם הם שעוסקים בדברים האלה במסירות, מחזיקים מעמד.

"לכולם אני אומר את אותם דברים. אם מדובר באנשים יראי שמיים אני מביא גם מקורות, אם אלו חילוניים אני אומר את הדברים, דברים של תורה, אבל עם מעט מקורות.

"האנשים הסובלים הם האזרחים. האישה שבעלה בצבא, אישה שבעלה נהרג, כשהבן או האבא בצבא, הם שסובלים מאוד ואותם אני מחזק על ידי כתיבה, וכמעט כל יום אני כותב מאמר שנאסף בקונטרס חרבות ברזל, אני מדבר כל בוקר שתי דקות בווצאפ, וגם בטלפון אני מדבר איתם. האזרחים סובלים הרבה. גם חיילים אומרים לי שבבית לחוצים יותר מהם. אין לנו חזית ועורף. כולם חזית".

"אני פוגש את החיילים, כולם צדיקים – דתיים חילוניים ימניים ושמאלניים. גם אותם שעושים חסד ומחלקים דברים לחיילים, הם צדיקים גדולים. האומה תמיד הייתה מאוחדת, אבל עכשיו מתגלה ערכה האמיתי, שאנחנו מאוחדים בינינו". האם ביום שאחרי המלחמה לא נשוב אל המריבות ההן והקוטביות ההיא? "ברור שנחזור במידה מסוימת", אומר הרב. "אירוע חד פעמי לא עושה מהפכה באדם. יש מי שעקב זה יעברו מהפכה פנימית, אבל הרוב לא. זה עניין של חינוך ארוך וסבלנות. רבותינו הזכירו דוגמא לזה את מעמד הר סיני שאין גדול ממנו ומיד אחריו היה חטא העגל. אדם אינו משתנה בן רגע. דרושה עבודה ארוכה של סבלנות, אהבה תורה וקדושה".

לט. ארבעים כללי מלחמה למרן הרב קוק

א', מלחמה אינה מקרה ותקלה, אלא שייכת לסדר ההנהגה האלוהית, למען מטרה שרק בדרך זו אפשר להגיע אליה (אורות, המלחמה א).
ב', במלחמה גדולה כגון מלחמת העולם הראשונה, מתעורר כח גדול כלפי מעלה, שנקרא כח המשיח (שם).
ג', המלחמה מקדמת אותנו בכך שנהרגים אנשים רעים (שם).
ד', צדיקים שנהרגים במלחמה, אין זה בתורת עונש, אלא מפני חשבון אלהי ארוך (שם).
ה', אותם צדיקים עולים למרומים ומשם משפיעים עלינו ברכה (שם).
ו', מלחמה היא דבר רע, אך ממנה יוצא דבר טוב. ד' הוא בעל מלחמות, מצמיח ישועות (שם).
ז', אנו אוהבים שלום, ומלחמה אינה ערך עצמי, אלא רק בלית ברירה (שם ב).
ח', גדולי עולם שלנו היו לוחמים מלחמת קיום: אברהם, יעקב, משה, יהושע, שאול, דוד ועוד (שם).
ט', גדולי עולם לא פחדו שהמלחמה תשחית מידותיהם, כי המניע הפנימי היה טהור (שם).
י', כאשר נהיה במדרגה גבוהה, הגויים יסכימו שזו ארצנו, ללא צורך במלחמה (שם ד).
יא', הגויים, כיון שהמוסריות כפויה עליהם, מוצאים פורקן לאכזריות במלחמה (שם ה).
יב', המלחמה היא דבר רע, אך יוצא ממנו דבר טוב: העמקת הלאומית (שם ו).
יג', המניע הפנימי של המלחמות אצל הגויים הוא אופיים של שפיכות דמים, הנובע מתרבותם המושחתת (שם ח).
יד', כאשר אורם של ישראל יתפשט בעולם, התרבות האנושית תזדכך, ותיפסקנה המלחמות (שם ח-ט-י).
טו', אצל גויים, מטרת המלחמה חוזרת לטובת הפרט. אצלנו, היא מסירות למען הכלל (עין איה שבת פ"ה אות סא).
טז', מלחמות דוד לשבור עול גויים מעל צווארנו ולהרחיב גבול ישראל היו הכנה לבנין בית המקדש (מאמרי הראיה עמ' 258).
יז', שבט לוי שאינו יוצא למלחמה (רמב"ם, סוף הלכות שמיטה ויובל), זה מלחמה פרטית למען הפרט, אבל למלחמה כלל ישראלית, יוצא (שבת הארץ יג, יב).
יח', מלחמה היא דבר נורא, אבל כאשר מלחמת החיים היא במוסר, צדק ומשפט, היא לא רק עבור האדם עצמו, אלא היא גם מלחמה בעד הצדק, מלחמת ד' (פנקסי הראיה ד, קלד).
יט', מלחמות העמים נגד ישראל היו לשם תועלת: לקחת רכוש ישראל, או לשמור על רכושם, או פן יחלשו על ידי התפשטות כח ישראל והרוחני. לעומתן מלחמת גוג ומגוג, כשישראל יושבים בשלום על אדמתם, היא מפני הרצון להרע לאור ד' שמופיע על ידי ישראל (עין איה ברכות א קעג).
כ', מלחמות ישראל בתנ"ך היו הכרחיות לשם הגנה, וגם כדי להפיל פחד על פראי אדם, ולהרתיע אותם גם על ידי הנהגות אכזריות (אגרות הראיה א, ק).
כ"א, אנשים טהורים שבאנושות חייבים להילחם נגד רעי האדם, החיים כחיות רעות (מאמרי הראיה עמ' 514).
כ"ב, כשם יש לאדם להילחם נגד הרע שבו, ולעת צורך עד כדי מות גיבורים וקדושים, כך הוא גם מוכן להמית אלה המחשיכים את העולם (שם עמ' 514. שם 429).
כ"ג, גם מלחמת חיים פשוטה אינה בושה במקום שהיא ישרה, קל וחומר יש להילחם בעוז נגד מחריבי עולם (שם עמ' 514).
כ"ד, עניינו של עמלק הוא להכחידנו, לכן חייבים אנו להילחם נגדו. וכן שבעת העממים, היו רשעים גמורים, והרי אלו המעטים שנשאר עשו תועבות נוראות כמו שריפת בניהם. במצבים כאלה, אכזריות היא חובה גמורה (שם).
כ"ה, "והרג מלכים עצומים" (תהילים קלה, י), בגלל היותם שורש הזדון והזוהמה, הרשעות והטומאה (עולת ראייה ב, פה).
כ"ו, הגבורה של עם ישראל היא קודש, כגבורת שמשון קדוש ד' (אגרות הראיה ד, רמד).
כ"ז, במלחמת מצוה לא קיים הכלל וחי בהם, כי היחיד נדון כחלק מן הציבור, וציבור לא מת (שו"ת משפט כהן סי' קמג, אגרות הראיה ג איגרת תתקמד).

כ"ח, החייל מתעלה מעל חייו הפרטיים המשפחתיים (עין איה שבת ב, ה אות סא).
כ"ט, אין בוכים על אלו שנרצחו בפרעות כי : א. הצרה כל כך גדולה ונוראה עד שאי אפשר להוריד דמעה. ב. "אין בוכים על מיתת גיבורים, הם מקדשים את האומה ומחזקים את רוחה" (אגרות הראיה ה עמ' שכט).
ל, הכאב עצום על אחינו הקדושים שנפלו בידו מרצחים, אבל מכל מכה יוצאת ישועה בדמייך חיי (אגרות הראיה ד אגרת שיג עמ' שעו).
ל"א, טבח אחינו על ידי רוצחים טמאים, הוא כיסוי הגאולה, אך אחרי הכיסוי, מופיע אור (מאמרי הראיה עמ' 360-362).
ל"ב, מסירות נפש נותנת ערך לחיים (שמונה קבצים ה, רנו).
ל"ג, ההתגייסות לגדוד העברי בצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה, היא אות לתחיית האומה (אורות, המלחמה ז).
ל"ד, כבר בראשית הופעתנו כעם, הסתדרנו "מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא בישראל" (אורות המלחמה הישראלית עמ' 36-38).
ל"ה, לדגל הצבאי בגדוד העברי, יש קדושה (שם).
ל"ו, בעת מסע המושבות בשנת תרע"ד, מרן הרב נתן שיעור בבית הכנסת במטולה. נשמעו יריות, האיכרים יצאו לעמדות ורובים בידיהם. מרן הרב יצא אחריהם. הפצירו בו שיחזור לבית הכנסת. הוא נזף בהם: "אחיי בני עמי צועדים לקרב ההגנה, ואותי שולחים לבית הכנסת"? אכן מרן הרב סייע בעזרה הראשונה (מסע התשובה והאהבה עמ' 60).
ל"ז, בימי מלחמת העולם הראשונה, היו הפצצות אווירונים, והסתתרו במרתפים, ביקשו ממרן הרב שייכנס ראשונה, אך הוא סירב, ועמד על יד הדלת, כדי לפקח (היכל האהבה עמ' 308).
ל"ח, בזמן הפרעות, הלך מרן הרב אל ממלא המקום של הנציב העליון שיפעל להפסקתן. באותה פגישה, הוא אמר למרן הרב: אתם היהודים, הגנו על עצמכם, אך אל תתקיפו אחרים. השיב מרן הרב: אתם, שעוברים על "לא תרצח", אל תטיפו לנו מוסר. הבא להורגך השכם להורגו (שבחי הראיה עמ' 305).
ל"ט, אחדות מופיעה בעת מלחמה (אגרות הראיה ג איגרת תתקמד).
מ', האמונה מולידה גבורה (שמונה קבצים א, תז).

מ. שו"ת אמונה במלחמה

[מתוך שיעור בבית המדרש. רשם: דוד בן שושן]

ש: איך מתגברים על הפחד למות במלחמה?

ת: צריך לקחת את הדברים בפרופורציה. אכן, יש סיכונים במלחמה, אך הם לא משמעותית גדולים מסיכונים אחרים בחיים. כל פעם שנוסעים ברכב, יש לצערנו סיכון; גם אם מזהרים מאוד, אפשר להיות מעורבים בתאונה שלא קשורה אלינו ישירות. גם אוטובוס יכול להתדרדר, וגם הולכי רגל יכולים להינזק, למרות ששומרים על עצמם. לכן, גם בזמן שיגרה ישנם סיכונים, ויש להתנחם במחשבה, שבמלחמה שלנו המצב לא גרוע בהרבה. גם מעישון, מתים כל שנה הרבה יותר מבמלחמות, 8000 בשנה, מתוכם 1600 מעישון סביל, כלומר אנשים שמתו בגלל שהיו בסביבת מעשנים. צריך להודות לד', שיש לנו צבא חזק ומיומן, וכמו שהתפרסם ע"י מומחים בעולם: אם צבא אחר היה נכנס לעזה, היו לו אלף הרוגים. אנחנו עם כוחות ויכולות אדירים ב"ה. אנו בוכים על כל הרוג, אבל צריך פרספקטיבה.

ש: למה חיילים מתים צעירים?

ת: לכל אדם ישנה קצבה לחייו, הקבועה לו משמים. "תניא: את מספר ימיו אמלא, אלו שני דורות זכה, משלימין לו, לא זכה, פוחתין לו, דברי ר' עקיבא. וחכמים אומרים: זכה, מוסיפים לו, לא זכה, פוחתין לו" (יבמות נ, א). ד' מחליט כמה זמן כל אחד יחיה, בין מאה שנה, ובין יומיים. זהו נתון שנגזר מראש, וברגע שהגיע קיצו של אדם, לא משנה מה תהיה הסיטואציה, הוא יעלה לגנזי מרומים. שאל דוד המלך: כמה זמן אחיה? ענה ד', שזהו סוד. אך גילה לו שבשבת ימות, ביקש דוד שמיתתו תהיה ביום ראשון, אך ד' ענה לו שאין משנים זאת. כל שבת למד בשקידה וביראה. שבת אחת, שמע רעש בחוץ, ניגש לראות במה מדובר, החליק ומת (שבת ל, א). לכן, אם החייל לא היה נופל במלחמה, הוא היה נפטר באירוע אחר, בדיוק באותה שעה.

מובא במסכת סוכה (נד, ב), שלאחר התגלות רוח הקודש, שלמה המלך רצה להציל את סופריו ממות, אליחורף ואחיה בני שישא, שלח אותם ללז, עיר עם סגולה של חיים, שם קיווה שלא ימותו. אך כשהגיעו לשם, בכל זאת מתו. מלאך המוות לוקח את הנשמות ברגע שמגיע זמנם, לא משנה איפה ואיך.

מעשה ברב בישיבת חברון, ששידל בחור מאמריקה להגיע לארץ וללמוד. התלמיד הגיע ונהרג בפרעות. פנה אביו אל הרב ואמר: אל תדאג, אני מודה לך. בני היה צריך למות בזמן זה, כך מקובלנו מרבתינו, ואם לא היה נהרג על קידוש השם בארץ, היה נהרג על ידי גאנג בשיקגו. לכן תודה רבה שהבאת אותו ארצה; כל רכושי, אורישי לשיבתך.

אדרבה, הצדיקים מתים מקידוש השם. ומי שנהרג בגלל שהוא יהודי, הוא קדוש (עיין שו"ת מהרי"ל צט). כל הנרצחים בפיגועים, במלחמות, בשואה, הם קדושים. גם אם עשו עבירות והיו פושעים, עוונותיהם נמחלים. כמובן, אין זה אומר שהאדם יכול לעשות מה שהוא רוצה, לקחת סיכונים, ולומר שבכל מקרה הוא ימות מתי שנקבע לו. צריך זהירות ושמירה; כמובא במסילת ישרים פרק ט, שמי שלוקח סיכונים מיותרים, עושה עבירה, ועובר על מצוות ונשמרתם. אמנם, ישנה גזירה אלוקית שיחיה כך וכך שנים, אך גם יכול להיות עונש של קיצור שנים בגלל עבירות, והעבירה עצמה של מניעת זהירות, יכולה לגרום לקיצור חיים. כמו כן, אין לאדם להיות עצלן, לא לשמור על הבריאות ולא ללכת לרופא, במחשבה שבכל מקרה נקבע יום מותו, מה שנקרא: 'הנימוק העצלני של התיאולוגיה הפטאליסטית'. שהרי אם כך הדבר, ניתן לומר לאדם לא לאכול כלל, כי

בכל מקרה נגזר עליו שיחיה? וודאי שאין זה מתקבל על הדעת (עיין רמב"ם פרה"ש פסחים פ"ו). לכל אדם יש אחריות מלאה על חייו. ככלל, יש להיזהר מהתירוץ המוכר שלא להתאמץ ולא לקבל החלטות בכובד ראש, כי "מה שאחליט, זה בעצם רצון ד', ומה שיהיה זה רצון ד'". גם החייל שהולך לקרב, יש לו להישמר, ולשים קסדה, שחפץ, וכו'. על האדם לפעול בעולם הזה מתוך אחריות ומתוך הבנה שהכל תלוי בו, ומצד שני להאמין שבסוף הכל נגזר מלמעלה. איך זה מסתדר? לא כל דבר אנו מבינים, שהרי זוהי הדרכה אלוקית, ו"לא מחשבותי מחשבותיכם" (ישעיהו נה, ח).

זוהי חובתנו המוסרית ללכת לקרב. כמו שאבותינו מסרו נפשם בכל הדורות כדי שנחיה, כך גם אנחנו מחויבים לפעול, כדי שהדור הבא יחיה. זו המוסריות הכי פשוטה ובסיסית באנושות. אין לך מצווה גדולה יותר מאשר ללכת לצבא ולמסור את הנפש על עם ישראל. ואדרבה, כשם שמקצרים חייו של אדם בגלל עוונותיו, כך מאריכים לו אותם בזכות מצווה גדולה. לכן ההולך למלחמה יכול להיות בלב שקט, שהוא עושה מצווה גדולה מאוד, שיכולה להאריך לו ימים, ושתשמור עליו. ומעשה בשליח חב"ד, שהיה מחלק מטבעות בזמן מלחמה לחיילים, והיה אומר להם לתת את הכסף לצדקה בסוף המלחמה; כך הם יהפכו לשלוחי מצווה שאינם ניזוקים. אמר לו חילונו: וכי אין לי מספיק זכויות ששומרות עלי? אני מוסר נפשי למען כלל ישראל! ענה החבדניק: אכן, ועכשיו יש לך שני מצוות. אך תשובה זו לא התקבלה על דעתו.

מה שמובא מדברי מרן הרב קוק "היחידים הנספים בלא משפט, שבתוך המהפכה של שטף המלחמה, יש בה ממידת מיתת צדיקים מכפרת, עולים הם למעלה בשורש החיים ועצמות חייהם מביא ערך כללי לטובה ולברכה אל כלל בנין העולם בכל ערכיו ומובניו" (אורות המלחמה א); ומשמע שישנם צדיקים המתים במלחמה ללא משפט ומתוך כך, לכאורה ללא קצבה וחשבון, אינו סותר את האמור. אכן מוזכר בגמרא: "רב יוסף כי מטי להאי קרא בכי (משלי יג, כג) ויש נספה בלא משפט" (חגיגה ד, ב). מה הכוונה ללא משפט? שלא מגיע לאדם על פי שכר ועונש, הוא צדיק, ולא מגיע לו למות, וקל וחומר אם הוא מוסר נפשו. אלא יש חשבונות אחרים להקב"ה, ולא רק המשפט הלוגי שאנו מבינים. אין זה סותר את הכלל שימי האדם קצובים לו מד'. בנוסף, אנחנו לא יודעים לשקול את שכר המצוות והעבירות. ד' יודע לשקול, ולכן יש אדם שנרצח גם ללא משפט שאנו מצליחים להבין. מסביר הגאון מוילנא בספר אבן שלמה: אומנם הוא מת לא במשפט, אבל בצדק אלוקי. וכי כל מי שנרצח בשואה היו רשעים? חלילה לחשוב ככה, אלא יש חשבונות אחרים להקב"ה, שאיננו יודעים. אך הכל מאיתו יתברך בדין ובצדק. יש לד' חשבונות אחרים חוץ מהמשפט. יש לדעת שהכל לטובה, ליחיד ולרבים. איננו מכירים את דרכי הצדק של ד', ואנו צריכים ענווה. ועיין ספר דעת תבונות לרמח"ל.

ד' נתן ד' לקח, יהי שם ד' מבורך. איוב מרבה לשאול על הסבל, ותשובתו של ד' היא: וכי אתה מבין כל מה שקורה בעולם? סדרי הטבע, חוקי העולם? לא. אז אתה רואה שאתה לא מבין כמעט כלום. אגב, אנו מכירים מפרק א' את תשובת השאלה של איוב: הייסורים היו כדי לנסותו ולרוממו.

כמו כן, על השאלה למה ד' עשה לנו כל זאת? גם איננו יודעים להשיב. איננו נביאים להבין על מה בדיוק המלחמה הזו, למה היא באה, ומה היא באה לתקן. כדי לדעת, צריך נביא, וגם הנביאים לא ידעו הכל, אלא רק מה שד' ענה להם. שהרי דוד עצמו לא ידע למה היה רעב שלוש שנים, והיו נביאים שלא ידעו, ככתוב "ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה ויבקש דוד את פני ד'" (שמואל ב כא, א). אלא, יש לנו את דברי הרמב"ם: "שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן"

ככתוב עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרום להסיר הצרה מעליהם" (הלכות תענית א, ב).
לכן כל אחד יעשה תשובה בעצמו. ההפך מעשית התשובה, הוא להאשים את האחרים
בחטא ולבקש מהם לעשות תשובה. כל אחד צריך להסתכל על עצמו, מה חטא, ומה
יכול לשפר, מבחינה אישית ומבחינת שייכותו לכלל. וכאשר היתה התפרצות הקורונה,
האדמו"ר מצאנו אמר זאת, עשו כל אחד ואחד בעצמו תשובה, ואל יחפש עונות הזולת.
ש: מה יהיה בעתיד ולאן אנו הולכים?

ת: אנו בתהליך הגאולה, והולכים לקראת בנין בית המקדש, ביאת המשיח, ועוד. אך מה
בדיוק תהליך הגאולה, ואיך הכל יתבצע – איננו יודעים עתידות. כמו שמסביר הרמב"ם:
"וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו שדברים סתומין הן אצל
הנביאים גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו אלא לפי הכרע הפסוקים ולפיכך יש
להם מחלוקת בדברים אלו ועל כל פנים אין סידור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר
בדת ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות ולא יאריך במדרשות האמורים בעניינים
אלו וכיוצא בהן ולא ישימם עיקר שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה וכן לא
יחשב הקצין אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר"
(הלכות מלכים ומלחמות ב יב). אנו יודעים שיבוא המשיח, שיבוא אליהו הנביא, ושתהיה
מלחמת גוג ומגוג. ומי הם גוג ומגוג? גם איננו יודעים. לפני קום המדינה, אמרו בדיחה
שגוג זה הבריטים, ונתנו סימן מליצי: מלך אנגליה נקרא ג'ורג' =גוג. כל פעם אומרים דבר
אחר ומביאים מקורות אחרים. בגמרא (סנהדרין צד, א) מובא: "ביקש הקב"ה לעשות
חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע ומה דוד מלך
ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח חזקיהו שעשית לו כל הנסים
הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח?" מכאן, שגוג ומגוג הוא לא בהכרח עם ידוע
מראש, אלא הוא העמים שהמשיח ילחם איתם. כשד' יחליט להביא משיח, תהיה מלחמת
גוג ומגוג. עיין דברי הרב מנחם כשר המביא כמה שיטות לגבי מלחמת גוג ומגוג (ספר
התקופה הגדולה).

ש: האם כל מי שנופל נקרא קדוש?

ת: בשו"ת החתם סופר מובא שמי שנהרג, אפילו ע"י שודדים, עונותיו מתכפרים. קל
וחומר אם הוא נרצח כי הוא יהודי, ואז נקרא קדוש (מהרי"ל צט), וקל וחומר בן בנו של
קל וחומר אם הוא נהרג למען הצלת העם והארץ. כל חייל שנופל נכלל בהרוגי מלכות,
שאיין כל בריה יכולה לעמוד במחציתם (בבא בתרא י, א).

ש: האם כל הפוגרומים, השואה, והמלחמות, הם בגלל שלא עלו לארץ ולא היו ציונים?
ת: אנחנו לא יודעים. יש אומרים שהשואה הייתה בגלל שלא עלו לארץ, ויש אומרים
שבגלל שהיו ציונים ועלו לארץ שלא כדין, הייתה שואה. אגב, גם לתאוריה שהשואה
קרתה כי לא עלו לארץ ישנן קושיות, שהרי רבים ביקשו לעלות ונרשמו, ולא נתנו להם.
ועוד, וכי יכולנו לעלות לארץ לפני אלף וחמש מאות שנה? ובכל זאת, היו לנו פוגרומים.
לכן, עדיף שלא להסביר את כל מהלכי ההיסטוריה ודרכי ד', ולהיות קצת בענווה. אנא
לא לחפש הסברים, אלא לומר: אנחנו לא יודעים. יבוא יום ונדע הכל. הרמח"ל בספר
דרך חיים מביא שלא כל צרה היא עונש. לפעמים זה כדי לעורר למדרגה עליונה, או
לתקן דבר מנשמות קודמות (עיין שער הגלגולים פרק ה). כגון משה שהרג את המצרי,
כי הם היו נשמות קין והבל. ומשה נקם את מות הבל (מגיד מישרים, פרשת שמות).

ש: מה אפשר לעשות כדי לעזור ללוחמים?

ת: נענה מתוך דברים שפרסמה חיילת דתייה, אוריה גוטמן, עולה חדשה, במסגרת דובר
צה"ל: "השבוע האחרון היה מאתגר ביותר עבור עם ישראל, בכל רמה שאפשר להעלות

על הדעת. ואני יודעת שרבים מאיתנו פשוט מרגישים אבודים וחסרי תקווה, וכאילו אנחנו רוצים לעזור, אבל אנחנו לא יודעים בדיוק מה לעשות, או לאן לפנות במהלך התקופה המאד מאתגרת הזו. אז אני כאן כדי להעביר מסר מהיר, בתקווה לעזור ולעורר השראה לאנשים שעוברים תקופה קשה כרגע. אני יודעת, באופן אינסטינקטיבי, בתקופות מאתגרות, שהאינסטינקט שלנו הוא לפנות לחדשות או לפנות לפוליטיקאים או למקומות שונים כדי לנסות להשיג בהירות וקצת הבנה לגבי המצב המאד מאתגר והמכריע הזה. אבל אני כאן כדי לומר לכם שהדבר הגדול ביותר שיכולנו לעשות בתקופה זו הוא לחזק את האמונה שלנו ואת הביטחון שלנו בה', במיוחד באמצעות לימוד תורה בכל יום ויום. ואני מאד מאד ממליצה על שער הביטחון, למדתי אותו כל יום זה ממש ממש השפיע עלי בתקופה זו. במיוחד כשאני בבסיס. בפרק השלישי של שער הביטחון, רבנו בחיי מביא חמישה גורמים שונים שעוזרים לחזק את הביטחון שלנו בה', והוא מסביר שאחד מהם הוא ההבנה שיש נוכחות אלוקית, שיש השגחה על כל אדם ואדם בעולם הזה. ה' ברא אותנו, אז הוא שומר עלינו, והוא בורא את כל העולם מחדש כל שניה, אז הוא מבין מה עובר עלינו. והבעל שם טוב לוקח את זה צעד אחד קדימה ומסביר שלא רק שיש השגחה אלוקית על כל אדם ואדם אלא שעל כל דבר יחיד שברא ד' הוא משגיח מקרוב. הוא נותן דוגמה שאפילו כל עלה הדשא הקטן ביותר נידף ברוח, יש השגחה אלוקית מעליו. ה' כל הזמן משגיח עליו, ובורא מחדש את העולם, הוא מבין מה הוא עובר. אז אם נוכל להפנים את המסר הזה ולהבין שאם ה' שומר על כל עלה הדשא הקטן והקטן ביותר, כמובן שהוא שומר עלינו הרבה, הרבה, הרבה פעמים יותר, והוא מבין מה אנחנו עוברים, והוא מבין את המאבק והסבל שאנחנו עוברים עכשיו, והוא כאן בשבילנו, והוא שומע את זעקותינו. והדבר הגדול ביותר שיכולנו לעשות בתקופה מאד מאתגרת זו, הוא לחזק את הקשר שלנו איתו, ואת האמון שלנו, האמון שלנו בו, והביטחון שלנו בו. ורק עוד מחשבה קצרה, מה שמייחד את המלחמה הזו, הוא שזו מלחמה של כל כלל ישראל. כלומר, כל אדם צריך לעשות את חלקו כדי לעזור לנו לנצח. יש לנו חיילים בקו החזית, אבל לכל אדם יש הזדמנות להיות חייל בדרכו שלו. לכל אחד השליחות הייחודית שלו, המשימה הייחודית שלו, מה הוא יכול לעשות כדי לעזור במלחמה הזו. אז יש לנו חיילים בקו החזית, יש לנו אנשים שלומדים תורה, אנשים שנותנים צדקה, אנשים שאורזים חבילות אכפתיות לחיילים. אנחנו צריכים כל אדם בודד, כמאמץ קבוצתי כדי לעזור לנצח במלחמה הזאת. אז כשאתה לומד את שער הביטחון, ואתה מחזק את האמונה שלך ואתה מרעיד את השמים ומתחבר לה', זה משפיע ישירות על הצלחת כל הצבא ושל כלל ישראל. אז אני נותנת לנו ברכה אדירה להיות לנו הרבה הצלחה ושכולנו צריכים להיות מאוחדים כי זו הדרך היחידה שנוכל לעבור את זה. מאחלת לכולם הרבה חדשות טובות בעזרת ד'". כמובן איננו בעד גיוס נערות, אך יש לומר את האמת מפי אומרה.

ש: איך מסבירים לילדים את התקופה הזו?

ת: אנו מסבירים לילדים את מה שאנו מסבירים לעצמנו. אי אפשר להסביר את הדברים מתוך אמת קנויה, כלומר דברים שאינם נמצאים בלב המסביר. בכל מקרה, יש להסביר לילד על פי דרכו, ע"י דיבוב והקשבה למה שהוא אומר וחושב; ולא רק לתת לו נאומים.

ש: איך נמגר דאגות ביום יום?

ת: יש על כך שש שיטות, שהומצאו על ידי הפסיכולוג מולי להד, הנקראים גשר המאחד. ג - גוף, ש - שכל, ר - רגש, מא - מערכת אמונות, ח - חברה, ד - דמיון. גוף - פעילות גופנית מכל סוג. שכל - חשיבה חיובית, הבנה שאנו חזקים, ואין ממה לפחד. רגש - התמלאות בשמחת חיים, עשיית דברים שאוהבים, שמיעת מוזיקה, ושאר תחביבים.

אמונה – האמונה בד', שכל מה שהוא עושה זה לטובה, הוא אוהב אותנו ושומר עלינו כבבת עינו. חברה – להיות הרבה עם המשפחה והחברים, לדבר ולשוחח עם מי שאוהבים. דמיון – לדמיין מציאות ריאלית עתידית טובה ונעימה, ולהתנחם בה. כל אחד יעשה מה שהוא מתחבר אליו.

צריך חוסן נפשי, שהיא היכולת להסתגל למצבים בלתי צפויים וקשים; לבנות איזון חדש למצב חדש, ולהיות מאושרים. אישה אחת, פסיכולוגית צרפתייה, ארגנה כנס : מה היה אפשר לומר לניצולי השואה כדי להקל עליהם מהטראומה הנוראה שעברו? היא הקדימה: הייתי במחנה השמדה עם אמא שלי, והיא קיבלה אישור לשמור שני קוביות שוקולד בכיסה עבורי לעת מצוא. הייתה אישה במחנה שילדה תינוק, אך הייתה חלשה ורזה מאוד, כך שנשקפה לה סכנה. נתתי לה את השוקולד, התחזקה וילדה תינוקת. ולאחר שישה חודשים שוחררו כולם. עמדה פסיכולוגית אחרת ואמרה: אני אותה התינוקת, והנה לך שתי קוביות שוקולד כדי להודות לך. זוהי עמידות נפשית אמיתית, להמשיך לחיות ולהיות אנושיים גם בזמנים הכי אפלים.

ש: כמה זמן תימשך המלחמה הזו?

ת: אנו לא יודעים. מלחמת ששת הימים – שישה ימים. מלחמת יום הכיפורים – שלוש שבועות. מלחמת השחרור – שנה. מלחמת העולם השנייה – חמש שנים. מלחמת שלושים השנה – שלושים שנה. מלחמת מאה השנה – מאה שנה. לכן אנחנו לא יודעים מה יהיה. בתורת המשחקים, ישנו מושג של משחק סופי ומשחק אינסופי. אם אוהבים לשחק, כגון שחמט, אפשר לשחק עוד ועוד, כל החיים, בלי תכנון לסיום. לצערנו, פעילות הטרור נגדנו, בשונה ממלחמות בין ארצות במערב, היא משחק אינסופי, זה תחביבם ומהותם, לעשות מלחמות ולהציק. לכן, יש להתכונן למלחמה ארוכה. אין לחלום שיהיה שלום עולמי עם הערבים, וגם לצערנו אין לקוות שבקרוב ההתיישבות בגוש קטיף תחזור, שהרי יש קשיים גדולים בנושא כרגע. צריך סבלנות והבנה בנוגע למורכבות הדברים. חזקו ואמצו בעבודת הקודש.

מא. מי שאינו שמח להרוג מחבל - הוא עדין נפש או אטום נפש? [שיחה בישיבה לפני שנים רבות]

א. האיש המוסרי הוא לוחם

חייל אחד הרג מחבל ואחר כך הייתה לו הרגשה רעה שהרג בן אדם. האם ההרגשה הרעה הזאת היא סימן של עדינות נפש או אטימות נפש? ודאי שזה סימן של אטימות נפש. מוסריות עניינה לא רק לשבת ולדבר על ערך המוסר, כשבאותו הזמן הרשעים משתוללים בעולם, ולא נותנים לאנשים לחיות בשקט. האנשים המוסריים גם לוחמים כדי להשחית את הרשע. אברהם אבינו היה איש מלחמה, משה רבנו היה איש מלחמה, יהושע היה איש מלחמה וכן הלאה. כמו שכתוב ב"אורות המלחמה" (עמ' יד) שהכל תלוי בזיק הפנימי. אם אדם הורג על מלחמת הקיום, מלחמת החיים, אין לך מצוות גדולה מזו. הוא צריך להיות שמח מאוד, שהוא קיים את המצווה הזאת.

ב. הירא ורך הלבב גם מפחד להרוג

מי שמפחד להרוג אויב, יש לו דין "הירא ורך הלבב" (דברים כ, ח). הירא ורך הלבב הוא לא רק מי שמפחד להיהרג, שגם זה לא טוב, אלא גם מי שמפחד להרוג, שלא סובל לראות דם. לכן במלחמת רשות לא מביאים אותו. גם מוהל הוא לא יהיה. "האיש הירא ורך הלבב - עבודתו פסולה" (ברכת המזון לברית מילה). כיוון שהוא לא סובל לראות דם, הוא יתרגש מדם התינוק ולא יעשה עבודה טובה. כך ודאי אי אפשר לעשות ברית מילה. האידיאל הוא לא להיות ירא ורך לבב.

ג. הירא ורך הלבב יוצא למלחמת מצווה

גם האדם הזה, אם אין אף אחד אחר שימול את התינוק, חייב למול בעצמו. כך גם בענייננו. הירא ורך הלבב חייב לצאת למלחמת מצווה. אבל הוא ירא ורך לבב? אז הוא יפסיק להיות ירא ורך לבב כדי שיוכל להילחם ולא להמיס את לב אחיו במלחמה או להחליש את רוחם. כתוב בגמרא סנהדרין (לז, א) שכשמאיימים על העד, אומרים לו: "תזוהר! אם תעיד עדות שקר ויהיה מישהו שייהרג בגללך, אוי ואבוי לך! דמו ודם זרעותיו עד סוף כל הדורות תלוי בך!". אחר כך, הוא כבר לא רוצה להעיד. אבל הוא חייב להעיד, שהרי זו רק אזהרה לא להעיד עדות שקר, אבל להעיד אמת זה דבר טוב, גם אם מישהו ייהרג בגללך, כמו שכתוב "ובאבד רשעים רנה" (משלי יא, י). הפילוסוף המפורסם, הגל, מכנה את האדם הזה בשם המפורסם "הנפש היפה". הנפש היפה אדם ששומר על תמימותו ועדינותו הפרטית, אבל כיוון שהוא לא עוסק במיגור הרשע, הוא חוסם מכל האנשים הטובים את החופש שלהם. הוא באמת בכלל נפש לא יפה. זה מה ששואל עשה כשחמל על אגג (שמואל א' פרק טו). שמואל הנביא לא רק הרג את אגג, אלא גם חתר מבשרו חתיכות קטנות כזית והאכיל לנעמיות (ילקוט שמעוני שמואל א קכג). שמואל הנביא היה סדיסט? חלילה, הוא היה צדיק. הוא רצה ללמד שכשצריך לעשות - עושים, ואם זאת מצווה, צריך לעשות אותה עם הרגשה טובה. כמו שמי שעושה ברית מילה, לא מצטער מבכי התינוק (למרות שאצל הספרדים שרים חזק, שלא ישמעו אותו בוכה). לכן, מי שהורג מחבל, עושה מצווה גדולה. הוא יכול להגיד שהוא היה מוכן לוותר על המצווה הזאת, והלוואי וכל הרשעים בעולם יעשו תשובה. זה ודאי נכון. ודאי שהוא לא מחפש להרוג אנשים. אבל הוא נכנס למצב שהמצווה הזאת מוטלת עליו, ומי שעושה מצווה, צריך לשמוח מאוד שהוא עושה מצווה.

ד. מי שעושה מצווה צריך לשמוח

יש אור החיים הק' ונצי"ב מפורסמים: עיר הנידחת - הורגים את כל העיר. אחרי דבר כזה, אדם באמת מרגיש שהשחית את מידותיו. הם מפרשים את הפסוק "נתן לך רחמים ורחמך" (דברים יג, יח), שיש הבטחה אלקית, שכיוון שמה שאתה עושה זה על פי דין, על פי אמת, אז ד' ייתן לך רחמים, כי אתה בעצם עושה דבר טוב. אלו באמת רחמים, רחמים על אחרים. מי שהורג את הרשעים, מרחם על אחרים (עי' שו"ת אגרות משה חו"מ ב מז שמביא את דברי אור החיים הק'). בוודאי עדיף שלא להרוג. זו מצווה לא נעימה.

אבל כשצריך לעשות – עושים ושמחים במצווה. גם ניחום אבלים אינו לא מצווה נעימה. עדיף שאף אחד לא ימות. אבל אם מישהו מת, צריך ללכת לנחם. אנחנו לא בוחרים מצוות. כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז). אנו עושים מצוות ושמחים. המצווה, להרוג את המחבל, היא שכלית, הגיונית. חייבים להרוג את הרשע. גם כדי שימות ולא ירשיע עוד, וגם להרתיע אחרים שלא יעשו זאת. כמו שנאמר "באבד רשעים רנה". אסור להרוג כל ערבי ברחוב, אבל מחבל הוא רשע ולכן מצווה להרוג אותו. אפילו הבא במחנת כדי לגנוב, אפשר להרוג אותו (שמות כב, א). למה? הגנב בא עם אופציה להרוג, כי הוא לא יודע אם האדם העומד על ממונו יתגונן או לא. לכן מותר להרוג אותו. אבל יתכן שהוא לא בא להרוג, אלא רק בא בשביל כסף, אז תן לו את הכסף ודי! לא. אומר ספר החינוך (מצוה נד): אני לא חייב להפקיר את הכסף שלי. עבדתי קשה בשבילו. הוא בא עם האפשרות להרוג, הורגים אותו. מה! אתה לא מתבייש להרוג בן אדם בשביל כסף? אני לא הורג בשביל כסף, אני הורג בשביל להתגונן על הכסף. לא, אני בכלל לא מתבייש. אדרבה, זה דבר מוסרי וטוב. הוא שהכניס את עצמו במצב הזה. דמו בראשו. הוא הורג את עצמו. גם המחבל הורג את עצמו. אנו לא מחפשים להרוג אותו, אבל הוא הכניס אותנו למצב הזה. עכשיו, כשבאה לידינו המצווה הזאת, צריך להיות שמחים. לא שצריך לומר "כל ימי הייתי מצטער מתי תבוא מצווה זו לידי". עדיף שלא יהיו מלחמות. אבל עכשיו יש מלחמות, ולפי התחזית, המלחמות עלולות להימשך עוד כמה שנים, וכל עוד הן נמשכות, המצווה הזאת צריכה להיעשות.

אדם לא יכול לומר שזו מצווה שאחרים יכולים לעשות. אצל הגויים יש "תליין". השופט לבוש נקי וכולם לבושים נקיים, חוץ מהתליין המגעיל שמקיים את גזר הדין. אבל, בעם ישראל, "יד העדים תהיה בו בראשונה" (דברים יג, י). העד אינו יכול לומר: "לא, אני רק מעיד, לזו הגעתי". אין "לזו הגעתי"! אם להעיד אתה טוב, גם לתלות אתה טוב. אל תזרוק את המלאכה המלוכלכת על אחרים. זו לא מלאכה מלוכלכת. זו מלאכה נקייה. הכל תלוי במגמה. אפשר לומר שזו מלאכה לא נעימה, שזו מלאכה שהיינו מעדיפים לא לעשות. אבל כשצריך לעשות - עושים טוב ועושים בשמחה, מפני שצריך לעבוד את ד' בשמחה. כל מצווה עושים בשמחה. כמו שכתב המגיד משנה בסוף הלכות לולב: "יקל עליו הטורח" (מגיד משנה הלכות לולב ח, טו). לפעמים יש טורח רוחני, לפעמים יש טורח נפשי, אבל הטורח קל בגלל שהוא שמח שהוא עושה מצווה, שמח שהוא עובד את ד'.

מב. ביטחון והשתדלות

ש: כל חייל צריך מצד אחד לסמוך על ד', ומצד שני להיות גיבור, ולהישמר. עד כמה צריך להשתדל ועד כמה צריך לסמוך? היכן הגבול עובר?

ת: שאלה זו נקראת: שאלת הביטחון וההשתדלות. היא שאלה ישנה, שדנו עליה רבות. נשיב על פי דברי מרן הרב קוק: מסופר בגמרא (שבת לב, א) שרב ינאי היה בודק בנסיעתו בספינה האם ישנם חורים וסדקים בקרקעית. ניתן לשאול על הנהגתו - וכי הוא אינו בוטח בד' ומה תועיל הבדיקה? אולי ישנם חורים שהוא לא רואה? מבאר הרב: "רבי ינאי בדיק ועבר. אין לך מדה טובה בעולם שלא תוכל להשתבש בידי הבריות ולגרום היפך מהמכוון שלה גרום היפך מהמכוון שלה. ע"כ צריכים לעולם האנשים הגדולים להיות למופת בדרכיהם בחיים איך לישר את הדרכים, באופן שע"פ הנהגתם ילמדו מהם התכונות והמדות הטובות בגבולן ועצם טהרתן. אחת המדות היותר קדושות, היא מדת הבטחון בשם השי"ת, הראויה להיות מתרחבת והולכת בנפש האדם. אמנם תכליתה היא קרבת אלהים הנמשכת ממנה, שהיא לעצמה השלמה גדולה, וגבורת הנפש בעז ד' הנמשכת ממנה בעת צר, שהאדם מוצא לו תמיד מחסה בשם ד'. וגם בעת אשר כל המסבות הטבעיות כבר חדלי כח הן להצילו מרעתן, עז ד' ישגבהו. אבל כמה צריך האדם להיות נזהר שהמדה היקרה הזאת שהיא אור העולם לא תהפך לרועץ, שלא תהי' הסבה לעצלות ולשפלות ידים, שהוא ההיפוך מההשלמה האמיתית של האדם. ע"כ כל מה שהאדם יותר דבק בקונו ויותר נאזר במדת הבטחון בשם ד', ראוי לו ביותר להראות זהירותו וזריזותו בכל הנוגע לפעולות אדם, למען ידעו כל העם כי העטרה הגדולה של מדת הבטחון, ככל המדות הקדושות הנמשכות מדעת ד' ויראתו הטהורה, רק את הטוב יביאו להולכי בדרך ד' באמת ואין עמן מכשול" (עין איה שבת א, קצב). כלומר, יש להשתדל כמה שיכולים. הביטחון מתחיל במקום שבו נגמרת ההשתדלות. צריך להשתדל בצורה מרבית.

איך נדע עד כמה צריך להשתדל? תלוי כמה הדבר חשוב. צבא ומלחמה, כוללים הצלת העם והארץ, וקידוש השם. לכן הנושא חשוב מאין כמוהו, ויש להשתדל מאוד בכל מה שקשור לחימה, לזהירות, ולאסטרטגיה. יש לבטוח בד' שיעזור, אך כמובן, גם לנושא חשוב זה, יש גבולות לביטחון, שהרי זה תלוי בסבירות הניצחון. במסכת שבועות (לה, ב) מובא: "אמר שמואל מלכותא דקטלא חד משיתא בעלמא לא מיענשא, 'כרמי שלי לפני האלף לך שלמה' למלכותא דרקיעא, 'ומאתים לנוטרים את פרוי' - למלכותא דארעא". אם שישית מהעם נפלו במלחמה, המלך לא נענש. ולומד שמואל זאת מהפסוק בשיר השירים - מתוך 1200, נותרו 1000. ומציינים שם התוספות, שמדובר במלחמת רשות. מבאר הגר"ש גורן: למלחמת מצווה - אין גבול! לא סופרים את המתים בדרך לניצחון. אך כל זאת, רק במידה ויש סבירות לניצחון. אם אין סבירות, זו לא השתדלות, זו התאבדות (במאמר 'מלחמת החשמונאים לאור ההלכה', ספר תורת המועדים עמ' 179-178).

במלחמת השחרור, אמר הקונסול האמריקאי לישראל: אל תכריזו על מדינה, שמא תחוסלו כולכם בידי הערבים. ביקש הועד הלאומי מראשי ההנהגה לבדוק, כמה סיכוי יש לניצחון לחימה. בדקו את מספר החיילים, כמות נשק וכלים; השיבו - 50% ניצחון. התלבטו המנהיגים, עשו הצבעה, ועל חודו של קול או שנים, החליטו להכריז על המדינה. לאחר שנים, הודה יגאל ידין בספרו: לא היו 50% לניצחון, אלא 10%, אך לא רציתי לייאש את העם. מכאן, שגם בשביל המצווה הכי חשובה בעולם - הקמת המדינה והצלת

העם, יש לשקול ע"י מבחנים לוגיים ומחושבים האם הדבר אפשרי, ולא ללכת כעיוורים למלחמה.

אכן, הייתה גבורה מאוד גדולה במלחמת השחרור. אך אין לנו הבטחה שד' יעזור בכל מצב. החזון איש, בספרו אמונה ובטחון, מוחה על המשפט "תחשוב טוב יהיה טוב". זה לא נכון, אומר החזון איש, אנו מקווים שיהיה טוב, אך לא בטוחים. המובן של ביטחון בד' הוא לדעת שאין מקרה, אלא הכל על פי הנהגתו יתברך. ד' לא הבטיח לנו ניצחון בשום מלחמה. מה שד' הבטיח, הוא גאולה, משיח, בית המקדש ותחיית המתים, באחרית הימים. מתי ואיך זה יקרה? איננו יודעים. יש לבטוח בד', שכל מה שהוא עושה זה לטובה, ואם קורה אסון, אומרים: ברוך דיין האמת, ברוך ד' שדן דין אמת. בשער הביטחון של הספר המספיק לעובדי השם, לרבינו אברהם בן הרמב"ם, מבואר שלבטוח בד' על דבר שד' לא הבטיח, זו חוצפא כלפי שמיא. וכי אתה מחליט בשביל ד' מה הוא יעשה? אלא רק אם ד' מבטיח, האמן בכל לבך שהדבר יתקיים. חיזקו ואימצו!

מג. בימים ההם בזמן הזה: נס חנוכה - גבורה או פח השמן?

ש: האם נס חנוכה היה נס פך השמן או נס הגבורה?

ת: בחנוכה חוגגים את נס ניצחון החשמונאים, ומציינים גם את נס פך השמן. המהר"ל מקשר את הנס לגבורת הלוחמים. בספר חשמונאים כתוב שצבאו של יהודה המכבי היה כ"תחנת רכבת", שהרי הרבה התייאשו ועזבו את הצבא. גם אחרי הניצחון, באו מקטרגים ואמרו על המלחמה: לא היה לכם להילחם, הייתם מעטים, וסיכויכם היו קלושים. בא נס פך השמן כהוכחה, שד' נתן ברכתו למלחמה, תמך ועזר לכל אורך הדרך (עין ספר נר מצוה ב). אומנם, מלכות החשמונאים לא עמדה לעד, אך אין זה אומר שד' לא היה איתם. שכן אפשר להקשות זאת על יהושע, מלכות דוד ושלמה, שגם מלכותם נפלה בינתיים. אנחנו צריכים לעשות השתדלות, עם מה שאנחנו יכולים, ובע"ה הכל יסתדר. בגמרא מסופר: "בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ד' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו' מאי כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר דגרמא זכותא דידי ודיך דנפקי מינאי בנין דמעלו א"ל כבר נגזרה עליך גזירה" (ברכות י, א). ישעיהו ראה שייצאו ממנו בנים לא הגונים, ולכן לא רצה להתחתן. אמר לו הנביא: תענש על כך, שהיית צריך לעשות השתדלותך כמו שצווית. מה לך בסודות ד'? מה שאתה מצווה, עשה. לכן, גם אם יש חשש שממלכת החשמונאים תיפול, או שיהיו הרוגים במלחמה, או שחלילה נפסיד, אנו חייבים לעשות את מה שמוטל עלינו, בתנאי שהדבר מציאותי. אדם צריך לנקוט בכל אמצעי הזהירות שדברים רעים לא יקרו, ואם יקרו, יעשה תשובה. הגבורה של החשמונאים, ושל החיילים שלנו כעת, היא נס. מובא בבא מציעא (קו, א), שרועה הפקיר את הצאן, ובאו זאבים ואכלו אותו. הדין הוא שהרועה היה צריך לשלם כי הפקיר את הצאן. אמר הרועה – גם אם הייתי שם, מה הייתי יכול לעשות מול להקת זאבים? אמרו לו חכמים: אם היית שם, יכול להיות שהקב"ה היה עושה לך נס, ומציל את הצאן מהזאבים, כמו שעשה לדוד שהרג את הדוב ואת האריה. ענה: אם הקב"ה עושה נס, אז שיעשה גם אם אני לא יהיה שם, הוא לא צריך אותי! הצאן והאילים יכולים להרוג את הזאבים. אמרו לו הדיינים: צאן שיהרוג את הזאבים, הוא בבחינת ניסא רבה, אך שאתה תהרוג את הזאבים, כמו דוד שהרג את הדוב והאריה, זהו ניסא זוטא, נס קטן; ויכול להיות שהקב"ה היה עושה לך זאת, אך נס גדול – אין לך לסמוך עליו. נמצאת למד, שדוד הרג את הדוב והאריה, זהו ניסא זוטא. והתוספות שם מסבירים שהניסא זוטא של דוד היה רוח גבורה וחכמה להילחם. אם כן, הגבורה והאומץ במלחמה היא בגדר נס. הגבורה היא הופעה אלוקית באדם. כל הופעה אלוקית בנויה על ההשתדלות של האדם מלמטה, אך בסופו מתגלה הופעה אלוקית מלמעלה. לכן הגבורה היא נס, נס נסתר, שהוא לא פחות מנס נגלה. כך גם חנוכה – נס פח השמן הוא נס גלוי, וגבורת הלוחמים היא נס נסתר.

גם מי שאינו מאמין בד', גבורתו היא נס. אומנם האדם אינו דתי, אך הוא גיבור, ולד' ישנם שליחים רבים. ישנה קושיה על הגמרא: "אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון" (מגילה ו א). אך אם הם ריקנים, איך הם מלאים כרימון? עונה הפלא יועץ: "אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון. כי יש רבים מבני ישראל שנראים לפני כלים ריקים,

אבל יש בידם מצוה זו של הצלת ישראל שבזה הם מכריעים ועוברים את החכמים והגדולים שבישראל" (פלא יועץ ערך הצלה). מי שמסרו נפשם למען עם ישראל והצלת יהודים; דרגתם, למרות שהם ריקים ממצות אחרים, עולה על מדרגת ת"ח. גם הג"ר גרשון אדלשטיין אמר: חייל שמציל יהודי, גדול מלומד תורה.
לכן, אנא לא לשפוט אנשים. אתה לא יודע מה חברך עושה, ואילו מצוות וזכויות יש לו. חיזקו ואימצו.

מד. הגיע הזמן לאהוב

הגיע הזמן לאהוב. מזמן הגיע אותו זמן. אבל עכשיו, ב"ה, זה מתקיים. בעמנו, כולם אוהבים את כולם, כולם עוזרים לכולם, כולם מעריכים את כולם, כולם מוסרים את הנפש לכולם. איזה אושר. איזו שמחה. כמובן, חוץ ממיעוט קטן שאוהב להשמיץ, להתקיף, לשלול, לבקר, להרוס. ד' ירחם עליהם. כנראה, יש להם בעיה עם עצמם, ואז הם משליכים אותה על אחרים. אבל, ב"ה, הם מיעוט קטן.

אכן אנו מנצחים את אויבנו. למדנו בדרך הקשה מתקופת בית שני. יש פסוק על זמן מלחמה: "ונשמרת מכל דבר רע" (דברים כג, י). כמובן. תמיד יש להישמר. אלא חכמים מסבירים שהכוונה לדיבור רע (ירושלמי פאה א, א). עכשיו הכל מובן. במלחמה אסור לדבר רע אחד על השני, כך כותב הכלי יקר שאם יש מחלוקת בינינו, היא תכה בנו יותר מן האויבים (שם כא, י).

ב"ה אנחנו מאוחדים, אינינו מכים אחד את השני בלשונו (חוץ מאותו מיעוט, שהוא בטל ומבוטל), לכן אנו מנצחים.

מעל כל זה, רבוננו של עולם אינו אוהב שאנו מדברים רע אחד על השני, ולכן כשזה קורה, זה מעכב את השראת השכינה בתוכנו. והרי אנו מנצחים כאשר ד' בתוכנו. "ד' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך" (שם טו). אז כשיש לשון הרע בינינו, אין לו מקום בתוכנו (ספרי רג). אשרינו, שאנחנו כבר לא מדברים רע אחד על השני – חוץ מאותו מיעוט הנ"ל, ד' יחזירו בתשובה.

כולם מכירים את דברי חז"ל, שבדורו של דוד, כולם היו צדיקים, אך כיון שדיברו רע אחד על אחד, היו מפסידים בקרב, כי לא היו מאוחדים. לעומת זאת, בדורו של אחאב, היו עובדי עבודה זרה, ובכל זאת היו מנצחים בקרב, כי היו מאוחדים (ירושלמי פאה שם). הרי אנו מנצחים, וזה סימן שאנו אוהבים. כלומר כמעט כולם.

זה דבר כל כך פשוט, שאינו צריך הוכחות. בכל זאת נביא את דברי המהר"ם אלשיך: כי תצא למלחמה, לא כי תצאו, אלא כי תצא, כלומר באחדות, אז האויבים יהיו כמו בהמות לעומתך (דברים כ, א).

הוא מסביר שזה היה תפקידו של כהן משוח מלחמה לאחד, כדרכו של אהרן הכהן, אוהב שלום ורודף שלום. אבל אם יש אחדות, אז אין צורך בכהן משוח מלחמה (שם). דבר דומה כותב השם משמואל, שכאשר יש אחדות, אין צורך בחצוצרות, ורק אם אין אחדות, אז צריך חצוצרות ורחמים (כי תצא תרפ).

הוא כותב דברים חריפים שצולם אלהים מאיר בנו, רק כאשר אנו מאוחדים כאיש אחד (שם).

וכן כותב רבי צדוק שהחצוצרות הן כדי לקרוא לנו להיות יחד אגודה אחת, כאיש אחד בלב אחד, כולם ממש, כל סוגי היהודים (פרי צדיק, מטות).

והחיד"א כותב, שכאשר כל אחד מדבר טוב על חבירו, אז גם המלאכים מדברים טוב על ישראל, לכן מנצחים (כסא דוד, דרוש יג).

אז אנא אמרו למיעוט הקטן שאינו חדל לשלול, להאשים, לקטר, שהגיע הזמן שיעשו תשובה, ואז הם יהיו ברכה לאומה.

החפץ חיים כתב ספר קטן, בשם מחנה ישראל בענייני צבא, ושם הוא מאוד מזהיר על מלשינות, ומעורר לחסד בין אדם לחברו, מה שמביא חסד למעלה (שם ח-ט).

זה הסוד: אהבה, אהבה, אהבה.

מה. בעל מלחמות מצמיח ישועות

הלב כאוב על ההרוגים
על הפצועים
על החטופים
על המפונים.
אבל אנו עם גיבור
התגברנו ונתגבר.
ואפילו נרוויח,
וכבר הרווחנו.
הרווחנו גלוי כוחות לאומיים
לא כוחות חדשים שלא היו
אלא כוחות פנימיים שהיו גנוזים,
כוחות של גבורה וחסד.
איזו גבורה!
גבורת המתנדבים למילואים
גבורת המסתכנים כדי להציל
גבורת הלוחמים בקרב
גבורה של מסירות נפש.
מסירות זו מרוממת את כל האומה
מזככת את כל האומה,
מחזקת את ילדי האבא
גבורת האמהות בבית.
איזה חסד!
לשלוח מזון ללא גבול
לשלוח כל הצרכים ללא גבול
להכניס אורחים ללא גבול
אשרי העם שככה לו.
התעוררו כוחות שנרדמו
בגלל חומרנות ופלגנות.
אכן תחנה קשה
תחנה של חשכה
אבל יצא ממנה אור.
אנו מסתכלים קדימה.
אנו לא מתייאשים
אנו ממשיכים ונלחמים,
בחסדי ד' עלינו
בעל מלחמות, מצמיח ישועות.

מו. שו"ת ערבים

[שאל: הרב מרדכי ציון]

ש: האם חמאס הוא עמלק?
ת: לא. עמלק זה זרע מדור לדור. אנחנו לא יודעים היום מי עמלק, אבל הם מתנהגים כמו עמלק.

ש: האם ישמעאל פרא אדם, זו מהות הערבים?
ת: זה אחד היצרים שלהם, אבל יש להם בחירה חופשית.
ש: כיצד הערבים, שהם מצד ישמעאל, הם רוצחים שפלים, שרוצים להשמידנו, ולא מהיום, בעוד עמלק, צאצא של אדום, יותר מתאים למערב, כמו שראינו בשואה?
ת: לכל אדם, יש יצר רציחה, החל מקין. יחד עם זה, במערב רצחו הרבה יותר יהודים מאשר הערבים.

ש: סליחה, האם אנחנו לא מתנהגים בצורה אכזרית כלפי חמאס?
ת: לא. אנו מתגוננים ועושים רק את המינימום ההכרחי למען זאת.
ש: אך הם טוענים שגם הם עושים את ההכרחי?

ת: אשר פיהם דיבר שוא. שרפו אנשים חיים, גופות רבות הושחתו, ערפו ראשי תינוקות, שספו גרונות, מלכדו גופות במטענים. אנסו והתעללו בנשים לפני שרצחו אותן. כל זאת, הם בעצמם תיעדו בשידור חי לרשתות החברתיות שלהם.

ש: אולי זה לא תכנון של חמאס, אלא סתם יוזמות של אנשים פרטיים?
ת: בגופו של מחבל נמצא דף עם תוכנית חטיפת השבויים: יצירת כאוס ופחד על ידי כפיתה וכיסוי עיניים, מכות חשמל, הוצאה להורג של כל אדם העלול להפריע, שימוש בשבויים כבשר תותחים, הוצאתם להורג אם צה"ל יתקוף. הבטחת דירה של עשרת אלפים דולר, לכל מי שיביא חטוף אחד, כולל קשישים, נשים וילדים.

ש: אולי רוב הערבים מסתייגים מזה?
ת: האמת היא דגלנו, אבל 82% של ערביי יהודה ושומרון תומכים בטבח. יש סרט של אישה ערומה למחצה מובלת ברחובות עזה כאשר הקהל יורק עליה ומכה אותה. כמובן, כשלעצמי לא ראיתי אף סרט. אגב, ילדים חטופים הוכרחו לצפות בסרטוני הטבח, על ידי איום בנשק, אם הם יבכו.

ש: נורא.
ת: בין החטופים, רבים הם קטועי איברים, פצועות מחמת אונס, חולים זקנים זקוקי תרופות מצילות חיים.

ש: מנין לנו שכל זה אמת? סליחה על השאלה. יש עדויות וראיות?
ת: הרבה: סרטים, מסמכים, צוותי חקירה של מדינת ישראל, מדינות אחרות וגופים בינלאומיים (עיין ויקיפדיה, אלימות מינית במתקפת הפתע על ישראל 2023).

ש: עוד פעם סליחה. איזה סוג של אלימות מינית?
ת: נגד גברים, נשים ונערות. אונס קבוצתי. הטלת מומים והשחתה מכוונת של איברי מין. סליחה על הלשון הבוטה.

ש: יוצא שהם אנשים מושחתים, מלבד שהם אויבנו.
ת: נכון. אחרי מלחמת אברהם אבינו עם המלכים, היו לו נקיפות מצפון שמא הרג צדיקים (בראשית טו, טו רש"י). אז ד' אמר לו "אל תירא אברהם... שכרך הרבה מאוד". וחז"ל הסבירו שד' אמר לו שכל אלה שהרג, היו קוצים שהיו חייבים לכסח (בראשית רבה מד, ד).

ש: ובסיכום?
ת: לצערנו, כל זה אינו חדש. מה שחדש, הוא שיש לנו צבא, שמגן עלינו, בחסדי ד' עלינו.

מז. ארבעה גורמי נצחון

ב"ה, אנו מנצחים. כמובן, אינינו אוהבים כלל מלחמות, אנו שונאים מלחמות, אנו אוהבים את כל המין האנושי, אך אם תוקפים אותנו, אנו מתגוננים, ואנו חייבים לנצח, ואנו מנצחים. בזכות ארבעה גורמים משולבים, אנו מנצחים, ואלו הם: אחדות, תושיה, רוח וגבורה. ראשי תיבות: אתרו"ג.

א', אחדות. אנו מאוחדים, אנו חברים, אנחנו משפחה אחת, אנחנו נשמה אחת. אנו מרגישים זאת באופן טבעי, אנו מרגישים זאת באופן שכלי רציונלי, אנו מרגישים זאת באופן אמוני. מבעד לכל הויכוחים, מעל כל הויכוחים, בתוך כל הויכוחים, אנחנו עם ישראל, מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אנו עם אחד, ארץ אחת, מדינה אחת, צבא אחד. אף פעם לא שכחנו זאת. אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד.

ב', תושיה. אנו לא אוהבים מלחמות, אבל כשצריך, צריך. ואז אנו לוחמים בכישרון רב. למדנו להילחם. מאז קום המדינה ועוד לפני כן, למדנו להילחם. המכונים הצבאיים האסטרטגיים בעולם, לומדים את מלחמותינו ומתפעלים, מעריצים אותנו, ולומדים מאתנו. עדיף בלי מלחמה, אך כשצריך, אנו עושים את זה טוב.

ג', רוח. צבא אינו רק כח, צבא נושם רוח, נושם אידיאל, נושם אמונה. אנו לא לוחמים כדי לתת פורקן למאווים תוקפנים, אלא כחובה מוסרית עליונה להגן עלינו מפני רעי עולם, מפני חיות טרף, מפני יצורים אכזריים שאינם ראויים לשם אנוש. אנחנו לוחמים על חיינו, ולכן אין לנו יסורי מצפון, ואנו לוחמים בעד הצדק והמוסר נגד הרוע ועוול. בכך, כולנו, הופכים לשליחים על ריבון העולמים למגר את האכזריות, ובעצם למגר את המלחמות. גוליית אומר: חרפתי מערכות ישראל, דוד עונה לו: חירפת מערכות אלהים חיים.

ד', גבורה. אינינו מפחדים. בגלות, בעל כרחנו, הפכנו פחדנים בורחים מכל עלה נידף. עתה האריה התעורר משנתו ולוחם בגבורה עילאית. כבר לא מסכנות, כבר לא חולשה, אלא נחישות ועוז. כבר לא יאוש, כבר לא דיכאון, אלא ריצה קדימה אל המשימה. כבר לא פחד, לא בחזית ולא בעורף, לא אצל גברים ולא אצל נשים, לא אצל ילדות ולא אצל ילדים – אלא מסירות נפש עילאית, התרוממות לעילא לעילא, גילוי נשמה לעילא ולעילא.

אשרי העם שככה לו, אשרי העם שד' אלוהיו.

מכתב גלוי לנשיא ביידן מח.

כבוד הנשיא ג'ו ביידן
אנו מודים לך על עזרתך הגדולה
יודעים אנו שזה לא מטוב לב
אלא מתוך אינטרסים
אבל אין זה משנה
העיקר שארצות הברית עוזרת לנו
אך אין זה מרשה לך להיכנס לעניינים שלנו
לתת לנו הוראות על הפסקת אש
ופשרות שונות.
לכן אולי יעניין אותך לשמוע
דבי רב גדול מגרמניה לפני שנים רבות
שאשתי היא צאצאה שלו
הרב שמשון רפאל הירש
שהיה מלומד גדול ביהדות
אך גם משכיל גדול בתרבות כללית
לוחם בעד אמת וצדק
מוסר ואידיאלים.
מעשה שהיה כך היה
שודאי קראת בתנ"ך
ששכם בן חמור
מהעיר שכם
חטף נערה יהודיה
ואנס אותה.
כותב הרב הירש
בפירושו על התורה
שבודאי אנו שוחרי שלום
אבל יש מצבים בהם חייבים
ליטול את החרב
למען הצלת הטהרה והמוסר.
כאשר החוטף פנה אל אחיה
כדי לרכוש את ליבם
הם סירבו
ויצאו למלחמה בכל תוקף.
וזאת למה?
מסביר הרב הירש:
"אך יואיל
נא בטובו האדון
רב חסד
להחזיר את הבת אל חיק משפחתה,
ואחר כך יהיה מקום לדון.

אך אין משא ומתן,
כל זמן שהאחות בצינוק".
לכן אנא מכבודו הרם
לדאוג שכל החטופים והחטופות,
יצאו לחופשי באופן מידי,
ללא תנאים,
ואחר כך, יהיה מקום לדון ולברר.
אך קודם כל, צדק ומוסר.

בכבוד רב
שלמה אבינר
רב בישראל וסרן בצה"ל

האם לשמוח על חיסול מנהיגי חמאס? מט.

שאלה: האם לשמוח על חיסול מנהיגי חמאס?
תשובה: זה נכון שנאמר (משלי כד, יז): "בנפול אויבך אל תשמח", אבל יש אויבים ויש אויבים.
בגמרא מגילה (טז, א) מסופר, שכאשר מרדכי נלקח על הסוס על ידי המן, הוא לא נהג בו רחמים יתרים. כשנשאל על ידו: הרי כתוב "בנפול אויבך אל תשמח"? ענה לו: לא מדובר עליך.
גם מנהיגי חמאס הם סוג המן, שלא רק שרוצים להרוג יהודים, אלא בפועל הרגו יהודים רבים והשאירו אלמנות ואלמנים רבים, יתומות ויתומים רבים ואלפי פצועים וסובלים. יש אומרים שלכל ילד בישראל יש פגיעה נפשית מאדם קרוב לו שנהרג.
אמנם כאשר המלאכים רצו לשיר ולהצטרף לשירת בני ישראל לאחר קריעת ים סוף, ריבונו של עולם מנע בעדם ואמר: "מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?" (עיין סנהדרין לט, ב. מגילה י, ב). זה נכון, אבל בני ישראל כן אמרו שירה! וגם אנחנו לא מלאכים, כמו שכתוב בספר "אש קודש" לאדמו"ר מפיאסצנה, הרב קלמן קלמיש שפירא, שנכתב תוך כדי השואה: האם מלאך פעם חטף מכות? האם מלאך פעם נרצח? האם מלאך ספג השפלות? אנחנו כן! לכן במצרים המלאכים לא סבלו, אז שלא יאמרו שירה. אבל אנחנו כן סבלנו סבל נורא, ולכן ביציאת מצרים, "אז ישיר משה". וכן מרים וכל הנשים יצאו בשירים ובמחולות אחרי קריעת ים סוף וטביעת מצרים.
על הוצחים אלה ימ"ש יש לומר "ותעבור הרינה במחנה" (מלכים א כב, כו) ויש לומר "באבוד רשעים רינה" (משלי יא, י).
ננוחם בבניין ירושלים.

נ. החזרת חייל ממילואים: הנני!

שאלה: חייל המילואים היה מנותק מהבית במשך שלושה חודשים, בינתיים אשתו ניהלה את הבית וקיבלה החלטות בלעדיו. ועכשיו הוא צריך להשתלב מחדש. זאת ועוד, הלוחם לחם בעזה וכעת הוא נדרש לשטוף כלים. הלוחם חיסל מחבלים וכעת הוא נדרש להחליף חיתולים. הלוחם זרק רימונים וכעת הוא נדרש לזרוק אשפה. הלוחם עסק בענייני כלל ישראל וכעת נדרש לעסוק בענייני הפרטיים. איך אפשר להסתדר? תשובה: א. מרן הרב קוק במאמרו "בכל דרכיך דעהו" (מוסר אביר) מסביר שכל דבר טוב שאדם עושה, שם נמצא עתה ריבונו של עולם. כאשר אתה מתפלל, ריבונו של עולם נמצא שם, בתפילה. כשאתה לומד תורה אל תחשוב על אחותך החולה. כל עולמך הוא הגמרא, עכשיו לא אומרים תהילים ולא מטלפנים אל חולים. אך כשאתה מבקר את אחותך החולה, אז עתה הנך חייל במלכות חסד, רק החסד הזה קיים, אין תורה ואין תפילה.

בזמן שהחייל בצבא, רבונו של עולם נמצא בלחימה בעזה, בחיסול מחבלים ובזריקת רימונים, וכאשר הוא חוזר הביתה, רבונו של עולם הוא נמצא בשטיפת כלים, בהחלפת טיטולים ובזריקת אשפה. זהו סוד הריכוז, סוד הצמצום.

מספרים על אדם שפגש את חברו אחרי שנים רבות והלה הזמינו לאכול. שאל: מה שלום הדוד? - מת! - אז הדודה לבדה?! - מתה! מסכנים שני היתומים, אוי להם בלי הורים! בסוף הארוחה שאל אותו איפה הוא עובד - אצל הדוד. - אבל אמרת שהוא מת! ענה לו: כאשר אני אוכל הכל מת!

אמנם אכילה אינה מוגדרת כמצווה אך בריאות היא הכרחית. לכן, אנא תן לי לאכול בשקט. כמובן גם בזה אין להגזים.

זה הכלל, מה שאתה עושה, עשה טוב, עשה עד הסוף! פעם מאן דהוא שאל מחנך שאלה אווילית: איזה מבניך אתה הכי אוהב. השיב: את זה שאני נמצא אתו. אכן, באותם רגעים, שם נמצא כל עולמו.

ב. באמת אינינו יודעים איזו מצווה יותר גדולה. כתוב בפרקי אבות (תחילת פרק ב): "הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, כי אין אתה יודע מתן שכרן של מצוות". ובגמרא ברכות (ז', א) אמרו חכמי יבנה: "אני בריה וחברי בריה, אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתי בשדה, אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתי, כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתי, ושמא תאמר: אני מרבה והוא ממעיט, שנינו אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים". אם כן, דין שטיפת כלים כדין לחימה בעזה, דין החלפת טיטול כדין לחימה, ודין זריקת אשפה כדין זריקת רימונים. איש על מחנהו ואיש על דגלו.

ג. יש אפילו סברא שצרכי הבית הם קודמים למשימה הלאומית. אם יש לאדם יכולת לשלם רק עבור נר שבת או רק עבור נר חנוכה, מה עדיף? עונה הגמרא: נר שבת (שבת כג, ב). מדוע? הדלקת נרות שבת היא משום שלום בית, כי מצטערים ללכת בחושך בו נתקלים וזה עלול לגרום מריבות. טעמה של מצות הדלקת נר חנוכה הוא משום הצלת האומה, לאומיות עליונה ומסירות נפש. אם כן, מדוע נר שבת קודם לנר חנוכה? כי על גבי היסוד של משפחה טובה ובריאה באים העניינים לאומיים. האומה נבנית על ידי משפחות חזקות.

ד. איך מגיעים להכרה שיש להתמקד רק במה שצריך לעשות עכשיו? יש לעשות שינוי בראש. כשאדם עומד מול המשימה הבאה שלו, יש לומר: יש לומר "הֲיָה נכוֹן", כסיסמת תנועת הצופים. או, כדברי אברהם אבינו: הנני!

נא. האם חייבים לציית בצבא

שאלה: האם אני חייב לציית בצבא ולהסתכן? הרי ראינו שהצבא עשה טעות נוראה לגבי הטבח? ולמנהיגי הצבא והמדינה, יש כל מיני חשבונות פוליטיים, המשפיעים על החלטותיהם, ובינתיים חיילים נהרגים!

תשובה: א. נכון שהקצין, הרמטכ"ל, הפוליטיקאי אינם מלאכי השרת. אפילו לגבי צדיק, נאמר שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אמת ויציב.
ב. אבל אחרי כל האמת הזאת, מה החלופה? מה האלטרנטיבה? שכל חייל יעשה כטוב על רוחו? כל אחד יחליט לעצמו על פי שיקולו? תהיה כאן אנדרלמוסיה. כך היה בימי שפוט השופטים, שכל איש הישר בעיניו יעשה, והיו דברים נוראים, כגון פרשת פילגש בגבעה. שלוש פעמים פסוק זה כתוב בסוף ספר שופטים, כדי שנבין למה צריך מלך.
ג. אפילו תחת שלטון גויים, נאמר: הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו. שליט גוי מושחת, הוא עדיין יותר טוב מה המון המוסת, על פי רוב.

ד. אלא כבר לימדנו הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ב, שאדם נידון על פי רובו: רובו זכויות, צדיק, רובו חובות, רשע. אז הצבא שלנו הוא רובו זכויות, 95% זכויות ואף יותר. וכן הממשלות שלנו, רובן זכויות. ראו איזו מדינה מופלאה הקמנו, בבניין הארץ, בעלייה לארץ, בביטחון, בכלכלה, בתורה, בחברה. נכון שלא הכל שלם, אבל יש לראות הכל בפרופורציה, בפרספקטיבה. וכמובן, אין זה פוטר אותנו מלעמול כדי לשפר.

ה. הרי זה דומה למושג ההלכתי של רוב וחזקה, שאינו בהכרח בירור סופי של המציאות, אלא הוא הנהגת חיים שד' ציוה עלינו. גם עדים אינם ודאות, הם יכולים להצליח להטעות את הדיינים בשקרים, אבל ד' ציוה לפסוק על פיהם, שאם לא כן, נעצור את כל החיים. גם נביא, שמא הוא משיח שקר, והצליח לרמות אותנו על אף כל הבדיקות. אך אם נבדוק עד אין סוף, אז נפסיד את כל הנבואה.

ו, בסיכום: יש לתת אימון בצבא, במפקדים, שמוסרים נפשם, עבור עמנו, ארצנו, ועבור קידוש השם הגדול.

הלכה

נב. שו"ת צבא ומלחמה

ש: האם יש מצוה בגיוס לצבא?
ת: מצוה משולשת: הגנה על העם – לא תעמוד על דם רעך. הגנה על הארץ – מצוות כיבוש הארץ. קידוש השם – שאויבים לא יהרגו אותנו וירמסו אותנו (לנתיבות ישראל קיח, למצות הארץ).

ש: האם להצלת נפשות יש להסתכן?
ת: מחלוקת הפוסקים. יש פוסקים שאינו חייב (ר' יונה. סמ"ע חו"מ תכו, ב. מ"ב שכט ס"ק יט). יש מחייבים (ב"י חו"מ תכו בשם הגה"מ בשם הירושלמי). וכן הכריע רבנו הרב צבי יהודה (לנתיבות ישראל שם).

ש: ומה דין סיכון בצבא?
ת: ודאי זה שונה. זו מהות הצבא, שיש סיכון.

ש: ספר החינוך כותב שמצוות מלחמת שבעת העממים ומלחמת עמלק היא רק אם אינו מסתכן (תכה, תרד)?
ת: זה רק אם באופן אישי פוגש אויב, אבל במסגרת של צבא ומלחמה, כן מסתכן (מנחת חינוך שם. משפט כהן קמג. אגרות הראיה ג תתקמד). משל לאדם שפוצע איבר אחד כדי להציל כל הגוף, כך יהודי מסתכן להצלת הכלל.

ש: כמה להסתכן בצבא?
ת: הגמרא אומרת שמלך ישראל שגרם למיתת ששית עם ישראל אינו נענש, שנאמר האלך לך שלמה ומאתיים לנוטרים את פרוי, כלומר אלף נשארו ומאתיים לוחמים נפלו, הרי שישית (שבועות לה, ב). והתוספות מסבירים שזה במלחמת רשות (שם). מכאן שבמלחמת מצוה אין גבול. כמובן בתנאי שיש סיכוי סביר לנצח ולא התאבדות (הגר"ש גורן, תורת המדינה צד).

ש: איך יתכן שמותרת מלחמת רשות?
ש: הרמב"ם כותב שהיא להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו (הלכות מלכים ומלחמות ה, א). כלומר לתקן כל העולם כולו ביושר ובצדק, ולחסל כל רשע ועוול. אך כמובן, אין זה נוגע לנו. זו תהיה עבודתו של המשיח (שם יא, א).

ש: מלחמותינו עתה הן מלחמות מצווה?
ת: כן. לדעת הרמב"ם "עזרת ישראל מיד צר" (שם ה), לרמב"ן כיבוש הארץ, וקל וחומר הגנה על הארץ (הוספות לספר המצוות לרמב"ם מ"ע ד).

ש: לפי הרמב"ם אין מצות כיבוש הארץ?
ת: ודאי יש. זו מלחמת שבעת העממים, שמטרתה לכבוש את הארץ, כפי הגדרת הגמרא מלחמות יהושע לכבוש (כ"מ שם). ובכלל, המאירי אמר, שכל שלושת סוגי מלחמות מצוה שמנה הרמב"ם, עמלק, ז' עממים, עזרת ישראל מיד צר, הן כולם על ארץ ישראל, לגבי שלושה סוגי אויבים: עמלק, ז' עממים וכל עם בעולם (סנהדרין).

ש: האם גם על ישוב הארץ וישיבת הארץ יש להסתכן?
ת: כן. הרי התורה ציוותה לעלות וליישב, זה בלתי אפשרי בלי סיכון מסוים. אבל לא אותה דרגת סיכון כמו במלחמה (עין סי' הכוזרי, דברי המלך אל החבר שהחליט לעלות לארץ). וכך נהגו כל הדורות.

ש: הנצי"ב כותב על הפסוק "ואך את דמכן לנפשותיכם אדרוש" (בראשית ט, ב), ש"בשעת מלחמה, ועת לשנא, אז עת להרוג, ואין עונש בכלל, כי כך נוסד העולם". אם כן, לדבריו, אין איסור לא תרצח, במלחמה בין עם לעם, ואם הם מחליטים להילחם, זה מפקיע את האיסור.

ת: זה חידוש גדול. כך כותב הגרש"י זיון (לאור ההלכה). אלא לגוי מותרת רק מלחמת הגנה ולנו גם מלחמות שנצטוונו על פי ד', כגון עמלק ז' עממים. אך כאמור, לפי המאירי, גם אלה מלחמות הגנה. אך במלחמת רשות, ודאי ד' הפקיע איסור זה, אך זה עניין מיוחד.

ש: אבל אנו גם מסכנים חיילנו בניגוד ל"וחי בהם"?
כבר אמרנו שענייני הכלל על מלחמות יוצאים מכלל של וחי בהם (משפט כהן סי' קמג).

ש: אמרנו שיש חובת גיוס לצבא בגלל קידוש השם, מפני שזה חילול השם שאנו מוכים. יש מקור?

ת: גולית אמר: "אני חירפתי את מערכות ישראל", ודוד השיב: "אנכי בא אליך בשם ד' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת היום". מלחמה נגד עם ישראל, היא מלחמה נגד ד'.

ש: יש נימוק כללי מוסרי פשוט למה להתגייס ולהילחם?

ת: מה שאבותיך עשו עבורך, עשה אתה עבור בניך.

ש: האם צבא ומלחמה אינם חוסר בטחון בד'?

ת: לא. ביטחון מתחיל איפה שהשתדלות מסתיימת. יש לעשות הכל ביכולתנו ואחר כך בא הבטחון בד' כמו רבי אמי שלפני שנסע בספינה, בדק אם יש תקלות, על אף שגם אחרי זה תיתכן תקלה (עין איה על שבת), אלא אין סומכים על הנס.

ש: אז מה הגדר של בטחון בד'?

ת: רבנו אברהם בן הרמב"ם מסביר שבטחון בד' הוא לבטוח במה שד' הבטיח, אבל לבטוח במה שד' לא הבטיח, ולחשוב שהוא מובטח, אז הוא כאילו חייב לעשות, זה חוצפה.

ש: מה במדרגה יותר גבוהה, שד' עושה או שאנחנו עושים?

ת: שד' עושה על דינו. ארבע מלכים היו. דוד המלך ביקש: ארדוף אויבי ואשיגם. וד' הסכים. אמר אסא: אין לי כח להרוג, אלא אני רודף ואתה הורגם, וד' הסכים. אמר יהושפט: אין לי כח לא להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה ואתה הורג באויבי, וד' הסכים. אומר חזקיהו: אין בי כח לא להרוג, לא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מיטתי ואתה עושה, וד' הסכים (פתיחתא דאיכה רבתי ל). ומי יותר גדול בענין זה? דוד המלך, כמבואר בספר מסילת ישרים (פרק י).

ש: הרמב"ם פוסק שאסור לפחד במלחמה (הלכות מלכים ומלחמות ז, טו). אך הפחד פורץ מעצמו, ואין אדם שולט?

ת: עליו לחשוב מחשבות שבעזרתן הוא לא יפחד: ידע שעל יחוד ד' הוא עושה מלחמה (שם).

ש: הרמב"ם גם כותב שלא יחשוב על אשתו ועל בניו (שם). והרי גם אלו מחשבות טבעיות שבאות לבדם, וגם הן מוסריות?

ת: לא יחשוב עליהם באופן שזה מביא לו רפיון ופחד, אלא באופן שזה מוסיף לו גבורה. ש: האם חייל לא קרבי, שאינו יוצא למלחמה, גם מקיים מצות צבא?

ת: כן. כך קבע דוד: "כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו" (שמואל א ל, כד). הרי גם הם חיוניים, ואי אפשר בלעדם. אחד המרבה ואחד הממעט, בלבד שיכוון ליבו לשמים. אגב, זו הנהגה שקבע אברהם אבינו, אלא שנשכחה, ודוד המלך החזיר אותה (בראשית יד, כד רש"י).

ש: האם חייל שהוא קרבי אך לא ילחם, גם קיימת מצות צבא?

ת: ודאי. יש לזה כח של הרתעה שהוא חשוב מאוד. וכן חייל, ביום הראשון שהתגייס.

ש: כיצד להתייחס לטעות של פיקוד צה"ל?

ת: אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אך הרמב"ם מסביר שאדם נידון על פי רובו, רובו זכויות – צדיק, רובו חובות – רשע. וכן צה"ל. אם כן, צה"ל הוא צבא צדיק.

ש: האם תלמידי ישיבה ולומדי תורה חייבים להתגייס?

ת: ודאי. הרמב"ם מונה במלחמת רשות את מי שפטור: נשא אשה, נטע כרם, בנה בית, ירא ורך לבב, ואינו מונה לומד תורה.

ש: אבל תלמוד תורה כנגד כולם?

ת: ודאי. איך מפסיקים תלמוד תורה עבור מצוה שאי אפשר לעשות על ידי אחרים, כגון תפילה או הדלקת נרות חנוכה.

ש: זו מצוה שאינה אישית ויש אחרים יכולים לעשותה?

ת: בירושלמי מבואר, שהגדר הוא לאו דווקא מהותי אלא גם מציאותי: האם בפועל יש עושים אותה או לא. אמנם, ב"ה, יש לנו הרבה חיילים, אך בכל זאת חסרים לנו. לכן גם לומד תורה חייב במצות צבא ומלחמה.

ש: יהושע בן נון ננזף על ביטול תורה?

ת: להיפך. המלאך אמר לו שזה בגלל שביטל תורה בלילה, ובלילה לא היו לוחמים. אבל על היום הוא לא ננזף (מגילה ג, א. לנתיבות ישראל קכד).

ש: דוד טעה בכך שהוא רצה לגייס לומדי תורה לצבא (סנהדרין מט, א).
 ת: זו לא היתה מלחמת מצוה (לנתיבות ישראל קכה).
 ש: תלמידי חכמים לא צריכים נטירותא, שמירה (ב"ב ח, א)?
 ת: זה מפני גניבות ולא בפיקוח נפש (שו"ת רדב"ז ב, תשנב. לנתיבות ישראל שם).
 ש: למה במחנה צריך יותר צניעות וטהרה (דברים כג, י-טו)?
 ת: צריך שמירה אלהית מיוחדת בגלל הסכנה (רש"י שם), וזה בניגוד לגויים בהם יש פריצות במחנה (רמב"ן. ראב"ד).
 ש: האם יש לציית לפקודה נגד התורה?
 ת: ודאי לא. "דברי הרב ודברי העבד, דברי הרב קודמים" (רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמות ג, ט). כמובן, לא לריב אלא לסדר את הדברים מתוך אהבה ואחוה ושלוה ורעות. וכמו כן, יש לוודא היטב שהוא נגד התורה.
 ש: האם אפשר לחלל שבת בשביל חיזוק ריבונות?
 ת: כן. "עד רדתה" (שבת יט), שהכל יהיה לגמרי בידינו.
 ש: האם נשים חייבות בצבא?
 ת: לא. "אין דרך אשה לכבוש" (יבמות סה, ב), "אין דרכה של אשה לעשות מלחמה" (קידושין ב, ב).
 ש: חתן יוצא מחדרו וכלה מחופתה (רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמות ז, ד)?
 ת: א. כיון שהחתן יוצא מחדרו, ממילא הכלה יוצאת מחופתה (רדב"ז). ב. מספקת מים ומזון לבעלה (רדב"ז). ג. לפי רבנו הרב צבי יהודה, צריכה לצאת, אך בתאני שזה צנוע, ולא כך המציאות (לנתיבות ישראל קכד).
 ש: מותר לאישה לישא נשק?
 ת: יש בזה איסור לא ילבש, אך אם זה פיקוח נפש, מותר (שו"ת אגרות משה או"ח ד, עה).
 ש: האם יש לחסל לגמרי את האויב?
 ת: מה שנצרך כדי שלא יתקוף שוב (דברים ב, יב-טז. תהילים יח), וגם לצורך הרתעה (אגרות הראיה א, קי).
 ש: מותרת בימינו אשת יפת תואר?
 ת: לא (משך חכמה).
 ש: הכי חשוב בצבא ומלחמה?
 ת: מסירות נפש למען ד'.

נג. חיילים המטפלים בחללים: מסירות נפש כפשוטה

[שיחה שניתנה לחיילים העוסקים בזה – רשם: הרב מרדכי ציון]

לגבי עבודת הקודש שלכם, אני כהן, מה כהן בבית הקברות, אבל מותר לכהן ללמוד את ההלכות האלה. העבודה שלכם היא עבודה קשה, אבל היא עבודה הכרחית. אנו במלחמה כבר 75 שנה. מאז מלחמת השחרור ועד היום, עם הצלחות וכשלונות, עם נצחונות והפסדים, עם הגנה ועם הרוגים, עם רגעי מנוחה, ועם עתות מלחמה פעילה. אבל עתה עת מלחמה, ובמלחמה נופלים. רבי יצחק אברבנאל מסביר שזו הסיבה שבפרשת חוקת שקיבלנו מצוות פרה אדומה לפני הכניסה לארץ, כי נהרגים במלחמה, ויש צורך לטהר. גם בקרב הראשון על הארץ, מלחמת עי, היו מתים בקרב, ללמד אותנו שיש נהרגים במלחמה.

מי שנשא אשה, נטע כרם, בנה בית, ירא ורך לבב, אינו יוצא במלחמת רשות, שמא ימות. לא כתובה בתורה באף מקום הבטחה אלוהית שבמלחמה לא נופלים. אדרבא, בצבא של דוד, אדם כתב גט לאשתו (שבת נו, א. כתובות ט, א). הציעו להגר"ש גורן לסדר שחיילים יתנו גט לנשותיהם לפני צאתם לקרב, כפי שעשו בזמן דוד המלך כדי להציל מעגינות ומיבוים. אלא הוא סירב כי זה ישבור את המורל של החיילים (עי' שו"ת משיב מלחמה א, יד וספר עז ותעצומות עמ' 163-169). וחותני נתן גט על תנאי לאשתו כשהוא התגייס לצבא הבריטי במלחמה נגד הנאצים, שסידר לו הגאון רבי יחזקאל אברמסקי, לפני שיצא למלחמה.

כתוב במדרש (שוחר טוב), אב ובנו שהיו מהלכים בדרך. נתייגע הבן ואמר לאביו: אבא, היכן היא המדינה (כלומר עיר גדולה)? אמר לו אביו: בני, סימן זה יהא בידך, אם ראית בית קברות לפניך. זה גם משל. כשיש הקמת המדינה, יש בית קברות. ואמרו בירושלמי: (פסחים פ"ג ה"ז וחגיגה פ"א ה"ז) "רבי אבהו הוה בקיסרין שלח לרבי חנינה בריה מזכי בטיבריה, (רבי אבהו היה בקיסריה ושלח את רבי חנינה בנו ללמוד אצל חכמי טיבריה). שלחון ואמרון ליה גמל הוא חסד, (שלחו לו, בנך גומל חסד של אמת ומתנדב בחברה קדישא!). שלח כתב ליה המבלי אין קברים בקיסרין שלחתיך לטיבריא?! (שלח לו: וכי אין מספיק קברים בקסריה ששלחתיך לטבריא?!). כבר נמנו בעליית בית ארים בלוד התלמוד קודם למעשה, (כבר נמנו ביד דין הגדול בעליית בית ארים בלוד ופסקו: התלמוד קודם למעשה). רבנן דקיסרין אמרין: הדא דאת אמר בשיש שם מי שיעשה. אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד, (חכמי קיסריה אמרו: דין זה שאמרנו, הוא רק כשיש שם מישהו אחר שיעשה את המצוה. אבל אם אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד)". וכאן אין אחרים שיטפלו בחללים אלו. אתם עושים את המצוה הקשה הזאת.

רבנו אברהם בן הרמב"ם מסביר בספר המספיק לעובדי ד', בשער הבטחון, שבטחון בד' הוא לבטוח במה שד' הבטיח, אבל לבטוח במה שד' לא הבטיח, ולחשוב שהוא מובטח, אז הוא כאילו חייב לעשות, זה חוצפה. ואין הבטחה אלהית שלא יהיו נופלים במלחמה. יש נופלים, ואנחנו מטפלים בהם במסירות נפש.

הלב נשבר, אבל זו עבודת ד' שלכם.

יש ארבע מדרגות במי שנהרג. א. בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' שלג) כתב על יהודי שגוי רוצח רצחו עקב שוד, ש"קדוש ייאמר לו". ב. מי שנהרג כי הוא יהודי נקרא 'נהרג על קידוש השם', כדברי שו"ת מהרי"ל צט, שנמחלים כל עוונותיו. ג. מדרגה יותר גבוהה היא של מי שנהרג מפני שלא רצה לעבוד עבודה זרה וכדומה, ומסר נפשו על קידוש השם מרצונו, כמבואר ברמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה. ד. עוד יותר גבוה הוא חייל שידע שעלול להיהרג ומרצונו נכנס לתוך הסכנה, וזה דומה להרוגי מלכות שאין אדם יכול לעמוד במחיצתם, שמסרו נפשם להציל את העיר (פסחים נ, א). כלומר, חללי צה"ל הם המדרגה הכי גבוהה.

על כן, יהודי שנהרג, כמו במסיבת רעים, הוא נקרא קדוש, וחייל שנהרג, הוא בדרגת הרוגי מלכות.

אבל אשתו של רב צבאי שאלה אותי את השאלה הפוכה: במה זכו משתתפי המסיבה ברעים ברגע אחד למדרגה של קדושים, הרי במסיבה היה חילול שבת, וכו' (אגב, במסיבה חיפשו רוחניות, לא היה שם, אבל כך חיפשו)? אמרו חז"ל (פרקי אבות ד, י):

הוא שפל רוח בפני כל אדם. וכן מזכיר זאת הרמב"ן באגרתו לראות עצמו פחות מכל אחד. הא כיצד? מסביר ספר התניא: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו (שם ב, ד) – הן התנאים בהם הוא חי, הן עולמו הפנימי עם נטיותיו. ואולי לאותם אנשים שנספדו, יש מעלות שאין לנו, ובסך הכל, הם במדרגה יותר גבוהה. אמנם חייבים לקבור אותם בכבוד זה דבר לא נעימה, אלא בעיני הקב"ה היא נעימה. היא מצוה של חסד של אמת, כי אתם לא מקבלים שום דבר בתמורה, והיא קשה.

שאלה: מה דין חייל או אזרח שנהרג על ידי פעילות צה"ל?

תשובה: אין דרך למנוע לגמרי דו"צ לצערנו. כל יהודי שנהרג בקרב, בין אם נהרג במלחמה, נהרג באימונים או בכל נסיבות שתהיינה. בין בגלל טעות, בין במהלך מיותר - נקרא קדוש והוא נהרג על קידוש השם. הרי כמו שאומרים: כל קילומטר גבול, כל אזרח חייל. גם אלו במסיבה היו חיילים.

שאלה: מה דין גוי המשרת בצה"ל שנהרג?

תשובה: הוא מצדיקי אומות העולם.

שאלה: מה דין חייל בתהליך גיור?

תשובה: הוא הרבה יותר מצדיקי אומות העולם, הרי הוא באמצע וברצון רוצה להיות יהודי ולא הספיק. הרי כתוב בגמ' קידושין (מ, א): "אפילו חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה".

שאלה: מה דין אינו יהודי שנהרג בטבח כגון עובד זר או עובד בחקלאות?

תשובה: הוא מצטרף. מסופר בגמ' חולין (ז, א): רבי פנחס בן יאיר הלך לפדיון שבויים. פגע בו בגינאי הנהר. אמר לו: גינאי, חלוק לי מימך ואעבור בך. אמר לו: אתה הולך לעשות רצון קונך, ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה, ספק אי אתה עושה, ואני ודאי עושה. אמר לו רבי פנחס בן יאיר: אם אי אתה חולק, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם. חלק לו. היה שם אדם אחד שהיה טעון חיטים לפסח. אמר לו: חלוק לו אף לזה, שעוסק במצוה. חלק לו. היה שם ערבי אחד, שנתלו עמם בדרך. אמר רבי פנחס בן יאיר: חלק לו אף לזה, שלא יאמר: כך עושים לבני לוויה?! חלק לו. למדים בכאן, שהגוי הזה, הוא בני לוויה. לא מדובר על גוי שמשרת בצבא, הוא מצדיקי אומות העולם, אלא גם גוי שבא לכאן לעבוד, הוא בני לוויה.

שאלה: האם אנחנו גם צריכים לקבור מחבלים?

תשובה: כן. במלחמת גוג ומגוג, כתוב בנביא (יחזקאל לט, יא-יב), שאנחנו נקבור במשך שבעה חודשים את האויבים שילחמו נגדנו! והפוסקים כותבים שאנחנו חייבים לקבור את הנהרגים של האויב (הגר"ש גורן במשיב מלחמה ח"א עמ' לט-מ). וכן בשו"ת יד נתן ב, (מו). ובכלל, אינינו מבינים את סודות הבורא. לפעמים יש ניצוץ מגלגול אחר. משה רבנו הכה את המצרי והרגו והחביאו בחול (שמות ב, יב). משה ר"ת משה שת הבל, משה הוא גלגול של שת והבל, והמצרי היה גלגול של קין... (ואכן משה רבינו קבר אותו... אמנם זה היה כדי להשמיד ראיות). כתוב במדרש על הפסוק (שמות ב, יט): "איש מצרי הצילנו", והאיש המצרי הוא הוא שהציל אותם. ובני בניו של המן למדו תורה בבני ברק (גיטין נז, ב וסנהדרין צו, ב) ובספר שם משמואל לפורים, האדמו"ר מסוכטשוב הסביר שהיה ניצוץ של קדושה אצלם, ולכן גיירו אותם, אעפ"י שלא מקבלים גרים מעמלק.

ד' יברך את החיילים המטפלים בחללים במסירות נפש כפשוטו!

נד. ברכה על ראיית נשיא ביידן בעת ביקורו בארץ

שאלה: אחרי הטבח בשמחת תורה, נשיא ארה"ב ג'ו ביידן מגיע לארץ. בגמרא בברכות (נח, א) כתוב שמי שרואה מלך ממלכי אומות העולם צריך לברך "שנתן מכבודו לבשר ודם", וכן נפסק ברמב"ם (הלכות ברכות י,יא) ובשו"ע (או"ח רכד, ח). האם דין זה חל על נשיא ארה"ב, ומי שרואה אותו צריך לברך?

תשובה: לא. נשיא ארה"ב אינו מלך.

כתבו הפוסקים שישנם ארבעה קני מידה כדי שמישהו ייחשב מלך לעניין ברכה זו: א', יש אומרים שצריך להיות דווקא מלך אבסולוטי, כל יכול, שכל הסמכויות בידו (אורחות חיים בשם ספר האשכול ה' ברכות אות מט ושו"ת הרדב"ז א, רצו), ואילו נשיא ארה"ב אינו שליט עליון. עם כל חשיבותו, הוא כפוף לרצון קונגרס, בין שזה מוצא חן בעיניו ובין שלא.

ב', יש אומרים שכדי להיחשב למלך צריכה להיות לו סמכות לשפוט ולהרוג במשפט (שו"ת חתם סופר או"ח ס' קנט), ואילו לנשיא ארה"ב אין סמכות להוציא להורג. אמנם, הוא יכול להחיות על ידי חנינה, אך לא להרוג (שו"ת באר משה ב, ט).

ג', יש אומרים שבשעת ברכה מלך צריך ללבוש בגדי מלכות, ואילו נשיא ארה"ב לובש חליפה כמו כולם (שו"ת יחוה דעת ב, כח ושו"ת תשובות והנהגות ב, קלט).

ד', יש אומרים שכדי לברך צריך לראות מלך דווקא כשהוא בתוך הפמליא שלו (שו"ת תשובות והנהגות שם). ואמנם הנשיא מופיע במהלך ביקורו בליווי של מאות שוטרים, אך הם לצורך הגנה שחשש משהו יקרה לו, ולא פמליא של כבוד.

לכן פסק הגרי"י קניבסקי, הסטייפלר, לא לברך על ראיית נשיא ארה"ב ולא על סאדאת (ארחות רבנו ח"א עמ' צג-צד). כשנשיא צרפת ביקר בארץ, הגרי"י קניבסקי אמר לא לברך עליו, כי מלך היינו קביעות, ולא במי שהוא רק לזמן (מעשה איש ח"ה עמ' קעז אות ח). וכן פסק האדמו"ר מסטמאר שלא לברך על נשיא ארה"ב כי אינו מלך (עדות ביוסף שם). וכן הגרי"ש אלישיב, כאשר הגיע לארץ ישראל נשיא ארה"ב, אמר שבגלל שאין לו סמכות להוציא להורג, אין לברך עליו (אשרי האיש ח"א עמ' רנג). וכן פסק הג"ר משה שטרנבוך בשו"ת תשובות והנהגות (שם) שאין לברך על ראיית נשיא דרום אפריקה.

בכלל, אנשים מאוד דואגים ממה הנשיא ארה"ב אומר, אבל זה מופרז. לא מה שהנשיא אומר קובע. זאת משתי סיבות:

א. ארה"ב אינה עוזרת לנו לשם שמים, אלא כדי להרוויח מזה. הם צריכים אותנו מבחינה צבאית. אנחנו שומרים על האינטרסים שלהם בחלק הזה של העולם. בנוסף, הם גם נעזרים בזו מבחינה מדעית וטכנולוגית. בתחומים שונים, הם צריכים אותנו לא פחות ממה שאנחנו צריכים אותם.

ב. הנשיא כפוף לקונגרס. הקונגרס הוא פרו-ישראלי אפילו מלפני קום המדינה. הסיבה לכך היא ש-98% של האמריקאים מאמינים בתנ"ך, ובתנ"ך כתוב שארץ ישראל שייכת לעם ישראל. לפעמים הם יותר פרו-ישראלים מאיתנו בגלל שהתרגלנו בגלות להיות חלשים ופחדנים. אנחנו צריכים להוסיף עוז וגבורה, ואז הגויים יתייחסו אלינו בהתאם. בסיכום, יש "דוקטרינת מונרו" שנוסחה על ידי נשיא ארה"ב ג'יימס מונרו: "אמריקה לאמריקאיים. לא נתערב בענייני מדינות אחרות ושהן לא תתערבנה בעניינינו". כך סבר רבנו הרב צבי יהודה: אנחנו לא מתערבים במה שעושים באמריקה ושאר ארצות לא תתערב במה שאנו עושים פה.

שאלה: האם צריך להשתדל לרוץ לקראת נשיא ארה"ב, שהוא בכל זאת האדם המכובד בעולם?

תשובה: לא צריך לרוץ לקראתו. כתוב בגמרא ברכות (ט, ב), "ישתדל אדם לרוץ לקראת מלכי ישראל. ולא לקראת מלכי ישראל בלבד, אלא אפילו לקראת מלכי עובדי כוכבים. שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי עובדי כוכבים". אבל, כפי שכבר הסברנו, הנשיא אינו מלך. יתכן מלך לא מכובד או אדם מכובד שהוא לא מלך. הגדר לו תקנת חכמים זו היא דווקא למלך, ולא לאדם המכובד בעולם, הגדירו מי נחשב מלך. אל דאגה, נוכל להבחין בין נשיא ארה"ב לבין המשיח.

לפי הג"ר שלמה זלמן אוירבך בשו"ת מנחת שלמה (סוף ח"א), כשנקבל פני משיח נברך ארבע ברכות:
א, "ברוך... חכם הרזים", שבוודאי יהיו שם ששים ריבוא מישראל וכהנה וכהנה עד אין מספר.
ב, "ברוך... שחלק מחכמתו ליראיו", שמברכים כשרואים תלמיד חכם גדול, ובוודאי המשיח יהיה בגדר זה.
ג, "ברוך... שחלק מכבודו ליראיו", שמברכים כשרואים מלך ישראל.
ד, "ברוך... שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".
לפי רבי חיים פלאג'י בשו"ת לב חיים (ב, מב), יש לברך: א. גאל ישראל. ב. שהחיינו. ג. חכמתו ליראיו. ד. חכם רזים.
ואמר על זה הגר"ח קניבסקי: "גם מחיה המים כשיחיו את כל המתים, כדאיתא במדרש, וכדומה שגם בן השונמית כשקם בירך ברוך מחיה המתים, וכן יצחק אבינו". פרקי דרבי אליעזר פרק לא. החיד"א במחזיק ברכה או"ח ריט. והוסיף: "וברכת שהחיינו שיברכו אז תהיה חובה!" (סדר יום כיפור קטן עם ביאורים מהגר"ח קניבסקי עמ' 8).

אנחנו עדיין מחכים לזמן הזה, אבל מתקדמים. אמנם נשיא ארה"ב מבקר במדינת ישראל. אבל במקום לברך עליו, אני מציע לברך על עם ישראל, כמו שעושים פעמיים בכל יום לפני קריאת שמע: "ברוך אתה ד' הבוחר בעמו ישראל באהבה" ו"ברוך אתה ד' אוהב עמו ישראל".

נה. נסיעת רענון בשבת

שאלה: האם מותר לארגן לחייל נסיעת רענון כאשר הוא יוצא בשבת וחוזר ביום ראשון? תשובה: א. אם יוצא ביום שישי וחוזר בשבת, זה נקרא מכניס עצמו למצב של פיקוח נפש, שהתיר הגרשז"א מובא בשש"כ (פרק מ סעיף כב והערה סד. וכן התירו הג"ר מרדכי אליהו והג"ר דב ליאור – המורים בקשת עמ' 58-60).

ב. אך אם יוצא בשבת, זה מותר רק אם רענון זה הכרחי, כי החיילים מותשים מהמתנה מתוחה, ועקב זה לא יתקפדו כראוי.

ג. כמובן, אי אפשר לדון בזה מרחוק, בלי להכיר את המציאות בשטח.

ד'. יש כמה דברים דומים לזה בהלכה. מותר להדליק נר בשבת, כדי שיהיה אור, על אף שהמייילדת עיוורת ולא זקוקה לכך, אבל זה נצרך כדי להרגיע את היולדת.

ה. וכן הגר"ש גורן פסק שבצבא שבת דחוויה, אבל במלחמה הותרה, כלומר אפשר לחלל שבת לא רק עבור מה שהוא פיקוח נפש ישיר, אלא לכל דבר שמסייע.

ו. הרי כהן משוח מלחמה, שתפקידו לרומם, נכנס בעומק השטח, על פי כל היתרי המלחמה.

ז. הרב הראשי לצה"ל לשעבר, הרב רונצקי נסע בשבת ממוצב למוצב כדי לחזק אותם במבצע צוק איתן. וכן הורה לרבנים הצבאיים לצאת עם היחידה בכל מצב.

ח. הגרשז"א הורה לאנשים לנסוע בשבת להביא בגדים נקיים לחיילים, כי זה נותן להם הרגשה טובה התורמת ללחימה (עיין הלכות מדי צה"ל סי' טז בעניין זה).

ט. כמובן, למעשה, זו שאלה שלא כל אחד רשאי להכריע, כי הרב של מינסק אינו פוסק עבור פינסק, כדברי הגר"מ פיינשטיין (מגד גבעות עולם ח"א עמ' נה. ח"ב עמ' לא-לב. ח"ב עמ' פג במדורה עם הוספות), ורק הרבנות הצבאית קובעת. ואכן התירה.

נו. החלום שהזהיר מפני הטבח

שאלה: פירסמו מעשה שהיה בשמחת תורה תשפ"ד, שחל באותה שבת שחורה של הטבח בדרום ארץ ישראל, שראה יהודי בחלומו את רבו וציווהו לקחת את אשתו וילדיו ולעזוב מיד את המקום, כי זהו מקום סכנה. היהודי סיפר לרב כי בדרך כלל הוא אינו נבהל מפני חלומות ולא מתייחס אליהם, מה גם שהיה זה שבת וחג ולא עלה על ליבו לחלל את השבת. התהפך היהודי לצד השני של מיטתו ושב לישון. אך שוב בא רבו אליו והחל לחנוק אותו כדבריו, תוך כדי זעקות "תעזוב הרגע את המקום, זה מקום סכנה". התעורר אותו יהודי משנתו שטוף זיעה, על צווארו עוד חש את החנק והחליט יחד עם אשתו לקום ולברוח, אספו את הילדים ועזבו את היישוב. האם מותר לנהוג כן?

ובכלל, אנשים חולמים כל מיני חלומות, חלומות טובים, חלומות רעים, חלומות מזוירים. האם יש להם משמעות רוחנית, ויש להתחשב בהם, או שהם חסרי כל פשר?

תשובה:

מין הרב קוק כתב שהתורה הרחיקה אותנו מלצלול בכל מיני חזיונות בלתי ברורים, ואסרה אוב, ידעוני, דורש אל המתים וכל מיני כישוף, אלא הדריכה אותנו להיות חיים עם החיים. יוצא מן הכלל היחיד הוא החלום שהתורה הדריכה להתייחס אליו בחיוב ולימדה שגם סדרי החלומות הנם מדויקים כמו סדרי הטבע הגשמי (אגרות הראיה, אג' עט). והרי אנו רואים שהתורה לימדה שהיתה אמת בחלומות יוסף, פרעה ובבוכדנצר. וכן מול חלום רע, קבעו חכמים תענית חלום, הטבת חלום ואמירה מיוחדת בזמן ברכת כהנים. אולם במה דברים אמורים? בזמנים הקדומים. אבל בדורות האחרונים, גדולי הפוסקים המעיטו מאד בתשומת לב לחלומות (עיין פסקי תשובות על משנה ברורה רכ אות א את המקורות שלהלן). וגם על חלומות שנכתב להתענות עליהם אפילו בשבת (שו"ע או"ח רפח ה), אמרו לא להתענות אפילו ביום חול ולא לעשות הטבת חלום ואף לא לומר ריבונו של עולם בשעת נשיאת כפיים. ובכגון זה כתב החזון איש: "הרבה פעמים חלמתי כמו אלה ולא שמתי לב לזה, ונכון שתאמר ריבונו של עולם בעת נשיאת כפיים" (אגרות חזו"א ב קמט).

והסיבה לכך היא שהם החליטו שהם מסוג החלומות שחז"ל קבעו שהם חסרי משמעות, ואין מראים לאדם אלא מהרהורי לבו (ברכות נה ב) כמו שכתב דניאל: "רעיוןך על משכבך סליקו" (דניאל ב כט)

למשל, כתב המשנה ברורה שחלום רע אחר תענית אינו מעורר דאגה בהיותו תוצאת העינוי, וכן כל חלום הבא אחרי צער גדול (שו"ע או"ח רכ שעה"צ א). וכן חלום שנפלו שיניו, כשיש לו כאב שיניים אינו מדאיג (שו"ע או"ח רפח, מ"ב יח), או הרהר ביום וחלם בלילה מה שהרהר (שם ז).

וכן כתב הכף החיים ביחס למי שחולם שהוא ביום הכיפורים בעת נעילה בימים הסמוכים ליוה"כ (שם כה"ח ז). וכן רבי יצחק אברבנאל על חלום רע של אדם שאינו בקו הבריאות (פרשת מקץ).

והנה בזמננו השתנו מאד סדרי החיים לעומת הזמנים הקודמים שהיו שלווים, רוב האנשים חיו בכפרים או בעיירות קטנות רחוקות מהחיים ההומים ולא היו חשופים לחדשות מרעישות.

אבל בימינו, אנשים מופגזים במידע יומם ולילה דרך כל אמצעי התקשורת ושומעים על כל מיני מאורעות רעים וקשים. לא בהכרח שאדם יחלום על כך למחרת, אך הדברים נאגרים בתת-מודע, והם בוקעים החוצה בחלומות לעת מצוא, ובהיותם מעוררי דאגה וחרדה, הם מופיעים בצורת חלומות בלהה (פסקי תשובות שם).

וכבר כתב ערוך השולחן שאנשים ששקועים בהבלי העולם הזה, הדברים באים לידי ביטוי בחלומותיהם, ובמיוחד אם אוכלים הרבה לפני השינה, שתהליך העיכול פועל על הדמיון, ואין החלומות אמתיים ואין בהם ממש (ערוה"ש או"ח רכ א).

לכן אין לאדם לדאוג כלל מכל חלומותיו, ואינו צריך להתענות תענית חלום, ויש גם לקחת בחשבון שתעניות מחלישות את עבודת ד' ולעיתים גורמות לכעס ולעצבנות (ערוך השולחן, שם יג).

אבל אם בכל זאת אדם מוטרד מאוד, הוא יוכל לעשות הטבת חלום בפני שלושה חברים או לומר ריבונו של עולם בזמן נשיאת כפיים. אגב, גם בזמנים הקדמונים, דין הטבת חלום

הוא רק במי שנפשו עגומה (שו"ע או"ח רכ א). בוודאי מה שילמד תורה טוב ויתן צדקה, גם יעשה תשובה, וטוב לו.

ומעשה ביהודי מהעיר וולוז'ין שחלם כי הוא נוסע בעגלתו על פני הנהר הקפוא במקום שהיה רגיל לעבור בו, לפתע קרס הקרח תחת עגלתו, העגלה נפלה לנהר והוא מצא בו את מותו. הוא התעורר משנתו מזועזע ומיהר לספר את הדבר לגאון רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו של הגר"א. רבי חיים ביטל את החלום במחי יד ואמר: "דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין" (גיטין נב א). סע לשלום!". בלילה השני חלם שוב: הנהר הקפוא קרס והוא נחנק למוות במים הקרים. כשהוא אחוז טירוף, רץ היהודי שוב לרבי חיים מוולוז'ין. גם הפעם ביטל ר' חיים את החלום בתנועת יד, ואמר: "חלומות שווא ידברו. סע!". יצא היהודי לדרכו, עבר מעל הנהר הקפוא, הקרח קרס והוא טבע למוות במים הקפואים. באו בני משפחתו בהתרגשות עצומה ובטרפוניה גדולה לרבי חיים, וטענו כלפיו: מדוע ביטל כך את חלומו ונתן לו ללכת לקראת מותו? השיב להם רבי חיים: אם חז"ל קבעו כי דברי חלומות אינם מעלים ואינם מורידיים – הרי שזוהי המציאות, ומה שהקרח קרס בדיוק כשעבר שם, הרי זו תופעה שכיחה ואין לה כל קשר לחלום. ולא זו בלבד, הוסיף רבי חיים, אלא הריני מצהיר בפניכם שאילו היתה באה לפניי שאלה כזו, חלום זהה, גם כיום, לאחר מעשה – הייתי שב ומורה לנסוע (ספר 'שימושה של תורה', עובדות והנהגות לגרא"מ שך, הרב אשר ברגמן, עמ' כה-כו. וע' שם שדך בדברי התשב"ץ ב, קכח). אלה לא סיפורי חסידים, אלה סיפורי 'מתנגדים'...

נז. נתינת גט לפני היציאה לקרב

[ערכו: הרב עמיאל עובד והרב מרדכי ציון]

שאלה: האם ראוי לנהוג בזמן הזה, שחיילים יתנו גט לנשותיהם לפני צאתם לקרב, כפי שעשו בזמן דוד המלך (שבת נו, א. כתובות ט, ב)? ובעל הטורים (במדבר לב, כא) על הפסוק "ועבר לכם כל חלוץ", מבאר שמקור מנהג זה כבר מזמן משה רבינו: "שניים במסורה ועבר לכם כל חלוץ, חלוץ הנעל, והיינו דאמרינן שבת (נו, א) כל היוצא למלחמת בית דוד, גט כריתות כותב לאשתו, שלא תזקק ליבום, ולא תצטרך לחלוץ ליבם, ושמעינן מכאן שגם משה עשה כן וממנו למד דוד, וזהו ועבר לכם כל חלוץ הנעל". ועיין בשו"ת הרמב"ם (סי' תלט) שסבר שחייל צריך לכתוב גט.

תשובה: א. עיין בהרחבה בשו"ת היכל יצחק (אה"ע ב, מ) במש"כ הג"ר יצחק אייזיק הלוי הרצוג בעד סידור גט לחיילים לפני צאתם לקרב. ובמלחמת העולם השנייה הנהיגה הרבנות בארץ ישראל, שחיילים יהודים הנשלחים לחזית, יחתמו על גט על תנאי. הרב הצבאי הראשי לצבא הבריטי במזרח התיכון, הרב לוי יצחק רבינוביץ, קיבל בשביעי של פסח תש"ג מברק מהג"ר יצחק אייזיק הלוי הרצוג, בו הוא מודיע לו, כי פלוגת ההובלה 462 עזבה את ארץ ישראל בטרם ניתנה לחייליה, אפשרות לחתום על גט על תנאי. הרב הצבאי קבל הודעה "סודית בהחלט" שדווקא יחידה זו עומדת להפליג לאי מלטה, כאשר הדרך למלטה מסוכנת, שכן הגרמנים זרעו פצצות בים התיכון, בין החוף הצפון-אפריקאי לבין האי, וכמעט שלא היה יום שלא הודיעו על טביעת האונייה במסלול זה. באסרו חג של חג הפסח, נאספו הפרטים האישיים של החיילים. הרב כינס חיילים דתיים (כדי שיוכלו להיות נאמנים, במקרה של מימוש הגט), והחיילים הנשואים חתמו על הגט על תנאי בשעות הבוקר. ימים אחדים לאחר מכן, טבעה האונייה שבה הפליגה פלוגת ההובלה 462, ו-140 מחייליה נספו.

ובשו"ת ציץ אליעזר (טו, נז) הגר"י ולדנברג פרסם נוסח ההרשאות לבעל היוצא למלחמה כדי שיוכלו לסדר גט. ועיין עוד שם (יא, צ): "עובדא הוה בצעיר (ת"ח) אחד שבא לפנינו בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים וביקש מאתנו, דהיות ומתכוון ביום מן הימים הקרובים לצאת לפעולה סודית בשטח האויב, ואינו יודע באיזה יום תהיה המשימה, לכן ברצונו לקיים הדין של כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו, והודיע במפורש שלאחר שימנה כדין לכתיבת הג"פ, יחזור כעת לביתו, זו אשתו, ואינו רוצה אפילו שאשתו ומשפחתו ידעו מזה, כדי שלא להכניסם במתח נפשי, וביקש לסדר זאת מיד כי אינו יודע אם לפני צאתו לפעולה, יוכל להופיע לסדר כזאת. סדרנו כדת משה וישראל... והתנה שכל זה יעשו כעבור שנה מיום צאתו לפעולה בשטח האויב ולא יחזור לביתו ולא יקבלו שום ידיעה מהיותו בחיים, וחתם בפנינו על המינוי על נוסחת הרשאה שסידרנו לו, ואשרנוה וקיימנוה כדבעי" (אמנם עי"ש בסיום דבריו שכתב: "למעשה, לא הוצרכנו בנידוננו לבצע את הדבר, והבעל ב"ה חי עם אשתו לאיו"ש". עיין גם בספרו הלכות מדינה ח"ב שער ז, עמ' ריא-רכד. ע"ע בספרלאור ההלכה להג"ר שלמה יוסף זיין עמ' סד-פג).

אגב, חמי היה חייל בצבא האנגלי במלחמת העולם השנייה, ולפני גיוסו סידר גט מלחמה אצל הג"ר יחזקאל אברמסקי שהיה אב בית הדין בלונדון.

ב. ראוי לעשות כן, אך למעשה כבר בזמן הגר"ש גורן, הסכימו להימנע מפני חשש שזה יחליש את רוח הלוחמים. ובשו"ת משיב מלחמה (עמ' יד), הסביר שחשש לפסול גט כזה מדין גט מעושה, אך חשש בעיקר מהשפעתה השלילית על מורל החיילים: "בהתחשב

עם כל הקשיים ההלכתיים והמעשיים הכרוכים בהיתר זה, ונוכח התנגדות המפקדים לעצם הפניה לחייל לפני צאתו לקרב על מנת להחתימו על טופס המזכיר לו באופן מוחשי ביותר את מאורעות המלחמה, ואשר עלול להביא לידי הרס המשפחה, הגורם לירידת המורל של החיילים, הגענו למסקנה שאין פתרון זה הולם תנאי הלחימה והחיים שלנו כיום". וכן כל המפקדים התנגדו נחרצת.

זאת ועוד, חיילים סירבו לחתום, בטענה שהמדינה רוצה להיפטר מאחריות, שלא לשלם פיצויים ולא לפרנס את הנשים ואת הילדים, כי הרי היא תהיה גרושתו ולא אשתו. ואי אפשר להכריח את החיילים לחתום. מפני שגט אשר כופין אותו על האדם שלא כהלכה ושלא כדיון, פסול מעיקרו (עיין מה שסיפר הגר"ש גורן בעניין בס' הרב שלמה גורן בעוז ותעצומות עמ' 163-169).

ג. לגבי המלחמה הנוכחית, לצערנו יש הרבה נעדרים ובלתי מזהים, וגם חטופים, אבל זה מצב יוצא דופן שלצערנו בא עלינו בהפתעה, ואין לדמותו למצבים רגילים של מלחמה אצלנו. ובייחוד, שרוב החטופים וההרוגים הם אזרחים, וודאי שלא שייך שיתנו כל הגברים באומה גט על תנאי.

נח. קריאת התורה עם סכין צבאי

שאלה: פורסמה תמונה של קצין קורא בתורה כשהוא משתמש בסכין בתור "יד". האם מותר הדבר?

תשובה: א. אכן יש לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון, כי המזון מאריך חייו של אדם, והסכין מקצר (שו"ע או"ח קנא, ו). אך זה דין מיוחד, ואי אפשר להכריח מתוכו לדברים אחרים, שהרי משתמשים בסכין למצוות רבות מאוד, והרי מצוות מאריכות ימיו של אדם. אלא זה רמז בעלמא ואי אפשר להרחיב ממנו. אגב, רבים לא מקפידים על דין זה, וכבר דנו בזה הפוסקים למה (עיין פסקי תשובות שם).

ב. "ואם מזבח אבנים תעשה לי, לא תבנה אתהן גזית, כי חרבך הנפת עליו ותחללה" (שמות כ, כא). אך גם זה דין מיוחד, שהרי מלבד המזבח, מותר להשתמש בברזל לבנין בית המקדש. ושלמה המלך שלא נהג כן (מלכים ו, ז), זו היתה חומרא.

ג. אסור להיכנס לבית הכנסת עם חרב מגולה (שו"ע או"ח קכ, ה). אך גם מזה לא ראינו שהרחיבו הלאה. וגם כאשר אין אפשרות לכסות, הקילו הפוסקים בזה (עי' שו"ת ציץ אליעזר י, יח).

ד. אין מקור כלל לשימוש ב"יד", לא הקדמונים ולא באחרונים. מותר לקרוא בלי יד. כמובן, יש לו דין תשמיש קדושה. אך כיון שאין לו מקור מן הדין, אי אפשר להטיל עליו הלכות מגבילות.

ה. רבי אליעזר סובר שכלי זיין, יש לו דין תכשיט. אבל הלכה כחכמים, משום שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב, לא ילמדו עוד מלחמה (משנה שבת סג, א). ומרן הרב קוק מסביר, שודאי חכמים יודעים שיש עתה הכרח להשתמש בנשק, אך הם הפוסקים על פי העתיד האידיאלי (עין איה מב-מג). אם כן, לפי זה, יש עניין להימנע. אבל הגר"ש גורן פסק, שלכל אדם אין זה תכשיט, אבל לחייל זה כן תכשיט, ומותר לטלטל ברשות הרבים (משיב מלחמה ח"ב עמ' נג-נז). אם כן, הוא הדין לענייננו, בשימוש בסכין צבאי.

ו. ומעשה רב ברבי שמואל פלאג'י, שכידוע היה פיראט יהודי, צדיק וירא שמים. הוא הקים צי של שודדי ים, לא בשביל חמדת ביזת זהב וכסף, אלא הוא תקף רק ספינות ספרדיות, כדי לנקום מהגירוש והאינקוויזיציה, וכן כדי להשתמש בכסף להבריא אנוסים. גם בספינות שלו היה בית כנסת קטן, והוא היה מקפיד על קלה כחמורה, אך הוא היה נכנס לבית הכנסת חגור בחרבו. כאשר היו מעירים בנימוס: "כבוד הרב, אין זה ראוי להכניס חרב לבית התפילה", היה תמיד עונה: "לא תרד חרבי ממותני עד שלא אנקום במלך ובמלכות ספרד על מה שעשו לאחיי היהודים" (וראה את השיר ידישע פיראטען של להקת חיל הים

<https://www.youtube.com/watch?v=5Y0z4su9cCg&pp=ygUV15nXmdeT15nXqSDXpNeZ16jXkNeY>).

[והרב יוסף זיני הזכיר בזה את דברי רבנו הרב צבי יהודה במצעד צה"ל ביום העצמאות בשמחה עצומה: "הטנקים, התותחים, המטוסים והבגדים של צה"ל, הם תשמישי מצווה, המשמשים מצוות ישוב הארץ, מצוות שלטוננו ועצמאותנו בארץ. ואם מצווה – הרי קדושה! אשר קדשנו במצותיו!" - מ"צ].

סיכום: מותר בקריאת התורה להשתמש בסכין צבאי בתור "יד", שנאמר בגמרא עבודה זרה (יז, ב): ספרא וסייפא.

נט. אסון כשצה"ל הורג יהודי בטעות

שאלה: בפיגוע בירושלים, קרה אסון שחיילים ירו בטעות על יהודי שהרג את המחבל בחושבם שהוא גם מחבל, והוא נהרג. מה דין ההורג? מה דין הנהרג? האם יש לומר "ד' ינקום דמו" עליו?

תשובה:

א. מצד ההורג

לצערנו, בכל מערכת צבאית בעולם, יש טעויות. אי אפשר בלי טעויות. כמו שנוהגים לומר: עם הארץ אף פעם לא טועה בתוספות. בכל צבא נעשות טעויות. העיקר הוא לצמצם את הטעויות. ב"ה, בצה"ל, הטעויות מועטות מאוד יחסית. כמובן, צריך לטכס עצה מראש כיצד לצמצם בצורה מירבית את הטעויות, אבל להבטיח שלא יהיו טעויות אף פעם - זה בלתי אפשרי. זה חלק מהחשבון של צה"ל מראש. לכן, אף על פי שלפעמים יורים על יהודים, ולפעמים יש הרוגים בתרגילים באש חיה, ולפעמים יש ירי דו צדדי על כוחותינו - כל זה נכלל במלאכת הקודש. זה ידוע מראש.

פעם אמרתי: "קורה שטועים. בכל זאת יש להמשיך". ישב מולי אדם מכובד ואמר: "אתה אומר לי?! שאלתי: 'מי כבודו?' הוא השיב: 'רופא מנתח'. רופא מנתח לפעמים עושה טעויות. אם אתה לא רוצה לעשות טעויות, אל תהיה רופא מנתח, אלא תהיה רופא טיפות אף. מי שרוצה להיות רופא מנתח ולהציל אנשים רבים, צריך לדעת שלפעמים הוא גם יפגע באנשים. אתה רוצה להיות בצבא ולא לפגוע? היה קצין צילום מפות. גם זה חשוב מאוד. לכן אין מה לעשות. אין אדם בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולא יחטיא את המטרה.

לכן צה"ל לא צריך נקיפות מצפון, וכן המפקד והחיילים לא צריכים נקיפות מצפון. באש הקרב לא יושבים בשקט ללמוד גמרא. לפעמים נמצאים בחושך מעורפל, לא מבינים עד תום מה רואים ועושים טעות, ולפעמים גם על פי ההוראות כי יש להגיב מהר. אלו מצבים קשים ומסובכים. כאמור, יחסית בצה"ל נדיר שיש טעויות. בצבאות של אחרים - כמה טעויות היו! כמה טעויות היו בצבא ארה"ב: פעם התפוצץ משהו ונהרגו מאתיים וארבע עשרה חיילים. בפרל הרבור היה ריכוז גדול של מטוסים וספינות. תוך שנייה, הגיעו שלוש מאות מטוסים יפנים והפציצו את הכל. איך זה קרה? המודיעין לא עשה עבודתו? ואיפה שמענו שמרכזים כ"כ הרבה במקום אחד? גם אמריקאים עשו טעויות! לפעמים עושים טעויות. התורה לא ניתנה לאנשים שלא עושים טעויות, אלא היא אמרה לנקוט באמצעי זהירות מירבים, וכך היה. ולא צריך לקרוא לו רוצח ח"ו. הרי זה לא שוגג אלא אנוס. אדרבה הוא שבור, ויש לנחמו.

ב. מצד הנהרג

מי שנהרג - לא היה חייב מיתה. ההיפך הוא קדוש עליון מעל תלמיד חכם גדול, משום שהוא הציל יהודים (פלא יועץ, ערך הצלה). אלא שהקב"ה קובע, על פי סודות של נשמות, כמה כל אדם יחיה (עיין יבמות נ, א).

בסוף מסכת סוכה (נג, א) מסופר שמלאך המוות פגש את שלמה המלך. ראה אותו שלמה המלך שהוא לחוץ. אמר לו מלאך המוות: אני צריך לקחת לעולם הבא את שני המזכירים שלך. שלמה המלך אמר להם לעוף לעיר מסויימת ששם אין כניסה למלאך המוות. בכניסה לעיר חיכה להם מלאך המוות וחיסל אותם מטווח אפס. למחרת פגש שלמה המלך את מלאך המוות וראה שהוא שמח. אמר מלאך המוות לשלמה המלך: קיבלתי הוראה להביאם לעיר הזאת, אך לא ידעתי איך, אז תודה רבה. על כך אמר שלמה המלך: לאן שאדם צריך להגיע, שם רגליו מוליכות אותו. לא שלאדם אין מזל והוא הגיע לגשר בדיוק כשנפל, אלא רבש"ע רצה שיפול מן הגשר ולכן הביאו לשם.

מעשה בשליח של ישיבת חברון דאז שנסע לאמריקה לגייס תלמידים וכספים. בין השאר הוא גייס תלמיד אחד שנרצח בפרעות תרפ"ט. בכל פעם שהשליח נסע לאמריקה, הוא פחד להיפגש באביו של אותו תלמיד, ועשה עשה איגופים בכדי לא לפגוש אותו. יום אחד נתקל בו בקרן זוית. האבא תפס אותו בכתפיו ואמר: אתה לקחת את הבן שלי לחברון ושם הוא נרצח. סימן שהקב"ה החליט לקחת אותו. אם היה נשאר פה, היה נרצח על ידי איזו כנופיה בשיקגו. עכשיו הוא נרצח על הארץ, על קידוש השם ועל התורה. לכן אני מחפש אותך כדי להודות לך ולתרום כל כספי לישיבה.

אדם גדול נהרג על קידוש השם. אדם בינוני ממחלה. אדם ירוד ממנת יתר של סם. הפעולות של צה"ל הן פעולות קודש. מי שנהרג - נהרג על קידוש השם. גם החייל שנהרג באימונים - נהרג על קידוש השם, כי צריך לעשות אימונים חשובים ולא עם רובה מקרטון. גם ירי דו-צדדי נובע ממצב רציני ומורכב, לכן, גם אז הוא נהרג על קידוש השם. לפעמים יורים על אזרח מזדמן, וגם הוא נהרג על קידוש השם. וקל וחומר, מי שהציל יהודים ונהרג.

לגבי אמירת ד' ינקום דמו, כבר נשאל הגרי"ש אלישיב זצ"ל: המנהג לומר או לכתוב אחר שם של מי שנרצח על ידי בני עוולה ד' ינקום דמו'. האם יכולים לומר או לכתוב הנוסח 'ד' ינקום דמו' גם על מי שנרצח על ידי יהודי רוצח רח"ל, או אי אפשר לומר כן, אלא כשנרצח על ידי גוי רח"ל? והשיב בפשטות: אפשר לומר כן אף בנרצח ע"י יהודי, והוסיף: 'הרי רצח אותי (וישמע משה ח"ב עמ' שסג-שסד). ונדון דידן, ודאי החייל שהרג בטעות אינו רוצח ח"ו, אבל אפשר לומר "ד' ינקום דמו", והנקמה היא לא נגד אותו חייל אלא נגד אויבנו שמכריחים אותנו להגן על עצמנו, והנהרג הקדוש נפל למען עם ישראל וארץ ישראל, כי זה חלק מהחשבון.

יוצא, שד' גילגל דרך החייל, שהאדם הזה ייהרג על קידוש השם על העם והארץ. ודאי בוכים, זה לא קשור לנושא, אבל לא צריך להסתבך בדברים האלו. חייב להיות צבא חזק, יעיל. אכן, כל מי שנהרג בקרב, בין אם נהרג במלחמה, נהרג באימונים או בכל נסיבות שתהיינה. בין בגלל טעות, בין במהלך מיותר - נקרא קדוש והוא נהרג על קידוש השם. הביטוי קידוש השם נלקח משו"ת חת"ס (יו"ד ס' של"ג) על אדם שנהרג על ידי גויים. אבל פה הוא נהרג על ידי כוחותינו ולא בידי גויים! לא נכון. הכל בגלל הגויים שיוצאים כנגדנו למלחמה. וכן הסביר התוספות יום טוב (על ביצה א, י). חכמים אסרו לנעול "סנדל המסומר", המוחזק במסומרים, בשבת וביום טוב, משום מעשה שהיה בימי גזירת השמד, "שהיו נחבאים במערה ושמעו קול מעל גבי המערה, כסבורים היו שבאו עליהם אויבים, דחקו זה את זה והרגו זה את זה - בסנדליהם המסומרים - יותר ממה שהרגו בהם אויבים". באותה שעה אמרו: "אל יצא אדם בסנדל המסומר". בגמרא שבת (ס, ב) שואלים: אם כן אף בחול יהיה אסור לנעול "סנדל המסומר"? ומשיבים: שהמעשה בשבת היה, ולכן אסרוהו רק בשבת וביום טוב, שהם ימים האסורים במלאכה ומתקבצים בהם לבתי כנסיות ובתי מדרשות. הסביר התו"ט, ההרוגים הרוגי מלכות, על אף שנהרגו ע"י יהודים, כי הסיבה היתה משום גויים.

כמובן, אנחנו לא משחררים מאחריות את מי שעושה טעות, ובצה"ל תמיד בודקים כל דבר עד תום, אבל אנחנו מדברים מצד האדם שנהרג על קידוש השם. אנחנו עצובים על מה שקרה, ואנחנו שמחים שזה סוג הדברים שקורים. כמו שאמר הרב יצחק ניסנבוים, שהיה ממנהיגי המזרחי: מה הקידוש השם לו אנו מצפים? שלא יהיה כתוב על מצבה של יהודי שהוא נרצח על קידוש השם", אלא שנפל בעת מילוי תפקידו במובן הכולל.

ס. פינוי חללי חיילים בשבת

שאלה: האם מותר לפנות חללי חיילים שבת?

תשובה: א. השליח האלוקי להופעת הלכות צבא ומלחמה בימינו, הג"ר שלמה גורן כתב בספרו משיב מלחמה (ח"ב סי' קיז), שהוא שולחן ערוך להלכות צבא, באופן פשוט, אסור לפנות חללים בשבת. כתוב בגמ' שבת (קנא, ב): "תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: תינוק בן יומו חי – מחללין עליו את השבת. דוד מלך ישראל מת – אין מחללין עליו את השבת". ובגמ' סנהדרין (לה, ב) מבואר שגם הטיפול בקבורתו של מת מצוה אינו דוחה שבת. וכן משמע מספר החשמונאים (ב' פ"ב) במלחמת יהודה נגד גורגיאס: "ויהי כי קרב יום השבת ויתקדשו כמשפט לעשות שבת. ויהי ממחרת השבת ויבואו אל יהודה ויאמרו לו: נלכה נא ונאסוף את החללים לקבור אותם אל אבותם". ומשמע שנמנעו מלעשות כן ביום השבת אף שנפלו לפני השבת.

אבל הגר"ש גורן התיר את הטיפול בחללים בשבת אפילו באיסורים דאורייתא, ואחד הנימוקים הוא שיש חשש מפגיעה מוראלית קשה שעלולה להיגרם ללוחמים, בשעה שהם רואים את חבריהם שנפלו פזורים בשטח ואין להם דורש. ופגיעה ברוח הלחימה נחשבת לצורך מובהק של פיקוח נפש המתיר לחלל שבת עבורו. הוא הביא ראיה מילקוט שמעוני (שמות רמז רכז) על הפסוק "כי קרוב הוא": ד"א כדי שלא יראו עצמות אחיהם מושלכים בפלשת ויחזרו להם. משמע שהשאר לוחמים הרוגים בשדות הקרב גורמת להורדת מורל הלוחמים עד כדי כך שבגלל זה הקב"ה לא הוביל את ישראל דרך ארץ פלישתים שמא יראו את בני אפרים (שיצאו מוקדם מידי ממצרים ונהרגו) הרוגים ויחזרו למצרים (וכן מובא בספרון קשת נחושה לרבצ"ר הג"ר אייל קרים, ח"א סי' לא).

ב. הגר"ש גורן לימד אותנו כלל גדול שמוראל אצל החיילים הוא שיקול חמור בהלכות צבא. למשל, הרב הראשי לישראל, הג"ר יצחק אייזיק הלוי הרצוג ביקש מהגר"ש גורן לסדר שחיילים יתנו גט לנשותיהם לפני צאתם לקרב, כפי שעשו בזמן דוד המלך כדי להציל מעגינות ויבום (שבת נו, א. כתובות ט, ב. ע"י שו"ת היכל יצחק אה"ע ב, מ). בשו"ת משיב מלחמה (א, יד), הגר"ש גורן כתב שחשש בעיקר מהשפעתה השלילית על מורל החיילים: "בהתחשב עם כל הקשיים ההלכתיים והמעשיים הכרוכים בהיתר זה, ונוכח התנגדות המפקדים לעצם הפניה לחייל לפני צאתו לקרב על מנת להחתימו על טופס המזכיר לו באופן מוחשי ביותר את מאורעות המלחמה, ואשר עלול להביא לידי הרס המשפחה, הגורם לירידת המורל של החיילים, הגענו למסקנה שאין פתרון זה הולם תנאי הלחימה והחיים שלנו כיום". וכן כל המפקדים התנגדו נחרצת (עיין מה שסיפר הגר"ש גורן בעניין, בספר הרב שלמה גורן בעוז ותעצומות עמ' 163-169).

וכן בספר משיב מלחמה סוף (ג, שצג) הגר"ש גורן כתב שאמנם מנהג קדום לקבור בארץ ישראל בלי ארון, אך פסק שיש לקבור חיילים צה"ל בארונות, כי לעיתים רבות לצערנו הגדול אין הגוף שלם, ויש חשש של פגיעה במורל אם לא נעשה כן. והגר"ש גורן התייעץ עם הרב הראשי לירושלים, הג"ר צבי פסח פרנק, והסכים עמו.

ג. ובספר דרכי חסד (י, ב), שולחן ערוך לטיפול בחללים בצה"ל, הג"ר אברהם אבידן, ראש ישיבת שעלבים, כתב מאותו טעם, הג"ר שלמה זלמן אוירבך התיר לא רק לחלל את השבת לצורך פינוי החללים בתוך בונקר, אלא אפילו להיכנס למקום סכנה לצורך הפינוי. אמנם הגרשז"א הזהיר אותו לא ללמוד מזה היתר לכל דבר כמו לבשל או לחמם אוכל במלחמה.

ד. לאחר הטבח שטבחו הערבים בליל שבת פרשת נשא תשס"א בתל אביב, נסעו אנשי זק"א לזהות את החללים, ונסעו עם נהג גוי. ושאלו את הג"ר יצחק זילברשטיין על כך, ואמר להם שמותר, כי יש חשש של פיקוח נפש כשהגופות נמצאות על הכביש, ויבואו ההורים ויראו זאת הם יתעלפו ויבואו לסכנה.

ה. וכן נהגו בטבח הנורא בשמחת תורה תשפ"ד.

ו. בנוסף, יש בימינו חשש גדול שאויבים יחטפו את הגופות של חיילינו, ואחר כך ידרשו מחיר כבד להחזירם.

ז. סיכום: לא רק שמותר לפנות חללי חיילים בשבת אלא יש מצוה וחובה קדושה לעשות כן.

ס.א. הדלקת נרות חנוכה לחייל

מי חייב בהדלקה

כמה חייבים להדליק

ש: האם כל חייל בחדר מדליק או די באחד?

ת: אשכנזים כל אחד, ספרדים אחד עבור כולם (שו"ע ורמ"א או"ח תרעא ב).

חייל רווק שלן בבסיס

ש: האם חייל שלן בבסיס נפטר מהחובה על ידי הוריו שמדליקים בביתו?

ת: לא, כי גם הצבא הוא עתה ביתו (פסקי הלכות צבא להגר"ש גורן עמ' 237-238).

חייל נשוי שלן בבסיס

ש: חייל נשוי שלן בבסיס יוצא ידי חובה על ידי אשתו?

ת: כן. רק אם היא מדליקה בביתם.

ההדלקה המרכזית בחדר אוכל

ש: האם חייל שלן בבסיס יוצא ידי חובה בהדלקה המרכזית בחדר אוכל?

ת: אשכנזים לא, ספרדים כן. והנרות הם של צה"ל ושייכים לכולם (שם).

נוכחות בהדלקת נרות

ש: האם חייבים להיות נוכחים בשעת ההדלקה?

ת: לא חייבים, אך ראוי (שם).

חיילת שלנה בבסיס

ש: חיילת שלנה בבסיס חייבת להדליק?

ת: כמו חייל ("אף הן היו באותו הנס". שבת כג, א).

חייל בפעילות שלא יכול להדליק

ש: מה יעשה חייל שהוא בפעילות ולא יוכל להדליק?

ת: העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כה, א).

חייל שלן על פי רוב בבסיס ויוצא לחופשה בערב

ש: חייל שלן על פי רוב בבסיס ויוצא לחופשה בערב, ידליק בבסיס או בביתו?

ת: איפה שרוצה (עי' הליכות שלמה מועדים פרק יד סעיף יט).

חייל הלך בבסיס וחוזר מוצאי שבת מחופשה לבסיס

ש: חייל הלך בבסיס וחוזר מוצאי שבת מחופשה לבסיס, איפה ידליק?

ת: איפה שרוצה (שם).

איפה מדליקים

מקום ההלדקה

ש: איפה מדליקים?

ת: בצה"ל אסור באוהל או במבנה מגורים. לכן או בחוץ בתא זכוכית או בחדר אוכל (עי' הליכות שלמה מועדים פרק יד סעי' ח. מקראי קודש חנוכה לרב הררי פ"ג סעי' ב).

מקום הדלקת נרות חנוכה בחוץ

ש: איפה שמים בחוץ?

ת: משמאל לכניסה סמוך לפתח, בגובה 24-80 ס"מ (שו"ע או"ח תרעא ו). ואם אין מזוזה כגון אוהל, אז בצד ימין (ב"י או"ח סי' תרעא. מ"ב ס"ק לד. וע"י הליכות שלמה מועדים פרק יד סעי' ג שאמר הגרש"ז אורבך שבמקרה כזה יש להדליק בצד ימין אפילו אם יש כבר מי שהדליק בצד ימין, ואין אומרים שהשני ידליק משמאל כדי שיהיה מוקף במצוות).

מקום הדלקת נרות חנוכה בחדר אוהל

ש: איפה מדליקים בחדר אוכל?

ת: מקום גבוה נראה לכל וראוי מול חלון (מ"ב תרעא ס"ק לח. כה"ח ס"ק סד).

ש: האם חייבים להיות נוכחים בזמן שנרות דולקים?

ת: לא. אבל על פי חוקי צה"ל אסור להשאיר נרות בלי השגחה. אך אפשר לכבות אחרי חצי שעה (שו"ע או"ח תרעב ב. מ"ב סק"ז. ובכל מקרה חידש החזו"א לכבות הנרות חנוכה לאחר חצי שעה שאין צריך יותר. ע"י חוט השני הלכות חנוכה בדעת החזו"א).

באיזה בתים מדליקים

חיילים הנמצאים בשטח

ש: אם נמצאים בשטח, האם מדליקים?

ת: לא. זה לא בית. אלא אם כן שוהים וישנים ברכב, טנק, אוהל הודי (שו"ת כחיצים ביד גיבור ב 90 - אבל לא אוהל סיירים), תחת סככה או צילייה (הליכות שלמה מועדים פרק יג הערה 8), שוחה או תעלה מקורה (ס' שבת ומועד בצה"ל עמ' שלג. הליכות שלמה מועדים פרק יד סעי' ב והערה 8), וכן בספינה עם תקרה או ביתן שמירה (שו"ת כחיצים ביד גיבור להרבצ"ר לשעבר הרב אבי רונצקי ח"ב עמ' 91).

חיילים במלחמה בעזה המשתלטים על בית

ש: חיילים במלחמה בעזה המשתלטים על בית, וישנים שם במהלך הלילה, האם מדליקים שם נרות חנוכה?

ת: כן. יכולים לברך שם על נרות חנוכה, אף שאין מזוזה בדירה (אולם אם מיירי בחייל ספרדי, שמדליקים עליו בביתו, לא ידליק שם). אמנם זה במקרה שהקימו מפקדה בבית, אבל באופן פשוט, סביר להניח שבגלל הוראות הבטיחות, יצטרכו להדליק בתוך הבית. במידה ותהיה הפסקת אש, ידליקו בפתח הבניין בצד ימין, כיוון שאין שם מזוזה, כמבואר בשו"ע (תרעא, ז) (מ"ב סק ל"ד. הליכות שלמה יד, ג). כמובן, הכל לפי הוראות צה"ל משום חשש הסכנה (בסוף הרבנות הצבאית פסקה, שאם משתלטים על בית בעזה, והאויב יודע שנמצאים שם, מותר להדליק בפנים, באישור של המפקד. אבל אסור להדליק, גם פנס, במארב).

אם נמצאים החיילים בעזה באזור בו אין שם יהודים (חיילים)

ש: אם נמצאים החיילים בעזה באזור בו אין שם יהודים (חיילים), האם יש להדליק בחוץ?
ת: יש מחלוקת אם יש פירסומי ניסא לגויים. כתוב בגמ' שבת (כא ב): "עד שתכלה רגל מן השוק. ועד כמה? אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי". ופירש רש"י: "ריגלא דתרמודאי - שם אומה מלקטי עצים דקים ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיהם אור וכשצריכין לעצים יוצאים וקונין מה". ויש רוצים ללמוד מדברי רש"י שיש פרסומי ניסא גם לגויים. וכ"כ רש"ז פינס בספרו פנס שלמה (ח"ג עמ' כג), שו"ת התעוררות תשובה (א, קנג), בית פנחס מח"ס פתחא זוטא והגרי"ד סולוביצ'יק (הערות על גמ' שבת שם נרשם

ע"י הג"ר צבי שכטר). וע"ע בשו"ת קנין תורה (ח, לד). אך מרן הרב קוק מסביר, שדברי רש"י "תרמודאי - שם אומה וכו'" כוונתו עד שהישראלים יחזרו לבתיהם מן התרמודיים, דמה בצע ברגלם של הגויים, אלא רגל ישראל (מצות ראייה או"ח תרפא ב. ועי' ספר טוב ראי שבת עמ' סה הערה 37). וכן סוברים ספר נוהג כצאן יוסף להג"ר יוסף יוזפא קאשן סג"ל (עמ' קפג), שו"ת אגרות משה (או"ח ד, קה, אות ג ע"פ שער הציון תרעב, יז), שו"ת להורות נתן (ד, סג), מועדים וזמנים (ב, קמא), שו"ת תשובות והנהגות (ז, פד אות ז) ובעל המנחת אשר (בקובץ דרכי הוראה ז). כמובן, הכל לפי הוראות צה"ל משום חשש הסכנה.

הדלקת במסיבת חנוכה

ש: האם אפשר להדליק במסיבת חנוכה?

ת: לא. אין זה בית כנסת ולא מקום מגורים, אלא אם כן זה בחדר אוכל. וכדי לזכות חיילים שזאת ההזדמנות שלהם היחידה להיות נוכחים, אפשר להקל בתנאי שיתפללו שם גם מנחה או ערבית, ואז זה כמו בית הכנסת (מקראי קודש חנוכה לרב הררי פ"י-הערה כד בשם הגר"ש ישראלי והגר"מ אליהו).

איסור ביטחוני להדליק

ש: מה לעשות כאשר נמצאים בשטח ואסור להדליק בתוך אוהל, מחשש שריפה, וגם מחוץ לאוהל, מחשש שיראו?

ת: בשעת הדחק, להדליק בתוך האוהל פנס חשמלי, ודי באחד, ועדיף חוט להט ולא לד. אמנם פוסקים רבים שללו אך יש שהתירו, ואפשר לסמוך עליהם. וכן התירו הג"ר בן ציון הכהן קוק, ראש בית הוראה הכללי ירושלים והג"ר יצחק יעקב פוקס, מח"ס תפילה כהלכתה (עי' הגרי"ש אלישיב בקונטרס הליכות והנהגות עמ' יד. קובץ תשובות ג, קג. פניני חנוכה עמ' קמו-קמז. הגרש"ז אוירבך בהליכות שלמה טו, ב. הגר"ש משאש בשו"ת מים חיים סי' קעט). ואפילו לעשות כן, תלוי בהוראות צה"ל, כי אפשר שאפילו פנס יכול להיות בעיה בטחונית. אם כן, העוסק במצוה פטור מן המצוה.

סב. שמע ישראל ברמקולים במסגד

ש: חיילים השמיעו את 'שמע ישראל' ברמקולים במסגד, והדיחו אותם מלחימה. מה דעת הרב על כך?

ת: איני מכיר את פרטי המעשה, לכן איני יכול להביע דעתי על העונש. באופן כללי, מפקדי צה"ל יודעים מה שהם עושים.

לגופו של עניין, אין לנהוג כן מכמה נימוקים, שכל אחד מהם מספיק.

א. אין להתגרות, לבזוז או להשחית שלא לצורך לחימה. אין זה מוסרי.

ב. קל וחומר בענייני דת.

ג. הרי זה גורם סכנה ונוזק למדינתנו, שתאבד תמיכה ממדינות אחרות, ובמיוחד מארה"ב ששומרת עלינו מאיראן, מחיזבאללה, מהחות'ים ואחרים, מספקת לנו טנקים, מטוסים, תחמושת וכו'.

ד. זה מסכן את יהודי הגולה ואת בתי הכנסת שם.

ה. יש מסגדים עם פירי מנהרות, אמצעי לחימה, מסתור למחבלים, ואנו חייבים להשמידם. אם אנו מחללים את המקומות הללו נסתבך, כשיהיה צורך אמיתי להרוס אותם.

ו. לעומת אויבינו, פראי אדם, שטבחו, בזזו, השחיתו וחיללו ללא רחמים את כל הקדוש והיקר לנו, אנו עם סגולה, שאינו נוהג כמותם.

ז. יש להתמקד במלחמה בטרור ולא במלחמה באיסלאם.

ח. קצת בדומה לענייננו, יש אומרים שצריך לאבד את עובדי עבודה זרה. רבן יוחנן בן

זכאי כבר אמר בזמנו: דרש זה של ריב"ז מובא גם באבות דרבי נתן (נ"ב פי"א): הוא

[ריב"ז] היה אומר, אל תסתור במותיהם [של גוים] שלא תבנם בידך, אל תסתור של

לבנים שלא יאמרו לך בא ועשם של אבנים, ע"כ (אבות דרבי נתן נ"ב פי"א). מובא

בהתקופה הגדולה להגרמ"מ כשר, עמ' רס-רעג. ועיין ספר עלה נעלה סי'

לח). וכשנשאל הגר"ש גורן: מדוע הוא לא ביקש שיפוצצו את כיפת הסלע במלחמת

ששת הימים, אמר: "חס וחלילה אם זה היה קורה. היינו צריכים לצאת לאמריקה ולאסוף

כסף ולבנות את המסגד מחדש. אם לא - זה היה ממש נורא ואיום: וזה היה חילול השם

הגדול ביותר, שאנחנו נבנה מסגד על הר הבית במקום המקדש" (משיב מלחמה ח"ד,

הר הבית, הקדמה עמ' 24. ומובא בהמחזיר שכינתו לציון לרב שי הירש ח"ג עמ' 243).

ט. כן כתב הרב הראשי לישראל, הג"ר יצחק יוסף, במכתב לרב הראשי לצה"ל, הג"ר

אייל קרים, שיש אין לנהוג כך.

י. בסיכום: אין זה נצרך לניצחון.

אך חייב אני להוסיף שאני הדל מוטרד בשאלות אחרות: חיילים שנהרגים, שבויים,

אלמנות ויתומי מלחמה, בנות זוג של לוחמים שחיות בפחד. אז אנא שאל אחרים. סליחה,

אין לי פניות נפשית לזה.

סג. ברכת הגומל לחייל שחזר מעזה

שאלה: האם חייל שחזר מהחזית בעזה, צריך לברך ברכת הגומל?
תשובה: מובא בגמרא ברכות (נד, ב): ארבעה צריכים להודות: חבוש, יסורים [חולה], ים, מדבר, וסימנך: "וכל החיילים יודוך סלה" (שו"ע או"ח ריט, א-ב, ז-ט).
אך יש מחלוקת בין רבותינו הראשונים, אם זה אמור רק אם אירעה לו סכנה וניצול ממנה, כגון הולכי מדבר שטעו או יורדי הים שעמד עליהם נחשול, או שבכל מקרה יש לברך, כי כל הדרכים בחזקת סכנה, וכן הים בחזקת סכנה. "באשכנז ובצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר לעיר, שלא חייבו אלא בהולכי מדברות דשכיחי ביה חיות רעות ולסטים, ובספרד נוהגים לברך מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה" (שו"ע שם סי' ז). לספרדים יש לברך בכל דרך, ולאשכנזים רק בדרך מסוכנת. אבל אם קרה לו מקרה מסוכן בדרך, לכל הדעות צריך לברך. "ומי שהלך בדרך אפילו שלא במקום סכנה ובאו עליו לסטים להרגו וניצול, לכולי עלמא מברך ברכת הגומל" (מ"ב שם ס"ק לא).
וישנה מחלוקת נוספת, האם ברכת הגומל נאמרת רק בארבע המקרים שבגמרא – יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה שנתרפא וחבוש שיצא מבית האסורים – או כל מי שניצל מכל סכנה. "הני ארבעה לאו דווקא, דהוא הדין למי שנעשה לו נס, כגון שנפל עליו כותל, או ניצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטורפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם וכל כיוצא בזה, כולם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא. וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות" (שו"ע שם סי' ט). טעם המצמצמים: "משום שמצויים ביותר, תיקנו עליהם ברכת הגומל, משא"כ אינך [מקרים אחרים] שאינם שכיחים כלל אין לברך עליהם הגומל" (מ"ב שם ס"ק לא).
אך כולם מסכימים שחייל המגיע לחופשה לביתו מהחזית, עליו לברך הגומל. לאשכנזים, החייל מברך משום שהוא ניצל מסכנה שכיחה, ומכל מקום, האשכנזים קיבלנו הוראותיו של המשנה ברורה שהכריע שלא לברך עד שיצא לגמרי מן הסכנה (שו"ע או"ח ריט, מ"ב א, שעה"צ א). ולספרדים, נכון שעל עצם סכנת המלחמה אין מברכים, שהרי מברכים על אותם ארבעה דברים שחכמים תקנו (ילקוט יוסף ג סי' ריט סעי' כח. שו"ת עשה לך רב א לב), אך עליהם לברך מדין הולכי דרכים (שו"ע או"ח ריט, ז). לכן במלחמה, שתמיד הולכים בדרך, ויש אויבים שהם בבחינת לסטים, יש גם לספרדים לברך (עיין ספר אמרי תודה פרק יב סעי' כה).
אכן הג"ר עובדיה יוסף פסק שחייל צריך לברך כל פעם שהוא חוזר מן החזית (פינת ההלכה ברדיו), והאשכנזים קיבלו הוראותיו של המשנה ברורה שהכריע שלא לברך עד שיצא לגמרי מן הסכנה (שו"ע או"ח ריט מ"ב א, שעה"צ א).
הרי החמאס ודאי כשמו כן גנויו. ויתקיים בנו: "לא ישמע עוד חמס בארצך שד ושבר בגבולך, וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה" (ישעיהו ס, יח).

סד. בית דין מיוחד לעגונות במלחמת חרבות ברזל

שאלה: למה צריך דווקא בית דין מיוחד לעגונות?

תשובה: האמת היא, שכל בית דין יכול להתיר עגונות. ובכל זאת, צריך הרבה ניסיון, כי זה נושא חמור מאוד. הרי אם אומרים לאשה שהיא יכולה להתחתן, ובסוף בעלה בחיים, זה אסון נורא. אם בית דין דן דיני ממונות, ופוסקים ששמעון צריך לשלם לראובן סכום כסף, ובסוף מסתבר שטעו, אפשר להשלים. אבל בנושא עגונות, אסור לטעות. לכן צריך דיינים מומחים. ככל שהנושא מורכב, צריך דיינים יותר גדולים.

במשך הדורות, גדולי ישראל עסקו בהתרת עגונות. וכל שכן בימינו, שעברנו את השואה הנוראה, ומלחמות ישראל, עם חללים רבים. וגם אסון כמו טביעת אוניית הטיטניק. הג"ר יצחק אייזיק הלוי הרצוג עסק בדין עגונות שבעליהן הובאו למחנות השמדה ולעבודת כפייה בשואה ואבד זכרם, כאלה שבעליהן הופרדו בסלקציות בשואה ונלקחו למיתה, או כאלה שיש עדות על הכנסתם לתאי הגזים (שו"ת היכל יצחק אה"ע סי' א). ומסופר על הגאון רבי שלמה דוד כהנא, ששימש כרב בוורשה ואח"כ בירושלים, שהתיר 50,000 עגונות אחרי השואה. פעם אחת נשאל: הרי זה מספר עצום, ומה אם הבעל יגיע? השיב: אשמח שיש עוד יהודי בחיים...

ועיין דברי הגרש"ד כהנא לבעל ציץ אליעזר: "והנה אנכי בטפולי בעניינים אלו, עוד מימי המלחמה הקודמת, והיה לי ניסיון גדול בצרופם של גדולי הגאונים רח"ע גראדזענסקי זצוק"ל, הגאון מאוסטרובצא והגר"א קלצקין ועוד, וכאשר נשארנו בדור יתום זה באובדן כל גאוני התורה באירופא והשמדת שליש מעמנו, פרסמתי גם אנכי קונטרס קטן לטכס עצה בשאלת העיגון בשנת תש"ד, כאשר הגיעה לאוזנינו השמועה האיומה מאובדן עם ד', וגם אנכי הבאתי דעות הרבות מפתחי התירא בשעת הדחק ועיגון כזה, והנני מרציף [מצרף] בזה העתק מקונטרסי מאז.

אך יען שלאחר השחרור מהמלחמה, התחילו לזרום אלי מרבני המחנות שאלות מאלפי עגונות וכבר נמצאות בתיקי בערך של אלף וחמש מאות שאלות עגונות ויש מהן שאלות מסובכות ביותר שהנני מפלפל עליהן בצירוף שאר גדולי ישראל ובייחוד מסייע לי הרב הראשי הגאון הרצוג שליט"א" (שו"ת ציץ אליעזר ג, כו).

ובשו"ת אגרות משה (ד, נח), כתב הג"ר משה פיינשטיין: "אף שבספרים הקודמים ובעיקר ח"א בסימנים מא-נא הארכתי בעניין היתר עגונות, אני מדפיס כמה מהגדות עדות ומעשי ב"ד בעניינים אלו להראות דוגמה מפסקים אלו".

הגרמ"פ ראה שמונחת על כתפו אחריות לעגונות בכלל ישראל. כשהתחילו להגיע פליטי השואה לארצות הברית, באו בתוכם אלפי נשים עגונות שגורל בעליהן לא נודע והגרמ"פ לקח על עצמו את ההשתדלות בהיתרן. פעם נשאל אם נכונה השמועה שהתיר שלושת אלפים עגונות. הוא חיך ואמר "הרבה יותר מכך" (שו"ת אגרות משה חלק ח בקונטרס 'מאן מלכי רבנן' עמ' 25). ופעם אמר הגרמ"פ: "בכל הפעמים שהתיר עגונות, מעולם לא היה לי מקרה של 'בא בעלה'" (רישומי אהרן לרב אהרן פעלדער. מובא בספר דרכי משה ח"ב עמ' רעא).

והג"ר שלמה גורן, בהיותו הרב הראשי לצה"ל והרב הראשי לישראל, עסק רבות בהיתרי עגונות מלחמות ישראל, ובהם חללי גוש עציון, חללי המשחתת אח"י אילת, הצוללת דקר, אוניית צים מצדה (משיב מלחמה ח"ג).

והג"ר עובדיה יוסף מספר: "בעקבות מלחמת יום הכיפורים, נתבקשתי מחברי הרה"ג מרדכי פירון, הרב הראשי לצה"ל, והרה"ג גד נבון, סגן הרב הראשי לצה"ל, לשבת יחד אתם בראש בית הדין לענייני עגונות כדי לדון ולפסוק בקרוב לאלף תיקים של חללי צה"ל הקדושים, הי"ד, אשר היו נשואים והשאירו אחריהם אלמנות צעירות לימים" (שו"ת יביע אומר ח"ו אה"ע סי' ג).

וכבר בגמ' יבמות כתוב במקומות רבים, שיש להקל כמה שניתן, על מנת להתיר את הנשים העגונות מכבליהן. מקלים בהלכות עדות: עד מפי עד, עד מסיח לפי תומו, פסולי עדות ועוד.

ובימינו משתמשים בטביעת אצבע, צילומי שניניים, דנ"א, סימנים בכליו. בתשובתו של הגר"ע יוסף הנ"ל נקבעו עקרונות באשר לזיהוי ע"פ דיסקית, מסמכים אישיים, צילומי שניניים, ועוד. מקובל להיעזר בבדיקות דנ"א. וגדולי ישראל גם השתמשו בכל הטכנולוגיות החדשות אלו באסונות כגון הפיגוע במגדלי התאומים בארה"ב.

ובאסון בשמחת תורה, דווקא היה יותר קל לזהות את חללי צה"ל הקדושים מאשר החללים האזרחיים, כי הצבא מקפיד לקחת את כל פרטי הפרטים של החיילים. הגר"ש גורן מאוד טרח להביא חיילים לקבר ישראל, גם בסכנה רבה. ובמשך השנים, מאוד שכללו את מערכת זיהוי חללים, ובמיוחד בתקופת הרבצ"ר הרב ישראל וייס והלאה. כמובן, יש כאב עצום על כל חללי צה"ל וחללים אזרחיים, וביחד עם זה, אין שמחה כהתרת הספקות, המאפשרת להביא אחינו אחיותינו לקבר ישראל, שיכול לתת קצת נחמה, ולהתיר עגונות לעתיד.

סה. שו"ת "חפים מפשע"

ש: האם במלחמה, כגון שלנו בעזה, יש להתנהג בצורה מוסרית, או שהכל מותר?
ת: קודם כל, יש להבין, שמלחמת הגנה היא בעצמה הדבר הכי מוסרי בעולם: הצלת אנשים חפים מפשע. זו בעצם מלחמה נגד המלחמות.
ש: האם כלפי האויב, יש להיות מוסרי?
ת: תמיד יש להיות מוסרי. גם במלחמה. "חוק במלחמה", Jus In Bello.
ש: במה זה בא לידי ביטוי?
ת: לפני כל מלחמה פותחים בשלום (רמב"ם, הלכות מלכים ו, א).
ש: ואם הם לא נענו אלא פתחו במלחמה?
ת: גם אז, אם עושים מצור, יש להניח להם מקום לברוח (שם ו, ז. רדב"ז).
ש: למה?
ת: לפי ספר החינוך, זה בגלל מידת רחמנות, הראויה לנו, זרע קודש (תקכז). ויש גם הסבר אחר.
ש: ואם עקב שנותנים להם לברוח, זה מסכן אותנו, כי הם יחזרו?
ת: ודאי שלא מדובר על זה. במקרה כזו, יש להמשיך את המלחמה עד תום. זה נקרא אצל התיאורטיקן הגדול של המלחמה, קרל פון קלאוזביץ: מלחמה טוטאלית.
ש: מלחמתנו מוגדרת כמלחמות מצוה?
ת: ודאי. כל מלחמותינו החל ממלחמת העצמאות היו מלחמות הגנה, הן לשיטת הרמב"ם "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", הן לשיטת הרמב"ן, שחרור הארץ (הוספות לסהמ"צ לרמב"ם עש"ן ד).
ש: מה עם מלחמת מנע, כאשר עוד לא תקפו, אלא אנו יודעים שרוצים לתקוף?
ת: גם (עיין ירושלמי סוטה פ"ח ה"י. ספר גופי הלכות לר"ש אלגאזי. לח"מ פ"ה ה"א). אין שום הבדל. זו עדיין מלחמת הגנה.
ש: אבל אם הם שיוצאים נגדנו למלחמה, מה שייך להציע שלום?
ת: נכון מאוד. מאוחר מדי. "כי תקרב אל עיר להלחם עליה, וקראת אליה לשלום" (דברים כ, י), אבל אם הם כבר יצאו למלחמה, כמובן שזה לא שייך, כדברי המהר"ל (גור אריה בראשית לד, יג).
ש: ואם הם נכנעים?
ת: זה כבר דבר אחר. אך הרמב"ם כותב שמדובר בכניעה ממש "כבושים תחת ידינו", עם קבלת שבעה מצוות בני נח (הלכות מלכים ה, א). אבל לא אם ממשיכים לטעון שרוצים להשמיד אותנו.
ש: ומה עם הדין שמשאירים רוח רביעית לברוח, אם הם שפתחו במלחמה?
ת: דין זה אינו במלחמת מצוה (רמב"ן, הוספות לסהמ"צ לרמב"ם עש"ן ה. ספר החינוך תקכז. רדב"ז שם).
ש: נבוא לאזרחים החפים מפשע ולא מעורבים?
ת: קודם כל, יש להגדיר מושגים אלה. גם מי שאינו מחזיק נשק, אבל נותן מחסה, או תומך, הוא שותף. הרי 82% מהערבים בארץ משבחים את הטבח בעוטף עזה.
ש: ומה עם ה-18% ומה עם הילדים?
ת: כלל גדול, במלחמה כמו במלחמה, A la guerre comme à la guerre, War is War, All's Fair In War. זו בעיה של האויב שתקף אותנו. אנו חייבים להגן על עצמנו, ולא לחמול על האויב, כאשר בגלל זה יפול חיילנו. זו אכזריות.

ש: איפה זה כתוב?

ת: שולחן ערוך: "גויים שאין בינינו וביניהם מלחמה... אין מסבבים להם המיתה" (יו"ד קנח, א). ש"ך שם: "אבל בשעת המלחמה היו הורגין אותן בידיים, דאמרינן טוב שבעובדי כוכבים כו'. כן פסק הב"ח והביא התוספות שכתבו כן וכן כתב הבית יוסף" (סק"א). כשלעצמו הגוי הזה הוא אדם טוב, אבל במלחמה אין אפשרות להבדיל בין איש לאיש. אגב, הגרסה היא טוב שבגויים, הרוג.

ש: מסכן.

ת: נכון. גם החייל שלנו הנופל בקרב הוא מסכן. אך היחיד מוסר נפשו בשביל הכלל. קל וחומר לגבי גוי. כך גם מסביר המהר"ל לגבי שכס, "ואף על גב שהיו הרבה שלא עשו, אין זה חילוק, כיון שהיו הרבה באותה אומה שעשו הרע להם, מותרים לבא עליהם למלחמה. וכן הוא בכל המלחמות" (גור אריה לד, יג). "טוב שבגויים הרוג במלחמה... כמו שהיה במצרים, שהיו מצרים מצירים את ישראל והורגים אותם, אין לך מלחמה יותר מזאת. והטוב שבגויים, אין ראוי לרחם במלחמה, שאם יפול הוא בידו, לא יהיה הגוי מרחם עליו, על כן אל ירחם עליו" (באר הגולה באר ז). וכן כתב הצידה לדרך: "גוי הנמצא במלחמה בין שאר גויים אנשי מלחמה, אף על פי שאינו רודף אחריו להרגו, אפילו הכי מותר להורגו, כי מסתמא יעמוד לעזור את הגויים, כמו שעשו הירא את דבר ד' במצרים. וסברא הוא".

ש: ומה אם האויב משתמש בילדים ונשים כמגן, וכן ממקמים את בסיסיהם בבתי חולים ובבתי ספר?

ת: אוי, כמה הם אכזריים. אבל פשוט שחיי החייל שלנו קודם לחיים שלהם.

ש: ובסיכום?

ת: מלחמת הגנה!

סו. ירי דו-צדדי

ש: כיצד להתייחס לשני המקרים שיהודים נהרגו מאש כוחותינו?
ת: לצערנו זה קורה בכל מלחמה, בין שלנו בין של הגויים.
ש: האם אי אפשר לנקוט באמצעי זהירות?
ת: ודאי שאפשר. וכן נוקטים באמצעים רבים, אבל הם לא מאה אחוז.
ש: למה אי אפשר מאה אחוז?
ת: כי מלחמה אינה מתמטיקה, שם הכל מדויק בתכלית הדיוק, פעם אחת ולתמיד. אבל זה המדע היחיד שהוא כזה. למשל, יש חוקי פיזיקה, אבל בתוצאות המעשיות, אין תמיד דיוק, כי אולי התיאוריה לוקה בחסר, ואולי יש גורמים אחרים המשפיעים. יש בדיחה של מתמטיקאים על פיזיקאים: דרך שלוש נקודות, תמיד עובר ישר, בתנאי שהוא מספיק עבה.
ש: ומתמטיקה מתארת באופן מדויק את המציאות?
ת: זו לא תפקידה. היא שיטה "הנחתית-מסקנתית", היפותטית-דדוקטיבית. אבל נחזור לענייננו, מלחמה היא מורכבת מאוד, לכן תיתכנה טעויות של "אש כוחותינו", באנגלית Friendly Fire.
ש: אך זה מאוד טרגי.
ת: נכון. אך אין זו סיבה להכות מי שעשה את הטעות, מצפוננו מכה אותו די הצורך, אדרבה יש לעודדו שדברים כאלה קורים.
ש: ולמה לא להחמיר בכל ספק, עד שאנו בטוחים שזה אויב?
ת: כי האויב אוחז בתחבולות ומתחפש ליהודים, ובגלל זה, נהרגו אצלנו חיילים רבים.
ש: גם בעבר היו פגיעות של אש כוחותינו?
ת: כן לצערנו. במלחמת השחרור, אלוף דוד מרכוס, בגלל טעות בזיהוי. במלחמת סיני, ירו שני גדודים אחד על השני. במלחמת ששת הימים, מטוסים שלנו הפגזו את גבעת המבתר. במלחמת יום הכיפורים, ירו פגז על חיילים. במלחמת לבנון הראשונה, שני גדודי שריון שלנו לחמו אחד נגד השני, וכן מטוסים שלנו הפגזו כוח שריון: 24 הרוגים, 180 פצועים.
ש: אוי ואבוי.
ת: ועוד ועוד מקרים רבים, לצערנו, ד' יקום דמם, - מאויבנו. וכן במלחמה שלנו, בשמחת תורה.
ש: ולא מסיקים מסקנות?
ת: ודאי מסיקים. גם הכניסו מערכות אלקטרוניות, ומערכות זיהוי שונות. אבל בקרב פנים אל פנים, זה הרבה יותר מסובך.
ש: וכמה זה קורה אצל הגויים?
ת: הרבה יותר. למשל אצל האמריקאים במלחמת העולם הראשונה 10%. השניה 14%. קוריאה 7%. ויאטנם 14%. פנמה 14%. סופת המדבר 24%. ויש טוענים שהם פי כמה יותר גדולים.
ש: תותחים אינם מדויקים?
ת: אי אפשר. כאשר יורים רחוק כגון 25 ק"מ, יש טווח אי דיוק של 100 מטר, ובצה"ל 50 מטר.
ש: ובסיכום?
ת: זה המחיר של מלחמה. אי אפשר בלי טעויות. וד' ישמור עלינו, ויברך את עמו בשלום.

נספח:

אימו של חטוף שנהרג בטעות על ידי כוחותינו שלחה מסר לגדוד: "ורציתי להגיד לכם שאני מאוד אוהבת אתכם ומחבבת אתכם מרחוק. אני יודעת שכל מה שקרה זה בכלל לא באשמתכם או באשמת אף אחד חוץ מהחמאס יימח שמו וזכרו על פני האדמה. אני מבקשת לשמור על עצמכם ולחשוב כל הזמן שאתם עושים את הדבר הכי טוב בעולם, שיכול לעזור לנו כעם ישראל וכולנו זקוקים לכם בריאים. אל תהססו לרגע אחד ברגע שאתם רואים מחבל אל תחשבו שאתם הרגתם חטוף בכוונה, אתם צריכים להגן על עצמכם כי רק ככה אתם תוכלו לשמור עלינו.

בהזדמנות הראשונה אתם מוזמנים אלינו כל מי שמעוניין אנחנו רוצים לראות אתכם בעיניים שלנו ולחבק אתכם וכמה שזה כואב ועצוב להגיד עשיתם את הדבר הכי נכון באותו רגע, אף אחד לא שופט אתכם ולא כועס... ואוהבים אתכם מאוד וזה הכי".

והוריו של חייל שנהרג מאש כוחותינו ברצועת עזה, סיפרו לח"כ אחד, כי הם רוצים לפגוש את אלו שירו בבנם בשוגג: "כל מה שאנחנו רוצים זה לחבק את אלה שבטעות ירו בבן שלנו".

סז. מלחמה בהסכמה

ש: יש שיטה שמלחמות בין עם לעם, דוחות לא תרצח, כיון שהן בהסכמה.
ת: לא מובן, איך הסכמה מתירה רצח הדדי? אמנם כך כתב הגר"ש ישראלי, שהוא גאון גדול, אבל אין דבריו מובנים לי הדל.
ש: הוא אומר שזה מכח דינא דמלכותא דינא.
ת: אכן, למלך יש סמכות לחוקק חוקים, אבל לא נגד ההלכה, אפילו דוד המלך כדברי הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ג. שהרי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים?
ת: הוא טוען שהתורה מתירה מלחמה וכיון שדרכן של מלחמות להרוג, אם כן, זו הוכחה שיוּרד איסור לא תרצח.
ת: התורה אינה מתירה כל מלחמה, אלא רק שלושה סוגים. א. מלחמת הגנה, שזה מדין הבא להורגך, השכם להורגו. ב. מלחמת מצוה, כגון לרמב"ן כיבוש הארץ, ולרמב"ם שבעת העממים, עמלק ועזרת ישראל מיד צר. ג. מלחמת רשות, שצריך אישור נביא, סנהדרין ואורים ותומים.
ש: אם כן, ד' התיר מלחמות?
ת: לא. רק אלה המוגדרות ולא כל מלחמה. אגב, המאירי מסביר את הרמב"ם שכולן הן הגנה על ארצנו, הן שבעת עממים, הן עמלק, הן כל עם בעולם. על מה שד' ציוה, אין להתווכח. אם ד' ציוה, זה מוסרי. אך אין זה מבוסס על הסכמה להילחם.
ש: למה שבעת עממים ועמלק, זה מוסרי?
ת: למאירי הסברנו, וגם ללא דבריו, הרי הם רשעים מרושעים המשחיתים את העולם.
ש: אז כל עם יוכל לצאת להילחם, בטענה שהוא מציל את העולם מן הרשע.
ת: לא. כי לא קיבל מצוה או היתר מרבוננו של עולם, ואין זה תפקידו. מותרת לו רק מלחמת הגנה.
ש: ומה עם מלחמת רשות, האם היא מוסרית?
ת: קודם כל, אמרנו שצריך שלושה אישורים תורניים. שנית, אכן, זה כדי לעשות סדר בעולם ולמגר את הרשע. נשאיר זאת למשיח צדקנו.
ש: אז למעשה, מה מותר?
ת: לגויים, רק מלחמת הגנה. לנו, רק מלחמת הגנה וגם מה שד' ציוה. אבל, אלו לא שייכות בימינו. אכן, כל מלחמותינו היו מלחמות הגנה. זה שמנו: צבא הגנה לישראל.
ש: הגר"ש ישראלי עוד טוען, שכיון שזה מנהג העולם להילחם, אז אין לא תרצח.
ת: אמנם הוא גאון, אך דבריו אינם מובנים. וכי קובעים מה טוב על פי מנהג העולם? אז כל עבירה המקובלת בעולם תהיה מותרת!?
ש: יש פוסקים שמסכימים עם הגר"ש ישראלי?
ת: ודאי פוסקים גדולים. אך צריך גם להביא הוכחה.
ש: אבל גם הנצי"ב סובר כן. על הפסוק "ומיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם" (בראשית ט, ה), כתב בעמק הדבר: מיד איש אחיו, פירש הקדוש ברוך הוא אימתי האדם נענש בשעה שראוי לנהוג באחווה, מה שאין כן בשעת מלחמה ועת לשנוא אז עת להרוג ואין עונש על זה כלל, כי כך נוסד העולם, וכדאיתא בשבועות ל"ה מלכותא דקטלא חד משיתא לא מיענשא, ואפילו מלך ישראל מותר לעשות מלחמת הרשות".
ת: ידוע. ודאי הוא גאון שבגאונים, אך מותר לומר שדבריו לא מובנים. מי אנחנו הקטנים! אך כבר תמה על דבריו, הגרש"י זיון בספרו לאור ההלכה, המלחמה, חוקיותה של המלחמה.
ש: ובסיכום?
ת: מלחמה אסורה. לא תרצח. לגויים רק מלחמת הגנה. וגם לנו, בימינו.

קונטרס שחרור שבויים

סח. פדיון שבויים בהלכה

פסיקה על-פי העתיד

סוגיית פדיון שבויים נידונה במסכת גיטין (מה א. וראה כתובות נב ב), שם למדנו כי "אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם". מדוע? שני טעמים נכתבו בגמרא. טעם ראשון - טעם ההתרוששות, 'דוחקא דציבורא הוא', יסחטו את הציבור עד שייגמר כל כספו (רש"י שם). טעם שני - גרירה, אם נפדה שבויים יתר מכדי שוויים - יחטפו עוד ועוד, ואחרים יסבלו. נפקא מינה בין שני הטעמים, שאם אדם יחיד מחליט לפדות מכספו הפרטי, אזי בטל הטעם של התרוששות הציבור - כי זה כסף שלו, אבל הטעם מצד הגרירה נשאר, כי שוב יחטפו אנשים כדי לסחוט את היחידים. יש ראשונים שפסקו לפי טעם ההתרוששות (ראה פתחי תשובה, יורה דעה רנב ד. וראה פירוש הר"ב לגיטין שם), ויש כאלה שפסקו לפי טעם הגרירה (רמב"ם, הלכות מתנות עניים ח יב), ויש פוסקים שפסקו שלא נפסק שום דבר (רי"ף, רא"ש, וראה ריטב"א לגיטין שם). אמנם לענייננו, כפי שנראה, טעמים אלו אינם משנים.

שאלה: לא ברור הטעם השני, של הגרירה, החשש מחטיפות עתידיות, - מדוע לעשות חשבונות בנוגע לעתיד? אנו מכירים את הכלל ההלכתי (בבא בתרא קלא א) 'אין לדיין אלא מה שענינו רואות!' אם יבוא עני ויאמר: 'תן לי כסף לאכול', האם אני יכול לענות לו: 'אולי לא, אולי אשמור את הכסף בשביל חולה מסוכן?' לא, תמיד פוסקים על-פי מה שענינו רואות **עכשיו**, איננו יודעים עתידות, כך הוא בהלכות רבות (ראה משנה ברכות ט ג. משנה פסחים א ב).

תשובה: נכון, **לולא תקנת חכמים** זו היינו פוסקים רק על-פי ההווה, אלא שחכמים דאגו לא רק להווה אלא גם לעתיד; זו תקנה מיוחדת. יש כמה תקנות כאלה, כמו במסכת נדרים (פ ב), שם שואלת הגמרא מה הדין אם יש מעיין בעיר שלנו, ובעיר השנייה אין, האם ניתן לאחרים? לא, לא נותנים לאחרים, אלא [לפי תנא אחד] שומרים אותו עבורנו כדי למנוע מצב בו תפרוץ מחלה בעתיד ומדקק למים, אף שלעיר הסמוכה יהיה פיקוח

נפש באופן מיידית של מחסור במים [וכן פסק העמק שאלה סי' קמז]. והרי אמרנו שמסתכלים לפי ההווה? נכון, לכן זו תקנת חכמים - לקחת בחשבון את העתיד, זו משמעות הביטוי "תיקון העולם" - לא רק תיקון האדם הזה אלא תיקון כל העולם, כל הציבור, כל האומה. אמנם פדיון שבויים הוא מצווה גדולה. כתוב בגמרא (בבא בתרא ח א-ב), שהורמיז, אימו של המלך שבור, אמרה: אני נותנת לכם כסף לצדקה בשביל המצווה היותר גדולה שיש. אמרו: זה פדיון שבויים. מדוע? כי השבוי הוא גם חולה, גם עני וגם רעב. נכון, זו מצווה רבה, אבל תיקון העולם הוא חשוב יותר מזה.

גם כאשר השבוי בסכנה?

האם הדין ישתנה אם השבוי נמצא בסכנה? יש בזה מחלוקת ראשונים. ה'פתחי תשובה' (יורה דעה רנב ד) אומר: אם זה פיקוח נפש, פודים אותו מיד אפילו במחיר כל הכסף שבעולם ולא חוששים שזה יגרור. - ומה יהיה אם נתרשש? - גם אם נתרשש, הרי זה פיקוח נפש! (ראה שו"ע, אורח חיים תרנו א). אבל הרמב"ן ועוד ראשונים אומרים: לא, הטעמים של הגמרא עודם שייכים. אתה דואג לפיקוח הנפש של השבוי הזה? הרי תבוא מזה גרירה ויהיה פיקוח נפש של אנשים רבים! אמנם לפי הטעם של ההתרששות - אז מה אם נתרשש? הרי החיים של האדם הזה בסכנה! התשובה היא, שצרכי ציבור הם בעלי אותו ערך כמו פיקוח נפש. הציבור צריך כסף בשביל כל מיני דברים, **זה נחשב 'פיקוח נפש של הציבור'**. והרי כתוב: "לא תעמוד על דם רעך" (ויקרא יט טז). התשובה היא: זה נאמר ליחיד. אתה - אל תעמוד על דם רעך, אבל לגבי הציבור זה חשבון אחר, הוא אינו מצווה בזה בדיוק באותו אופן, כמו היחיד. ה'חתם סופר' פוסק (חושן משפט סוף סימן קעז) **שהיחיד** חייב לפזר את כל ממונו על פיקוח נפש שלו וגם של אשתו, כי הרי אשתו כגופו (ברכות כד א ועוד), וכן הלאה, אך הציבור אינו חייב. אם תאמר שהציבור חייב, אולי צריך במדינת ישראל לבטל את תקציב החינוך, תקציב ההתיישבות, וכל הכסף ילך לבתי-חולים, הרי יש שם מקרים של פיקוח נפש, ואם נשקיע שם יותר כסף, נציל יותר אנשים! מכאן רואים שבציבור דין פדיון שבויים שונה.

פדיון שבויים בימינו

מה הדין כיום, בשאלת שחרור מחבלים תמורת חטופים? פה שני הטעמים נכונים, יש כאן גם טרחא דציבורא וגם גרירה. מה הטרחא דציבורא כאן? לא טרחא כספית, אלא טרחא במובן שאם תשחרר מחבלים, הם ימשיכו להרוג. הרי הטעם שהרגו אינו מכיוון שהיו עצבניים על אדם פרטי, אלא משום שרצו להרוג. ארגון משפחות נפגעי טרור אומר שמאה שמונים וחמישה אנשים נהרגו במדינת ישראל בעקבות מחבלים משוחררים, בין שאותם מחבלים הרגו ישירות ובין שארגנו פיגועים. **אין לך טרחא דציבורא גדולה יותר מזאת.** אם תאמר שאסור לפדות שבויים מטעם הגרירה - גם הוא שייך במקרה זה, שהרי אם נתפוס כל מחבל שיהרוג ונשים אותו בבית הסוהר, יחטפו ילדה קטנה, וישחררו אותו. האם זו בעיה לחטוף אנשים במדינת ישראל? אם ניכנע - יחטפו כל הזמן. ידוע הסיפור של המהר"ם מרוטנבורג שרצה לעלות לארץ, תפס אותו המלך רודולף, הכניסו לבית-הסוהר במגדל איינזיץ ודרש כופר גדול. כל הקהילות רצו לפדות אותו, בהתאם לתוספות (גיטין מה א ד"ה דלא ליגרבו ולייתו), שאומר כי מה שאין פודים שבוי יתר מכדי שוויו, זה רק בסתם אדם, אבל תלמיד חכם - זה משהו אחר, תלמיד חכם זה לא טרחא דציבורא אלא זו 'שמחת ציבורא'; התוספות הביאו הוכחה נוספת מרבי יהושע בן חנניה (גיטין נח א), שהיה בבית-הסוהר ברומי, ראה תינוק שידוע הרבה תורה, אמר: אני נותן כל ממון שבעולם לשחררו - וכן היה, ויצא ממנו רבי ישמעאל. איך נתן כל ממון שבעולם, הרי אין פודים שבויים יותר מכדי דמיהם? תשובה: הוא היה תלמיד חכם. אבל המהר"ם מרוטנבורג, כמבואר ב'ים של שלמה' (גיטין ד י), אמר: לא, אני נשאר. מדוע? - כי אם תשלמו בעבורי, יתחילו לחטוף את כל הרבנים וייגמר כל הכסף של כולם, לכן הוא נשאר. ובאמת, אומר ה'ים של שלמה', הוא צדק, - מאז המעשה עם המהר"ם מרוטנבורג הפסיקו לחטוף רבנים. כנראה שהמהר"ם לא פסק כמו התוספות, אלא כמו הרמב"ם והרי"ף שאינם סוברים כתוספות. לכן, לפי זה לא צריך לשחרר חטוף שלנו יתר מכדי ערכו ושוויו, ולא צריך להיכנע לסחטנות של מחבלים.

חייל ואזרח שבויים – דינם שווה?

הרה"ג שלמה גורן (תורת המדינה עמ' 424), שהוא המרא דאתרא של הצבא, כמובן, אחרי הרב הרצוג, אמר: חייל הוא מקרה מיוחד. החייל יצא למלחמה, סיכן את נפשו בשביל כלל ישראל, לכן צריך לפדות אותו 'ויהי מה' - גם כשזה מסכן את הציבור. הרי הוא הסתכן בשביל הציבור, לכן על הציבור להסתכן בשבילו. הרב גורן אמר דבר זה בתורת 'אולי', לא בתורת 'ודאי', אבל הוא נטה לדבר הזה. כיצד יתמודד עם הטענה של "אין פוּדִין וכו'?" אומר הרב גורן: תקנת "אין פוּדִין" **נאמרה על כולם אבל לא על חיילים**. חייל אינו מישהו שחטפו אותו, אלא מישהו שהלך וסיכן את נפשו ואז חטפו אותו. זה הגדר של צבא, בצבא 'אחד בשביל כולם וכולם בשביל אחד'; אמנם, זה לא כתוב בגמרא אלא ב'שלושת המוסקטרים' של אלכסנדר דיומא, אבל זה נכון, שאחד בשביל כולם וכולם בשביל אחד. כלומר, זו התייחסות שצריך לבחון אותה לפי שני הטעמים. לפי הטעם שזה טרחא דציבורא - מה בכך שיהיה 'טרחא דציבורא'? שיהיה! מה משנה אם אלו אזרחים או חיילים? כידוע, כל אזרח הוא חייל. ומה עם הטעם של הגרירה? נכון שאתה חייב לחייל הזה הרבה, אבל אם תשחרר אותו יתחילו לחטוף חיילים (ראה שו"ת שאילת שלמה ב תמד. מחיל אל חיל א עמ' 303-301). האם זו בעיה לחטוף עוד חיילים? תמיד אפשר לחטוף חיילים. כמובן לא נתחיל לחלק אם החייל נחטף במילוי תפקידו או לא במילוי תפקידו, בצה"ל לא מחלקים בדבר הזה ובצדק, כי החייל כל העת נמצא במילוי תפקידו.

הלכות מלחמה

אז מה יהיה? ראה מה עשה אברהם אבינו כשלוט נפל בשבי, הוא לא ניהל משא ומתן, אלא הלך למלחמה עם כל 'צה"ל' שלו. אז, כל 'צה"ל' היה שלוש-מאות ושמונה-עשר חיילים (בראשית רבה מד ט). ועבור מי הוא יצא למלחמה? עבור לוט, שלא היה כזה תלמיד ישיבה מובחר... (בראשית רבה מא ז). גם משה רבנו יצא למלחמה על כך שהכנעני שבה ממנו שבי, "וישב ממנו שבי" (במדבר כא א), ומיהו אותו 'שבי'? שפחה אחת (רש"י שם), מה שנקרא בימינו בשמצה 'ערב רב'. גם דוד המלך יצא למלחמה כשנשותיו נשבו בציקלג (שמואל א ל), ואפילו יצא למלחמה על פחות מכך, כשגזזו

לחייליו את חצי זקנם וחצי מעילם (שמואל ב י). על חצי זקן וחצי מעיל אתה יוצא למלחמה?! מילא על חצי זקן, אבל על חצי מעיל? כן, כי זה מתחיל בחצי זקן זה ממשיך הלאה במלחמה. כלומר, אלה הם גדרי מלחמה שעליהם צריך להרתיע. כמו שכתוב: הרתעה, פעולה, הרתעה. זה לא כתוב בגמרא, אלא אמר את זה בן-גוריון, אבל הוא צדק. צריך קודם הרתעה, אחר-כך לחימה ואחר-כך שוב להרתיע. בספר 'מורה נבוכים' מציע הרמב"ם את הפילוסופיה הצבאית שלו ואומר שאי אפשר לשים שוטר בכל מטר מרובע, אי אפשר לשים חייל בכל מטר מרובע, אלא צריך להפחיד כך שלא יהיה כדאי לאויב להתעסק איתך ואז לא צריך כל-כך להילחם. מסופר במדרש (תנחומא בשלח יח) על אדם שקראו לו 'מרוטה', על שם שהיה קרח. איך נהיה קרח? ראה פעם נחש ביער, ומרוב הפחד נשרו שערות ראשו ולא צמחו עד מותו. אם-כן, זה כוח ההרתעה. אלה הן הלכות מלחמה. בגלות לא היתה לנו ברירה, כשהיה לנו מישהו שבוי, מה היה אפשר לעשות? אספנו כסף, אבל פה יש לנו צבא, לכן צריך להילחם כמו בצבא.

פעם היה מטוס שנחטף ושהה זמן רב בירדן, היה משא ומתן ארוך עם כל מיני דרישות. בין החטופים היה הגאון הרב יצחק הוטנר. אגב, קודם לכן הרב יצחק הוטנר בא לבקר את רבנו הרב צבי יהודה קוק. הרב הוטנר היה בן-דודה של אשת רבנו. שאל אותו רבנו: איך אתה נוסע? אמר לו הרב הוטנר: אני נוסע בחברה פלונית. אמר לו הרב צבי יהודה קוק: תיסע באל-על, זה מוגן. הוא לא נסע באל-על, והמטוס נחטף (ירחון עיטורי כהים - גליון 176). היו אנשים שאמרו: הרב יצחק הוטנר תלמיד חכם, לפי שיטת התוספות, נעשה משא ומתן לחוד כדי לשחרר אותו תמורת כל דבר. אמר הרב יעקב קמינצקי מארצות הברית: לא, **זה לא הלכות פדיון שבויים, זה הלכות מלחמה**, ובמלחמה לא נכנעים. במלחמה לוחמים (בעקבי הצאן לרב צבי שכטר עמ' ר). כשהיו ילדים במעלות, לא נכנעו, עשו פעולה. זה נגמר לא טוב, אבל זה מה שהיה צריך לעשות. בפרשת מטוס סבנה שנחטף היה משא ומתן עם המחבלים אבל זה היה למראית עין. נכנסו למטוס חיילים שהתחפשו למתדלקים וחסלו את כל המחבלים. פעם היתה אסיפה בעניין יונתן פולארד. אמרתי: צריך לכבוש את אמריקה ולשחרר את פולארד. אחר-כך בא עיתונאי ושאל אותי: למה אתה מתכוון? איך אתה רוצה? כמובן לא התכוונתי שבפועל צריך

לכבוש את אמריקה, אלא כמו שאומרים הלמדנים, 'בחינת' כיבוש אמריקה, שצריך לעשות כל מה שביכולתנו כדי לשחרר את פולארד. בצה"ל יש נוהל ידוע הקרוי 'נוהל חניבעל'. הנוהל הזה מדריך שאם מחבלים חוטפים חייל, יש לירות על החוטפים גם אם החייל עלול להיהרג. חייל שנהרג זה באמת עצוב, **אבל אלו סדרי מלחמה**. חייל חטוף מתסיס את כל המדינה כמרקחה, משגע את כולם, מחליש את כולם.

אומרת הגמרא במסכת שבועות (לה ב): "מלכותא דקטלא חד משיתא בעלמא לא מיענש" - מלך שהרג אחד משישה לא נענש. מעירים התוספות (שם ד"ה דקטלא), שזה במלחמת רשות, אם נהרגים שישיית מהצבא המלך לא נענש, זה עלול לקרות. אמר הרב גורן: במלחמת מצווה אין הגבלה. כמובן, לא שצריך להתאבד התאבדות כללית, אך אם יש סיכוי לנצח - צריך לנסות להצליח. עוד הזכיר הרב גורן במאמר על גבורת מצדה (ספר 'שבת המועד והזמנים') את המדרש (איכה רבה א [בובר]) המבקר את המלך צדקיה, כשתפס אותו האויב, קשר אותו בכבלים וניקר את עיניו (ירמיהו נב יא); אומר המדרש: "יאבד לב המלך" (ירמיהו ד ט) - שהמלך צדקיהו היה צריך לשבור את ראשו בקיר, להתאבד, ולא לתת לאויב את התענוג שבעינויו, 'ולא היה לו להקיש ראשו בכותל ולמות!?', **כי זה שובר את כל המוראל הלאומי**. כשיש שבוי, זה שובר את המוראל הלאומי. במצב עניינים כזה - או שאתה עושה פעולה צבאית או שאתה נאלץ להותיר אותו בשבי. לא כל בעיה היא בעיה פתירה. אדם שהוא למשל מרגל למען מדינת ישראל, והוא במוסד, אומרים לו מראש: דע לך, אם המדינה הזרה תופסת אותך - איננו מכירים אותך, איננו יודעים מי אתה. זה חלק מהחשבון, אל תסבך לנו את כל המדינה בגלל הדבר הזה. כל זה כדי לא להחליש.

חז"ל גם למדונו שצריך לתת גט מלחמה (שבת נו א), כלומר, כשיוצאים למלחמה צריך לתת גט. חותני, זכרונו לברכה, היה חייל בצבא הבריטי שלחם נגד הנאצים, והרב יחזקאל אברמסקי כתב לו גט מלחמה. זה שבר את המוראל של החיילים, לכן אמר אז הרב גורן: לא נעשה את זה. זאת אומרת, שבירת המוראל של החיילים צריכה להילקח בחשבון כחלק מהמלחמה. כל פעם כשיש שבוי זה משגע אותנו לגמרי, סוחט מאיתנו כוחות,

מחליש אותנו, וככה אי אפשר להילחם. לכן, אם יש שבוי צריך לעשות כמו אברהם אבינו וכמו משה רבנו ולהילחם.

ניהול מדינה – בשכל ולא ברגש

העמדה שאני מציג היא עמדה עקרונית. אם תשאלו את ממשלת ישראל ואת צבא ההגנה לישראל הם גם יגידו ככה, אבל כל פעם כשזה עומד על הפרק - נכנעים על-ידי רגש. **אי אפשר לנהל מדינה על-ידי רגש, הרגש מרכז את הלב.** ב'עין איה' (שבת ב פרק ה אות סז) מסביר מרן הרב ששאול ניהל מדיניות צבאית קצרת טווח, ולכן הוא נכנע. פעמים רבות הוא פעל ברכות וכל המדינה היתה שטופת דם. לעומתו, דוד המלך ניהל מדיניות צבאית ארוכת טווח, הוא היכה בעוצמה ועל-ידי זה חסך בסופו של דבר דם רב. "ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום".

סט. האם מותר להחליף שבויים?

א. אין פודין שבויים יתר מכדי שוויים

במשנה (גיטין ד ו) כתוב שאין פודין שבויים יתר מכדי שוויים. ודאי מצווה גדולה מאוד לפדות שבויים, כמסופר בגמרא (בבא בתרא ח א-ב) שהמלך שבור מלכא נתן כסף למצווה רבה והחליטו שהמצווה הרבה ביותר היא פדיון שבויים, כי יש שם רעב, חולי, סכנת מוות וכו' (ראה רמב"ם הלכות מתנות עניים ח י). בכל זאת תקנו לא לפדותם יתר מכדי שוויים ולא לשלם יתר על המידה. למה, הרי זו מצווה גדולה? מביאה הגמרא שתי סיבות: א. שלא תהיה גרירה. אם תשלם הרבה כסף, יחטפו עוד. כשאתה מתקן לזה, אתה מקלקל לאחרים העלולים להחטף. אמנם, ככלל, מצווה שלפנינו קודמת, אך זו תקנת רבותינו מפני תיקון העולם, שיש אחריות לא רק על אדם זה אלא על כל העולם. אין לתקן לזה אם זה מקלקל לעולם. ב. דוחקא דציבורא. הציבור יוציא כספים ובסוף יהיה דחוק ולא יהיו די כספים לצרכים אחרים לחיי היום יום (גיטין מה א). יש נפקא מינה, אם למשפחה מותר לפדות יתר מכדי שוויים. תלוי בטעמים, אם זה דוחקא דציבור – מותר, אם זה לגרירה – אסור. על כל פנים, שני הנימוקים שייכים היום. א. גרירה. אם תשחרר מחבלים רבים תמורת שבוי אחד, אז המחבלים ימשיכו לרצוח ואם יפלו בשבי, יחטפו ילדה קטנה כדי לשחררם. יוצא שאתה מציל את זה ומסכן אחרים שיפגעו. ב. גם דוחקא דציבור, כי שחרור מחבלים ממלא את הארץ ברוצחים שיפגעו בצבור.

ב. המהר"ם מרוטנברג

ידוע הסיפור על המהר"ם מרוטנברג (ים של שלמה, גיטין ד י), שרצה ללכת לעלות לארץ, נכלא בבית סוהר במגדל אייגזהם ותבעו כופר ענק. הקהל היה מוכן לשלם על פי התוספות שעבור תלמיד חכם כן משלמים הרבה. אכן רבי יהושע בן חנניא ביקר ברומא בבית סוהר, שמע תינוק ואמר: "מובטחני בן שמורה הוראה בישראל, העבודה! שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקים עליו" (גיטין נח א). איך כל ממון? אומרים התוספות, תלמיד חכם, זה מיוחד. אין זה דוחקא דציבור, זה טוב לציבור (גיטין מה, א ד"ה "דלא ליגרבו ולייתו"). אבל המהר"ם מרוטנברג אמר בענותנותו, אם תשלמו עלי, מחר יחטפו את כל הרבנים, ויכלה הממון בכל הגולה אז מוטב שתאבד מעט חכמה היתרת ויצילו את כל חכמי ישראל. (שיטת רמב"ם ורי"פ שלא הביאו דין התוספות). הוא נשאר במגדל. התשב"ץ, רבי שמעון בן צדוק היה מבקר אותו ושאל אותו שאלות, וכן בעל ההגהות מימוניות. אכן, יש לעשות חשבון, לא רק לרגע אלא לטווח רחוק.

ג. בזמן הזה – גדרי מלחמה

אך כל זה לא כל כך שייך בזמננו. הכל נכון, אך עתה יש נתון נוסף. בגלות, מה יכולנו לעשות? אבל עכשיו יש לנו מדינה, ומדינה לא עושה משא ומתן לשבויים. יש צבא ויוצאים למלחמה גם להציל אדם אחד. כשנשבה לוט, אברהם אבינו לא עשה משא ומתן, אלא גייס צבא, סיכן שלוש מאות ושמונה עשרה אנשים להציל אחד (בראשית יד יד). זה שייך לגדרי מלחמה. כאשר "וישב ממנו שבי", שבויה אחת מהערב רב, אז משה רבינו גייס את כל הצבא להצילה (במדבר כא א-ג). וכן דוד המלך להציל בני משפחתו בצקלג. מעשה שנחטף מטוס ועוכב בירדן זמן רב. היה שם גאון, הרב יצחק הוטנר בעל "פחד יצחק". הוא היה קרוב משפחה של רבנו הרב צבי יהודה וביקר אצלו. שאלו רבנו באיזו חברת תעופה הוא טס, ויעץ לו לטוס אל על, שמוגן. הוא טס בחברה אחרת והמטוס נחטף (ירחון עיטורי כהים - גליון 176). יש שהציעו לעשות משא ומתן נפרד עם המחבלים לשחרור הרב יצחק הוטנר. פסק הגאון הרב יעקב קמיניצקי מאמריקה שאין זה פדיון שבויים, אלא גדרי מלחמה, שאין נכנעים לטרור (בעקבי הצאן מהג"ר צבי שכטר עמ' ר-רח). וכן פסק הגר"מ פיינשטיין שאין להקדים הצלת הראש ישיבה להצלת שאר היהודים

הנמצאים בשבי עמו (רשומי אהרן ח"ב עמ' ח). במלחמה מסתכנים רבים כדי להציל אחד. בדומה לזה יש נוהל "חניבעל" שאם חוטפים חייל יורים על החוטפים אע"פ שהחייל עלול להיהרג מזה. אלו גדרי מלחמה.

פעם, עשו פעולה צבאית כדי לשחרר ילדים במעלות וזה לא עלה כל כך יפה, נהרגו עשרות ילדים, אבל ככה פועלים.

בחטיפת מטוס "סבנה", עשו משא ומתן רק למראית העין, שלחו טכנאים לטפל במטוס והיו אלו חיילי צה"ל מחופשים והצליחו ב"ה.

גם לפני מבצע אנטבה, לא עשו משא ומתן. במלחמה כמו במלחמה.

גם האמריקאים לא עורכים משא ומתן אלא תוקפים. פעם היו שבויים אמריקאים באיראן, הביאו גדוד שלם, נכשלו ונהרגו חיילים אמריקאים רבים. אבל לא הצטערו, ככה צריך לנהוג.

חייל צריך לדעת שלא נפקיר אותו. אבל לא נחליף שבויים. עקרונית, כולם מסכימים בזאת גם בצה"ל, גם בממשלה. אבל מול לחץ, לצערנו, נכנעים. אך כאשר יראו האויבים שאנחנו לא נותנים כלום בשביל חטופים, יפסיקו לחטוף (ראה שו"ת שאילת שלמה מהדורה ראשונה ח"ד תשובה סו, ובס' מחיל אל חיל ח"א עמ' 301-303).

ע. 1 = 1

אני חייל לוחם בצבא הגנה לישראל מצהיר: אם אחטף, אל תשחררו אותי תמורת מחבלים. בכלל, אל תנהלו משא ומתן עם מחבלים עבורי. כשאני חותם על זה, ידי קצת רועדת, אבל זה המעשה הנכון. איני רוצה שבגללי ייפגעו יהודים אחרים. אל תשחררו רוצחים. זאת ועוד, כניעה לטרור גוררת עוד ועוד טרור. כך אני חותם בכרטיס חוסן: "אני הח"מ חייל בצבא ההגנה לישראל, מצהיר כי במידה שאפול בשבי אחד מארגוני הטרור, אבקש שלא להשתחרר תמורת מחבלים אשר גרמו לפגיעה באזרחי ישראל. אני סמוך ובטוח כי ממשלת ישראל וצה"ל יעשו הכל על מנת לחלץ אותי בתעוזה וביצירתיות".

רוצחים – לכלא או לקבר! זה מה שישמור על עם ישראל. זה מה שירתיע רוצחים. אל תשחררו אותי תמורת מחבלים. אל תשאלו את ההורים שלי. לא הם המחליטים עבורי. אני המחליט. אם אני מסוגל להיות חייל, גם להחליט על כך אני מסוגל. אני לא מפחד מכלום. ראיתי חיילת שחותמת. גם היא לא מפחדת, כל הכבוד לה. לא אמרתי: כל הכבוד שהיא מתגייסת... רק אמרתי: כל הכבוד שהיא לא מפחדת. כשאני הולך לצבא, בסדיר ובמילואים, אני יודע מראש שיש לזה מחיר. גם זה חלק מן המחיר.

אני לא צריך את הגמרא בגיטין כדי לדעת שלא משחררים שבויים יתר מכדי שווים, בגלל שתי סיבות: א. המחיר שהציבור משלם. ב. התמוססות ההרתעה. אני רואה זאת במו עיני. פשוט אינני רוצה להשתחרר תמורת מחבלים, אני לא רוצה שיקשרו לשמי ילד שיירצח או ילדה, איש או אשה. אני לא רוצה! יש לי עקרונות. אני אוהב חיים וחופש אבל יש לי גם עקרונות. אנא כבדו רצוני. אני לא שייך לכם. קודם כל, אני שייך לעצמי. אני מסכים שהצבא יפעל לשחררני. זה משהו אחר. מלחמה זו מלחמה. אני לא דורש, אני מסכים, אני סומך על צה"ל. כל יום שאני לוחם, אני סומך על צה"ל, אז גם בזה אני סומך.

זכרו את חטיפת שמואל רוזנוסר בשנת תש"ל. הוא היה שומר לילה במטולה ונחטף על ידי חוליית מחבלים מלבנון. קודם כן, בלילה שלאחר מכן, מדינת ישראל פעלה נגד כפר סמוך בלבנון, לקחה בשבי 9 חיילים, 12 אזרחים, כלי נשק וציוד רב, וכן פוצצה את תחנת הכוח שהזינה את המכ"ם הלבנוני.

במשך שנה, הוחזק שמואל רוזנוסר בשבי בלבנון, עירק, סוריה, ירדן, ועבר עינויים קשים. הפת"ח דרש תמורתו שחרורם של 3,500 מחבלים. מדינת ישראל לא נכנעה ולבסוף פת"ח הסתפק בשחרורו של מחבל אחד.

מסקנה מתמטית: $1=1$. כן! $1=1$. שמואל רוזנוסר חזר ברגל מלבנון. כאשר הגיע, קצינת פיקוד צפון קיבלה את פניו בזר פרחים. הוא היה מאוד נרגש ואמר: כוס מים בבקשה. גם אני אבקש כוס מים זר פרחים, אם אפשר.

עא. שו"ת פדיון שבויים במלחמת חרבות ברזל

ש: איך מתמודדים נפשית עם העובדה שיש כל כך הרבה חטופים?
ת: אנו במלחמה, ויש לזכור שבכל מלחמותינו היו שבויים ונעדרים; זוהי דרכה של מלחמה. ב"ה, היו לנו תקופות שקט ארוכות, שהספקנו לשכוח. אך סוף סוף יש לזכור, שאנו במלחמה כבר 75 שנה. לכן, חטופים במלחמה הינו לצערנו הנורא, דבר ידוע ומוכר. כמובן שזה מצער, אנו דואגים להם ולשלומם, הנפשי והגשמי. אנו דואגים שבעתיים לנשים שנחטפו, ומעונות ע"י נבזים ושפלים. אגב, אחת הסיבות שבכל צבאות העולם, עד לא מזמן לא היו שולחים חיילות לחזית, היא שאומנם חיילים יכולים להיחטף בשעת מלחמה, ולעבור עינויים, ואם אלו חיילות – אוי לנו, אוי לנפשנו, מה שהן מסוגלות לעבור. לצערנו, חיילות עברו התעללות במלחמה הזו, ומסתמא עוברות כעת בשבי. אגב, זוהי עוד סיבה מדוע אין לבנות להתגייס לצבא, סיבה שהייתה ברורה לכל, ועתה נשכחה.
ש: איך נשחרר את השבויים? האם הדבר צריך להיות שיקול בכיבוש רצועת עזה? אולי הדבר יפגע בהם?

ת: השאלה של המחיר שיש לשלם עבור שחרור החטופים, אינה חדשה ונידונה כבר לפני 1600 שנה בתלמוד הבבלי: "מתניתין. אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן, מפני תיקון העולם; ואין מבריחין את השבויין, מפני תיקון העולם; רשב"ג אומר: מפני תקנת השבויין. גמרא: איבעיא להו: האי מפני תיקון העולם, משום דוחקא דצבורא הוא, או דילמא משום דלא לגרבו ולייתו טפי? ת"ש: דלוי בר דרגא פרקא לברתיה בתליסר אלפי דינרי זהב" (גיטין מה, א). ישנם סייגים למצוות פדיון שבויים, לא נותנים את כל הכסף שבעולם למצווה זו. בגמרא מובאים שני טעמים לכך: א. מפני דוחק הציבור העני, שלא יוכל לעמוד בזה, שהרי הוא צריך את כספי הציבור לדברים חשובים אחרים גם כן. ב. כדי לא לתת לאיוב תיאבון להמשיך, אם הוא יראה שאנו נותנים הרבה כסף, הוא ימשיך ויחטוף יהודים. אך גם כלל זה אינו חד משמע, שכן התוספות שם (דף נח) אומרים שבפיקוח נפש אין סייג למצוות פדיון שבויים. לכן, שאלת המחיר מורכבת ויש לדון בה לפי המציאות. שכן, כדי לענות, יש לדעת את כל הפרטים וכל המציאות, ואנחנו לא יודעים. השאלה כאן היא: האם להרוג מחבלים שוודאי רוצים להשמידנו, ובכך אולי לגרום שייהרגו יהודים חלילה. ישנם דיונים בהלכה על מקרים דומים. הג"ר שאול ישראלי ענה פעם על שאלה שנשאלה במלחמת לבנון, באסון צור (עיין חוות בנימין סימן יח), על המקרה הנ"ל: ישנו בניין עם יהודים שהתמוטט, אם נציל את הקומות העליונות, אלו שלמטה ימותו בינתיים, ואם נפנה את הפסולת העליונה, העליונים ימותו; אך ישנם יותר יהודים למעלה מאשר למטה. והשיב הרב ישראלי, שיש להעדיף הצלת רבים על מעטים. ישנו גם דיון על מקרה תיאורטי: תינוק תמים מצא נשק אוטומטי, ויורה לכל הכיוונים; האם להרוג את התינוק כדי להציל אחרים? התשובה היא שיש דין רודף לעובר במעי אמו שמסכן חייה, ויש להפיל אותו (סנהדרין עד, א).

היו הרבה דיונים על כך במהלך הדורות, כאשר הקו המנחה בפסיקה הוא הצלת רבים מול מעטים. אך כאמור, אין לנו הידע המדויק בשאלה הספציפית שלנו; יש לדעת עד כמה הסכנה לרבים, ולמעטים. לכן, יש להשתדל לא לנסות לנהל את כל ענייני המלחמה בעצמנו, נשאיר זאת לפיקוד ולרבנות הצבאית.

ש: האם יש להעדיף השבת אזרחים חטופים לחיילים חטופים?

ת: ראש הממשלה גולדה מאיר אמרה פעם: חייל יקר, קח בחשבון שעלול אתה להיות חטוף, ושלא נשחרר אותך בכל מחיר. ראינו מה קרה עם עסקאות מנופחות של שחרור

חטוף בודד בעבר: 1000 מחבלים מול חייל, כאשר מחציתם המשיכו לעסוק בטרור ואף רצחו יהודים (בערך 86 הרוגים). לפני כחמישים שנה נחטף שמואל רזנווסר, ואנשי הפת"ח דרשו מישראל שתשחרר המון מחבלים תמורתו, ולא נכנענו. בסוף שוחרר קאדי בכיר תמורתו, והם נכנעו (עיין מאמרי הדל 1=1). לכן לכאורה, היה מקום לחלק בין חיילים המתגייסים לשאר. אך במציאותנו, כל אזרח הוא חייל, כל קילומטר גבול, כל העורף הוא חזית; לכן הסברא היא שקשה לחלק, שהרי כולם יהודים, כולם ידידים ויקרים.
חזק ואמץ.

עב. כמה כללים בפדיון שבויים

א', אנו לא בגלות לכן אינינו מבצעים החלפת שבויים ברוצחים, שימשיכו לרצוח (ועיין גיטין מה, א. שו"ע יו"ד רנב, ד).

ב', יוצאים לפעולה צבאית (עיין שו"ת יביע אומר ח"י חו"מ סי' ו. באהלה של תורה ד, יט. חבל נחלתו טז, נד. הגר"ש גורן בתורת המדינה עמ' 435. פדיון שבויים, אמונת עתיר).

ג', לא נכנעים ללחץ התקשורת וללחץ המשפחות, אלא עושים את הטוב, ודואגים לעם כולו.

ד', גדרי מלחמה הם שמסכנים גם חיילים רבים כדי להציל אדם אחד (שו"ת יביע אומר שם).

ה', יוצאים למלחמה כדי להצילם, גם אם הם עלולים להסתכן בפעולה הצבאית (באהלה של תורה שם).

ו', יש שהסבירו שיש לבצע פעילות שחרור מלחמתית, גם אם יש חשש שייפגעו חטופים, מדין מלחמה שזה דרכה שנהרגים (מנחת חינוך תכה). והרי תמיד מישהו חייב להיות בקו הראשון, כמו שיעקב אבינו ששם חלק מבניו ראשונים. וכך החטופים נחשבים כחלק מהלוחמים, אפילו מהלוחמים בקו הראשון.

ז', אברהם אבינו יצא למלחמה עם 318 חניכיו נגד ארבעה מלכים כדי להציל אדם אחד. ח', יעקב אבינו יצא למלחמה עקב חטיפת בתו (בראשית מח, כא. רש"י שם. רמב"ן בראשית לד, יג).

ט', משה רבנו יצא למלחמה כדי להציל שפחה אחת (במדבר כא, א-ג. רש"י).

י', דוד יצא למלחמה כדי לשחרר משפחתו שנחטפה בצקלג.

יא', ריש לקיש יצא להילחם להציל רב אימי שנלקח בשבי (ירושלמי תרומות סוף פרק ח. סמ"ע חו"מ תכו. הגה"מ הלכות רוצח ושמירת נפש א, טו. כס"מ שם יד. ערוה"ש חו"מ תכו, ד).

עג. שו"ת עסקת שבויים

[שאל והוסיף מקורות: הרב מרדכי ציון]

ש: עסקת השבויים היא כפי ההלכה או נגד ההלכה?
ת: יש להבחין בין הלכה לבין פסיקה. ההלכה היא נצחית, מעל הזמן, מעל העולם. פסיקה מורכבת מהלכה ומציאות, ואיני מכיר את המציאות.
ש: הגיוני מאוד. ומה המקור לכך שפסיקה היא הלכה ומציאות?
ת: בגמרא שבת (י, א), מדובר על דיין שדן דין אמת לאמתו. מה מובן הכפילות אמת לאמתית? מסבירים התוספות: לאפוקי דין מרומה. דין מרומה הוא שהדיינים פוסקים אמת על פי דברי העדים, אבל העדים משקרים. אם כן, מצד אמת מצד ההלכה, אבל לא אמת מצד המציאות. בסופו של דבר אין זה אמת (ביאור הגר"א למשלי כב, יב).
ש: אז נתחיל בהלכה.
ת: הלכה ידועה: "אין פודים שבויים יתר על דמיהן, מפני תיקון העולם" (גיטין מה, א). שני הסברים: א. "דוחקא דציבורא", מעמסה כספית כבדה על הציבור. ב. "משום דלא לגרבו ולא לייטי טפיי", כלומר יתאמצו לקחת עוד שבויים.
ש: בימינו לא מדובר בכסף.
ת: יותר גרוע. מדובר בשחרור מחבלים שמחציתם בערך ממשיכים לרצוח, כפי שלצערנו עינינו רואות. כדי להציל אדם אחד, אי אפשר לגרום לעשרות או מאות שימותו. זה מה שנקרא "תיקון העולם".
ש: הנימוק השני עוד יותר חזק. אם ניכנע לדרישותיהם, הם יחטפו עוד ועוד, כי זה דבר קל מאוד, ויהרסו את כל המדינה.
ש: נכון. בשביל זה, אינינו צריכים הלכה. זה דבר הגיוני, למה לי קרא, זו סברא. עם כל הצער, לא מקריבים רבים כדי להציל אחד, אפילו לא מקריבים אחד כדי להציל אחד.
ש: אכן אמא של חטוף אמרה: לא אכפת לי שהמדינה תישרף, אני רוצה שבני יחזור.
ש: נקווה שאין זה נכון, וגם אם זה נכון, רק מיעוט קטן סובר כך. וגם המיעוט שסובר כך, אינו לגמרי אשם. ארגונים גויים מחו"ל שלא אוהבים את מדינת ישראל שוטפים מוחן של משפחות חטופים, כדי שילחצו בכל תוקף על העסקה, ומוציאים על כך הון עתק. המיעוט הזה הוא גם יהודים טובים ונאמנים לעם ולארץ.
ש: ואם השבוי הוא חייל, זה משנה? הרי אנו שולחים אותו להילחם, אז יש לנו חובה להציל אותו.
ת: נכון. אבל זו לא הדרך שנשחרר מרצחים שיסכנו יהודים רבים. לגביו גם נכון הכלל, שאין מצילים אדם אחד, על ידי שמשחררים רוצחים. אלא יש לנקוט בדרכים אחרות.
ש: אבל חזרת חטופים מרימה את מוראל האומה, ומעצימה את כוחה למלחמה.
ת: עוד יותר שחרור מרצחים מרים את מוראל שלהם, כי הם רואים בזה חולשה, וזה מוריד את ההרתעה. אלא בעת מלחמה, האומה צריכה עוז וגבורה, גם החיילים, גם האזרחים.
ש: אם לא שחרור מרצחים, מה דרך לשחרר את השבויים שלנו?
ת: מלחמה. אברהם אבינו נלחם לשחרר את לוט, משה רבינו נלחם עבור שפחה אחת, דוד המלך - משפחתו בצקלג, ועוד ועוד. וכן בימינו מבצע סבנה ומבצע אנטבה.
ש: אבל עלולים להיפגע לוחמים?
ת: זה גדרי מלחמה: אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד. כמו אברהם אבינו שהלך למלחמה עם 318 חיילים נגד ארבעה מלכים, כדי להציל אדם אחד. אתה זוכר את הסיפור עם הג"ר יצחק הוטנר, ראש ישיבה באמריקה...
ש: ודאי. כך מספר הג"ר צבי שכטר שבשנת תש"ל, שני מטוסים עם יהודים נחטפו לירדן, והם איימו להרוג את כולם. תלמידים עשירים של הגר"י הוטנר היו מוכנים לשלם מיליוני דולרים כדי לשחררו, כדברי התוספות שלתלמיד חכם מופלג יש דין מיוחד (גיטין מה, א ד"ה דלא). אך הג"ר יעקב קמינצקי, אמר שזה לא חשבון צודק, כי כל הדינים האלה של פדיון שבויים, הם רק בימי שלום, אך בימי מלחמה, לא מפסיקים בגלל זה להילחם, ולא נכנעים, ולא מחזקים בכסף את האויב (ספר עקבי הצאן, 'בגדרי המדינה ומלחמותיה', עמ' רז-רז).
ת: כן. קל וחומר שחרור מרצחים מחזק את האויב. כך כתב הגר"ש גורן שבזמן מלחמה, שחרור טרוריסטים, מגביר את כוחם, ואת הסכנה לאומה, וזה נגד היושר ונגד ההלכה

להסכים לעסקה כזאת (תורת המדינה, פדיון שבויים תמורת שחרור מחבלים, עמ' 435-434).

ש: כל זה סברא הגיונית, גם בלי תורה. למה לא מובן לאנשים?
ת: אנשים רבים מבינים. איני יודע אם הם רוב או מיעוט. על כל פנים, זה גם מופיע בדו"ח וינוגרד משנת תשס"ו, שארגוני טרור עושים מניפולציות רגשיות רבות, פונים ישירות לדעת הקהל ובמיוחד למשפחות השבויים, כדי ללחוץ על קובעי המדינות להסכים לשלם מחיר גבוה, לשחרר מחבלים רבים הכלואים בישראל. אך מנהיגיה של אומה צריכים לקבל אחריות לא רק לחטופים ולמשפחותיהם אלא לציבור כולו. הנכונות להיכנע לארגוני טרור בשחרור מרצחים, מעורר סימן שאלה משמעותי לגבי יכולתה של ישראל לשרוד באזור שלנו (עמ' 507).

ש: ברור. ומכאן למרכיב השני: הכרת המציאות.
ת: כמובן אינינו מכירים את המציאות. היא מאוד חסויה. גם הממשלה לא מכירה. רק הקבינט הביטחוני המצומצם. הקימו בנדון "חדר סודי". ראש הממשלה שוחח עם נשיא ארצות הברית בנדון כחמש עשרה פעמים, ואינינו יודעים מה דברו. אנחנו רק יודעים שהנשיא שלהם אמר פעם אחר פעם כמה זה חשוב לו להחזיר את החטופים. יש לדעת שאנחנו צריכים ארצות הברית, הם מספקים מטוסים, תחמושת והגנה מפני איראן. חמאס וחזבאללה הם סכנה של מה בכך מול איראן. זה נס שארצות הברית צריכים אותנו, לכן מסייעים מאוד. אך הם מסוכנים, כי הם חודרים לענייננו. אינינו יכולים בלעדם ואינינו יכולים איתם. יש לפעול בחכמה פוליטית עמוקה. כל זה אינו ידוע לנו. לכן יש להימנע מספקולציות.

ש: ובסיכום?

ת: לשמוח על החטופים ששחררו, להמשיך להילחם.

Redeeming Captives in Exchange for Releasing Terrorists

Question: Is it permissible to release terrorists in exchange for a captured soldier?

Answer:

1. Captives may not be ransomed for more than their value

It is already stated in the Mishnah: "Captives may not be ransomed for more than their value" (Gittin 4:6). A fixed payment for a captive - whether he was Jewish or non-Jewish - was therefore established (Pitchei Teshuvah, Yoreh Deah 252:5).

The Mishnah explains that this Halachah is "because of the good order of the world" (Tikkun Olam). That is to say, because we must act responsibly for the entire Nation of Israel. We must weigh the welfare of the community against the welfare of the captive. The Gemara gives two reasons for this ruling: 1. Preventing a "burden on the community," since collecting large sums of money to free a captive harms the community and causes it great strain. 2. Discouraging extortion, since paying exorbitant sums of money in exchange for captives inevitably leads to more kidnapping. The first reason relates to an immediate problem, the second to a future one.

Our halachic authorities also describe a situation which is seen to be life-threatening: that is to say, if the captives are not redeemed immediately, they will likely be killed. Determining whether or not to redeem these individuals would appear to depend on the two reasons that were brought in the Gemara: not burdening the community, and not perpetuating kidnapping. In fact, the first issue does not apply in this case, since here we are talking about saving a life, and one who is in a life-threatening situation should be redeemed even if the community will be financially strained because of it. The second issue, however, may be of great relevance, because if we are faced with the real possibility that freeing this endangered captive will cause other Jews to be kidnapped, and therefore also to become endangered, then saving the present captive cannot be justified (see Tosafot, Gittin 58a d.h. kol mamom and Pitchei Teshuvah ibid. #4). The Rambam (Hilchot Matanot Ani'im 8:12) and the Shulchan Aruch (Yoreh Deah 252:4) explicitly favor this second line of reasoning, and conclude that we do not redeem captives for more than their value in order not to encourage extortion. As in their times, so in ours: we should not surrender to extortion, no matter what the price, because extortion simply begets more extortion.

2. Maharam Mi-Rotenberg

It is well known that Rabbi Shlomo Luria relates in Yam Shel Shlomo (Gittin 4:10) that Maharam Mi-Rotenberg – the leader of Ashkenazic Jewry – was taken captive by the German Emperor King Rudolf I. The Maharam was leaving to make Aliyah, was captured and was held for a huge ransom. He gave a ruling regarding his own captivity: he refused the ransom money raised by his students and the community, arguing that accepting it would encourage the kidnapping of prominent Rabbis in the hopes of exchanging them for outrageous sums of money.

Although the Halachah is that an outstanding Torah scholar may be redeemed for an excessive amount (Shulchan Aruch, Yoreh Deah 252:4), and the Maharam Mi-Rotenberg was an outstanding Talmid Chacham whose learning and piety was matched by none other in his generation, he refused to be ransomed. He held that it is better to lose some wisdom than to endanger all other Rabbis. He remained in prison, where his principal students, the Tashbetz (Rabbi Shimon ben Tzadok) and the "Hagahot Maimoniyot" visited him and asked him halachic questions. He was there until his death, seven years later. His body was held hostage for another fourteen years, until a wealthy Jew finally ransomed it.

3. In our Day – We are at War

In this day and age, there is a new factor that influences when and how we are permitted to redeem captives: our State and our Army. When we were in the Exile, under foreign rule, what could we do? It was out of our hands. But now we have a State, and a State should not negotiate for captives. A State should wage war to save even one person.

Avraham Avinu, in his time, went to war with another 318 soldiers in order to save one man - Lot (Bereshit 14:14). Israel later waged war against the Canaanite King Arad who had taken a captive (Bamidbar 21:1-3). And even later, King David went out to save captured members of his family (Shmuel 1 30:2). Going to war – yes. Rewarding extortion - no. We do not surrender, in any way, at all.

If one of our soldiers is taken captive, or is injured in battle and remains in enemy territory, we must place even ten soldiers in a life-threatening situation to save him. Why? Because in war, there is another outstanding principle: all for one and one for all. Every warrior knows that "the crew" (Ha-Chevra) will not abandon him. When Eli Cohen, may Hashem avenge his blood (an Israeli spy who succeeded in penetrating the Syrian political establishment), fell into enemy hands, Tzahal planned an extensive military action in order to rescue him. And this was despite the fact that an operation such as this would quite possibly require more than a few human sacrifices. Operation Entebbe is another modern example.

Rav Yitzchak Hutner – former Rosh Yeshiva of Rabbi Chaim Berlin in New York, and author of "Pachad Yitzchak" – once visited our Rabbi Ha-Rav Tzvi Yehudah in Israel. Our Rabbi asked him which airline he was flying. Rav Hunter mentioned the name of a foreign airline. Our Rabbi pressed him: "You need to fly El Al." Rav Hutner responded that terrorists were beginning to hijack planes and he was therefore concerned about flying an Israeli airline. Our Rabbi stood firm, but Rav Hutner did not change his flight. In the end, the plane on which Rav Hutner flew was hijacked to Jordan (Iturei Cohanim #176). His students wanted to ransom him from the terrorists and began negotiations. Ha-Rav Yaakov Kamenetzky – a leading Rosh Yeshiva in America - ruled that it was forbidden to negotiate with the terrorists, since we are at war and cannot bow to terror (Be-Ikvei Ha-Tzon of Ha-Rav Herschel Schachter, pp. 206-208).

The State of Israel exhibited this same approach when terrorists kidnapped children in Ma'alot. Although the rescue mission ended in disaster, Israel's response was not to negotiate but to attack.

When the airplane Sabena was hijacked, Israel did not negotiate. Israeli commandos – disguised as technicians – took over the airplane.

In a similar vein, American policy too has been to attack for the sake of saving captives, even if many soldiers are killed in the process. They do not negotiate for captives and there are no exchanges. This is the proper way to act.

According to all of the above, the exchanges which are now being made on behalf of Gilad Schalit are a mistake. Our case is doubly severe, since here "the burden on the community," is not just a financial burden but a "burden of lives." Hundreds of murderers will now move around freely. And the second issue too, that of encouraging future kidnappings, is also quite real. Terrorists will no doubt rise up to perpetrate a terrorist attack, knowing full well that if they are captured they will be released in exchange for an Israeli captive. They will therefore make every effort to obtain more and more captives.

The State of Israel does not need to capitulate to kidnapers. According to the organization of Terror Victims, approximately 180 Israelis have been murdered by terrorists who were released in earlier exchange agreements. One of every two released terrorists is involved in new murders. We are therefore saving one person's life by endangering the lives of others. It is untenable. Only by not capitulating can we show our enemies that kidnapping soldiers has no reward. Only by being unwilling to exchange terrorists for captives can we discourage, rather than encourage, future kidnappings.

Question: And what if you were the Prime Minister or the Minister of Defense? It seems difficult for them not to succumb to the pleas of the parents of captive soldiers.

Answer: Someone once argued with me: "Let's see what YOU would do if you were the mother of a captive..." We do not resort to arguments such as these. We need to clarify issues according to the truth. If I were the mother of a captive, I would certainly be in favor of the exchanges. But this fact does not transform the "exchange of prisoners" into a proper (kosher) act. This is human weakness, not objective truth.

Question: And what if there is an exchange?

Answer: The Halachah states that if one's wife gives birth to a boy and dies during childbirth, the husband recites two blessings: "Blessed be the True Judge" over his wife's death and Shehechyanu over his son's birth. Similarly, if a person's father dies and the son receives an inheritance, he recites: "Blessed be the True Judge" over his father's death and Shehechyanu over his inheritance (Berachot 59, Shulchan Aruch, Orach Chaim 223:1-2).

If the exchange for Gilad Schalit goes through, we will be in a similar situation, and will respond accordingly. We will mourn the release of hundreds of terrorists. Yet, at the same time, we will be overjoyed that Gilad Schalit is returning home, and will recite Shehechyanu over the release of our holy soldier.

Are We Allowed to Exchange Hostages for Terrorists?

Questions such as these are impossible to answer if you don't know all the facts. Pesikat Halacha includes two elements: knowing the reality and knowing the Halacha. I don't know the reality. Secondly, the Posek concerning military questions is the Military Rabbinate, they are the Mara D'Atra. Perhaps you remember what Hagaon Rav Moshe Feinstein said: "The rabbi of Minsk isn't the Posek for Pinsk." He doesn't have the right to decide for anywhere else because he doesn't know the reality. Therefore, what I'm going to say now is only theoretical principle.

It's a big mitzvah to release and save captives, but the Mishna in Gittin¹ (4,6) says that captives may not be ransomed for more than their value, the reason being Tikkun Ha'olam - the good order of the world. We have a responsibility for the welfare of the captive, but we have also a responsibility for the entire Nation of Israel. the Gemara² (45a) gives two explanations, the first being an immediate problem, and the second a future problem. The first possible reason is Dochka D'Tziburra - burden of the community. They must collect large sums of money to free the captive, causing a great strain on the community and harming it. The second reason is discouraging extortion; if you pay exorbitant sums of money in exchange of captives, inevitably there will be more kidnappings.

But if the captive is in life threatening danger - Pikuach Nefesh, it's a discussion amongst the Poskim. It depends if we go according to the first reason or the second. If the first reason, that it's a big sum to pay, is what's brought L'Halacha, in order to save a life, you must pay all the money in the world, but if it's the second reason, to discourage extortion, then we must worry that they will kidnap other people, and put *them* in situations in which they may be in danger, and it will not stop.

The Ramba"m (מתנות עניים) (8,12) and the Shulchan Aruch (Yo"d 252,4) decided the second line of reason, so that it's impossible to redeem captives for more than their value in order to prevent encouraging extortion. Take the story about Mahara"m Mi-Rotenberg, the leader of Ashkenazi Jewry, brought in Yam Shel Shlomo (Gittin 4,10). He wanted to make Aliyah, and was taken captive by the German emperor King Rudolph I, and they demanded a huge ransom for him that all the communities accepted to pay, but he refused, arguing that it will encourage the kidnappings of prominent rabbis in hopes for outrageous sums of money. The Halacha is that for a big Gaon and Torah scholar we must pay excessive amounts, (Shulchan Aruch above), and he was the biggest Talmid Chacham in all of Ashkenaz and a great Tzaddik, but nevertheless he refused.

Now to our issue. When we were in exile under foreign rule everything was out of our hands and there was nothing else we could do, but now we have a state and a state **should not negotiate for captives**. A state should wage **war** to save even *one* person. Avraham Avinu went to war with 318 soldiers in order to save **one** man - Lot.

¹ "אין פודין את השבוין יתר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם"

² "איבעיא להו האי מפני תיקון העולם משום דחוקא דצבורא הוא או דילמא משום דלא לגרבו ולייתו טפי?"

Later, Israel waged war against the Kna'anite king Arad who took **one** captive. Later, King David went out to save captured members of his family. The rule is: going to war - yes, rewarding extortion - no, and we don't surrender in any way. Therefore, if one of our soldiers is taken captive, or is injured in battle and remains in enemy territory, we must place even ten soldiers in life threatening situations in order to save him because in war there is one outstanding principle- it's all for one and one for all.

In your opinion was the Gilad Shalit deal Muttar L'Halacha?

The Gilad Shalit deal was a big mistake. Firstly, in this case it wasn't just a financial burden of the community, but a burden of lives. Because of the Shalit deal, hundreds of murderers now move freely. Secondly, it's encouraging future kidnappings. From the terrorists who were freed, 500 continued to struggle against us, and approximately 80 soldiers were killed, and in addition, the majority of the leaders of this recent atrocity are terrorists who were exchanged for Shalit. Rabbi Hutner was on a plane that was hijacked to Jordan, and the students began negotiations to ransom him from the terrorists, but Rabbi Yaakov Kaminetzky ruled that it was **forbidden** to negotiate with the terrorists.

There's the opinion of Tosfos that B'makom Pikuach Nefesh you're allowed to be Podeh a Shavui for more than he's worth.

We have to seek the welfare of the captive, but we must also seek the welfare of the entire community. Therefore, in such situations you must save them by military force, even if many soldiers are killed. When our spy, Eli Cohen, was in Syria, Tzaha"l planned an extensive military operation in order to rescue him, despite the fact that such an operation could quite possibly require more than a few human sacrifices. So too was Operation Entebbe, Sabena, and the children kidnapped in Ma'alot. The American policy too has been to attack in order to save captives, **even if many soldiers are killed in the process. They don't negotiate for captives and there are not exchanges.** The proper way to act - war.

The logic of the idea that we don't ransom captives for more than their worth is because it would cause more deaths - so that they don't take more captives, meaning that we're concerned with the Tzibbur over the Yochid. But you're suggesting that we should send many soldiers to save one Yochid. Wouldn't the same explanation of Tikkun Ha'Olam teach us to worry about the many and not about the one? If you're sending many soldiers to save one person, it's equivalent of giving lots of prisoners for one person in that you're risking many people's lives for one person. What's the difference?

Because in war there is an outstanding principle, all for one and one for all. Every soldier knows that he will not be abandoned, and therefore he is willing to sacrifice himself and fight with Mesirut Nefesh. Without this principle you can't have any army in the world.

That's exactly what those who tried and protested to get Gilad Shalit out said. They said that we have to redeem him at any cost because it's all for one and one for all. We have to protect the soldiers, who won't agree to go to battle unless they know that you will do anything to save them - and therefore we have to trade a thousand for one. Isn't that statement of "all

for one and one for all" a double edged sword, that if we can send many soldiers to save them, then we could send many prisoners to save them as well?

It's not the same thing. The Sugya in the Gemara deals with individuals, but here we are speaking about a nation and an army - a Klal, and in the Klal there are other rules.

Do you think that the people who live in the Shtachim create a hatred that puts other Jews at risk? If we have to worry about Tikkun Ha'Olam, doesn't that fall under the rubric of Tikkun Ha'Olam?

I live in the Shtachim, in Beit-El. The Goyim hate us, not because of the Shtachim, they've hated us since before the 6-Day War and the Independence War: "B'Chol dor vador kamu aleinu le'chaloteinu", in each generation they've come in order to destroy us. Egypt, Babylon, Assyria, the Holocaust, Petlyura, Chmeilnitzky and so on- *they've hated us*. The question why is a very deep question, but it's not because of the Shtachim, well before we had Shtachim they caused us problems and wanted to kill us.

Could you say that the people who live in the Shatchim are putting themselves in danger of attack, and therefore the rule of "V'Nishmartem meod l'nafshoteichem" is relevant to them?

There's practically no danger now. Rabbi Hertzog in his book Heical Yitzchak (OC"H 32,3) rules that danger is one in one thousand and one out of one thousand people are not killed each day. Rav Yitzchak Zilberstein ruled that a danger of five percent is considered close to Pikuach Nefesh³. You can see that it's not dangerous, although **even if it was dangerous**, this is our duty. Without danger, the State of Israel wouldn't exist. Aliyah was dangerous, living in Israel was dangerous, everything was dangerous, but they did it, and now we have a state and a nation here. One of the times that there were tensions in Chevron and Yerushalaim- Rabbi Zonenfeld, who lived in the Old City, went to Mea Shearim **through the Damascus Gate**, infuriating the Arabs, and when asked why he did it, he answered "**Kibbush**" - not Kibuush according to the Zionist interpretation, being that he was anti-Zionist, but it's a rule of thumb - anywhere where you are absent, the Arabs will take over, so we must be present everywhere⁴.

Were there any Rabbanim who didn't agree with the Gilad Shalit release at the time?

I don't know, perhaps. But now everyone, without being a rabbi, sees that it was a mistake. Hundreds of murderers now move freely; it was a terrible mistake.

Do you believe that what Klal Yisrael is doing now has a Geder of Milchemes Mitzvah?

Yes, it's a Milchemet Mitzvah. According to the Ramba"n it's because of Kibbush Ha'Aretz- conquering and protecting the land. According to the Ramba"m it's because of Ezrat Yisrael Miyad Tzar- protecting Jews.

But the Ramba"m was talking about Zman Ha'Bais. The Ramba"m in Hilchos Melachim, where he starts that Halacha, talks about a Beis Din or a Sanhedrin. He's not talking about when there's no Beis Din or Sanhedrin?

³ Chashukei Chemed Bava Basra 96a (page 400), Yoma 84b.

⁴ See Ramba"n: Mitzvot That Forgot the Ramba"m, Asei 4.

It's impossible to say that. If Jews are in danger in the time of Galut, where there is no Beit Din or Sanhedrin, we have to sit by and see how they are killed, and not doing anything?! Surely not. We have to protect and save them.

I agree with you I'm just pointing out that the Loshen of the Ramba"m is when there's a Sanhedrin and a Melech. What the Sulchan Aruch brings in 329⁵ is a chiddush - that there's a Din of Milchemes Mitzvah when there's no Beis Din or Melech, and not like the Ramba"m.

What the Shulchan Aruch wrote was in Babylon, not in Eretz Yisrael, there is a Mitzvah even without Sanhedrin or a prophet. The Ramba"m didn't write explicitly that you need a Sanhedrin, if there is a Sanhedrin you must request its permission, but if there isn't a Sanhedrin, you don't need to ask it. You have to save Jews and you have to save the land.

In your yeshiva do any Bochorim stay during a time of war or is it Afilu Kala Mi'Chupata, because it has a Din of a Milchemes Mitzvah?

In our yeshiva the Talmidim go to army, but the young Talmidim stay. I am very old but I am serving in the reserves of the army now, I'm not running with a gun, but I'm doing other things. We have Talmidim and Rabbanim who are serving now. God should protect them.

I heard a Rav say that today when you want to go for a Bracha, you shouldn't go to a Rebbe or a Rosh Yeshiva, but instead you should go to a soldier, because he's doing the holiest thing. do you agree with that?

In the book Pele Yoetz - Hatzala⁶, he writes that a Jew, even a simple Jew, who has saved Jewish life is *more* than a Talmid Chacham, but we can't pass judgement. A soldier has Mesirut Nefesh for the people of the nation, and it's a very high level, but I don't know who is more and who is less.

We must be very strong, and not make decisions according to our feelings, we have and love feelings, but they can't decide things so primordial and important.

Chazak Ve'Ematz.

⁵ OC"H 329,6:

"גוים שצרו על עיירות ישראל אם באו על עסק ממון אין מחללין עליהם את השבת באו על עסקי נפשות ואפילו סתם יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת"

⁶ "ועל כגון דא אמרו אפלו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרמון. כי יש רבים מבני-ישראל שנראים לפנינו כלים ריקים, אבל יש בידם מצוה זו של הצלת ישראל שבזה הם מכריעים ועוברים את החכמים והגדולים שבישראל."

שו"תים קצרים

מילואים

ש: במלחמת חרבות ברזל אני נקרא למילואים, אך זה מאוד מצער את אשתי. מה לעשות?
ת: ודאי ללכת. מסירות נפש על עם ישראל, ארץ ישראל וקידוש השם.

גאולה

ש: מלחמת חרבות ברזל היא התקדמות בגאולה או נסיגה?
ת: הכל התקדמות, בין שאנו מבינים ובין שאנו לא מבינים. בעל מלחמות מצמיח ישועות.

איך להתחזק

ש: המצב בחרבות ברזל קורע לי את הלב, האם יש עצה כיצד להתגבר על הפחד ואיך להתחזק?
ת: תשובה, תפילה וצדקה.

מעשר לחיילים

ש: האם אפשר לתרום מעשר כספים לחיילים שחסרים להם בגדים וכל מיני ציוד?
ת: כן. מעשר הוא לעניים. ועתה הם עניים.

הפגזת בית

ש: האם מותר להפגז בית של מחבלים, אולי יש שם שבויים יהודים?
ת: כן. יש להם דין רודף שלא מדעת. עיין דבר דומה בשו"ת עמוד הימיני להגר"ש ישראלי.

נרצחים במלחמה

ש: האם לנרצחים במלחמה, יש דין הרוגי מלכות?
ת: כן. זה נקרא שנהרגו על קידוש השם, כי נרצחו כיון שהם יהודים.

מלחמה ופחדים

ש: איך ד' נתן לדבר כזה לקרות?
ת: אינינו יודעים. זה סוד ד'. רק נביא יודע, ורק אם ד' אמר לו.
ש: האם באמת החמאס יכול לכבוש אותנו?
ת: ודאי לא. הבלים. לעומתנו הם זבוב.

עזרה לחיילות

ש: האם במלחמת חרבות ברזל יש גם לעזור לחיילות?
ת: ודאי. פיקוח נפש.

התנדבות למילואים

ש: האם להתנדב למילואים בשעת חרבות ברזל, ואז יהיה קשה לאשתי לבדה עם הילדים?
ת: כן. צריך מסירות נפש.

צוואה לחייל בסכנה

ש: אני חייל בגבול וחש סכנה. האם צריך או כדאי לכתוב צוואה?
ת: לא. קוה אל ד'.

דברי תורה לחיילים

ש: האם מותר לומר דברי תורה לחיילים, כאשר חלק מהם לא אמרו ברכות התורה, ואז עובר על לפני עיוור, כמי שנותן לאכול למי שלא יברך?

ת: כן. א. מותר לתת לאכול לעני על אף שלא יברך, והרי חייל הוא עני בתורה. ב. אין לבטל המצוה של לימוד תורה שהיא העיקר בגלל חסרון מצות הברכה. הגר"א וייס (מנחת אשר, חומש דברים סב, ד - מ"צ). ג. עת לעשות לד'.

קבלה טובה

ש: אני רוצה לקבל על עצמי דבר למען עם ישראל והצלחה במלחמה. מה כדאי?
ת: שמירת הלשון.

כסף נוצרי

ש: אפשר לקבל מנוצרים או מקרן ידידות נוצרית יהודית, חבילות לחיילים?
ת: א. אסור. הנצרות המסיונרית לא פחות מסוכנת מארגוני הטרור. ב. יהודים נותנים כל מה שצריך.

התעודדות

ש: איך אפשר להתעודד מהמצב?
ת: אמונה.

עורף

ש: מה לעשות בעורף?
ת: תשובה. תפילה. צדקה. מידות טובות. יראת שמים. עזרה לכל הנפגעים לסוגיהם.

מפלגה שמאלנית

ש: מפלגה שמאלנית פתחה חמ"ל עזרה לחיילים בכל מיני דברים. האם להתנדב למרות שזה יחזק אותם לקראת הבחירות?
ת: ודאי להתנדב.

נטורי קרתא

ש: האם על נטורי קרתא חל דין רודף?
ת: לא. יש לעשות תשובה על עצם השאלה.

תפקיד בחורה

ש: מה עיקר תפקידי בתור בחורה בימים אלה?
ת: לחזק את האמונה ואת הגבורה.

חתונה בזמן מלחמה

ש: אנו אמורים להתחתן עוד שבועיים. אך יבואו מעטים. האם כדאי לדחות?
ת: לא לדחות. א. אולי עד אז יסתדר. ב. זה בסדר אם יש מעטים. ויותר מאוחר לעשות אירוע גדול (וכן פסק הרב עמיאל שטרנברג שאין לדחות חתונה. וכן הרב יוסף רודריגז, ראש ישיבת איילת השחר באילת, באומרו שכתוב במשנה [סוטה ח, ז]: "במלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה", סימן שגם בזמן מלחמה יש להתחתן. וכן פסק הג"ר יצחק זילברשטיין שאין לדחות, ואם חסר מנין, הוא יבוא בעצמו להשלים!).

דחיית חתונה

ש: האם אפשר לדחות חתונה.
ת: כללית, לא. אך במצב כזה, מותר. מה שבני הזוג רוצים, כי עקרונית, אין סיבה לדחות.

מסיבת טבע

ש: במסיבת טבע בה נהרגו מאות, האם אין זה עונש מן השמים, על עישון סמים אסורים, וחילול שבת ועוד?
ת: אינינו יודעים סוד ד'. עליך לעשות תשובה על עצם השאלה. יהודי חוטא שנהרג, זה מכפר על עוונותיו, קל וחומר אם נהרג על ידי אויב.

ימי שמחה או צער
ש: איך אנחנו צריכים להרגיש בימים אלה? שמחה או צער?
ת: צער על מתים, פצועים, שבויים. שמחה על הניצחון עתה. רגשות מעורבים.

שירים
ש: האם ראוי בימים אלה לשמוע שירים?
ת: שירי קודש.

סיגריות לחיילים
ש: חיילים מבקשים שנעביר להם סיגריות. אפשר?
ת: כן. במצבם, זה כמו פיקוח נפש.

סגולה בכסף בנעל
ש: האם נכון שיש סגולה לחייל לשים מטבע של 10 ₪ בנעל ולתת אותו לצדקה אחרי המלחמה?
ת: א. הוא לא שליח מצוה, הרי זה שלו. ב. זה סכום פשוט שלא מועיל לעניים. ג. כאשר שכיחא היזקא, גם שלוחי מצווה ניזוקים. ד. יש לו מצוה עצומה של מסירות נפש.
ש: מי שעושה, האם אפשר להשאיר בשבת?
ת: מוקצה, כי אינו שם אותו לתכשיט אלא לצדקה.

יושב בסתר עליון
ש: האם זה נכון שיש סגולה לומר כל יום יושב בסתר עליון?
ת: אמירת כל פרק תהילים היא תמיד טובה.

בנפול אויבך
ש: אני רואה התקפות צה"ל בעזה. ברוך השם! אך מתי אומרים: "בנפול אויבך אל תשמח"?
ת: א. על רשעים כאלה, אומרים, כמו שמרדכי אמר להמן. מגילה י, ב. ב. שמחה של מצוה, היא שמחה שעושה רצון ד'.

מחבל פצוע
ש: האם יש מקום מוסרי לטפל בבית חולים באותן חיות שרצחו אותנו?
ת: לא, אלא אם כן, מוכרחים.

ברית מילה
ש: אפשר לעשות ברית מילה כאשר האב בשטח ולא נוכח?
ת: כן, ויברך בטלפון.

פדיון הבן
ש: אפשר לעשות פדיון הבן כאשר האב בשטח ולא נוכח?
ת: כן. שליחות. עיין שערים מצויינים בהלכה קסד אות יג-יד.

לעילוי נשמת חיל
ש: מה העניין לעשות דברים לעילוי נשמת חייל שנהרג, הרי כל בריה אינה יכולה לעמוד במחיצתו?
ת: הוספה.

הריגת אזרחים
ש: האם מותר לתקוף האויב, כאשר עלולים לפגוע באזרחים?
ת: יש להזהיר מראש, ואז נאמר "סורה מעמלקי, פן אוסיפך עמו".

ש: הרב השיב לשאלה בדבר התקפה העלולה לפגוע באזרחים: סורה מעמלקי, כלומר לומר להם להתפנות. אבל, אין זה דומה. א. אלו צאצאי יתרו, שיש חובת הכרת טובה להם. ב. המהר"ל בגור אריה אומר שקריאה לשלום היא רק כאשר אנו יוזמים, ולא כאשר אנו מותקפים, ואז יש להילחם בלי התראה.
ת: ביטוי זה הוא מליצה. הסיבה היא החלפת שבויים, ותמיכת אומות העולם.

אב הרחמים

ש: האם בגלל המצב, אפשר לומר אבר הרחמים בשבת, על אף שזה שבת מברכים?
ת: כן. רבנו הרב צבי יהודה אמר בכל שבת, בגלל השואה.

לטלפן בשבת

ש: בעלי נמצא בחזית, האם אוכל לטלפן אליו מידי פעם בשבת, כי אני מודאגת?
ת: לא. וד' ישמור עליו בזכות שמירת שבת שלך.

צוות צח"י

ש: אני שייכת לצוות חוסן ישובי. האם מותר לי להסתובב בשבת עם טלפון כדי להיות זמינה במקרה הצורך, ולהסתכל מידי פעם אם לא החמצתי הודעה?
ת: כן.

נסיעת אחות

ש: אני אחות בבית חולים ומפחדת לנסוע בשבת עם נהג גוי, מותר לי לנסוע ברכב שלי?
ת: כן.

רחמים על מחבלים

ש: האם מותר ברמה אנושית לרחם על מחבלים שנעצרים ונחקרים?
ת: "רחמי רשעים אכזרי".

בגדים חדשים

ש: האם בתקופה זו, אפשר לקנות בגדים חדשים?
ת: כן.

שידוך

ש: האם בימים אלה מותרות פגישות שידוך?
ת: כן.

התראה בשבת

ש: כיצד נדע בשבת אם יש התראה?
ת: רדיו על גל שקט.

אזעקה באמצע עמידה

ש: מה לעשות אם יש אזעקה באמצע עמידה?
ת: ללכת למרחב מוגן בלי לדבר. השיחה אסורה, הליכה לצורך מותרת.

סרטי זוועה

ש: האם יש עניין להפיץ סרטי זוועה?

ת: לא. א. ביזוי הקורבן. ב. מביא דיכאון לאומי. ג. אפשר להביא ראייה בזה מנח ששלח את היונה לבדוק אם נגמר המבול במקום לבדוק בעצמו, והרי היה חלון בתיבה, כדי לא לראות את החורבן (וכ"ק אדמו"ר שבט הלוי שליט"א אמר שצריך גם לעורר על חומרת העניין שלא להביט במעשי הזוועות והרצח, כי לפי דברי הרמב"ן בעניין לוט שאמרו להם המלאכים שלא להביט בהפיכת סדום, משום שהבטה במעשי פורענות היא לא דבר טוב לאדם, ועל האדם להימנע מאוד מלראות תמונות של מעשי פורענות וצרות. הג"ר עמרם פריד כתב לנו: "עובר על" ונשמרתם מאד לנפשותיכם". והרב יוסף אביטבול, מח"ס

שערי יוסף, הוסיף בזה: "כוונת מו"ר שליט"א שע"י כן יכול להשתגע ולהשתבש כמו שראינו הרבה שהשתגעו מזה, ולכן אין להסתכל בהם, וכן הורה מרן הגר"ד לנדו שליט"א".

סגולת אמירת נשמת
ש: יש סגולה באמירת נשמת ארבעים יום?
ת: ודאי. ככל תפילה, וגם פחות או יותר מארבעים יום.

חטיפים לחייל
ש: אני חייל והביאו לנו חטיפים רבים. האם כשיש הפוגה ואני חוזר הביתה, מותר לקחת כמה מהם עבור אשתי?
ת: לא. זה ניתן על דעת שיהיה לחיילים. אם יש עודף, תן לחיילים אחרים.

שלטים עם פסוקים
ש: האם מותר לתלות בכבישים שלטים עם פסוקים לחיזוק? ואם הכתיב שונה?
ת: בתנאי שבסוף ילכו לגניזה.

אזרחים בארץ אויב
ש: למה אנו צריכים לחוס על האוכלוסייה האזרחית, הרי הם גם שייכים לאויב?
ת: א. לא כולם שם שייכים לאויב, ורבים מהם נרדפים ונהרגים על ידו. ב. אנו כפופים לאמנת ז'נבה, בגלל שלוש סיבות: 1. מוסריות. יש בהן צד מוסרי. 2. התחייבות. מה שחתמנו, עלינו לקיים. 3. תועלת. אם לא כן, נפסיד את תמיכת העמים שאנו נצרכים לה מאוד.

אדם נשוי
ש: האם כדאי לשים רווקים בקדמת הכח, ונשואים מאחורה?
ת: במלחמת מצוה לא מצינו חילוק.

צו 8 בשבת
ש: אם אני עשוי להיקרא בשבת בצו 8, אפשר להשאיר את הטלפון פתוח?
ת: כן.

חזרת חייל בשבת
ש: האם מותר לחייל לקבל חופש ביום שישי ולחזור לצבא ביום שבת ברכב?
ת: זה נקרא מכניס עצמו לפיקוח נפש. הגרמ"פ אוסר, הגרשז"א מתיר (ספר שמירת שבת כהלכתה פרק מ הערה עא). ויש להקל (עי' קשרע מלחמה לרבצ"ר הג"ר אייל קרים, ח"ג סי' יח).

ציפיות
ש: יש לי ציפיות מהמדינה ומצה"ל שאינן מתגשמות, מה שגורם לי דיכאון. מה לעשות?
ת: צריך ציפיות מציאותיות. תוחלת ממושכת מחלת לב.

תפילה שימותו האויבים
ש: האם מותר לי להתפלל שהאויבים שלנו ימותו?
ת: כן. אם לא עשו תשובה.

בר מצווה
ש: עקב המצב דחינו את אירוע הבר מצווה. האם יש מצווה לעשות משהו באותו יום?
ת: סעודת מצווה של המשפחה בבית.

שלל
ש: אם אני בשטח אויב בלי אוכל, מותר לקחת ממכולת שם בלי לשלם?

ת: כן. זה דין שלל על פי תורה ועל פי תקנות ג'נבה. כמובן, צריך אישור צה"ל.

ראיית זוועות

ש: אנו פלוגה בעוטף עזה וראינו זוועות של גופות, וגם שהתעללו בהם. כיצד לרומם את רוחנו?

ת: לכבוד אותם קדושים, עלינו להתמלא עוז וגבורה.

שמחה

ש: האם זה טוב לנגן ולשמוח בתקופה זו?

ת: שמחה של עוז וגבורה.

שידוך

ש: האם מותר להתפלל על זיווג בשעת צרה לאומה?

ת: כן. אין עוצרים את החיים.

פחד

ש: אני חייל. כיצד אני מתגבר על פחד?

ת: לדעת שהכל בידי ד'. אם ד' גזר שלא יאונה לך דבר, לא יקרה לך דבר, ולא יקרה גם במלחמה. ואם גזר להיפך, זה יקרה לך בכל מקום.

יד על ראש חברו

ש: האם יש סגולה שישים כל חייל ידו על ראש חברו, להראות שותפות?

ת: אין ערך. הרי כולם מאוחדים במסירות נפש.

חייל לא דתי

ש: בתור אזרח דתי, איזו זכות אני יכול להוסיף לחייל חילוני?

ת: יש לו זכות עצומה. אפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון. פלא יועץ ערך הצלה: מי שמציל, מדרגתו יותר גבוהה מתלמיד חכם.

חיבוק בין בני זוג

ש: בעלי יוצא למילואים לזמן רב. האם מותר לי לחבק אותו לפני כן, אם אני בתקופת

איסור?

ת: לא. ובזכות הצניעות והטהרה, ד' ישמור עליו. והריחוק הזה, הוא החיבור היותר גדול.

מלון לתושבי הדרום

ש: יש תושבי הדרום שהגיעו למלון מטעם המדינה. האם מישהו מדרום יכול להזמין אותי

לאכול?

ת: לא. זה רק עבורם.

ש: לתת לי את המנה שלו?

ת: גם אסור. זה עבור תושבים אחרים.

ש: ואם כבר אכלתי?

ת: לשלם.

תפילה שימותו האויבים

ש: האם מותר לי להתפלל שהאויבים שלנו ימותו?

ת: כן. אם לא עשו תשובה.

בר מצווה

ש: עקב המצב דחינו את אירוע הבר מצווה. האם יש מצווה לעשות משהו באותו יום?

ת: סעודת מצווה של המשפחה בבית.

שלל

ש: אם אני בשטח אויב בלי אוכל, מותר לקחת ממכולת שם בלי לשלם?
ת: כן. זה דין שלל על פי תורה ועל פי תקנות ג'נבה. כמובן, צריך אישור צה"ל.

אדם נשוי

ש: האם כדאי לשים רווקים בקדמת הכח, ונשואים מאחורה?
ת: במלחמת מצוה לא מצינו חילוק.

שידוך

ש: האם מותר להתפלל על זיווג בשעת צרה לאומה?
ת: כן. אין עוצרים את החיים.

פחד

ש: אני חייל. כיצד אני מתגבר על פחד?
ת: לדעת שהכל בידי ד'. אם ד' גזר שלא יאונה לך דבר, לא יקרה לך דבר, ולא יקרה גם במלחמה. ואם גזר להיפך, זה יקרה לך בכל מקום.

צער שבת

ש: האם בשבת, יש לשמוח ולשכוח מן המלחמה?
ת: כן.

אזעקה וטלפון בשבת

ש: אם יש אזעקה בשבת, מותר לי לקחת את הטלפון איתי למקלט?
ת: כן.

טלפון בשבת

ש: יש הבדל בשבת בין שיחת טלפון לשליחת הודעה?
ת: לא. מדרבנן.

רע עולמי

ש: אני תושבת הדרום, נמצאת במשבר אמוני. למה ד' שהוא טוב ברא עולם עם מלחמה וכאב?
ת: א. בשביל בחירה חופשית. ב. זה נושא עמוק לא למסרון. שאלי בשיחה. ד' יברך אותך.

מזון כשר

ש: אם מעבירים לחיילים מזון, אפשר לסמוך עליו שהוא כשר?
ת: כן. א. גם חילונים לא יעבירו מזון לא כשר. ב. יש ספקות רבים שמצטרפים.

מלחמת גוג ומגוג

ש: איך להתייחס לאמירה שמלחמת גוג ומגוג קרובה?
ת: לא להתייחס.

פדיון שבויים

ש: באיזה מחיר יש לשחרר את השבויים שלנו?
ת: סוגיה מורכבת למסרון. מצד אחד, אין פוּדִין שבויים יותר מכדי דמיהם משום תיקון העולם, משום "דוחקא דציבורא" (בימינו, אם זה תמורת מחבלים, הרי שוב ירצחו) או משום "דלא ליגרבו ולייתו", שאם ניכנע, יראו שמשתלם להם ויחזרו על זה (גיטין מה, א). מצד שני, זה פיקוח נפש ואז כן פודים (תוס' שם, נח). עיין סיכום בפתחי תשובה יו"ד רנב סק"ד. וכאמור אין זה למסרון.

מלחמה נגד ראש הממשלה

ש: יש גופים שמנצלים את הזדמנות להשמיץ את ראש הממשלה ולגרומם התפטרותו. כיצד להגיב?
ת: לא להתייחס. לא שווה תגובה. אלא להמשיך לחזק רוח העם ומנהיגיו.

שומן חזיר על כדורים
ש: האם מותר למרוח שומן חזיר על כדורים על מנח להרתיע את הערבים, כי הם מאמינים שאם יש עליהם שומן חזיר, הם לא עולים לגן עדן אלא יורדים לגיהנום?
ת: כן. אם זה מועיל. א. חזיר אינו אסור בהנאה. ב. במלחמה, אם אין אוכל אחר, מותר לאכול חזיר.

נקמה
ש: מותר לדבר על נקמה בגויים, או יש בזה משום לא תיקום?
ת: א. זה דין כלפי יהודים, לא תיקום ולא תיטור בני עמך. ב. כלפי רשעים כאלה, אין איסור נקמה. ג. אל נקמות ד'.

תפילין
ש: אם מקפיצים אותי בשבת בצו 8, האם מותר לקחת תפילין?
ת: כללית, תפילין הם מוקצה, אך בשעת הדחק אפשר לשים אותם בשינוי בתיק שלך, וכדאי לשים אותם לפני שבת בכיס בתיק תפור אן דבוק.

התאבדות
ש: האם מותר לאשה חטופה להתאבד כדי שלא יאנסו אותה?
ת: יתכן. א. שולחן ערוך על שאלו שהתאבד כדי למנוע התעללות בו, שנאמר "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש" – למעט... (שו"ע יו"ד שמה, ג). ב. בגמרא גיטין מעשה בילדים שקפצו לים מחשש זה. ג. סיפור על מצדה. ד. הריגת הילדים שלא ינצרו אותם בכח. בדק הבית לב"י. ה. וכן יש סיפור בנות בית יעקב שנהגו כן.

לימוד בישיבה בצפון
ש: אני לומד בישיבה בצפון, והוריי מתנגדים שאלך. מה לעשות?
ת: א. לילך. זה לא שייך לכבוד אב ואם. עיין שו"ת מהרי"ק סי' קסו מובא ברמ"א יו"ד סוף סי' רמ. אך שאל ישירות את הר"מ שלך.

בר מצווה
ש: תכננו בר מצווה שמח עם שירים וריקודים. האם לשנות?
ת: לא לשנות כלום. חלק מהמלחמה איתנו הוא לשבש את אורח החיים הנורמלי שלנו.

עונש על ההתנתקות
ש: האם מה שקרה הוא עונש על ההתנתקות?
ת: אינינו יודעים סודות הבורא. ברור שגירוש גוש קטיף, היה חטא נורא, וגם טעות פוליטית וצבאית, כפי שרואים עתה. אך רק נביא יודע סודות הבורא, אם ד' אומר לו.

אמון בצה"ל
ש: מה לעשות אחרי אובדן האמון בצה"ל שנכשל בהגנת ישובים?
ת: צה"ל הוא צבא מעולה, ויש להוקירו יומם ולילה. אך אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. וכן הצבא שלנו, קורה שטועה, אבל זה נדיר מאוד מאוד.
ש: האם להאמין בבכירי צה"ל או להתכונן להתגונן על עצמנו?
ת: כאמור, להאמין. גם אין לך חלופה אחרת.

פחד
ש: אני מפחד. מה לעשות?
ת: אין שליטה ישירה על רגשות, אלא על מחשבות. לכן יש לחשוב מחשבות שמסלקות הפחד. ולקרוא חובות הלבבות שער הבטחון.

חזרה לגוש קטיף
ש: האם לעשות הפגנות על חזרה לגוש קטיף?
ת: ודאי שנחזור. אבל הפגנה לא תעזור עתה. אלא חינוך לרוממות רוח.

קדיש על הרוג
ש: האם טוב לומר קדיש על הרוג שאין מי שיאמר עבורו?
ת: כן, והאומר צריך רשות הוריו.

הריגת ילד
ש: האם צריך להרוג ילד ערבי בעזה, לא בגלל שהוא נמצא לפני מחבל שרוצים להרוג,
אלא להרוג אותו בשביל עצמו?
ת: ודאי לא. שאלה מזוהה.

טבח ביהודים
ש: מתחילים לדבר על כך שברגע שהערבים בתוכנו יקבלו סימן, הם יתחילו לטבוח בכל
מקום בארץ כמו שעשו בדרום. כיצד יכולה אני להירגע, מלבד אמירת תהילים?
ת: ידוע. אלו שמועות שקר, שמפיצים שונאינו. ב"ה אף אחד לא מאמין.

נהג גוי
ש: נהג ההסעות לגן של בני עם צרכים מיוחדים הוא ערבי. יש מלווה יהודיה. אני
מפחדת. מה לעשות?
ת: לבקש נהג יהודי. אם אי אפשר, נראה שאין מה לפחד.

קץ קצוב לחיים
ש: איך אנו יודעים שאדם ימות בזמן שנקצב לו, ומעשיו לא יוכלו לשנות זאת?
ת: יבמות נ, א. אלא אם כן עשה מעשה גדול מיוחד.

פצצת אטום
ש: למה שלא מרוק פצצת אטום על האויבים, וכך לא נסכן חיילים?
ת: א. אין זה מוסרי. יש שם אנשים טובים. ב. זה נגד אמנת ז'נבה עליה חתמנו.
ג. סיכון שמדינות אחרות יתקפו אותנו כך. ד. נאבד תמיכת מדינות אחרות, לה אנו
זקוקים. סיכום: הבל לא מוסרי.

חולשה
ש: למה אנו חלשים ולא נכנסים מיד בכל העוצמה לעזה?
ת: כי צריך הכנות ולא פיזיות.

מטבע בטנק
ש: בתוך טנק מצאתי מטבע, האם אני יכול לתת לצדקה? גם הוא מלוכלך ונמצא שם
זמן רב. וגם אין לי אפשרות לאתר בעלים.
ת: כן. לצדקה. טוב מאוד.

בזכות ילדים
ש: חז"ל אמרו שבזכות תינוקות שעוסקים בתורה, ניצולים, אך מה מעלתם, אמנם הם
טהורים, אבל אין להם כל כך בחירה?
ת: יש להם מעלה עליונה של תום, אליה כולנו משתוקקים. מרן הרב קוק, מאמרי
הראיה.

בנות בצבא
ש: אני מעוניין להתנדב למילואים ליחידה רפואית בה יש גם בנות. מותר?

ת: אם אין לך קשר חברי עם הבנות, אלא רק נימוסי, כמו אח בבית חולים בו יש גם אחיות.

מלחמת מצווה

ש: מלחמתנו עתה היא מלחמת רשות או מצוה?

ת: מלחמת מצווה כפולה. הצלת ישראל מיד צר, רמב"ם. על הארץ, רמב"ן.

משבר בת זוג

ש: מאז שבעלי גוייס למילואים, התמוטטתי נפשית, קרסתי לגמרי, עם 6 ילדים קטנים. האם אני יכולה לבקש שיחזור הביתה? המדינה חשובה לי, אבל נפשי איני עומדת בזה. אני מסכנת חיים.

ת: כן. יחזור. זו החזית שלו עתה.

חמאס

ש: אולי חמאס אינם אנוכיים אלא אידיאליסטים הלוחמים למען הקמת מדינה. עיין עין איה שבת ה סא?

ת: לא. לא בגלל שהם רוצים לחמוס מדינתנו, הם חיות טרף, אלא בגלל שהם חיות טרף, הם מחפשים את המעשה הזה בין השאר. קין לא רצח בגלל מחלוקת רכוש, אלא האופי הרצחני התגלה עקב זה. עיין אורות לג. וגם אצל הגויים, קאנט הכיר בזאת.

חפים מפשע

ש: מה לגבי חפים מפשע? אם אני נכנס לבית ורואה אשה וילדה, מה לעשות?
ת: אם אין בהם סיכון, אז להניח להם. כמובן, הכל על פי הוראת צה"ל.

חורבן המדינה

ש: האם יש סיכון שמדינת ישראל תחרב?

ת: ודאי לא. כן הובטחנו בתורה בנביאים ובחז"ל. ובספר אורות: גם העם יודע זאת.

נסיעה בשבת

ש: האם לוחם יכול לחזור הביתה בשבת לזמן קצר ושוב לחזור?

ת: לא. אין זה בגדר היוצאים להציל חוזרים. אלא אם כן יש הוראה של הרבנות הצבאית.

גט על תנאי

ש: למה אין היום גט על תנאי למי שיוצא למלחמה כמו שהיה בזמן דוד המלך?
ת: יהרוס את המורל. הגר"ש גורן.

חוזרים מעורכי המלחמה

ש: למה במלחמת מצווה אין ארבעה חוזרים מן המערכה כמו במלחמת רשות, הרי הם יכולים להיחלש ולהחליש?

ת: כאשר העם, והארץ, והתורה בסכנה, גם החלש יאמר גיבור אני.

פחד במלחמה

ש: איך אפשר להתגבר על פחד במלחמה? האם נכון שחייל צריך לבטוח בד' שלא יקרה לו כלום? יש הבטחה כזו?

ת: צריך להאמין שיש השגחה פרטית, שהכל מד', ושכל מה שהוא עושה זה לטובה.

קשיים בבית

ש: אני במילואים. אשתו לבדה בבית, הילדים בהתקפי בכי. כיצד אוכל לעזור?
ת: להפיח רוח גבורה. כמובן זו שאלה עמוקה יותר ממסרון.

גן ילדים בבית המדרש

ש: רק בבית הכנסת יש ממ"ד. האם אפשר שגן ילדים יהיה בבית מדרש (שגם עושים בו סעודות) ובעזרת נשים?
ת: כן. בעזרת נשים, מותרים דברי חול, אם אינם קלות ראש. בבית מדרש שאוכלים בן, הוא מראש מיועד לדברים אחרים כנ"ל. ויש גם צד של פיקוח נפש.

טבילה

ש: אשה מאוד מפחדת לטבול בלילה, מה תעשה?
ת: א. בשמיני ביום. ב. בשביעי לפני השקיעה, אך לא תתייחד עם בעלה לפני צאת הכוכבים.

מלחמת גוג ומגוג

ש: האם מלחמת גוג ומגוג כבר היתה?
ת: ארבע שיטות. א. מחכה לנו. ב. היתה בשואה. ג. זו מלחמת השחרור הנמשכת עד היום. ד. נפטרנו ממנה בגלל ייסורי הגלות (עיין סי' מלחמת יום הכיפורים מהגרמ"מ כשר. שו"ת עשה לך רב א זיב).

מחבלים בבית חולים

ש: אני לומד בבית חולים המטפל במחבלים. האם לחפש מקום אחר?
ת: לא. א. הם נאלצים על פי אמנת ג'נבה שחתמנו, עזרת עמים אחרים והחלפת שבויים. ב. אם תעזוב, זה לא יתקן דבר, אלא תפסיד לעצמך. עיין שו"ת חתם סופר על רב השוקל לעזוב את קהילתו משום בעיות מסוימות, והחת"ס אומר שלא יעזור והוא רק יעניש את עצמו.

יחסי אישות בזמן מלחמת חרבות ברזל

ש: האם מותר לקיים יחסי אישות בזמן מלחמת חרבות ברזל? הרי נפסק בשולחן ערוך (או"ח רמ, יב) שאסור בשני רעבון. והרמ"א הוסיף שכן הוא בצרות אחרות?
ת: מותר. א. השולחן ערוך לא פסק כרמ"א. ב. גם לאוסרים, אין זה איסור ממש, אלא מידת חסידות. ג. קל וחומר מי שעוד לא קיים פריה ורביה. ד. וכן כשיש חשש שיכשל בהרהורי עבירה ושו"ל. ה. זה מחזק את החייל ומוסיף לו כח להילחם (ועיין שו"ת ציץ אליעזר יג, כא המתיר יחסי אישות בזמן מלחמת יום הכיפורים).
בסיכום: מותר, ומי שרוצה, יכול לנהוג מידת חסידות, וכמובן, בהסכמת אשתו.

סיכון לרב

ש: רב שיוצא לחזק כוחות, יצא גם לאזור סכנה?
ת: ודאי. ככל חייל.

אבינו מלכנו בשבת

ש: האם לומר אבינו מלכנו בשבת?
ת: לא. אבל כן תהילים ומי שברך לחיילים.
ש: האם גם בנות צריכים לומר אבינו מלכים ביום חול, אם מתפללות בבית?
ת: אם רוצות.

חיבוק לפני יציאה לקרב

ש: האם מותר לבני זוג להתחבק לפני יציאה לקרב, כאשר האישה היא אסורה?
ת: לא. ובזכות שמירת הטהרה, ד' ישמור על הבעל. והרבנית חנה טאו סיפרה שכשהוריה הגיעו ברכבת למחנה ההשמדה, האמא הבינה שזאת הפעם האחרונה שתראה את בעלה, ובאה לחבק אותו, אבל בעלה הזכיר לה שהיא אסורה, לכן הם נפרדו לעולמי עד ללא חיבוק, ושמא היה זה החיבוק הכי גדול שיש. ברוח.

בתים שפינו

ש: אנו חיילים ביישובים בעוטף עזה, התושבים פונו, ויש בתים שהקצו לנו לעמדת שמירה. האם מותר להשתמש בדברים כמו קומקום, קפה, טישו וכו'?

ת: כן. מה שנצרך. התושבים נותנים מכל הלב.

מלחמה ארוכה

ש: האם מלחמה זו תהיה ארוכה או קצרה?

ת: איני יודעים. מלחמת ששת הימים – ששה ימים. מלחמת יוה"כ – שלוש שבועות. מלחמת השחרור – שנה.

חייל פשוט

ש: אני חייל מילואים פשוט בכח עתודה, ואיני רואה לעין את תרומתי לצבא ישראל?

ת: אחד המרבה ואחד הממעט, בלבד שיכוון ליבו לשמים.

נשק בבית הכנסת

ש: מותר לחייל להיכנס לבית הכנסת עם נשק?

ת: כן. ויכסה אותו כמה שאפשר.

כלי כשר?

ש: אני חייל במילואים והגעתי לדירה שאולי לא שומרים כשרות. האם מותר לי להשתמש בפנינג'אן כדי לבשל ביצים?

ת: כן. אולי כשר. אינו בן יומו.

טלפון בשבת

ש: אדם שגר ברובע המכונה מוסלמי ואינו נושא נשק, יכול לקחת איתו טלפון סלולרי למקרה שיתקפו אותו?

ת: כן. וגם גז מדמיע.

נשק לאשה

ש: אשה יכולה להוציא רשיון לאקדח?

ת: כן. שו"ת יחוה דעת (ה, נה) ושו"ת אגרות משה (ח"ו יו"ד לה).

דברי חיזוק לחייל

ש: כיצד אני יכולה לחזק את בעלי החייל?

ת: שיש השגחה פרטית והכל מד'.

תהילים בערב

ש: מותר בימים אלה לקרוא תהילים בערב?

ת: כן. גם מותר כל השנה, והנמנעים, זו חומרה על פי נסתר.

מוזיקה

ש: יש ענין לא לשמוע מוזיקה בימים אלו?

ת: זו חומרא. עי' שו"ע או"ח תקס.

תן טל ומטר

ש: האם אומרים ותן טל ומטר גם בזמן מלחמה? האם זה דומה לסברת הולכי דרכים אחרי חג הסוכות? שהרי הגשם לא יקשה לחיילים. האם נכון לשנות את הנוסח? לכן אולי אפשר להוסיף: ותן טל ומטר לברכה, במרחבים בהם הגשם הוא לברכה, ויהי רצון שלא ירד גשם על כוחותינו הנלחמים את מלחמת ד' ויתקיימו בנו לברכה, כדברי עמוס

הנביא: "והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש?"
ת: ודאי אין זה דומה להולכי דרכים, שזה רק ענין של נוחיות, ופה זה ענין של מלחמה. על כל פנים, אין לשנות. ד' מכיר את המצב ויעשה כחכמתו. ואולי הגשם הוא דווקא לטובתנו, כמו שמסופר בקרב כזה בתנ"ך וכן היה במלחמת השחרור. והכל נכלל במילה אחת: לברכה.

נסיעה לביקור

ש: אני מעוניינת לנסוע לבקר את בני שהוא חיל בדרום. מה לעשות?
ת: עדיף שלא משום סכנת רקטות.
ש: ואם אני מאוד רוצה?
ת: מותר וד' יהיה בעזרך.

ריבוי נרצחים

ש: במשפחה שלנו נרצחו, ונפצעו ונשבו רבים. מה זה אומר? מה עלינו לעשות?
ת: א. אינינו יודעים סודות הבורא. ב. זה לא עונש. ג. תמיד בעת צרה לעשות תשובה.

קדיש

ש: תלמיד שלי בכיתה ו', אביו נהרג במלחמה, ורוצה לומר קדיש בכיתה, אבל אין מנין. יכול?
ת: לא. אבל יכול לומר אל מלא רחמים.

סיוע אמריקה

ש: האם זה טוב שיש סיוע אמריקאי?
ת: כן.
ש: אבל אז הם מגבילים אותנו?
ת: בכל זאת. אנא לא לנהל את המדינה בסמ"ס במקום הממשלה.

טיולים

ש: האם מותר לטייל וללכת למעיינות?
ת: כן. יש להמשיך לחיות רגיל.

גופות מחבלים

ש: כיצד להתייחס לגופות של מחבלים בשטח? כיצד להתייחס למחבל חי המנוטל?
ת: על פי הוראות הצבא.

התנדבות

ש: אני רוצה להתנדב למילואים ואשתי מסרבת. מה לעשות?
ת: לתאם ביניכם.

פתק עם תהילים

ש: האם טוב לחלק פתק עם תהילים לחיילים, כי אולי ייכנסו איתו לשירותים?
ת: מותר כי די שיהיה בכיס. אך לא לתת למי שיזרוק אותו לפח.

טבילת כלים

ש: אני חייל. קיבלנו כלים חדשים, אך אין איפה להטביל, ואין גוי לתת לו?
ת: להקנות לגוי על ידי חבר יהודי.

תספורת

ש: האם יש ענין לא להתגלח ולא להסתפר בימים אלו שעם ישראל בצער?
ת: לא.

בישול בשבת

ש: יש לנו בטנק פינג'אן, וחיילים בישלו בו בשבת. האם זה הטריף אותו?
ת: לא. לויית חן שלא כמ"ב.

גיוס נשים

ש: האם בעקבות המצב, יש מקום להתיר לנשים להתגייס?
ת: לא. אלא ימלאו תקפידי סיוע לחיילים, כגון חבילות מזון. אגב, ראה מה קרה לחיילות השביות.

ביקור בשבת

ש: האם מפקד יכול להרשות לחברה של חייל לבקר בשבת?
ת: אם היא באה, לא לומר כלום.

בר מצוה

ש: ילד שנרצחה כל משפחתו בטבח הנורא בשבת השחורה, יש לו בר מצוה. חשבנו לארגן אירוע מכובד ולשמח אותו. מצד שני הוא אבל?
ת: לעשות אירוע שמח. א. זה יום טוב שלו. ב. יש לזה ערך רפואי נפשי לחזק אותו.

סיבת האסון

ש: האם זה נכון שהמלחמה קרתה בעקבות כך שראש השנה חל בשבת, ולא היתה זכות השופר, וכן מבואר בספר מנחת עני לבעל ערוך לנר, ששנה שראש השנה חל בשבת יכולה להיות שנה קשה?
ת: לא שייך.

עזרה לחקלאים

ש: האם מותר ללכת לעזור לחקלאים בעוטף עזה, ולהכניס עצמו לסכנה?
ת: סכנה אפסית. מצוה גדולה.

מתנה מהצבא

ש: האם מותר לאיש שהולך לצבא לקחת לילדיו מתנה ממה שמחלקים לחיילים בבסיס, למשל פנס?
ת: לא. זו לא כוונת התורם.

שינה עם חיילת בשטח

ש: אנו כעשרה חיילים בשטח ביער, אך יש גם חיילת איתנו, והיא מפחדת לישון לבדה. מה לעשות?
ת: אין איסור, רק תתפוס קצת מרחק, לפחות 2 מטר.

מלחמת האור

ש: האם אפשר לומר שמלחמתנו היא מלחמת האור נגד החושך?
ת: כן. ודאי. אבל היסוד הוא מלחמת הגנה.

מזוזה

ש: אנו שומרים בישוב אחד, ונתנו לנו בית שאין בו מזוזה. מותר לישון בו?
ת: מותר, כי מותר בשעת צורך כזו לסמוך על שיטת הפוסקים שמזוזה היא חובת בעל הבית ולא חובת הדר.

מתנות לחיילים

ש: מותר לקבל מתנות מעמותה שהייתה חלק גדול מההתנגדות לרפורמה המשפטית ומעודדי סרבנות?
ת: כן. כולנו אחים.

תפילה ופעולה מבצעית
ש: חייל בפעולה מבצעית ולא יכול להתפלל מנחה, ישלים בערבית?
ת: לא. העוסק במצוה פטור מן המצוה.

התנדבות בחקלאות
ש: האם להתנדב לעבוד בחקלאות בישובים לא רחוקים מן הגבול על אף הסיכון?
ת: א. הסיכון אפסי. ב. הם מוסרים את הנפש עבורנו, ואנו נעמוד מרחק?

נעלי הרוג
ש: האם מותר לנעול נעלים של הרוג בקרב?
ת: כן. מלבד אלה שנעל כאשר נהרג (גשר החיים ח"א ח, ב).

סעודת הודיה
ש: בחסדי ד' עלינו ישובנו בעוטף עזה, כלל לא נפגע. אז רצינו לעשות סעודת הודיה.
אך האם אפשר בתקופה הזאת של צער? והאם אין בזה משום התנשאות על אחרים ונימה של שלילה?
ת: א. יש לנו רגשות מעורבים, כגון אדם שאשתו ילדה ומתה, שמברך דיין האמת והטוב והמטיב. ב. יש להמשיך חיים כרגיל, וכן לשמוח כרגיל, כי גם זו מטרת המחבלים לשבש לנו את החיים. ג. בתחילת מסיבת ההודיה יש לומר תהילים לשחרור החטופים, רפואת חולים, עילוי נשמת הנרצחים.

קידוש השם
ש: האם חייל המוסר נפשו מקיים "ונקדשתי", או רק במוסר נפשו על ג' עבירות ובשעת השמד?
ת: יותר. כי הוא הכניס עצמו ברצונו למצב של פיקוח נפש.

קבורת חללי גויים
ש: האם יש מצוה לקבור חללי מלחמה גויים?
ת: כן. וזה גם בגוי עובד עבודה זרה גם באויב. וזה גם קידוש השם. ואחרי מלחמת גוג ומגוג קברנו את הגויים במשך שבעה חודשים! יחזקאל לט יא-יב על מלחמת גוג ומגוג. וכ"כ הגר"ש גורן במשיב מלחמה (ח"א עמ' לט-מ. וכן בשו"ת יד נתן ב, מו).
ש: אבל הרי מובא במדרש (שמואל רמז רכג) ששמואל חיתך את בשר אגג לחלקים קטנים והאכילהו לנעמיות?
ת: יתכן שעשה כן בהוראת שעה כדי ללמד שלא לרחם עליו, או שהאכיל את הנעמיות (כלומר בת יענה) רק בכמה חלקים וקבר את השאר.
ת: יותר. כי הוא הכניס עצמו ברצונו למצב של פיקוח נפש.

בני ברק
ש: כיצד להתייחס להבטחתו של הג"ר חיים קניבסקי בשם החזו"א שלא יפלו טילים על בני ברק?
ת: יש לשאול ישירות שם.

שחרור חטופים
ש: האם אפשר לכווין במתיר אסורים של ברכות השחר ושמונה עשרה, לשחרור החטופים?
ת: ברכות השחר כן. בשמונה עשרה, בג' ראשונות, לא מכניסים בקשות. אפשר בשמע קולנו או באלהי נצור.

הסכמת הורים

ש: אני חייל צנחנים ועלינו להיכנס לעזה, אבל אני בן יחיד, לכן צריך להיות הסכמת ההורים, והם לא רוצים. מה לעשות?
ת: להודיע להם בכל תוקף שאתה כן נכנס לשם, או להיעזר במי שיש לו השפעה עליהם.

קניית בגדים

ש: האם בתקופה קשה זו, אני יכולה לקנות בגדים ותכשיטים?
ת: כן. זה חלק מהנצחון, שהם לא מצליחים לשבור אותנו.

חקלאות בשבת

ש: חקלאים בדרום, פירותיהם מתקלקלים. האם מותר לנוער לסייע בקטיף בשבת?
ת: לא. אלא בלילות.

מריחואנה

ש: חייל ביקש ממני שאקנה לו מריחואנה, כי בלעדיה, הוא אינו מסוגל להתרכז. מותר?
ת: כן. פיקוח נפש. כמובן, באופן חוקי.

הגומל

ש: אני במילואים. האם לברך הגומל על סכנה שניצלתי ממנה, או בסוף?
ת: בסוף כאשר אתה יוצא לגמרי.

קללה

ש: האם מותר לקלל ערבים?
ת: כן. אלה שהם רשעים.

דגל פלסטין

ש: אני חייל במחסומים. האם יש טעם לקחת ממכונת ערבית, תמונה קטנה של ארץ ישראל עם דגל שלהם?
ת: רק אם זו הוראה צבאית.

התחשבות באומות העולם

ש: האם יש להתחשב באומות העולם או זה נקרא חוסר בטחון?
ת: כן להתחשב בגלל הסיוע. בטחון הוא רק במה שד' הבטיח. אם לא, אין סומכים על הנס.

חיים כרגיל

ש: כיצד לגשר בפער הבלתי נתפס בין המלחמה בדרום והזוועות, יחד עם החיים הרגילים במרכז הארץ. עובדים, מתחתנים, צוחקים?
ת: זה חלק מהנצחון על הטרור שהם אינם מצליחים לשבש לנו את החיים.

חסד או תורה

ש: מה עדיף לעשות בימים אלה, להתנדב או ללמוד תורה?
ת: שניהם טובים. למוד, אם לא זקוקים לך להתנדב.

חודש ארגון

ש: האם לקיים בבני עקיבא חודש ארגון כרגיל עם ריקודים (נפרדים) ולשמוח, או שאין זה מתאים לזמן הזה?
ת: זה מאוד מתאים, וגם זה נצחון על האויב.

הקדמת שבת
ש: אני בגבול הצפון, מפגיזים אותנו בין השמשות. האם מותר להקדים תפילה וסעודה, או עדיף לאחר שבת?
ת: זה נקרא מכניס עצמו למצב של פיקוח נפש ופחות מזה, לכן מותר.

גיוס לקרבי
ש: אבא של אשתי נהרג באחת מפעילויות צה"ל והיא מפחדת שאתגייס לקרבי. האם להקשיב לה ולהתגייס לתפקיד אחר, או לא?
ת: אפשר לקבל (את) בקשתה. כל חייל חשוב.

החלפת בגדים
ש: חיילים שבגדיהם מטונפים, האם מותר להסיע להם בגדים בשבת?
ת: כן, אם זה מפריע בתפקיד הצבאי (וכן פסקו הגרש"ז אוירבך והגר"מ אליהו. ע"ה הלכות מדי צה"ל סי' טז).

מלון
ש: אני מהדרום נמצא במלון כבר שלוש שבועות, ונמאס לי. יש עצה איך יהיה לי נעים?
ת: לימוד תורה ועשיית חסד.

נרות שבת
ש: חייל בשטח צריך להדליק נרות שבת?
ת: אם יש אוהל.
ש: ובבסיס איפה להדליק נרות, איפה שאוכלים, או איפה שישנים?
ת: עדיף איפה שישנים, כי איפה שאוכלים רבים מדליקים ביחד ויש על זה דין בהלכה.

התנדבות שבוי
ש: האם מותר לאדם להציע את עצמו להיות שבוי בידי חמאס, במקום נשים, ילדות וזקנות.
ת: כן. "שנים שיושבים וביקשו אויבים להרוג אחד מהם אם אחד תלמיד חכם והשני הדיוט מצוה להדיוט לומר הרגוני ולא חבירי כר' ראובן בן איצטורובלי שביקש שיהרגוהו ולא לרבי עקיבא כי אבים היו צריכים לר' עקיבא" (ספר חסידים הוצאת הרב ראובן מרגליות, תרח"צ). מלכות הרשעה גזרה על רבי יהודה בן בבא שימות, ורבי ראובן בן איצטורובלי הציע לו שימות תחתיו אלא שרבי יהודה בן בבא סירב (אוצר המדרשים, רב אייזנשטיין, עשרה הרוגי מלכות, 447).

עירוב חצר
ש: שטח כינוס בלי עירוב חצר, מה עושים?
ת: כל מה שחיוני כגון נשק, לטלטל רגיל. ומה שנצרך, לטלטל בשינוי.

התנדבות למילואים
ש: אשתי ילדה מאוד חלשה ואני עוזר לה כל היום. לא נקראתי למילואים, האם להתנדב?
ת: להתמתין.

ביזוי גופות מחבלים
ש: חיילים שלנו הפיצו תמונות של גופות מחבל מכוסה בעור חזיר בשביל הרתעה
כי ערבים מאמינים שבכך אין לו חלק לגן עדן?
ת: אסור לבזות גופה של גוי, אך כאן זה פיקוח נפש מדיני מלחמה. אמנם יש לנוהג כן
רק בהוראת צה"ל.

מרצה בשבת
ש: האם מותר לרב לנסוע בשבת כדי לחזק את כוחות הלוחמים?
ת: באופן כללי, לא, אבל יכול להצטרף לאדם שממילא נוסע בהיתר.

עייפות
ש: אני במילואים מאוד עייף ונשחק. מה לעשות?
ת: "...ד' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע... נותן ליעף כח... וקוי ד' יחליפו כח, יעלו
אבר כנשרים ירצו ולא ייגעו, יילכו ולא ייעפו" (ישעיהו מ, כח-לא). "וסופו להחליף כח
לעייפותכם" (רש"י). "בא"י אמ"ה הנותן ליעף כח" (טור או"ח סי' מו. ב"י שם. שו"ע שם
ס"ו הגה. שע"ת סק"ו).

סלולרי בשבת
ש: מותר לחייל לטלטל בשבת טלפון סלולרי?
ת: כן. גם בחזית, גם בעורף, גם בבית.

יחס לערבי
ש: אני מתקשרת לשירות לקוחות ועונה ערבי באופן אדיב ונעים. האם כדאי להגיד לו:
למה אתם עושים לנו ככה?
ת: לא שייך.

רב צבאי
ש: אני רב צבאי של גדוד שלחם בעזה, ומרגיש החמצה גדולה שלא התגייסתי לקרבי,
ושאיני מעורב בדבר הגדול הזה. האם לנסות להצטרף להכשרת לוחמה מהירה?
ת: הרוח שווה פי 3 מהנשק.

מציב גבול אלמנה
ש: אם אנחנו כובשים מחדש מקום בו היינו פעם, יש לברך מציב גבול אלמנה?
ת: לא. זה רק על ישוב, אבל אפשר לברך הטוב והמטיב (עי' קום התהלך בארץ סי' מז).

מוזיקה בשבת
ש: אני חייל במודיעין שיושב כל היום על מחשב, גם בשבת. האם אני יכול לשמוע שירים
תוך כדי עבודה על מנת להתרכז?
ת: לא. יש למצוא דרכים אחרות.

מזון שהובא בשבת
ש: האם מותר לאכול מזון שהובא בשבת?
ת: אם צורך לנסיעה בהיתר, אפשר להנות ממנו. גם אם הובא באיסור, מותר להנות
ממנו, אך ראוי להתרחק (פסקי תשובות שיח אות טז).

שבעה נקיים
ש: בזמן מלחמה אפשר לטבול באמצע שבעה נקיים?
ת: לא. ובזכות הטהרה, ד' ישמרך.

מזון לא כשר

ש: אני לוחם במילואים. האם אכילת מאכלות לא כשרים, שהותרה בעת מלחמה, גורמת לטמטם הלב [אמנם ב"ה יש מזון כשר בשפע]?
ת: לא. לא המזון מטמטם אלא האיסור (ע"י מוסר אביך למרן הרב קוק עמ' יט).

תפילה שלא ייהרג
ש: מותר לי להתפלל שבמלחמה לא ייהרג אף חייל, או שזה נוגד את הטבע?
ת: אפשר. תיאורטית זה אפשרי. כמובן לא לבוא בדרישה.

פרא אדם
ש: כתוב שישמעאל יהיה פרא אדם, אז אולי אין להאשים אותו שהוא כזה, כי כך נגזר עליו?
ת: הידיעה הא-להית אינה סותרת את הבחירה החופשית. רמב"ם הלכות תשובה סוף פרק ה.

חרדות אשתו
ש: קיבלתי חופש של 24 שעות. חבריי בעזה. אשתי בחרדה גדולה ורוצה שאשאר בבית ואני רוצה לחזור אליהם. האם מותר לי לחזור למילואים בלי לבקש ממנה?
ת: צריך לפייס אותה.

שהייה בנגמ"ש
ש: אני רב צבאי. אנחנו חייבים לשהות בנגמ"ש שבועיים. האם מותר להתפלל וללמוד תורה במקום בו יש ריח רע בגלל עשיית הצרכים שם?
ת: אסור, אפילו במחשבה. אבל הפתרון הוא להשתמש בשקיות ניילון סגורות באופן הרמטי כנהוג בטנקים (בעניין תפילה בנגמ"ש שנוסע, עיין כחיצים ביד גיבור עמ' 28 וקשרי מלחמה ח"ג עמ' 161-162).

ש: אם יש מנין, האם מותר לומר בישיבה ברכו, קדושה, קדיש ושמונה עשרה?
ת: כן.

ש: האם מותר להכניס ספר תורה קטן לנגמ"ש?
ת: כללית, לא. אבל אם זה מחזק את רוח הלוחמים, כן.
ש: האם אפשר לעשות הבדלה בלי יין?
ת: לא.

ש: אם אין מים לנטילה בבוקר, מה עושים?
ת: מנקים בדבר קשה, אך לא מברכים.

ברכה על שחרור חטוף
ש: מה לברך על השמחה של שחרור חטוף?
ת: הוא יברך מתיר אסורים והגומל. ואנו נברך שהחינו.

שקר להורים
ש: אני נכנס מחר לעזה. הוריי מאוד דואגים. מותר לי לומר להם שאיני נכנס?
ת: כן. זה כמו שקר בשביל השלום.

ברכה על עזה
ש: הנכנס לעזה בפעם הראשונה, יברך איזה ברכה?
ת: לא. אלא תפילה של בקשה ושל הודאה.

הלוויה או לימוד
ש: אם יש באותה שעה הלוויה של חייל ושיעור תורה, מה קודם.
ת: שיעור תורה. אלא אם כן נוכחותך בהלוויה משמעותית.

קצין דרוזי
ש: כיצד להתייחס לקצין דרוזי שהציל מאות אנשים ומסר נפשו ונהרג?

ת: חסיד אומות העולם גדול.
ש" האם אפשר להתפלל לעילוי נשמתו?
ת: ודאי. שו"ת יחווה דעת (ו, ס).

רשיון נשק
ש: מותר לשקר כדי לקבל רישיון נשק?
ת: חלילה.

מחבוא בארון הקודש
ש: האם כדי להינצל ממחבלים, מותר להיכנס בארון ספרי תורה בבית הכנסת?
ת: כן, פיקוח נפש.

חזרה לגוש קטיף
ש: האם להפיץ סרטים לחזרה לגוש קטיף?
ת: עוד לא.

מחללי שבת שנרצחו
ש: מה התשובה לטענה שהאנשים שנטבחו במסיבה חיללו שבת?
ת: מי שנרצח, זה מכפר על עוונותיו. סנהדרין מז, א. וקל וחומר אם נרצח בגלל שהוא יהודי. וכן שו"ת חת"ס יו"ד שלג.

רגש נקמני
ש: האם רגש נקמני פסול בימים אלו?
ת: לא. מצוה לנקום.

פינוקים לחיילים
ש: האם מותר להביא פינוקים לחיילים, כי אולי לא יברכו?
ת: מותר. א. אולי כן יברכו וזה ספק לפני עיוור. ב. הם דומים לעניים. ג. יש לזה ערך מלחמתי של אווירה טובה.

תפילה על בעלי
ש: בעלי בעזה ואני מרגישה שאיני מצליחה להתפלל עליו מרוב משימות: הילדים, הבית והעבודה. אולי איני עושה עליו בשבילו מספיק?
ת: א. לא רק תפילה שומרת עליו, אלא כל מצוה, ואת עושה מצוות כל היום. ב. אפשר לומר רק מזמור ק"ל.

ילד ערבי כשכפ"ץ
ש: מחבלים משתמשים בילד ערבי כשכפ"ץ. האם מותר לירות בו?
ת: ודאי. א. במלחמה כמו במלחמה, בלית ברירה פוגעים גם באזרחים חפים מפשע. ב. גם בחיים האזרחיים, לילד כזה יש דין רודף שלא מדעת. ג. גם בעמים אחרים מקובל שהתנהגות זו היא מוסרית.

מכתב פרידה
ש: האם מותר לחייל לכתוב מכתב פרידה למשפחתו, למקרה שיקרה לו משהו, או שיש בזה פתחון פה ועין רעה?
ת: ודאי מותר. אך לא יתן להם, אלא לאדם אחר שימסור אם צריך. וד' ישמור אותך.

הריסת בתים
ש: האם מותר להרוס בתים של תושבי עזה?
ת: אם זה צורך צבאי ובאישור המפקד.

דיכאון

ש: אשתי בדיכאון עמוק, אבל אנו בתקופת ריחוק, מה לעשות?
ת: מילים של אהבה.

תפילה בשמירה
ש: בזמן שמירה, אני יכול להתפלל, אם זה לא פוגע במבצעות?
ת: עם אישור המפקד.

תפילה על ידי גוי
ש: האם מותר לגויה לומר תהילים להצלחת צה"ל?
ש: ודאי.

קורקינט בשבת
ש: האם מותר לנסוע עם קורקינט חשמלי לעמדת השמירה וחזרה בשבת?
ת: כמו שמותר לרכב.

מות מוחי
ש: חייל שנפצע קשה וקבעו אצלו מות מוחי, האם מותר לנתק אותו ממכונת הנשמה?
ת: כן. אם כל המוח כולו מת.
ש: ואפשר לתרום איברים?
ת: ודאי. עוד מצוה גדולה.

שריפת עצי זית
ש: האם מותר לשרוף עצי זית של האויב?
ת: לא. אלא אם כן יש חשש שמתחבאים שם.

תקיעה בחצוצרות
ש: למה לא תוקעים היום בחצוצרות בעת צרה?
ת: כבר תמה על זה המג"א (תקפו מ"ב סק"א). ועיין מ"ב שתירץ ועיין ריעב"ץ שאין לנו כהנים מיוחסים ולא חצוצרות של תורה. פס"ת שם אות ב.

מוצב עזוב
ש: אם עוזבים מוצב, אפשר לקחת משם כל מה שנשאר?
ת: כן. באישור המפקד.

המפסיד מנחה
ש: האם חייל שמפסיד מנחה עקב פעילות צריך להשלים בערבית?
ת: לא. אין זה אונס. אלא העוסק במצוה פטור מן המצוה.

ברכת הגומל
ש: חייל שנכנס ויוצא מעזה, האם הוא צריך לברך ברכת הגומל כל פעם?
ת: אם זה להפוגה קצרה אינו מברך. אבל אם יש הפסקה כגון שנוסע הביתה, יברך.

הריון מאונס מחבל
ש: בחורה נכנסה להריון מאונס ממחבל ר"ל. מה לעשות?
ת: הפלה. זה דומה לדברי שו"ת יעב"ץ (א, מג) שדן על אשת איש שזינתה והתעברה, הוא התיר הפלת עובר ממזר. ד' יברך אותה.

בכי בשבת
ש: אני חייל ומאוד עסוק כל השבוע, לפעמים בשבת יש לי קצת שקט. האם מותר לי לבכות בשבת על חברים שנפלו בקרב?
ת: אי אפשר. אין להתאבל בשבת. שו"ע שאפשר לבכות מתוך געגועים לד' (רמ"א או"ח רפח, ב. ט"ז סק"ב). ואפשר לשלוט על הרגשות כשם הספר חובת הלבבות. וכשרבנו

הרב צבי יהודה שמע בשבת על פטירתו של הגאון מטשעבין, הוא המשיך כרגיל בסעודות, זמירות וכו', ומיד אחרי הבדלה, הוא פרץ בבכי נורא.

צה"ל צועד על קיבתו

ש: מתבטאים שהצבא צועד על קיבתו. אך באמת הצבא צועד על רוחו. מה נכון לומר?
ת: אם אין תורה אין קמת. אם אין קמת אין תורה (פרקי אבות ג, יז). והוא הדין צה"ל.

בית שנחרב בעזה

ש: על בית נחרב בעזה, מה צריך לומר?

ת: יש לומר: "אל נקמות ד'", כמו שכתוב בשו"ע (או"ח רכד, יא).

ש: ומה אם רק שמע שנחרב?

ת: כנ"ל.

ש: ומה אם מחבל חוסל?

ת: קל וחומר (וכן פסק הג"ר שמואל אליהו – מ"צ).

כתיבת אות בספר תורה על ידי אשה

ש: חיילינו הנמצאים בקיבוץ בארי, רצו להשתמש בבית הכנסת בקיבוץ הלא דתי, שיש שם ב"ה, והיה שלט שאין להשתמש בו בלי אישור האחראית רחל. לא ידעו מה גורלה, התקשרו עליה, וב"ה היא היתה בחיים וסיפרה איך להיכנס. החליטו לכבד אותה לכתוב את האות הראשונה בתורה (גם משום שהמילה בראשית כוללת את האותיות של בארי). האם היה מותר לאישה לכתוב אות בספר תורה?

ת: לא. אבל יש סופרי סת"ם שנוהגים בכתיבת אותיות בסוף הספר תורה, שכדי לא להסתבך בשאלות של כתיבת אות על ידי מי שלא שומר תורה ומצוות, הסופר כותב את האותיות והמכובד שם ידו על ידו, והוא נוהג כן לכולם, אפילו ת"ח מופלגים וסופרי סת"ם, מה שמכונה 'לא פלוג'. כאן אי אפשר לה לשים ידה על ידו, אז הוא כתב והיא החזיקה את הנוצה הארוכה למעלה.

אוכל המובא לצבא

ש: יש אנשים לא שומרי תורה ומצוות שמביאים אוכל לצבא, שהכינו כל מיני יהודים, והם מציינים אלו מהם כשרים ואלו מהם לא כשרים. כולם מזון כשר אבל אולי בושלו בסיר לא כשר. אפשר לסמוך עליהם?

ת: כן. א. אולי הכלי שאומרים שהוא כשר באמת כשר. ב. אפילו הוא לא כשר, אולי הסירים אינם בני יומן, וסתם כלים אינם בני יומן. ג. הגר"מ פיינשטיין התיר להורים דתיים לאכול בביתם של ילדיהם הלא דתיים כשאומרים שהאוכל כשר, כי יש אימון בהם (שו"ת אגרות משה יו"ד א, נד). אמנם הגר"מ פ"פ כותב שזה רק שייך בבני משפחה (שם יו"ד ב, מג). אבל כאן הוא המביא את האוכל לחיילים באהבה רבה, וחזקה שיהיה בכשרות.

רב צבאי בעזה

ש: אני רב צבאי ואוכל אולי להועיל הרבה אם אכנס לעזה, אך יש סיכון בכך, האם להיכנס?

ת: כן. א. כמו שחייל נכנס, כך גם משוח מלחמה נכנס ורב צבאי נכנס. זו המצווה. ב. סיכון זעיר, ובלבד שלא יהיה בקו ראשון. ובשביל כל מצוה נכנסים לסיכון זעיר.

בשר לא חלק לחייל ספרדי

ש: האם מותר לחייל ספרדי לאכול בשר לא חלק?

ת: אם יש מספיק אוכל, לא יאכל. אבל אם אין מספיק, מותר לאכול. א. אולי הלכה שבשר לא חלק מותר. ב. אולי הבשר שלא מסומן עליו חלק אלא כשר הוא כן חלק, כי מחמירים עוד כמה חומרות שאינן מדין חלק. לכן זה ספק ספיקא (שו"ת יביע אומר יו"ד ה, ג). ג. הג"ר שלמה גורן אמר שצה"ל הוא קהילה לחוד כמו אשכנזי שבא לגור במדינה ספרדית. ד. יש ספרדים שנוהגים לאכול בשר לא חלק כשהם אורחים.

ברכה על מטוס

ש: האם אפשר לברך על מטוס חיל האוויר שעובר מעליי עם רעש עוצמתי, - שכוחו וגבורתו מלא עולם? הרי כוחו של חיל האוויר שלנו, זה כוחו וגבורתו של הקב"ה?
ת: נכון שזה כוחו יתברך, אך לא תקנו על זה ברכה (במצעד הצבאי של יום העצמאות בעבר, רבנו הרב צבי יהודה היה עומד עם תלמידיו מול הכנסת, כיוון שבאותם זמנים לפני מלחמת ששת הימים, גינה האו"ם מצעדים אלה, ורבנו ראה בהם גילוי של הממלכתיות הישראלית. הוא אמר: "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ד' אלהינו נזכיר" [תהילים כ, ח] - על הרכב ועל הסוסים. בדומה לזה "שקר החן והבל היפי, אשה יראת ד' היא תתהלל" [משלי לא, ל] - בחן וביופי - מ"צ).

חינוך או צבא

ש: אני מחנך כיתה. האם ללכת למילואים?
ת: אם יש לך מחליף.

לקנות נשק

ש: אני אזרח פשוט. האם כדאי לקנות נשק, על אף ההוצאה והטרחה באימוץ?
ת: זו לא חובה אבל זו מצוה, כי פעמים רבות אזרחים חמושים, הצילו יהודים. וגם עצם מציאות האקדח מהווה הרתעה. עיין שמירת שבת כהלכתה בשם הגרשז"א שלכן אינו מוקצה.

מחמיר על הפקודות

ש: אם קיבלתי פקודה בצה"ל, האם אני רשאי לנהוג מידת חסידות ולהחמיר?
ת: בצבא, מידת חסידות היא לבצע בדיוק את הפקודות, כמו שכתוב "לעשות בהם משפט כתוב, הדר הוא לכל חסידי" (תהילים קמט, ט).

כלב שהציל

ש: כיצד לנחם חייל שכלבו שהציל עשרות יהודים נהרג על ידי מחבלים?
ת: שהכלב יקבל שכרו. וידוע שגם כלבים מקבלים שכר, כי במצרים הכלבים לא נבחו בזמן יציאת מצרים: "לא יחרץ כלב לשונו" (שמות יא, ז). לפיכך אמרה תורה: טריפה - לכלב תשליכון אותו (שמות כב, ל). ללמדך שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (מכילתא פרשת משפטים).

ראש מילין

ש: יש עניין לחלק ראש מילין לחיילים כסגולה?
ת: כן, אם ישמרו בקדושה.

שבת שחורה או שבת ארורה

ש: האם מותר להתייחס ליום שמחת תורה השנה כ"השבת השחורה" או "שבת ארורה"?
ת: חס ושלום. השבת אינה שחורה או ארורה. אפשר לומר: אותו יום שחור או אותו יום ארור.

מלחמה ומוסר

ש: האם במהותה, מלחמה היא דבר לא מוסרי?
ת: אין לנו להתבייש כלל ממלחמות שאנו מנהלים כדי להגן על עצמנו, שהן מלחמות חיים ומלחמות קיום. וקל וחומר כאשר מלחמתנו היא בעד המוסר הטהור נגד אנשים המטפחים את החיה הרעה שבאדם.

טנק ועצי פרי

ש: האם מותר לטנק לעבור איפה שיש עצי פרי וזה הורס אותם, או אסור משום בל תשחית?
ת: מותר. כי בל תשחית הוא דרך השחתה, ופה זה לצורך. וגם לא על מנת לשבור את לב האויב.

שבת שחורה או שבת ארורה
ש: האם מותר לומר אותה שבת שחורה או שבת ארורה?
ת: חס ושלום. השבת אינה שחורה או ארורה. אפשר לומר: אותו יום שחור או אותו יום ארור.

קריעת מדים
ש: האם חייל יכול לקרוע את החולצה של המדים, כחלק מסימני האבלות?
ת: נראה שכן, כי המדים נתנו לו לכל צרכיו. אך יש לשאול ישירות את הרבנות הצבאית (בספר משיב מלחמה ח"ב סי' קמב, הגר"ש גורן התיר משום סיבה זו. אמנם הרבצ"ר הג"ר אייל קרים כתב בשם הגר"א נבנצל שיש לשלם את מחירם של המדים לאחר מכן לצה"ל כדברי השו"ע שם סעי' לד. קשת נחושה א, צג. לאלו הקורעים על ראיית ירושלים והר הבית בזמן הזה, לא כשיטת רבנו הרב צבי יהודה, הג"ר דב ליאור פסק שהחיילים אינם רשאים לקריעה במדיהם, כי כל ההיתר רק בדבר נדיר ולא במצבים שכיחים. ספר תורת המחנה של הרבנות הצבאית ח"א עמ' 242 הערה ז. עיין בזה בהלכות מדי צה"ל סי' ל. ועל חובת קריעה על ערי יהודה, ירושלים והר הבית בזמן הזה, עיין ספר קום התהלך בארץ סי' א-ג - מ"צ).

קשר עם ארה"ב
ש: האם הקשר עם ארצות הברית הוא טוב או מסוכן?
ת: אין ברירה, הם צריכים אותנו ואנחנו צריכים אותם. מקבלים מהם מטוסים ותחמושת. ראש ממשלתנו יודע לתמרן במצב מורכב זה.

כהן חייל
ש: האם מותר לחייל כהן להשתתף בקרבות מסוכנים?
ת: כן. א. סיכון זעיר שייטמא. ב. פיקוח נפש.

תפקיד בצבא
ש: כיצד אני בוחר את תפקידי בצבא?
ת: כשרון. נטיה. צורך.

הריסה לערבים
ש: האם מותר להרוס לערבים רכבים, חנויות, בתים ושדות, כדי שיזכרו מי בעל הבית כאן ולא יתעסקו עם יהודים?
ת: אם וכאשר צה"ל יכריע שזה הכרחי, הוא יעשה זאת. רק צה"ל.

נספה בלא משפט
ש: איך ד' מרשה שבשעת מלחמה אדם ייספה בלא משפט?
ת: משפט, כוונתו עונש על עבירות. אין זה משפט אבל זה צדק. אבן שלמה להגר"א.

יורה בנשק
ש: האם יש מעלה ליורה בתותח ולוחץ על ההדק, לעומת נותן הפקודה, מדין מצווה בו יותר מבשלוחו?
ת: לא. כי כולם שותפים במצוה וחיוניים, בדומה למה שקבע דוד המלך: "כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו" (שמואל א ל, כד).

חזרה לגוש קטיף
ש: האם לתלות שלטים על הקמת ישובים בגוש קטיף עתה?
ת: כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע.

מזוזה בעזה
ש: כשאנו מתמקמים בבית בעזה, האם חייבים לקבוע מזוזה?
ת: לא. כי אין אלו מגורים שלנו. אבל אפשר בלי ברכה. ולהוריד כשיוצאים.

נרצח בפיגוע
ש: האם יהודי שהיה פעיל בעד פלסטינים שנרצח בפיגוע הוא קדוש?
ת: כן. זה מכפר.

נהרג במסיבת רעים
ש: האם מי שנהרג במסיבת רעים נקרא הרוג מלכות שאין שום בריה יכולה לעמוד במחיצתו?
ת: לא. כאן הוא לא יום, אבל נקרא קדוש. מהרי"ל סי' צט. אבל חייל שנהרג, הוא בדרגת הרוגי מלכות.

שלומי כשלום עמי
ש: כששאלו סופר אחד: מה שלומך? הוא היה עונה: שלומי כשלום עמי. האם זה ביטוי ראוי, או עדיף ביטוי יותר אופטימי, כגון ברוך ד' או הגאולה מתקדמת?
ת: בתוך עמי אנכי יושבת (מלכים ב ד, יג).
ש: יש הבדל בין בתוך עמי אנכי יושבת לבין שלומי כשלום עמי?
ת: קצת דומה.

גלות ישמעאל
ש: איך אנו אומרים שאנחנו בגאולה, אם אנחנו עמוק בגלות ישמעאל?
ת: אנו בארצנו, לא בגלות, אלא עצמאיים.

מלחמה וקדושה
ש: אני חייל כבר זמן רב, ואני חש פער בין הקדושה שחוויתי בישיבה ובין אוירת החול שבצבא. כיצד נאחזים בקדושה?
ת: הקדושה מופיעה באופנים שונים ובמצבים שונים, בדומה למה שכתוב במסילת ישרים. בסיכומו: שיש חסידות של לומד תורה, חסידות של סוחר, חסידות של פועל. זו אותה חסידות. וכן יש קדושה של לומד תורה, יש קדושה של אמא בבית שמבשלת, מכבסת, מטפלת בילדים, ויש קדושת החייל. בכל מצוה, יש בה קדושה, כפי הנוסח: אשר קידשנו במצוותיו. הצבא הוא מצוה גדולה של הצלת עם ישראל, הצלת ארץ ישראל וקידוש השם. אם כן, יש בה קדושה, וצריך להיות מודע לקדושה הזאת. כמובן, זה לא פוטר את האדם בצבא מטהרה ויושר בהתאם לתורה.

סיבת הטבח
ש: מותר לנו לומר מה סיבת הטבח, כגון אי שמירת מצוות?
ת: לא. אין לנו נביאים. ויש גם דתיים שנרצחו לאורך הדורות וחילוניים שלא נרצחו.

שלל מלחמה
ש: מותר לי בפעילות צה"ל לקחת משלל האויבים?
ת: לא. רק לצה"ל מותר על פי שיקול דעתו ולא לחייל פרטי. ועיין מגילת אסתר ובביזה לא שלחו את ידם. ואברהם אבינו לא לקח. וכן במלחמת עמלק (עיין ס' על דגלו עמ' סט, שמעיקר הדין מותר לצה"ל לקחת שלל, אבל יש לשקול היטב בגלל הסכמים בינלאומיים. ועיין בית הלוי [שמות יז, ח] שלגבי מגילת אסתר לא לקחו שלל שבכך הלוחמים המחישו "דעיקר עשייתם בזה הוא רק הנקמה משונאיהם ומבקשי רעתם". וכדומה, הגר"ש גורן מסביר שבמלחמה הראשונה ביריחו לא נלקח שלל, שלא יאמרו: מפני תאוות הממון עשו מלחמה. בטאון מחניים לפורים).

אחריי
ש: האם יש מקור בתורה למה שאומרים בצה"ל: "אחריי"? כלומר, שהקצין הולך ראשון?

ת: "יפקוד ד'... איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם". (במדבר כז, טז-יז). אומרים חז"ל "אשר יצא לפניהם", שלא יהא עושה כדרך שאחרים עושין שהן מוציאים את לגיונם ויושבין להן בתוך בתיהם, אלא אשר יצא לפניהם. שכן בדוד הוא אומר [שמואל א יח טז]: 'וכל ישראל ויהודה אוהב את דוד כי הוא יוצא ובא לפניהם'. ילקוט שמעוני פנחס תשעו. וכן גדעון: "ויאמר אליהם ממני תראו וכן תעשו והנה אנכי בא בקצה המחנה והיה כאשר אעשה כן תעשו". שופטים ז יז (עיין פירושו של הרב על יהושע עמ' 19-20 - מ"צ).

ש: אם כן כיצד להבין דברי חז"ל "א"ר יוחנן משום אנשי ירושלים כשאתה יוצא למלחמה אל תצא בראשונה אלא תצא באחרונה כדי שתכנס בראשונה" (פסחים קיג, א). כלומר, שלא יצא אדם ראשונה למלחמה אלא אחרון כדי שיהיה ראשון במקרה של מנוסה?

ת: זה במלחמת רשות, אך במלחמת מצווה צריך מסירות נפש. ריעב"ץ שם (ועיין משיב מלחמה ח"ג עמ' שדמ-שמט בעניין הדוגמא האישית של המפקד במלחמה).

מלחמת הגנה

ש: למה הרב חוזר על כך שמלחמתנו היא מלחמת הגנה? האם אינינו אמורים למגר את הרשעה, גם כאשר אינה קמה עלינו?

ת: זה נקרא מלחמת רשות או מלחמות המשיח, ואינה עומדת על הפרק עתה.

שהחיינו על חיסול

ש: על חיסול מפקד החמאס, אפשר לברך שהחיינו?

ת: כן. זו בשורה טובה.

אסון בשמחת תורה

ש: איך זה שהטבח הנורא קרה ביום חג?

ת: סודות ד'.

ניחומים

ש: איך לנחם אדם שבנו נרצח, בלי להביך אותו, בלי לצער אותו?

ת: לדובב אותו.

תיאורי הזוועות

ש: האם יש ענין בתיאורי הזוועות?

ת: כן. מעין זכור מה שעשה לך עמלק. אבל בלי להיכנס לפרטים, כיון שהם גורמים נזק לנפש. התורה מתארת זוועות בלי להיכנס לפרטים: קין רצח את הבל, שכם אנס את דינה, לוט נפל בשבי, שפחה אחת נפלה בשבי. וגם לא מפרטת את הדברים הקשים הטובים: מלחמת אברהם, מלחמת שמעון ולוי, בני לוי בחטא העגל והחטא עם בנות מדין. לכן די לנו לומר: טבחו באכזריות, שרפו חיים, אנסו ועינו באכזריות במשך שעות, ירו להנאתם, רצחו ילדים ותינוקות, התעללות. ד' ינקום דמם.

קפה

ש: האם מותר להשתמש בקפה שחור שמצאנו בעזה?

ת: כן. אם אין קפה אחר.

הסתרה מאשתו

ש: אני צריך להיכנס לעזה, אך אשתי מאוד מפחדת. מותר לי לשקר, שאני במקום אחר?

ת: מותר לשקר בשביל השלום, אך בתנאי שבטוח שלא יתגלה לה.

עונש מוות למחבלים

ש: האם נכון שיהיה עונש מוות למחבלים שרצחו, אנסו, חטפו?

ת: כן. א. מניעה שיעשו שוב. ב. הרתעה (עי' שו"ת אגרות משה חו"מ ב סח).

מחבלים בצינוק

ש: אולי במקום דין מות למחבלים עדיף לשים אותם בצינוק שיסבלו?
ת: לא מציאותי. א. כך גם הם יתעללו בשבויים שלנו. ב. יהיה לחץ בינלאומי. ג. זו טרחה רבה לטפל בהם. ד. יש חשש שלבסוף ישתחררו.

דסקית

ש: האם מותר לאח שכול שאינו חייל לענוד את הדיסקית של אחיו?
ת: כן.

פגיעה בחפים מפשע במלחמה

ש: האם מותר לבצע פעילות צבאיות כאשר עלולים להיפגע גם אזרחים שאינם מעורבים במלחמה? לפעמים המחבלים מאלצים אזרחים לשמש להם מיתרס. לפעמים הם ממקמים את צבאם בכוונה בבית ספר או בבית חולים.
ת: מותר. א. האוכלוסייה האזרחית לא תמיד חפה מפשע, בכך שהיא מסכימה. ב. לאזרח הזה יש דין רודף שלא מדעת. עיין שו"ת עמוד הימיני על פעולת קיביה. ג. כל זה בחיים אזרחיים, אבל במלחמה יש גדר אחר, של מלחמה עם בעם, כל העם בכל העם (גור אריה למהר"ל, וישלח לד).

עליה לבית העלמין

ש: לצערי הנורא, בעלי נהרג. שמעתי שעליה לבית העלמין מפריעה לנשמה, מלבד לצורך אזכרה. אבל אני מאוד רוצה ללכת?
ת: את יכולה ללכת כמה שאת רוצה. ד' ינחם אותך.

כתיבת פנקס

ש: יש אמונה שלתעד בצבא בפנקס או ביומן, הוא פתיחת פה לשטן, כי הרבה מאלו שנפלו במהלך השירות, היה להם כזה?
ת: הבל הבלים.

קיום שבת בצבא

ש: אנחנו צריכים לחלל שבת הרבה...
ת: אתם לא מחללים שבת אלא מקיימים שבת! (וכדומה, בזמן מלחמה זו, הג"ר שאול אלתר, בנו של הפני מנחם, כתב בתשובה לחייל חרדי שנאלץ לחלל שבת בפעם הראשונה בחייו בצה"ל: "אין זה חילול, כי אם קידוש השבת, קידוש התורה וחיי עם ישראל").

נשיאת נשק ע"י אשה

ש: האם מותר לאשה להוציא רישיון נשק?
ת: כן. אבל יש לשאת בצנעא. שו"ת אגרות (או"ח ד עה אות ג) ובשו"ת יחווה דעת (ה), נה. ובספר גן נעול עמ' 138, הרב כתב בזה: "ובידידי הווה עובדא, בזמן מגורנו בעיר הקודש חברון, הממשל ציווה שלא נסתובב בעיר בלי נשק. ושאלתי את פי מו"ר הרב צבי יהודה אם מותר לאשתי לשאת נשק ולהתאמן. והשיב לי שכן. אבל מובן שעליה ללכת עם הנשק בתיק או בכיס, ולא במותניה... וגם בקהילת קודש קשת, בהתחלה ארגנו אימון נשק לנשים, וגם אשתי השתתפה, מפני שהיה בכך צורך פיקוח נפש. ואז היו שם תלמידי חכמים גדולים של ישיבת 'מרכז הרב', ולא פצו פה ולא צפצפו. וגם הרבנית חנה טאו זצ"ל התאמנה בנשק, וזה מעשה רב".

מעשר כספים

ש: אני מפונה, מקבל כספים מהמדינה, האם עליי להפריש מהם מעשר?
ת: כן. כפי היכולת.

טנק בשבת

ש: האם הכנסת אוכל לטנק בשבת נחשבת מכניס מרשות לרשות?

ת: אם הוא בחצר עם עירוב, אז זה כמו מהחצר לבית.

חנוכייה מנשקים

ש: האם מותר לסדר נשקים ולשים נרות בקנה ולהדליק, או בפגזים, או שאין לעשות כן, כי המצוה היא להאריך חיים, והנשק מקצר (עי' שו"ע או"ח קכ, ה. קנו, ו)?
ת: ודאי מותר. זה דין מיוחד לדברים מסוימים, ואין להרחיב. ובמגילת תענית מסופר שהחשמונאים עשו את המנורה בבית המקדש משפודים של ברזל, והגר"ש גורן אמר, שיתכן שהמנורה היתה של כידונים ורמחים (תורת המועדים עמ' 146).

נר חנוכה בגזניק

ש: האם אפשר להדליק נר חנוכה בגזניק?
ת: לא. אין זה נר, אלא אבוקה, מדורה.

חייל שאין לו נרות חנוכה

ש: חיילים שאין להם נרות חנוכה, האם חייבים להתאמץ להשיג?
ת: כן. כל עוד שאין זה פוגע בתפקידם. ודי בנר אחד.

תפילה על חטוף

ש: מותר להתפלל על חטוף שישתחרר, כאשר זה בא על חשבון חטוף אחר?
ת: כן. ואין זו אחריותך. אלא אם כן הרשימה כבר הורכבה, ושחרורו יעכב יציאת מישהו אחר. עי' פת"ח יו"ד קעז סק"א.

תפילה שחטוף ימות

ש: חטוף שסובל מאוד, מותר להתפלל שימות?
ת: לא. שד' יצילנו.

נסיעה לתפילה בשבת

ש: חייל במוצב, האם מותר לו להצטרף לג'יפ סיור שנוסע ליישוב?
ת: יש בעיה של תחומין. אם תחתית הרכב גבוהה עשרה טפחים 80 ס"מ, יש מקילים. למעשה יש לשאול את רב היחידה.

פתיחת שער בשבת

ש: אנו במילואים ביישוב בעוטף עזה. אם באים תושבים בשבת, האם לפתוח את השער?
ת: כן. א. הפעלת חשמל זו היא מדרבנן לרוב הפוסקים. ב. להפעיל בשינוי, כך שזה תרי דרבנן. ג. זה שעת הדחק, כי התושבים סובלים מאוד וזקוקים להיכנס. לכן הוא שעת הדחק בתרי דרבנן. ד. זה גם שער הדחק, כי אם לא נפתח להם את השער ליישוב שלהם, הם יעברו על דין שנאה, שזה איסור דאורייתא. זה דומה להיתר של הגרש"ז אוירבך לתת אוכל למי שלא יברך כדי לא לגרום שנאה (שו"ת מנחת שלמה א, מד).

גרפיטי בעזה

ש: האם אפשר לצייר גרפיטי בבתיים בעזה בתור נקמה?
ת: א. אין בזה נקמה אלא חוסר דרך ארץ. כמו שאין דין לירוק על כמרים, והתנהגות זו היא חוסר דרך ארץ. אינינו במלחמת יריקות איתם אלא מלחמה ממש. ב. צריך אישור של צה"ל. ג. הנקמה האמיתית היא מיגור האויב בפועל.

למות על קידוש השם

ש: האם מותר לרצות למות על קידוש השם כחייל המגן על עמנו?
ת: כן. כמו רבי עקיבא שאמר מתי יבוא פסוק זה לידי ואקיימנו. ומעשה בתלמיד בישיבתנו אלחנן אתאלי זצוק"ל, שאמר שהוא משתוקק למות כמו מפקדו שנהרג בקרב. ואחרי שנה, אכן הוא נרצח. ד' יקום דמו.

דיסקית של חטוף

ש: האם מומלץ ללכת עם דיסקית של חטוף?
ת: אין לזה ערך.

קושי להתפלל

ש: אני חייל מילואים, מאז המלחמה, קשה לי מאוד להתפלל בכוונה. מה לעשות?
ת: א. תתפלל כפי כוונתך. ב. מעיקר הדין, חוזר מן הדרך פטור מתפילה, וכן חתן בליל חופתו, כי לא מצליחים לכוון. כמובן, בימינו חייבים, כי בכל מקרה לא מתפללים בכוונה, וזה דומה לענייננו. ג. לגבי החייל, העוסק במצוה פטור מן המצוה. כמובן יתפלל כפי כונו. ד. עצה טובה לעקוב עם האצבע בסידור. זה עוזר לכוונה. פעם הגאון הרב אברהם שפירא – תסמכו עליו שידע את כל הסידור בעל פה, ראיתי שהוא מתפלל והוא עוקב באצבע על הסידור. ויש מביאים סמך לזה, שכתוב במגילת אסתר (ט, כה): "ובבאה לפני המלך – מלך מלכי המלכים, "אמר עם הספר" – עם סידור, "ישוב מחשבתו הרעה" – תעלמנה המחשבות הרעות שמסתובבות בראש ומקלקלות את הכוונה.

מקלחת בשבת

ש: האם מותר למי שחוזר מפעילות וריחו רע להתקלח בשבת בדוד שמש?
ת: כן. וכן כל אדם, אם מצטער בלי זה.

השפלת מחבלים

ש: פרסמו תמונות מחבלים שבויים בלי מכנסיים. זה ראוי?
ת: לא. אין זה נצרך לניצחון.

העברת אוכלוסין

ש: האם יש ערך להעביר את כל תושבי עזה למקום אחר, כדי שיהיה לנו שקט?
ת: לא שייך.

הכתובת על הקיר

ש: היו מצגות רבות מראש על הטבח. כיצד המנהיגים לא קראו את הכתובת על הקיר?
ת: כמו בזמן דניאל, שהחרטומים לא ידעו מה כתוב, כי היו שבויי יין וחומריות.

ראש ממשלה

ש: כיצד להתייחס לראש הממשלה שלנו?
ת: להתפלל לד' שיתן לו עצה טובה. הוא אינו מושלם, אך מכל האפשרויות, הוא הכי טוב, הן במדיניות פנים, הן במדיניות חוץ.
ש: מתפרסמים בתקשורת סקרים, שתמיכתו בעם מועטת?
ת: יש סקרים הפוך. התקשורת משקרת.

חובת צבא ליהודי חו"ל

ש: האם יהודי שנולד באמריקה חייב לקחת חלק במלחמה?
ת: ודאי. גם בחו"ל הוא חייב במצוות, כולל מצות צבא (וכן פסק הג"ר צבי שכטר, מראשי ישיבת רבנו יצחק אלחנן, שיש מצוה ליהודי מחו"ל להתגייס לצה"ל).

על האש לחיילים שלא יברכו

ש: מותר לעשות על האש לחיילים שלא יברכו?
ת: א. בלפני עיוור תולים שאולי יברך (משנה גיטין ה, ט). ב. הגרש"ז אורבך פסק שמותר לתת אוכל למי שאינו מברך כדי לקרב לבו למצוות משום שוודאי מצווה גדולה היא, ואם לא יתן, זה יגרום לו לשנוא שזה איסור מן התורה (שו"ת מנחת שלמה א, לה. ועי' הליכות שלמה עמ' שלה הערה 31 שגם מתיר לתת משלוח מנות למי שאינו מברך). ג. מותר לתת אוכל לעני, אפילו הוא לא יברך, והחייל דומה לעני (רמ"א או"ח קסט, ב).

הספד לחייל בחנוכה

ש: האם בחנוכה, מותר להספיד חייל?
ת: כן. כמו שמותר להספיד תלמיד חכם, כי החייל בדרגת קדוש (עיין פלא יועץ, ערך הצלה).

פועלים ערבים
ש: מידע רב הועבר לחמאס על ידי פועלים ערבים. האם לוותר בכלל על פועלים ערבים, גם אם זה פוגע בנוחות?
ת: כן. הביטחון והקיום יותר חשובים מהנוחות.

טיול בעת מלחמה
ש: האם מתאים לצאת לטיול בעת מלחמה?
ת: כן. טיול שקט ועדין בלי הגזמות.

הי"ד
ש: האם על כל חייל שנפל במלחמה, אנו אומרים הי"ד?
ת: כן. בין שנהרג על ידי אויב, בין באש כוחותינו, בין באימונים, כי כל זה בגלל האויב.

חבר שלחם
ש: האם עלי לברך ברוך מחיה המתים ושהחיינו, כשאני פוגש חבר שיצא מלחימה ממושכת בעזה?
ת: מחייה המתים, לא, רק אם לא שמעת עליו שנה. שהחיינו, אם לא ראית אותו שלושים יום (עי' שו"ת שאילת שלמה ג פג-פד, פו).

אישה בהריון בהלוויה
ש: האם מותר לאישה בהריון ללכת להלוויה של חייל שנפל?
ת: מן הדין אין איסור. רק ספר מעבר יבוק אוסר. אך כאמור, מותר. אלא אם כן יש אצלכם מנהג קבוע שלא (נטעי גבריאל – אבלות פד ד. עי' שו"ת מנחת יצחק י מב אות ב).

תפילין בטנק
ש: האם מותר להניח תפילין בטנק בו נמצאים שבוע שלם, עושים צרכים שם, ויש ריח רע?
ת: אי אפשר. לכתחילה, יש לעשות צרכים בשקית ניילון סגורה לגמרי.

עישון עבור חייל
ש: חייל שיש לו יותר ערנות ותפקוד יותר טוב אם הוא מעשן, האם יכול לעשן בשבת?
ת: כן. זה פיקוח נפש. במיוחד לפי מה שפסק הגר"ש גורן בספרו משיב מלחמה, שבצבא שבת דחוויה ובמלחמה שבת הותרה. ופעם חיילים אבדו ערנות בשמירה, אז קיבלו פקודה לצחצח נעליים כל חצי שעה. כמובן, גם ביום חול אסור לעשן, ויש להתרפא מהתמכרות זו.

סרט של הטבח שצולם בשבת
ש: ישנו סרט על אירועי שמחת תורה שמבוסס על תיעודים של ניצולים שצולמו בשבת תוך כדי המתקפה. מותר לצפות בו למרות שאנשים צילמו בשבת?
ת: לא. ואולי צולם לצורך בטחוני בהיתר. אבל אין לצפות, כי אין בזה תועלת.

בילוי ילדים
ש: קיבלתי חופש מהצבא, האם ללכת לגן חיות עם הילדים, הרי חברים נהרגו ויש מלחמה?
ת: ללכת, כדי לחזק רוחם. זה חלק מן המלחמה.

שלל ואיבוד שמם מן העולם

ש: הצבא הביא לי כלי עבודה שמצאו בבתיים, בעיקר מברגים. אין להם מה לעשות עם זה. השתמשנו לשיפוצים בשטח. ועכשיו הם מיותרים ומצדם זה לפח. האם יש עניין הלכתי שלא יסתובבו בבתינו כלים של רוצחים ימ"ש, או שמצוה לקחת כדי להשתמש לבנין ארצנו?

ת: אם המפקדים מאשרים, ודאי מותר ומצוה, אם אתה רוצה.
ש: אין עניין לאבד את שמם מן העולם? שלא יאמרו "זה מברג מעזה, בית של איש חמס"ן?"
ת: כל הדינים על טבילת כלים נלמדים מהדברים ששללנו מהמדינים. הרמב"ן אומר שטבילת כלים היא כעין גיור לכלים. אתה מגייר את הכלים. גם איסור להשתמש בדברים של האויב, רק שייך במלחמת עמלק. ואם יש שימוש בהם, יש עניין של בל תשחית בזריקתם.

קורס קצינים או לוחמה
ש: מציעים לי קורס קצינים מזורז. להסכים או להמשיך בלוחמה?
ת: להסכים. אם הם מוותרים על לוחם עבור קורס קצינים, סימן שהם מאוד נצרכים, ובצה"ל יש טווח מייד, טווח בינוני, וטווח ארוך.

שקר לשלום
ש: אני חוזר להילחם בעזה, וסבא וסבתא מפחדים. האם מותר לי שקר שעדיין לא חזרתי?
ת: כן. שקר בשביל השלום.

ברכת כהנים בעזה
ש: חיילים שנמצאים כעת בלחימה בעזה, הזוכים מדי פעם להתפלל במניין, האם יברכו ברכת כהנים, או זה נחשב לחו"ל, ששם המנהג הוא לא לברך?
ת: ודאי יש לברך. זה ארץ ישראל!

צום לחייל
ש: חייל קרבי שיכול לצום חצי יום בעשרה בטבת בלי לפגוע במשימה, האם צריך לצום?
ת: כן. ד' ישמרהו.

הרתחת מים בשבת
ש: האם חייל שעולה לשמירה או למשימה מבצעית בשבת, יכול להרתח מים להכין קפה שיעורר אותו?
ת: כן. אם אין חלופה.

קריאת שמע על המיטה
ש: אני בצה"ל בכוננות, ועלולים להקפיץ אותי כל רגע מהמיטה. האם לברך על קריאת שמע על המיטה?
ת: כן. כי אתה מברך בהיתר.

ראש קטן
ש: מי מחליט בצבא, הקצין הקטן בשטח, או הקצין הגבוה שלא נמצא?
ת: הפיקוד העליון צריך לתת אימון בקצינים בשטח. פעם קרו תקריות כאלה, אז הקצינים בשטח החליטו לא ליזום שום דבר, מה שנקרא ראש קטן, אלא לבקש אישור על כל דבר קטן. מאז, המצב השתפר. אם כן, יש לתת אמון ותמיכה לקצין בשטח המכיר את המציאות.

זכרני נא וחזקני נא
ש: האם יש בעיה לשיר את השירים: זכרני נא וחזקני נא, וירא כי אין איש ויך את המצרי, לעשות נקמה בגויים, שמעון ולוי טבחו בשכם ומעשה אבות סימן לבנים?
ת: לא נגד ערבים, כן נגד מחבלים.

פרסום מספר הרוגים מאש כוחותינו
ש: האם לפרסם כמה חיילים שלנו נהרגו מאש כוחותינו?
ת: לא. א. זה מחליש. ב. זה קרה בכל מלחמותינו, ובמיוחד בתנאים המסובכים מאוד של מלחמה זו.

הגנה מאש כוחותינו
ש: אם כוחותינו יורים על כוחותינו, מותר להשיב אש כדי להגן על עצמנו, כי הם חושבים שאנו אויב, אך אנו יודעים שהם צה"ל?
ת: לא להשיב. אלו הוראות צה"ל, כדי למזער את הנזק. אלא לתפוס מחסה.

כבוד המפקד
ש: האם מפקד צריך לדרוש את כבודו?
ת: כן. אין זה כבודו האישי, אלא כבוד צה"ל, הבנוי על סדר ומשמעת.

חייל בצוללת
ש: האם חייל בצוללת מברך הגומל כל פעם שחוזר מהפלגה?
ת: כן. יורדי הים (הוא אמת יורד).

אשת חייל במצוקה
ש: האם אשה יכולה לתבוע מבעלה קצין במילואים, לשוב מהמלחמה, אחרי שכמעט לא היה בבית מתחילתה והיא בהריון ומתמודדת עם הפרעות נפשיות?
ת: יחליטו יחד. הם אדם אחד.

שבט ברזל

פסוקי תהילים על מלחמה

תַּרְעַם בְּשֵׁבֶט בְּרִזָּל כְּכֹלֵי יוֹצֵר תִּנְפָצִים

(תהילים ב, ט)

פרק ב

(א) לְמַה רָגִשׁוּ גוֹיִם וְלֵאמִים יְהִגּוּ רִיק - מאבק בין הטוב ובין הרע מהאדם הפרטי לאומה כולה. מלחמה עולמית מתרגשת בעולם, מלכי ארץ ורוזנים מתאספים למלחמה. טבעה של הפוליטיקה הכוללת שהיא מלאת עוצמות ומאבקים בין כוחות טוב לכוחות רע. מדוע מצליחה דרכם של גויי הרשע.

רוגשים הם הגויים סביב עם ישראל לכלותו, אך תקוותיהם ופעולותיהם אינם אלא ריק, אין מאחוריהם דבר.

(ב) יִתְיַצְבוּ מְלָכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנֵים נוֹסְדוּ יַחַד עַל ד' וְעַל מְשִׁיחוֹ - נוסדו, המתיקו סוד, מלכי ארץ ורוזנים כשכוונתם היא מאבק בד', אך מכיוון שאין באפשרותם לעשות כן ממקדים הם את חיציהם בעם ישראל. זהו עוקץ מאבקם של הגויים בישראל, זו סיבת שנאתם לעם ד'. מאבקם זה מתאפיין באין ספור סיבות שאינן אלא תירוצים המסתירים את האמת - עניינו של מאבק האנטישמיות בעם ישראל אחד הוא - מאבק במוסר הרוחני שאותו מגלם עם ישראל בעולם, מוסר מחייב שאינו מאפשר לעמים להמשיך בחטאיהם כרצונם. עד עלותו של עם ישראל על בימת ההיסטוריה ניתנה לגיטימציה אלילית לכל חטא ולכל עיוות מוסרי באידיאליזציה מעוותת. בתורת ד', שאותה הוא מייצג, שם עם ישראל קץ להפקרות הזו בהצבת גבולות וכללים של מוסר. בכך עורר עליו עם ישראל את זעם העולם כולו.

עוד נזכיר כאן ונאמר כי כיום, הפסיכולוגיה העכשווית מעודדת את האדם שלא לדחוק את יצרו ולממש את מאווייו הכמוסים. מדובר למעשה בניאו-פאגניות - עבודת אלילים מחודשת בעלת אותה מתכונת של אידיאליזציה של מוסר מעוות, אלא שהולבשו אותם עקרונות בלבוש חדשני.

(ג) נִנְתְּקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵינוּ וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵינוּ - הגויים רוצים לנתק את המוסרות, את אותם חבלים של חוקים הקושרים ומגבילים, ומבקשים להשליך מעליהם את עבותות המוסר הללו. אך לעומת כל אלה.

(ד) יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק ד' יִלְעַג לָמוֹ - ריבונו של עולם שוחק. הוא בשמים, מעל ההווה העולמית, אינו חושש מכל הגועש ורועש בארץ. הידיעה שריבונו של עולם, המצוי מעל לכל אותם מאבקים, עומד לצידנו, יש בה כדי להרגיע את ישראל. הזיכרון המתמיד שעם ישראל הוא עם ד' הוא מפתח האמונה המאפשר לו להחזיק מעמד אל מול געשם של הודפיו.

(ה) אִזּוּ יִדְבַר אֱלִימוֹ בְּאָפוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יִבְהַלְמוּ - בכוחו דיבורו וזעמו של הקב"ה להבהיל את אויבי ישראל כולם, להפחידם ולשתקם. אילולי פחד זה לא היו פוסקים מלתקוף את ישראל ולרודפו. כך פחדו ושותקו בימי יהושע, בימי דוד וכך גם בימינו אנו. אל לו לישראל לחשוש מהגויים שסביבו, שכן הקב"ה גם מבהיל את הגויים וגם ממליך בישראל את המלך בו הוא בוחר מבלי להתייחס לסובב.

(ח) שָׁאַל מִמֶּנִּי וְאַתְּנָה גוֹיִם נַחֲלֶתְךָ וְאַחֲזֶתְךָ אֶפְסֵי אֶרֶץ - מבטיח ד' לעמו כי אם רק יבקש יקבל את אחוזתו ונחלתו, היא ארץ ישראל. אם יתנער עם ישראל מהציור העצמי שצייר את עצמו כחלוש וכחסר סיכוי הרי שיעזרהו ד' לקבל מבוקשו. וכשיבקש, יקבל עם ישראל כוח להכות באויביו במוטות ברזל ולשברם ככלי חרס - **(ט) תִּרְעַם בְּשִׁבְטֵי בְרַזְלֵי כְּכֵלֵי יוֹצֵר תִּנְפְּצֵם**.

פרק ג

(ז) לא אירא מרבבות עם אשר סביב שתו עלי (ח) קומה ד' הושיעני אלהי כי הכית את כל איבי לחי שני רשעים שברת – כאשר אני יודע שאינני לבדי וד' הוא הלוחם לצדי הרי שאינני פוחד מהמון רבבות העמים שנאספו נגדי להשמידני. כך היה בימי דוד וכך גם היום כשמאות מיליונים מקיפים את מדינת ישראל הקטנה להשמידה. גם היום אין אנו פוחדים כי ד' הוא שקם להושיענו. ומה היא אותה מכת לחי שמוכה האויב? מכת ביזיון והשפלה.

(ט) לד' הישועה על עמך ברכתך סלה – במלחמת אבשלום לא רצה דוד להכות את הלוחמים נגדו כיוון שמבני עמו הם. מול כל אויביו לא הייתה לו מניעה להיאבק ללחום ולהרוג, אך לא כן היה כאשר האויב הוא חלק מבני עמו. דוד אוהב את עם ישראל ואינו חפץ שינוצח עם ישראל גם כאשר הוא בוחר באבשלום. דוד חפץ בישועת העם גם כאשר רובו רודף אותו.

פרק ח

(ג) מפי עוללים וינקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם – לתקן את הדור הבוגר הדבר קשה וכמעט בלתי אפשרי. לעומת זאת היונקים והעוללים רכים הם עדיין וניתנים לעיצוב ושינוי. על תום הילדות אתה, רבש"ע, מייסד עז. תקוות האומה והמין האנושי כולו נתונה בילדים. בעבר היו שחשבו מחשבת טעות לפיה הילד הוא מבוגר קטן, אך התברר שהילד הוא ישות אחרת לחלוטין מהמבוגר, עולמו הוא אחר ובעל ערכיות עצמית בפני עצמו. קובע דוד שבניית העולם על בסיס חינוך הילדים היא משימה שאחריתה השבתתו של האויב ומאבק בצוררים. בניית עולם טוב יותר היא מהות המאבק בצר, באויב ובמתנקם. הפתרון לעולם טמון באותן נשמות טהורות הנולדות אל העולם ועליהן ניתן לשפר את העולם בצעד אחד נוסף, וכך בדור הבא ובזה שאחריו עד לניצחון.

פרק ט

(ב) אודה ד' בכל לבי אספרה כל נפלאותיך – מודה אני לד' מכל ליבי על אבדנם של הרשעים, אבדן שראוי לשיר ולזמר עליו. **(ג) אשמחה ואעלצה בך אזמרה שמך עליון** – שמח אני ועולץ בך ומזמר לשמך העליון על מפלת הרשעים, מפלה שאינה אלא קידוש השם גדול שהרי קיומם של רשעים בעולם אינו אלא חילול השם. כיוון שכך נפילתם היא סיבה לשיר שבח גדול לרבש"ע. **(ד) בשוב אויבי אחור יכשלו ויאבדו מפניך** – שמחתי היא בכישלון אויבי הנסוג אחור, ובאבדנו מלפניך. **(ה) כי עשית משפטי ודיני ישובת לכסא שופט צדק** – הצלתי והענשתי הרשעים היא דין הצדק של הקב"ה בשבתו על כס המשפט. גם אם דינו של ד' נעשה כעבור זמן הרי שדין הצדק להיגלות.

(ו) גערת גוים אבדת רשע שמם מחית לעולם ועד – בעצם גערנו מאבד הקב"ה גוים רשעים ומוחה את שמם מעל פני האדמה.

(ז) האויב תמו חרבות לנצח וערים נתשת אבד זכרם המה – פונה דוד אל האויב וקובע באוזניו כי תמו ונעלמו כל אותן חרובות שבעבר היו עריו, אך ננטשו ונעזבו על ידו

עד שזכרם אבד. **(ח) וד' לעולם ישב כונן למשפט כסאו** – כל אלו העמים הולכים ונעלמים, כשלעומתם ד' נשאר לנצח לנצח יושב על כסאו ושופט צדק. **(ט) והוא ישפט תבל בצדק ידיו לאמים במישרים** – כל משפטו של הקב"ה אמת, צדק ויושר. **(י) ויהי ד' משגב לדרך משגב לעתות בצרה** – במשפטו ייתן ד' משגב וישועה לדרך, למסכן ולמצוי בעיתות צרה. ואם נתהה מדוע אין אנו רואים את אותו משגב, הרי שהסיבה היא היות המשגב, הישועה והצדק מגיעים לאט, קמעה קמעה.

(יא) ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דרשיך ד' – הגדרתו של עם ישראל היא העם היודע את שמו של ד' ודורש אותו. ד' לא יעזוב את עמו ולא יעזוב את הצדיקים דורשיו.

(טז) טבעו גוים בשחת עשו ברשת זו טמנו נלכדה רגלם – אותם גוים הכינו מלכודת אך נפלו בה הם עצמם. כך היה בימי המן שנתלה על העץ שהכין הוא עצמו, וכך מתרחש גם בימינו, כאשר עמים שלמים טובעים ונעלמים בשל השחיתות והמושחתות שלהם עצמם. **(יז) נודע ד' משפט עשה בפעל כפיו נוקש רשע הגיון סלה** – כעת, לאחר שהרשע נופל במוקש שהכין במו ידיו, מתברר ונודע בעולם שד' עושה משפט.

(יח) ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלהים – כל אותם רשעים ושוכחי ד' ישובו למקומם הראוי להם – לשאול.

פרק יח

(כט) כי אתה תאיר נרי ד' אלהי יגיה חשפי – מציין רש"י שהאירוע בו עוסק כאן דוד הוא מלחמתו בעמלק בצקלג, מלחמה בה לחם לאורך היממה כולה, גם בלילה, וכיצד לחם בחשכת הלילה? על ידי אור זיקים מיוחדים, מעין כוכבים שהאירו את השמים. ביקש דוד עזרת ד' שלא יחשיך יומו כדי שיוכל להמשיך להילחם עד השלמת המלחמה, וכן היה. **(ל) כי בך ארץ גדוד ובאלהי אדלג שור** – כאשר דוד רץ בגדוד זוהי ריצת עבד ד', ריצת "ידו" של ד', מעשיו הם מעשי שליחות ד'.

(לג) האל המאזני חיל ויתן תמים דרכי – עוזר הוא לי שדרכי תהיה תמימה וטובה. **(לד) משוה רגלי כאילות ועל במתי יעמידני** – מחזק הוא את רגלי שימהרו כרגלי אילה ומעמידני על במה גבוהה בכדי לתת לי יתרון במלחמתי. **(לה) מלמד ידי למלחמה ונחתה קשת נחושה זרועתי** – אלו אמנם ידי הלוחמות, אך את מעשיהן בשליחות ד' הן עושות. אתה המוריד קשת נחושה אל זרועותי, המעניק לי כוח לירות את חצי בקשתי.

(לח) ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם – לא אחזור מרדוף את אויבי עד שאכלה אותם. **(לט) אִמְחָצֵם וְלֹא יִכְלוּ קוֹם יִפְלוּ תַחַת רַגְלִי** – אמחץ אותם עד שלא תהיה להם תקומה מתחת רגלי. **(מ) ותאזני חיל למלחמה תכריע קמי תחתי** – בכוח שתיתן בידי תכריע אתה את אויבי. **(מא) ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי אצמיתם** – אויבי יימלטו ממני ויראו את עורפם במנוסתם זו, ואני את שונאי אכרית.

(מב) ישועו ואין מושיע על ד' ולא ענם – כעת האויבים משוועים לעזרה ומתפללים להצלה מצרתם, אך ד' אינו עונה להם בשל רשעתם. **(מג) ואשחקם כעפר על פני רוח כטיט חוצות אריקם** – אהפוך אותם לעפר ואפזר עפר זה לכל רוח. כמו בוץ שבחוצות ארוקן אותם מתוכן, אעשה אותם לריקים. **(מד) תפלטני מריבי עם תשימני לראש גוים עם לא ידעתי יעבדוני** – תציל אותי רבש"ע ותהפוך אותי למנהיגם של אותם גוים. אשלוט בהם ויעבדו אותי.

(מה) לשמע און ישמעו לי בני נכר יכחשו לי – אחרי שישמעו את שאירע לשונאי ישמעו לדברי. מתוך הכנעתם ישקרו לי אותם בני ניכר ויספרו עד כמה חפצו בטובתי, בכדי שלא יאונה להם רע.

(מח) האל הנותן נקמות לי וידבר עמים תחתי – ד' העושה נקמות בוחר בי לבצע את נקמותי, וימגר עמים תחתי ובכך ישלוט עליהם. **(מט) מפלטי מאיבי אף מן קמי תרוממני מאיש חמס תצילני** – מציל ד' אותי ומרומם אותי מאנשי רוע וחמס.

פרק כ

(ז) עתה ידעתי כי הושיע ד' משיחו יענהו משמי קדשו בגברות ישע ימינו – ביטחוני של דוד בישועת ד' ברמת ודאות היא, מתוך אותה ידיעה שמלחמותיו מלחמות ד' הן. **(ח) אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ד' אלהינו נזכיר** – אין משמעות הדברים שמזלזלים אנו ברכב ובסוסים, אלא שיודעים אנו שמקור גבורתם של הרכב והסוסים הוא שם ד'.

נוהג היה רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק לצפות במצעד יום העצמאות, לראות את הטנקים וכלי המלחמה ולומר 'אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ד' נזכיר ברכב ובסוסים'. מלמד רבנו ניסים מגירונדי שאין לחשוש מאמירת 'כוחי ועוצם ידי' שהרי נאמר 'ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה' (דברים ח יז), משמע שצריך האדם לומר כך, ובכך לחזק את מורל הצבא, אלא שמחויב הוא להוסיף ולזכור מיהו הנותן כוח, כאמור בפסוק שלאחר מכן – 'וזכרת את ד' אלוהיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל'.

(ט) המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד – מכיוון שכך הם פני מלחמתו של דוד הרי שהאויב כורע ונופל בעוד ישראל קם ומתחזק. **(י) ד' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו** – הושיענו ד' ועננו ביום בו אנו קוראים אליך – וקריאה זו הייתה לקריאה שקראו לוחמי ישראל ביום קרב.

פרק כז

(ב) בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי המה כשלו ונפלו – רודפים אותי כדי לבולעני ולהורגני ללא סיבה ומניע, והגנת ד' מכשילה ומפילה את כולם, אלה שמבית ואלה שמחוץ. **(ג) אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח** – משום ביטחוני בד' אין אני ירא גם אם מתקבצים סביבי אויבי במחנות כדי ללכודני.

פרק כח

(ז) יהוה עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהודנו – שירי אל ד' עניינו הכוח, המגן והעוז שהוא נותן למלחמותיי, ועל כך אשיר לו שירי תודה והלל.

פרק כט

(יא) יהוה עז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום – לעם ישראל ייתן שלוה ושלוה לצד עוז וגבורה. עוז וגבורה אלה יובילו את עם ישראל לגאולה שאינה בדרך נס, אלא בדרך הנראית כטבעית.

פרק לא

(ט) ולא הסגרתני ביד אויב העמדת במרחב רגלי – כאשר האויב סגר עלי וכיתר אותי הצלתני והובלת את רגלי למקום המרחב הפתוח.

(כב) ברוך ד' כי הפליא חסדו לי בעיר מצור – ואכן פלא גדול הוא החסד שעושה ד' לי בתוך המצור הבא עלי ללכודני ולהמיתני.

פרק לג

(טז) אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח – לא גבורתו של מלך היא שתבטיח לו את תשועתו ונצחונו, והגיבור לא בכוחו טמונה הצלתו. **(יז) שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט** – המאמין בכוח סוסו מאמין בכוח שקרי הוא. לא ברוב חיל ולא בעוצמת הסוסים ניתן להימלט מגזירה אם הוכרעה כבר. **(יח) הנה עין ד' אל יראיו למיחלים לחסדו** – המבטח האמיתי הוא ד' לבדו, והמייחלים ומצפים לחסדיו והיראים ממנו הם שיזכו להשגחה מיוחדת של עינו ומאידך גם לחסדיו.

פרק לה

מבקש דוד מרבש"ע שילחם נגד אויביו ויריב את מריבותיו עימם. מלחמות דוד הן מלחמות ד'. **(ב) החזק מגן וצנה וקומה בעזרתו** – מלחמתי היא מלחמתך, ועל כן מבקש אני שתחזיק עבורי את המגן ואת הצינה, שגם היא סוג של מגן, וקום לעזור לי. **(ג) והרק חנית וסגר לקראת רדפי אמר לנפשי ישעתך אני** – הוצא את החנית מתערה וסגור את דרכם של רודפי, מנע מהם את היכולת ללכודני, ותעודד את נפשי ותאמר לה שאכן אתה הוא ישועתה. **(ד) יבשו ויכלמו מבקשי נפשי יסגו אחור ויחפרו חשבי רעתי** – הכשל את פעולתם של מבקשי נפשי, ובכך גרום להם בושה. יברחו וייכלמו כל חושבי רעה עלי. **(ה) יהיו כמץ לפני רוח ומלאך ד' דוחה** – יהיו חושבי רעתי מפוררים ביניהם וחסרי אחיזה כמוץ ויעופו לכל רוח. **(ו) יהי דרכם חשך וחלקלקת ומלאך ד' רדפם** – בדרך חלקה וחשוכה לא יוכל האדם להתקדם, וכך יהיה עם אותם השונאים אותי ורודפים את נפשי. **(ז) כי חנם טמנו לי שחת רשתם חנם חפרו לנפשי**.

(ח) תבואה שואה לא ידע ורשתו אשר טמן תלכדו בשואה יפל בה – במידה כנגד מידה יפלו, ובפח שיכינו לי יפלו הם עצמם.

פרק לז

(ט) כי מרעים יכרתון וקוי ד' המה יירשו ארץ – בסופו של דבר כל אותם רעים וחטאים יכרתו כפי שמוכיחה ההיסטוריה כיצד בזו אחר זו קורסות ממלכות אדירות ומעצמות אדירות כבבל, יוון, רומא, מצרים ואחרות, ומנגד קווי ד', עם ישראל, הם הזוכים לרשת ארץ.

(כט) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה.

פרק לח

(כ) ואיבי חיים עצמו ורבו שנאי שקר – לאויבי כוחות רבים ועצומים, והשונאים אותי שנאת שווא רבים הם והמונים. אך למול כולם שומר אני על שתיקתי. **(כא) ומשלמי רעה תחת טובה ישטנוני תחת רדופי (רדפי) טוב** – כל אותם שבטבעם משלמים רעה על טובה עושים כך גם לי, ומשיבים לי בשנאה על רדיפת הטוב שלי.

פרק מד

(ו) בך צרינו ננגח בשמך נבוס קמינו – אם אכן תצווה על הישועה שתגיע אלינו, הרי שנוכל לנגח ולנצח את אויבינו בשמך ועל ידיך. **(ז) כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני** – יודע אני שביטחוני לא על החרב הוא נתון גם אם בחרב אני נלחם. אמנם את מלחמתי עושה אני בחרבי ובקשתי, אך אלו רק הכלים שעיימם נלחם אני את מלחמתך.

פרק מה

(ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך – כדי להביא לניצחונך לעיתים עליך יהיה לחגור חרב ולצאת לקרב. קרב זה מלא הוד והדר.

פרק מו

(ח) ד' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה – זהו מקור ביטחוננו בימים שכאלה, היות ד' עימנו וצבאותיו עימנו הם.

פרק מח

(ה) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו – באחרית הימים יתכנסו ויתחברו גויי הארץ האדירים סביב ישראל, ויעברו יחדיו אל ירושלים למלחמה. **(ו) המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו** – אותם מלכים אדירים נבהלים ונחפזים הם כאותה תבהלה שהייתה למצרים בעת יציאת מצרים. רגילים הם שעם ישראל כצאן מובל לטבח הוא והנה הוא קם ונלחם. מחזה זה מרתיע ומבהיל אותם. **(ז) רעדה אחזתם שם חיל כילדה** – נבהלים הם עד כדי כאב ומשבר כאישה יולדת. **(ח) ברוח קדים תשבר אניות תרשיש** – בכוחה של רוח סערה להכות באניות הענק, אניית תרשיש, אניית המלחמה של הבאים עלינו ומתנגדים לטובו של הקב"ה בעולמו.

פרק נט

(ו) ואתה יהוה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד כל הגוים אל תחן כל בגדי און סלה.

פרק ס

(א) למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד – ה'מצודת ציון' מבאר את המילה שושן כשמו של כלי נגינה שצורתו כצורת שושן.

מורגלים אנו בכך שקשר קיים בין תוכן השיר לכלי בו הוא מנוגן. מלמדנו רש"י שמזמור זה נכתב על הסנהדרין המשול לשושנה, ודומה הוא לשושנה בצורת הישיבה המעוגלת שבו. מוסיף רש"י ומבאר את הקשר בין המזמור לסנהדרין באותם רגעים בהם הוצרך דוד לעצת הסנהדרין. היה זה בעת המערכה מול ארם. טענו ראשי ארם בפני יואב, שר צבאו של דוד, ושאלוהו מדוע אינו שומר את שבועת יעקב ללבן בגלעד שהקימו, שבועה לפיה לא יעבור יעקב את אבן הגלעד כדי להילחם בצאצאיו של לבן. לכאורה, טענו אנשי ארם, אין יואב יכול לבוא עליהם למלחמה. שב יואב אל דוד ושטח בפניו את טענות ארם. העלה דוד את השאלה בפני הסנהדרין וקיבל תשובתם שהתבטלה אותה שבועה כיוון שארם הפר אותה כבר בעבר כאשר תקף את ישראל כאשר התערב ארם במלחמתו של בלעם בישראל, כאמור "מן ארם ינחני", כלומר קיבל סיוע מארם, ובמקרה נוסף של כושן רשעתיים. מכאן ואילך, קבעו הסנהדרין לדוד, אין עם ישראל מחוייב לה לאותה שבועה קדומה. קביעה זו של הסנהדרין אפשרה לו ליואב לצאת לאותה מלחמה בה היכה בארם, כמזכר בפסוק הבא. **(ב) בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח שנים עשר אלף**

(ג) אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת תשובב לנו – נראים הדברים כאילו זנחתנו, שהרי עלה בידי האויב לפרוץ אלינו. זהו הדדעזר מלך צובא שהצליח לפרוץ את גבולות ישראל ולכבוש נתחים מארץ ישראל. לא מכוחו עשה זאת הדדעזר אלא משום כעסך ד', משום שאנפת בנו, ואלמלא כעסך זה לא יכול היה הדדעזר לפעול נגדנו דבר, אלא שבחרת בו להענישנו. כעת מבקש אני ממך ד' שתשובבנו, תשמחנו, תשובב את נפשנו.

(ד) הרעשתה ארץ פצמתה רפה שבריה כי מטה – זעמך ד' הרעיש את הארץ כולה, בקעת את הארץ והבקיעו האויבים דרך בקע זה. על כן מבקש אני ממך ד' שתרפא את כאבה של הארץ שהתמוטטה. **(ה) הראית עמך קשה השקיתנו יין תרעלה** – הוכחת לנו את ירך הקשה ובכוס שהשקית אותנו היה רעל. **(ו) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קשט סלה** – ועם כל אותו כאב וקושי שהנחלת לנו עשית לנו גם ניסים המתנוססים ונראים לעין כל. גם בדברים אלו המשלבים כאב ונס, דמותו וחייו של דוד רמז ומשל הם לדמותו וחייו של עם ישראל כולו לאורך הדורות עד ימינו אלה, בהם מעורב קושי גדול בנס גדול. כל זאת, אומר דוד, עושה אתה ד' משום הקושט, משום האמת שבדבריך, האמת הנצחית. **(ז) למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך (ועננו) וענני** – אנא ד', מבקשים אנו שתעשה זאת כדי לחלץ ולגאול את ידידיך, אותנו, עם ישראל ידידיו של הקב"ה. הושיע את ימינך, את כוחך, שהרי כאשר עם ישראל בשפל - חילול השם עצום הוא ובעולם נראה הדבר כאילו ידו וכוחו של הקב"ה עצמו בשפל הוא, חלילה. חילונו של עם ישראל - קידוש השם הוא בעולם.

(ח) אלהים דבר בקדשו אעלזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד – אתה ד' הבטחת שתגאלנו ותסייע לנו, וכבר מהבטחה זו מתמלא אני בשמחה ובעליזות, וכבר כעת יודע אני ששכם ועמק סוכות שנלקחו מאיתנו על ידי האויב ישובו לידינו, ובביטחוני המלא בכך יכול אני כבר כעת לחלק אותם ולמדוד את שטחם לקראת אותה חלוקה.

(ט) לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחקקי – את הגלעד ואת שטחי מנשה ואפרים השבתי לגבולנו והפכתי אזורים אלה שנכבשו בידי האויב למקומות המעוז והחוזק שלי. יהודה הוא המחוקק ושליטתו וכוחו נפרסים על פני הארץ כולה בכוח ובעוז. **(י) מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת התרועעי** – את מואב הפכתי לכלי הרחצה שלי. מבזה אני אותם וכאשר חולץ אני את נעלי משליך אני אותם על אדום בבזבז ובזלזול. אל פלשת פונה דוד גם כן בזלזול ומזמין אותה להתרועע אל מולו.

(יא) מי יבלני עיר מצור מי נחני עד אדום. (יב) הלא אתה אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו – אותו ריבונו של עולם שזונח אותנו כעת, כאמור בפסוק ג', הוא שיובילנו אל עיר למצור ואל אדום כדי שנכה בהם. **(יג) הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם** – הגיעה העת לעזרתו של ד' לעם ישראל והצלתו מצורריו. **(יד) באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו** – בטוחים אנו ששייב לנו ד' את כוחנו ובשמו ובשליחותו נעשה חיל. ניצחוננו על האויב והצר אותנו הוא ניצחוננו של ד' עצמו. שליחים אנו של רבש"ע.

פרק פג

(ג) כי הנה אויביך יהמיון ומשנאיך נשאו ראש – אויביו של עם ישראל אויבי ד' הם, כפי שאמר משה: "קומה ד' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך"; משנאי עם ישראל הם משנאיו של ריבונו של עולם, ורדיפת עם ישראל תואנה היא בלבד עבורם במלחמתם בד' עצמו. רואים הם בעם ישראל שליחו של ד' ומפיץ אורו בעולם, ומשום כך לוחמים הם בנו. הומים הם ומדברים ביניהם ומטכסים עצה כיצד להילחם בך ד' דרך מלחמתם בעמך ישראל. מלחמתם זו גורמת להם להרים ראשם. כל הלוחם נגד עם ישראל מיד הופך הוא בעיני סובביו לראש ולמנהיג.

(ד) על עמך יערימו סוד ויתיעצו על צפוניך – מתכננים הם וזוממים מזימות נגד עמך ומתייעצים כיצד לפגוע בעם הצפון לך, העם השמור והמוסתר אצלך, העם שבצל שדי יתלונן, ושם מוגן הוא ושמור. **(ה) אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד** – כל מזימותיהם ודבריהם נועדו לדרכים בהם יכחידו את עם ישראל. רוצים הם למחות את עם ישראל עד שלא ישאר עוד זכר לשמו. כך ביקש פרעה, כך ביקשו גם סיסרא,

נבוכדנצר, אנטיוכוס, פרננדו ואיזבלה בשעתם, כך רדיפת הנוצרים לאורך הדורות, וכך ביקשו גם הנאצים. **(ו) כי נועצו לב יחדו עליך ברית יכרתו** – כל עם ועם לעצמו הוא חי והעניין שמאחד אותם הוא שנאת ישראל והמאמצים להשמדתו. למען מטרה זו נכונים הם להתייעץ יחדיו, אך מטרתם האמיתית היא מאבק בר ד', ועליך הם כורתים ברית ומזימה.

(ז) אֱהִי אָדוֹם וְשִׁמְעָאֲלִים מוֹאֵב וְהַגְרִים – 'הגרים' אלו בניה של הגר. **(ח) גָּבַל וְעָמוֹן וְעַמְלֵק פְּלִשְׁתַּעַם יֹשְׁבֵי צוּר. (ט) גַּם אֲשׁוּר נִלְוָה עִמָּם הִיוּ זְרוּעַ לְבָנֵי לוֹט סָלָה** – כל אלה שכניו של עם ישראל ורודפיו הם, על אף שמעולם לא עשה להם כל רעה. הסיבה היחידה לרדיפה זו היא היותו של עם ישראל מפיץ דבר ד' בעולם. מעטים מהם כהיטלר [שר"י] הודו בכך שזאת אכן היא הסיבה לרדיפה. את רדיפת העם היהודי נימק היטלר בכך שהביא שני מומים לאדם, את ברית המילה ואת המצפון. המצפון שבתורת ישראל, המצפון שמכוון את האנושות כולה, הוא עבורו עילה להשמדת היהודים כולם.

(י) עֲשֵׂה לָהֶם כְּמִדֵּין כְּסִיסְרָא כִּיבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן – נהג בהם כפי שנהגת במדין כששלחת בהם את גדעון, וכפי שנהגת כששלחת את ברק בסיסרא שר צבאו של יבין מלך כנען, ומרכבותיהם טובעו בנחל קישון [כפי תיאורו של יוסף בן מתתיהו]. **(יא) נִשְׁמְדוּ בְּעֵין דָּאָר הִיוּ דָמֵן לְאֲדָמָה** – נהרגו חיילי צבאותיהם ופוזרו על האדמה כולה כפי שמפזרים זבל על הקרקע.

(יב) שִׁיתְמוּ נְדִיבִימוּ כְּעַרְב וְכִזְאָב וְכִזְבַּח וְכִצְלָמָנֶעַ כָּל נְסִיכִימוּ – שים את כל אותם אויבים, שנדיבים ואצילים הם בעיני עצמם, כמו עורב וזאב שני שרי מדין שנהרגו וראשם הובא אל גדעון (שופטים ז כה), ואת נסיכיהם תשים כמו זבח וצלמונע מלכי מדין שנלכדו בידי גדעון וחייליו (שם ח יב). **(יג) אֲשֶׁר אָמְרוּ נִרְשָׁה לָנוּ אֵת נְאוֹת אֱלֹהִים** – חפצים הם כל אותם אויבים לכבוש את ארץ ישראל, ארץ שהיא נאות המדבר שלך, ד'.

כך הם פני הדברים גם בימינו אלה. עם תחילת תנועת ההתיישבות היהודית בארץ ישראל צצו העמים שסביב והחלו לטעון לבעלות עליה. עד בואנו לכאן איש לא טען דבר והיתה הארץ לשממה, אך עם ראשית תנועת הציונות 'נזכרו' כל אותם עמים בתביעותיהם וזכויותיהם 'ארוכות השנים'.

(יד) אֱלֹהֵי שִׁיתְמוּ כַּגִּלְגַל כִּקֵּשׁ לִפְנֵי רוּחַ – שים אותם ד' כקש הנידף ברוח, וכאותם זרעים המתעופפים ברוח כגלגל (ע"פ רש"י). **(טו) כָּאֵשׁ תִּבְעַר יַעַר וְכִלְהָבָה תִּלְהַט הַרִים** – וכשיהפכו לקש תשרוף אותם. **(טז) כֵּן תִּרְדָּפֶם בְּסַעֲרָךָ וּבְסוּפְתָךָ תִּבְהַלֵּם** – כך גם תרדוף אותם בסערות רוח. **(יז) מֵלֵא פְּנִיָּהֶם קִלּוֹן וּיִבְקֶשׁוּ שִׁמְךָ ד'** – כשם שהם ביזו את עם ישראל במשך דורות ההיסטוריה, כך כעת תבייש אותם אתה ד' ותמלא את פניהם בקלון. עשה להם מידה כנגד מידה. כאשר יתרחש כל זאת יבינו הגויים כולם שאתה הוא המולך בעולמך וימהרו לחלות פניך. **(יח) יִבְשׁוּ וְיִבְהִלוּ עַדִּי עַד וְיִחְפְּרוּ וְיֵאבְדוּ** – נקום את נקמתנו ד' ואבד את כל אותם רודפינו ומבקשי רעתנו.

(יט) וַיִּדְעוּ כִּי אֵתָהּ שִׁמְךָ יְהוָה לְבַדְךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ – ואז יכירו וידעו כולם בעליונותך ד' ובשלטונך על העולם כולו.

פרק צא

(ב) אִמַר לְד' מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהֵי אֲבֹטָח בּוֹ – אומר אני לד' שהוא המחסה עבורי והמצודה בה אני מתגונן. בוטח אני בו בכל חיי הנתונים כולם תחת כנפי הגנתו.

(ג) כי הוא יצילך מפח יקוש מדבר הוות – ד' יציל אותך ממוקש פח שטמנו לך בני אדם, ומנגד מהדבר שאינו תלוי באדם אלא בהוויית הטבע.

(ה) לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם – הלילה היה מקור פחד, וגם פחד זה לא היה לך בביטחונך זה בד'. כך גם לא תחשוש מחיצי מלחמה הנורים לעברך ביום.

(ז) יפל מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש – הדבר והקטב יכו סביבך ויפילו אלפים ורבבות, אך לא יגיעו אליך. **(ח) רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה** –

(יג) על שחל ופתן תדרך תרמס כפיר ותנין – אויביך המשולים לנחשים ואריות המבקשים לפגוע בך יינגפו כולם מפניך.

פרק צד

(א) אל נקמות ד' אל נקמות הופיע – אמנם כלפי יהודים נאמר "לא תיקום ולא תיטור", אך כלפי גויים שצררו את ישראל הנקמה ראויה היא ונכונה. עניינו של מזמור זה הוא הנקמה בגויים. בימים בהם דמו של עם ישראל נשפך כמים זקוק הוא לחיזוק בדמות ההבטחה שסוף הנקמה לבוא על הגויים צורריו של עם ישראל, וקשה היא נקמה זו.

מבקשים אנו שיתגלה הקב"ה על רשעי עולם בהופעתו הנוקמת.

(ב) הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים – שופט עליון אתה ונישא על הארץ כולה ומתוך כך נוקם אתה ומשיב לגאים המתגאים ומתנשאים עלינו כגמולם. **(ג) עד מתי רשעים ד' עד מתי רשעים יעלזו** – אותם רשעים שמחים הם ברשעתם ומאושרים במעשיהם, ואנו שואלים עד מתי תימשך מציאות משובשת שכזו. **(ד) יביעו ידברו עתק יתאמרו כל פעלי און** – מדברים ואומרים הם אותם רשעים מלל רב ואינסופי על מעלתם וגדולתם. **(ה) עמך ד' ידכאו ונחלתך יענו** – מדכאים הם את עם ישראל ומענים אותו בייסורים נוראים. **(ו) אלמנה וגר יהרגו ויתומים ירצחו** – חוסר המוסר הוא חלק בלתי נפרד מפועליהם. מנצלים הם את מצוקת החלש כדי לפגוע בו יותר ולהורגו.

(ז) ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב – משוכנעים הם שאין מי שיעניש אותם, שריבונו של עולם נטש את עולמו אחרי בריאתו ואינו עוקב עוד אחריו ומפקח על המתרחש בו.

(ח) בינו בערים בעם וכסילים מתי תשכילו – טפשים אתם החושבים כך, כסילים הם הרואים את סדר ההיסטוריה ומפרשים אותו כהוכחה לנטישת ד' את עמו. **(ט) הנטע און הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט** – הרי מודים אתם בכך שריבונו של עולם ברא את האדם ואת יכולת הראייה והשמיעה שבו. האם הגיוני בעיניכם שמי שברא את כל אלה אין בכוחו לראות ולשמוע את אשר מתרחש בארץ? **(י) היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם דעת** – הרי ההיסטוריה מוכיחה שהקב"ה מייסר את הגויים החוטאים, כך היה בדור המבול והפלגה ובדורות אחרים. האם מי שייסר גויים בעבר לא יעשה זאת כעת? הרי מלמד הוא דעת את האדם ובוודאי שיש בו דעת עליונה כדי לראות ולהעניש. **(יא) ד' ידע מחשבות אדם כי המה הבל** – אדם משוכנע שהוא השולט בעולמו ואין בלתו, אך הבל הם מחשבותיו אלו.

פרק קח

(יב) הלא אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאותינו – בעבר מושפלים היינו וגויים מלכו ושלטו בנו. נראה היה כאילו עזבנו ד' ונטשנו. נראה היה כאילו ד' אינו מצוי בצבאותיו של עם ישראל, והרי במקום בו נמצא ישראל הקב"ה נמצא עימו. **(יג) הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם** – תקופה זו של עזיבתנו חלפה עברה לה, וכעת ברך ד' אנו שמים מבטחנו שתביא לנו את עזרתך, שהרי ישועתם של בני האדם ישועת שווא היא, אין בה ממש ואין בה אמת. **(יד) באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו** – עושים אנו חייל בזכות כוחו של ד' שהוא המכניע את צרינו ואויבינו.

פרק קי

(ב) מטה עזר ישלח ד' מציון רדה בקרב איביך – את מטה הכוח המסייע לניצחון ישלח לך ד', ובמטה זה תוכל לרדות באויביך ולנצחם. אין משמעותה של עזרת ד' בטלה של האדם בעוד מלאכת הניצחון נעשית מאליה, אלא שנחלץ האדם לפעול, אך את כוח הפעולה וההצלחה הוא מקבל מרש"ע. כך היה אברהם כשיצא למלחמה וניצח בעזרת העוז והכוח שקיבל מד'.

עוז זה של מלחמה מתגלה דווקא בציון ולא בגלות. דווקא מציון שולח ד' את מטה העוז והכוח, כי מי שיודע ומאמין באמונה שלמה שהדבר שייך לו הרי שיילחם למענו גם אם יספוג מכות ופגיעות רבות. לעומת זאת מי שאין הדבר שלו הרי שיוותר כשיראה שהמאבק והמלחמה גובים ממנו מחיר יקר. זהו כוח המלחמה על ציון, כוח מלחמה של עם הבטוח בוודאות בשייכותה של הארץ אליו ולמענה נכון הוא למלחמה ומאבק גם אם מחירים גבוה, קשה וכואב.

(ג) עמך נדבת ביום חילך בהדרי קדש מרחם משחר לך טל ילדתיך – העם שלך מתנדב ביום החיל, ביום הקרב, להילחם. כך היה במלחמת אברהם, במלחמת דוד ועד מלחמות ימינו בהן התנדבו לשורות הלוחמים צעירים וקשישים שחובת השירות לא חלה עליהם. התנדבות זו הדר קודש היא ואלוהים אתה כמה עוד מינקותך, מרגע לידתך.

(ה) אדני על ימינך מחץ ביום אפו מלכים – בשעת המלחמה ד' הוא המצוי לימינך, הוא מקור כוחך המוחץ בכעסו את המלכים הנלחמים בך. **(ו) ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה** – ד' ידון את הגויים כולם, מאשור עמלק ובבל דרך רומא ויוון ועד גרמניה, ובמלחמות אלו ירבו גויות הרוגיהם לאלפים רבים. אמנם אין אנו חפצים במתים והרוגים, אך כאשר מדובר בעמים אלו, עמים רשעים הרודפים את עם ישראל ומתעמרים ומתעללים בו, הרי שדין זה, הדין בו ייהרגו המונים מהם, הוא דין שאנו שמחים בו. ימחץ ד' ראשים רבים של לאומים רבים על הארץ. **(ז) מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש** – בדרכו ישתה הלוחם העברי נחלי דם, שכן עם ישראל כבר אינו כפוף ראש ומורכן קומה, אלא נושא את ראשו ומרים אותו אל על מול אויביו שרדפוהו באכזריות רבה כל כך. מלחמה אינה מקום לעדינות, וכזה הוא דוד העדין בעת הלימוד התפילה והמדרש כתולעת ועם זאת קשה כעץ בעת מלחמה. כך היו משה העניו באדם ומנהיג מלחמות ישראל, וכך גם אברהם הרץ לרדוף ולנצח ועם זאת איש נבואה עליון.

מזמור זה הגדוש לשון קשה כלפי העמים והלאומים מלאי הרוע והרשע, שובץ בתפילת שבת שחרית על פי נוסח אשכנז. שילובו של פרק זה בתפילה נעשה לאחר גזרות תתנ"ו שלאחר מסעי הצלב בהם נרצחו אלפי יהודים ובאחרים התעללו בכל דרך, רבים כל כך גורשו ובהמונים התעמרו. לאחר תלאות וייסורים קשים שכאלה מתבקש היה שילובו של מזמור חריף שכזה בתפילה.

פרק קיח

(י) כל גוים סבבוני בשם ד' כי אמילם – הגויים מקיפים אותי מכל עבר, וגם בשעה שכזו בטוח אני בד' שיעזרני למולל אותם, להכרית אותם ולנצח אותם. **(יא) סבוני גם סבבוני בשם ד' כי אמילם** – ממשיכים הם לסובבני אך אני בטוח בד' שיעזרני לנצחם. **(יב) סבוני כדבורים דעכו כאש קוצים בשם ד' כי אמילם** – כמו דבורים המתות לאחר שהן עוקצות, כך גם גויים אלו ימותו וייעלמו לאחר עקיצתם. ידעכו כמו אש בשדה קוצים.

פרק קכ

(ה) אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר – במשך זמן רב התגוררתי באוהלי קידר, אלו אוהלי הישמעאלים העשויים בצבעים קודרים. **(ו) רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום** – זמן רב שכנתי עם שונאי שלום. כך דוד וכך עם ישראל החי כשסביבו עמים שונאי שלום. **(ז) אני שלום וכי אדבר המה למלחמה** – אני שואף לשלום, אך כל דברי לשלום אינם מתקבלים אצל שכני כיוון שכל תקוותם ורצונם היא המלחמה.

פרק קלז

(ט) אשרי שיאחז ונפץ את עלליך אל הסלע - איך יתכן לעשות דבר כה אכזרי?! נירגע, ישראל הם רחמנים בני רחמנים, ומעום לא עשו ולא יעשו כדבר הזה. אך הגויים בהחלט עשו. כאשר אלישע הנביא בא לדמשק למשוח את חזאל למלך ארם, הוא פרץ בבכי (מלכים ב ח יא). "ויאמר חזאל: מדוע אדני בוכה? ויאמר: כי ידעתי את אשר תעשה לבני ישראל רעה ועלליהם תרטש" (שם יב). וכך עשו הבבלים לתינוקות בחורבן בית ראשון (רבי אברהם בן עזרא), כי שמוזכר בקינות. לכן אפשר להבין את רגשותינו. אך לא כתוב במזמור שביום מן הימים נעשה זאת. מכל מקום יותר טוב להפוך רגשי צער לרגשי כעס, ורגשי אבל לרגשי נקמה. הסופר וההוגה הרוסי טולסטוי היה פציפיסט קיצוני. הוא חשב שדי ברצון טוב כדי להביא שלום בעולם ושאין להשתמש באלימות אפילו נגד אלימות. שאלו אדם: ואם תראה אדם מרוצץ גולגלתו של תינוק? השיב: זה לא יקרה לעולם! הוא לא ראה נאצים. ב"ה, עתה יש לנו צבא, ומי שינסה לפגוע בתינוק אחד מישראל, יקומו נגדו מיליון חיילים.

אנו עצמנו לא נוכל לעשות זאת. אין בכוחנו הנפשי לעשות זאת גם לשונאינו, כיוון שרחמנים בני רחמנים אנחנו, אך מברכים אנו את מי שיעשה זאת. ואכן, היה זה כורש שכך עשה לבבלים.

פרק קמד

(א) לדוד ברוך ד' צורי המלמד ידי לקרב אצבעותי למלחמה – אמנם דוד לוחם הוא, אך מלחמותיו מלחמות ד' הן. ד' הוא שלימד אותו להילחם, הוא שהפיח בו רוח קרב ויכולת ניצחון עוד מנעוריו במאבקיו מול האריה והדוב, בהמשך מול גלית והלאה נגד פלישתים ואחרים, אך דוד אינו מייחס את יכולת המלחמה שבו לעצמו אלא לד'. הוא שלימד את ידיו לקרב ואצבעותיו את תורת המלחמה. ריבונו של עולם פועל בעולם על ידי שליחיו, בהם גם גיבורי ישראל, שלוחיו הנאמנים.

(ב) חסדי ומצודתי משגבי ומפלטי לי מגני ובו חסיתי הרודד עמי תחתי – אני פועל מכוח חסדך ואתה הוא מבצרי בו אני מתגונן מכל אויב ומתנכל. אתה הוא מקום המפלט שאליו אני בורח ובו אני מתגונן וחוסה. אתה הוא המרודד, מועך, עמים תחת רגלי. גם כאשר אני מועך אותם לא אני הוא העושה זאת אלא אתה השם אותם תחת רגלי.

(ח) אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר – לא די להם שאויבים הם, אלא שכל מהותם שקר וכזב והבטחתם אין בה ממש.

פרק קמט

(א) הללויה שירו לד' שיר חדש תהלתו בקהל חסידים – שירים רבים הם משירת הים, שירת דבורה, שיר השירים אשר לשלמה ועוד, ולעומתם קיים שיר חדש שיושר עם הגאולה. שיר זה מיוחד הוא לחסידים, ואכן גם בפסוק האחרון של המזמור מוזכרים חסידיו.

(ב) ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם – עם ישראל ישמח בד' שיצר אותו והיה לו למלך. **(ג) יהללו שמו במחול בתף וכנור זמרו לו** – מחול גם הוא, ככינור ותוף, שם כלי נגינה. **(ד) כי רוצה ד' בעמו יפאר עניוים בישועה** – זהו השיר החדש, שיר הגאולה, שיר של קידוש השם מופלא שבהרמת עם ישראל העניו והשפל והושעתו מצורריו. **(ה) יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם** – אין החסידים שמחים בכבוד משום אהבת הכבוד, אלא משום שגאולת ישראל משמעה גילוי כבוד ד' בעולם, וגילוי זה הוא כל עולמם ומהותם, כל רצונם של החסידים בחייהם. את שיר שמחת גילוי כבוד ד' ירננו החסידים על משכבותם, כאשר הם שוכבים בטח באין מחריד, כאשר הם יכולים לנוח מרודפיהם ומקושי חייהם.

(ו) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם – החסידים מרוממים את ד' בשירת גרונם ובידיהם חרב חדה. השילוב בין שירת החסידים לבין החרב שבידיהם היא השירה החדשה, שירת הגאולה. **(ז) לעשות נקמה בגוים תוכחת בלאמים** – בחרבם עושים הם נקמה בגוים, שהיא הנקמה המותרת. **(ח) לאסר מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל** – קושרים הם החסידים את מלכי הצוררים באזיקים ואת שריהם ונכבדיהם בשלשלאות ברזל. **(ט) לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו הללויה** – עשיית המשפט האמיתי והנכון, כפי שכתוב, הוא הידור מצוות המלחמה. זהו קידוש השם הגדול, הדר מצווה.